

A.

ERVM.

GODOFREDI HERMANNI

OPVSCVLA.

VOLVMEN QVARTVM.

LIPSIAE, APVD ERNESTVM FLEISCHERVM.

1831.

PRAEFATIO.

Huic opusculorum meorum volumini, in quo duae sunt dissertatiunculae, quae non erant prius editae, quarum altera septem aperta operta apud Aeschylum continet, altera de mensura utriusque ἂν est, pauca me propter duas alias scriptiones praefari oportet. Ac primo gratiae agendae sunt Iulio Fr. Wurmio, qui in iis quae nuper in Iahnii Annalibus a. 1830. vol. III. fasc. II. de Archimedis problemate bovino disputavit, viam mihi monstraverit, qua nisi defendi, certe excusari scriptura quae a me mutata erat, atque ita problematis interpretatio illa, quae a scholiasta prodita est, retineri posse videatur. Nam haec duo eum vere monuisse puto, primo, quum omnes problematis partes distincte sint atque enucleate descriptae, id Archimedem vel maxime in altero, quem mihi significare visus erat, numero triquetro fuisse facturum; deinde verba illa, quibus ego adducebar ut etiam greges taurorum om-

nes in unum coniunctos rationem triquetram habere crederem, aliam explicationem admittere, si, quod dicit scriptor,

οὔτε προςόντων
ἀλλοχρόων ταύρων, οὔτ᾽ ἐπιλειπομένων,

sic accipiatur, ut ἐπιλειπομένων non ad diversi coloris tauros, i. e. ad albos et nigros, sed ad solos eos greges duos, quos triquetrum efficere dixerat, referatur. Durior quidem haec constructio est, sed tamen et ferri potest, et commendatur tum eo, quod sic non opus est scripturae mutatione, tum interpretatione scholiastae, tum, quod eo modo non desideratur ullius partis accurata descriptio. Illud vero non concedam, consulto obscuritatem quaesivisse Archimedem, ut aenigmata loqui oraculorum more videretur: vellemque vir doctissimus etiam coniecturas omisisset, quas multas in medium attulit, ut alias numerorum rationes efficeret. Nam id non est emendare vitiosa, sed aliud problema proponere. Caeterum multitudine illa taurorum ac boum Mollweidius se non offendi dicebat: non enim Archimedem, quod nesciret quam parum tanto numero capiendo sufficeret Sicilia, Solis armentis esse usum, sed ut in noto ex veteribus fabulis exemplo quasi ante oculos poneret lectori, in quo artem suam computandi experiretur. Id illum arbitror iudicasse verissime. Constat enim primum huius fabulae auctorem esse Homerum, qui in duodecimo Odysseae v. 127. haec cecinit:

Θρινακίην δ' ἐς νῆσον ἀφίξεαι· ἔνθα δὲ πολλαὶ
βόσκοντ' Ἠελίοιο βόες καὶ ἴφια μῆλα,
ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλά,
πεντήκοντα δ' ἕκαστα· γόνος δ' οὐ γίγνεται αὐτῶν,
οὐδέ ποτε φθινύθουσι· θεαὶ δ' ἔπι ποιμένες εἰσίν,
νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, Φαέθουσά τε Λαμπετίη τε,
ἃς τέκεν Ἠελίῳ Ὑπερίονι δῖα Νέαιρα.
τὰς μὲν ἄρα θρέψασα τεκοῦσά τε πότνια μήτηρ
Θρινακίην ἐς νῆσον ἀπῴκισε τηλόθι ναίειν,
μῆλα φυλασσέμεναι πατρώϊα καὶ ἕλικας βοῦς.

Eius fabulae inventorem CCCL dies noctesque anni lunaris hac imagine adumbrasse apertissimum est. Eam igitur fabulam ad suos usus accommodavit Archimedes, ludificans mathematicos Alexandrinos spe numeri inveniendi, quem facile pasceret Sicilia, inventum autem non caperet orbis terrarum. Itaque is numerus vel methodo illa Pelliana quaerendus erit, vel indagandum, qua via Archimedes rationem putaverit.

In Incredibilium libro p. 355. in nona observatione quod apud Dionysium in Arte rhetorica p. 235, 11. articulum ad *λύπας* appositum esse scripsi, etsi quivis id per errorem dictum esse intelliget, tamen a me ipso corrigi par est, ne hoc quoque in iniuriis numeretur. Addidissem autem huic primo libro alterum, si fecisset Schaeferus, quod rogaveram, ut patefaceret quas iniurias sibi illatas conqueritur. Et ferebatur quidem aliquid Halam misisse, quod per censorem aliquem primi Incredibilium libri diurna litteraria in publicam lucem profer-

rent: sed non videtur inventus esse, qui ei caussae patronus haberi vellet.

Impressa iam ea dissertatiuncula, quae est de mensura utriusque ἄν, litteras a Seidlero meo accepi, in quibus ille de quibusdam illorum exemplorum, in quibus ἄν potentiale dubitationem fecerat, suam mécum communicavit sententiam. Is in quarto, quod Aeschyli in Agamemnone est, ordine verborum mutato legi posse observat,

ἑλόντες οὐκ ἂν αὖθις ἀνθάλοιεν ἄν.

In quinto, Sophoclis in Aiace, ipse quoque in ἀντατιμάσαιμ' ἂν incidit, nescius a Bothio hoc esse occupatum. In decimo, eiusdem poetae in Electra, sententiam requirere κἂν existimat. In undecimo, quod est in Aeschyli Septem ad Thebas, ut ego, ἂν ἀληθεύσαιμ' ἐγὼ corrigit, aliter tamen de praegressis verbis sentiens.

INDEX OPVSCVLORVM.

1. De particula ἂν libri IV.

Liber I.

Cap. 1. de origine particularum ἂν et κέν . . . p. 1
2. de collocatione 6
3. de significatu 8
4. de constructione 13
5. grammaticorum de constructione sententia . 14
6. de ἂν et κὲν cum indicativo summatim . . 15
7. de ἂν et κὲν cum indicativo praeteritorum in re facta 20
8. de ἂν cum indicativo futuri 28
9. de ἂν cum indicativo praesentis 38
10. de ἂν cum indicativo in re non facta . . 48
11. de omissa particula ἂν universe 57
12. de indicativo particula ἂν vel κὲν necessario omissa 58
13. de indicativo particula ἂν rhetorice omissa . 70
14. de indicativo particula ἂν ironice omissa . . 74

Liber II.

Cap. 1. de modis verbi obliquis 76
2. de coniunctivo pro futuro 79
3. de particula ἂν et κὲν cum coniunctivo apud epicos 81
4. de coniunctivi usu deliberativo apud recentiores 87
5. de ἂν cum coniunctivo deliberativo . . . 93
6. de sententiis conditionalibus et finalibus . . 94
7. de usu particulae ἂν cum coniunctivo in sententiis conditionalibus, et primum quidem de εἰ et ἢν cum coniunctivo . . . 95
8. de ἐπεί, εὖτε, πρὶν cum coniunctivo . . . 103
9. de ἕως aliisque idem significantibus particulis cum coniunctivo 109

10. de pronominibus et adverbiis cum coniunctivo 113
11. de particula ἄν cum coniunctivo in sententiis finalibus 119
12. de ὅπως et ὅπως μή cum futuro vel coniunctivo, item de οὐκ ἔχω ὅπως et similibus 124
13. de ἵνα et ἵν' ἄν cum coniunctivo 151

Liber III.

Cap. 1. de vi optativi universe 139
2. de optativo pro indicativo 139
3. de optativo pro coniunctivo 143
4. de optativo cum ἄν pro coniunctivo cum ἄν 147
5. de optativo rectae orationis sine ἄν . . . 154
6. de optativo rectae orationis cum ἄν . . . 164
7. de optativo cum ἄν pro futuro 165
8. de optativo cum ἄν pro praeterito . . . 167
9. de optativo cum ἄν in iubendo 170
10. de optativo cum ἄν in optando 170
11. de optativo cum ἄν in sententia conditionali 171
12. de optativo cum ἄν in sententia finali . . 174

Liber IV.

Cap. 1. de ἄν cum imperativo 176
2. de ἄν cum infinitivo 179
3. de ἄν cum participio 182
4. de ἄν omisso verbo 187
5. de ἄν repetito 188
6. de omisso ἄν propter aliud ἄν 192
7. de collocatione particulae ἄν 193

2. Emendationes Coluthi 205
3. De Archimedis problemate bovino 228
4. Hermesianactis elegi 239
5. De Aeschyli Prometheo soluto dissertatio 253
6. De hyperbole dissertatio 284
7. De inscriptionibus quibusdam Graecis 303
8. Septem aperta operta apud Aeschylum 333
9. Incredibilium liber primus 341
10. De mensura utriusque ἄν 373
11. Carmen gratulatorium ad Chr. Dan. Beckium . . . 389

GODOFREDI HERMANNI

O P V S C V L A.

VOL. IV.

DE PARTICVLA ἂν LIBRI IV. *)

LIBER PRIMVS.

I.

De origine particularum ἂν et κέν.

De usu particularum ἂν et κὲν etsi a multis est atque doctissimis viris vel separatim vel ubi occasio ferret disputatum, tamen haec tam inexhausta materia est, ut neque illi non aut praetermiserint multa, alia autem minus recte explicuerint, nec, si quis denuo id negotii suscipiat, non idem sibi quoque eventurum videat, praesertim quum difficultas rei immensum quantum augeatur codicum discrepantia et corruptione. Quod si ego E. H. Barkeri, viri mihi amicissimi, rogatu adduci me passus sum, ut de his particulis scriberem, ea id mente feci, ut magis fundamenta iacere doctrinae, qua harum ratio particularum contineretur, quam omnia, quae explananda esse intelligerem, accurate pertractare mihi proponerem. Quamquam enim

*) Editi sunt primo in Diarii Classici fascic. LXVIII — LXXII. a. 1826. 1827. deinde in editione Londinensi Thesauri Stephaniani. Opusculis hisce inserere volueram multis in partibus auctos atque ex materia quam satis amplam paratam habeo locupletatos: sed ubi comperi certatim typis repetitum iri illam editionem Thesauri, abieci hoc consilium, ne quis mea opera in ista aemulatione abuteretur.

optandum est, ut quis usum harum particularum secundum tempora et gentes et genera scribendi deinceps ordine persequatur, tamen haec res tam infiniti operis est, ut ego quidem mihi ab ea abstinendum putaverim, satisque duxerim, veteris tantum sermonis et eius qui cultissimus habetur consuetudinem respicere, ex iis autem, quae labascens Graecitas sibi indulsit, non nisi hic illic aliquid delibare.

Est autem de particulis ἄν et κέν dicturo ante omnia unde ortae sint quaerendum. Quarum quum Georgius Dunbar, qui de iis dissertationem edidit, alteram participium esse verbi cuiusdam ἀμί, quod idem sit atque ἐάω, alteram ex imperativo verbi κέω, quasi *pone* dicas, factam putat, adeo hae mirae sunt et incredibiles derivationes, ut eas refutare non videatur operae pretium esse. Non omnium particularum inveniri origo potest, sed multas ex aliis particulis natas esse apparet. Quod factum est non solum pluribus in unam coniungendis, quales sunt γοῦν et γάρ, vel ἀμφί, i. e. ἄναφι· sed etiam nunc mutilando, ut ex πέρι πέρ factum; nunc correptius pronunciando, ut ex μήν, δή, τοί exstiterunt μέν, δέ, τέ; nunc etiam utraque ratione coniuncta, ut ex νῦν dictum est νύ. Huiusmodi multa exempla etiam in Germanica lingua exstant. Ita *doch* ex *da auch*, *noch* ex *nach auch* exstitere. Aliae ex nominibus adiectivis factae sunt, ut ἀλλά; vel ex pronominibus, ut ὅτι; vel ex adverbiis, ut πού, πώς; aliae ex verbis sunt derivatae, ut ἄρα; quin etiam integra verba aut enunciationes in particulas versae sunt, ut ἀμέλει, et apud nos *zwar*, quod est ex *es ist wahr* contractum. Haec qui consideraverit, non dubitabit, opinor, quin ἄν ex ἄνα, κέν autem ex καί sit ortum.

Et κε quidem nemo non videt quam sit etiam significatu cum particula καί cognata. Habet enim καί natura sua vim quamdam dilatandi, ut, de quo dicitur, id de pluribus unum intelligi indicet. Atqui eo illud, de quo dicitur, quodammodo incertum fit, ut quod non necessitate quadam, sed magis pro exemplo, qualia plura sint, commemoretur. Apertum est enim, quam parum intersit, utrum ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, an ὅς καὶ θεοῖς ἐπιπείθηται·

utrum εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν, an εἰ καὶ θάνατόν γε φύγοιμεν dicas.

Difficilius explicatu est, quomodo ἄν ex ἄνα deductum illam significationem acceperit. Videtur tamen huius quoque rei probabilis ratio afferri posse. Particula ἄνα, quae recisa ultima littera mansit in Germanica lingua, primum ac proprium usum habet in iis, quae in alicuius rei superficie ab imo ad summum eundo conspiciuntur: motus enim significationem ei adhaerere quum ex eo intelligitur, quod non est apta visa quae cum verbo εἶναι componeretur, tum docet usus eius adverbialis, ut ἀλλ' ἄνα ἐξ ἑδράνων. Caeteri significatus ex eo, quem primum posuimus, facile explicari possunt, quales sunt *secundum*, et *per*, et *sursum*, atque inde *retro*, quoniam natura omnia deorsum feruntur. Ex illo autem significatu, qui est *secundum*, qui patet latissime, nec tantum ad locum, sed etiam ad alia refertur, ut ἀνὰ κράτος, ἀνὰ μέρος, ἀνὰ λόγον, is usus natus est, quo distributiones certa numerorum proportione factae indicantur, in quo genere nos similiter particula *zu* utimur. Eius usus antiquissimum exemplum exstat in Odyss. ι. 208.

τὸν δ' ὅτε πίνοιεν μελιηδέα οἶνον ἐρυθρόν,
ἓν δέπας ἐμπλήσας, ὕδατος ἀνὰ εἴκοσι μέτρα
χεῦε.

In quo exemplo quoniam, ut in plerisque aliis, etiam verbum sibi accusativum postulat, ambiguum videri potest, particula utrum praepositio sit an adverbium. Sed praepositionem esse alia exempla docent, ex quibus satis habeo unum commemorare Polybii II. 24, 13. ἔτι δὲ μὴν καὶ ἐν Σικελίᾳ καὶ Τάραντι στρατόπεδα δύο παρεφήδρευεν· ὧν ἑκάτερον ἦν ἀνὰ τετρακισχιλίους καὶ διακοσίους πεζούς, ἱππεῖς δὲ διακοσίους. Multo usu tamen factum est, ut particula ista in hoc genere etiam sine casu pro adverbio poneretur. Neque enim perperam dictum putandum est illud in Apocalypsi c. 21, 21. ἀνὰ εἷς ἕκαστος, ut καθ' εἷς, quod notavit Lucianus in Pseudologista c. 9. T. III. p. 577. Nam etiam alii sic loquuti sunt: ut Plutarchus in

Aemilio c. **32.** *μετὰ δὲ τὰς ὁπλοφόρους ἁμάξας ἄνδρες ἐπορεύοντο τρισχίλιοι, νόμισμα φέροντες ἀργυροῦν ἐν ἀγγείοις ἑπτακοσίοις πεντήκοντα τριταλάντοις, ὧν ἕκαστον ἀνὰ τέσσαρες ἐκόμιζον.* Ex hac igitur adverbiali potestate praepositionis *ἀνά*, significantis *secundum*, ortum videtur *ἄν*. Nam praepositio priusquam in coniunctionem vertatur, in adverbium abierit necesse est, quia sic demum sine nomine inseri orationi potest. Ita ex *πέρι* adverbio, quod est *valde*, facta est coniunctio *πέρ, quamvis*. Igitur quum particulae *ἄν* ea ubique vis sit, ut ad aliquam conditionem referatur, quae conditio saepe adiungitur, ubi autem non est addita, tamen cogitari debet, patet id ipsum per praepositionem *ἀνὰ* disertius indicari: ut quum dicimus *ἐβουλόμην ἄν, εἰ ἐδυνάμην*, quid id aliud est quam *ἐβουλόμην ἀνὰ τοῦτο, εἰ ἐδυνάμην?* aut quum non diserte adiecta conditione *ἐὰν λέγῃ*, vel *ὅταν λέγῃ*, vel *ὃς ἂν λέγῃ*, quid aliud quam *εἰ λέγῃ ἀνὰ τοῦτο, λέγειν αὐτόν*, et *ὅτε λέγῃ ἀνὰ τοῦτο, λέγειν ποτέ*, et *ὅς λέγῃ ἀνὰ τοῦτο, λέγειν τινά?* Ita apparet, particulam *ἄν* conditione addenda id quod aliter certum definitumque esset, incertum et infinitum reddere. Vt quum *ὃς λέγῃ* dicimus, est id *is qui dicat*, quod est finitum; *ὃς ἂν λέγῃ* autem, *quicumque dicat:* quod est infinitum, quoniam ad eam notionem, quae pronomine continetur, conditio accedit veritatem rei e casu fortuito suspendens. Vnde particula ista dicta est a grammaticis *σύνδεσμος ἀναιρετικὸς τοῦ γεγονότος*.

II.

De collocatione.

Ad collocationem quod attinet, neutra particula in principio orationis poni potest, non praegressa alia voce. Vtrique enim inest quaedam sententiae debilitatio, quum quod aliter de una re certa diceretur, ad aliquam e pluribus incertis rebus transferat: unde ei non potest nisi secundarius aliquis in oratione locus concedi. Itaque has particulas aut post illud verbum, ad quod pertinent, aut post eorum

unum aliquod verborum, quae cum illo verbo unam enunciationem efficiunt, collocari necesse est. Sed differunt ea in re aliquid. *Ἄν* enim quum non sit enclitica, et tamen initio poni nequeat, apertum est poni eam debere post eorum aliquod vocabulorum, ad quorum sententiam constituendam pertinet. *Κέν* autem, quae quod enclitica est, ab incipienda oratione arcetur, etiam ante ea verba, ad quorum sententiam pertinet, poni potest, dummodo aliqua vox in eadem constructione verborum praecesserit. Hinc Homerus Iliad. *χ*. 20. dixit, *ἦ σ' ἂν τισαίμην*. Altera particula si uti voluisset, dixisset, *ἦ κέ σε τισαίμην*. Et quod idem posuit Iliad. *η*. 125.

ἦ κε μέγ' οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς,

Syagrus apud Herodotum VII. 159. nisi in alium voluisset versum heroicum convertere,

ἦ κε μέγ' οἰμώξειεν ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων,

prosa oratione dicere debuisset, *ἦ μέγα ἂν οἰμώξειεν*. At *ὄντως ἄν σε τισαίμην* licebat dici. Neque enim *ὄντως* loquentis affectionem animi, ut *ἦ*, sed rei, de qua sermo est, quamdam conditionem indicat. Quae vis quum inest in particulis, quae ea plerumque carent, tum ipsae quoque statim a particula *ἂν* excipi possunt: ut *καί*, ubi cum vi quadam dictum fortius pronunciatur, *re vera* significans, ut apud Herodotum IV. 118. *καὶ ἂν ἐδήλου*. Praeterea quaedam inveniuntur locutiones, quae duobus membris in unum contractis etiam particulam *ἂν* a propria eius sede revellunt, ut usitatissima formula *οὐκ οἶδ' ἂν εἰ πείσαιμι*. Sed de his infra suo loco. Caeterae coniunctiones, quae incipere orationem nequeunt, quum statim post primam vocem collocari soleant, naturaque sua ad initium orationis pertineant, iure hoc habent praecipuum, ut et *ἂν* et *κέν*, ut quae ad ipsam sententiam spectent, post eas poni debeant. Tales dico, ut *μέν, δέ, τέ, γάρ, ἄρα, μὲν γάρ, μέντοι*. Sed hae particulae quum longius a principio remotae aliis verbis subiiciuntur, recte praecedit *ἂν* vel *κέν*. Alia ratio est particularum ratiocinativarum, ut *ἄρα, δῆτα, οὖν*, quae nunc

ante nunc post ἄν ponuntur, prouti magis ad praegressam vocem, vel ad totam sententiam spectant. Quin illae quoque coniunctiones, quas ante dicebamus, μέν, δέ, γάρ, et quae sunt aliae huiusmodi, certa conditione etiam statim post ἄν collocantur. Fit hoc, ubi ἄν vel κέν cum particulis conditionalibus vel pronominibus relativis vel aliis vocibus ita coniunctum est, ut aut coaluerit cum iis in unam dictionem, aut pro una tamen habeatur. Itaque ἐὰν μέν, ἐπεὰν δέ, ὅταν γάρ, ὁπόταν τε dicitur; et sic etiam εὖτ' ἂν δέ, ἡνίκ' ἂν δέ, et ὅς ἂν δέ, ut apud Herodotum I. 138. VII. 8, 4. ὅς ἂν μέν νυν apud eumdem III. 72. Sed quum divisim ista dicuntur, ut εἰ ἄν, non potest sequi coniunctio, sed media ponitur inter eas, ut εἰ δ' ἄν, ἐπεὶ δ' ἄν, ὅτε δ' ἄν. Vnde etiam εὖτε δ' ἂν et ἡνίκα δ' ἂν recte dici apparet. Et ὅς δ' ἂν quidem plerumque divisim dicitur, sed fere cum quodam potestatis discrimine. Pertinet huc etiam τάχιστ' ἄν τε apud Thucyd. II. 63. Κὲν vero quum hac forma numquam coalescat cum alia voce, semper coniunctioni postponitur: εἰ δέ κε μὴ δώωσιν. Sed Doriensium lingua in κα mutatum coalescit: unde praecedit coniunctionem: αἴκα δ' ἄρνα λάβῃ τῆνος γέρας. Atque haec quidem de collocatione universe. Nam plura ex hoc genere infra suis locis promenda erunt.

III.

De significatu.

Nunc de significatu harum particularum explicemus. Est autem nihil in linguarum ratione difficilius, quam particularum vim ac potestatem perspicere, distincteque declarare. Quae quum plerumque sensu quodam percipiatur, ex obscuris et latentibus notionibus prodeunte, difficillime revocari ad claras et distinctas notiones potest, revocataque saepe evanescit magis, quam comprehenditur ac retinetur, ut quae hoc ipsum, sentiri potius, quam intelligi velit. Accedit quod plerarumque particularum tam varia est ratio, tamque multiplex usus, ut quamvis diligenter explices, tamen aegre invenias, quod ubique aptum

sit atque accommodatum. Eaque difficultas augetur etiam eo, quod, si ab aliarum comparatione linguarum auxilium petas, quod in huiusmodi re optimum esse adminiculum solet, nulla est lingua, cuius particulis ad hunc finem ita uti possis, ut eae non aut maiorem, aut minorem, aut ex parte saltem diversam vim habeant, eoque, dum explicandae rei non sine utilitate adhibentur, tamen simul etiam proclivitatem ad errandum afferant. Ac nescio an haec omnia praecipuo quodam modo quadrent in particulas ἄν et κέν, quibus non solum in aliis, quas ego quidem norim, linguis nullae particulae ex omni parte respondent, sed in ipsa Graecorum lingua quaedam particulae adeo sunt similes, ut ne ab his quidem quomodo differant statim appareat. Sed quum omnino non nisi duplex via pateat, quam quis in hoc genere ingredi possit, una, ut diuturna accurataque veterum scriptorum lectione ita persentiscat potestatem et usum harum particularum, quemadmodum solemus in iis linguis, quas quotidiana sermonis consuetudine addiscimus; altera, ut, posteaquam hunc sensum comparasse nobis videamur, ad claras eum distinctasque notiones revocare studeamus, quae quidem via sola relicta est ei, qui docere vult: conabimur hanc, quamvis difficilem provinciam in nos recipere, rogamusque lectores, ut has subtilitatum latebras nobiscum perreptare ne fastidiant.

Sunt in lingua Graeca tres aliae particulae, quae similem ut ἄν et κέν vim habent, ἴσως, πού, et τέ, sed differunt gradu et modo. De sola enim significatione et potestate nunc, non de constructione, loquor. Commune omnium hoc est, quod sententiam quodammodo debilitant, eique aliquid ambiguitatis addunt. Cuius ambiguitatis primo gradus diversi sunt: alia enim possibilia, alia fortuita, alia veri similia, alia probabilia esse dicimus. Atque omnium minime certa sunt, de quibus hoc tantum scimus, posse ea esse, sed nihil habemus, esse unde coniiciamus. Proxima his sunt, quae utrum sint, an non sint, fortuitum est, i. e. ex aliqua conditione suspensum, cuius veritas prius cognoscenda sit, quam verumne sit, quod ex ea pendet, sciamus. Sequuntur ea, quae veris similia

sunt: de quibus etsi non constat nobis, tamen esse ea potius, quam non esse credimus. Postrema sunt probabilia: quae sunt ea, quae mirum foret si non essent, quia rationem, quare esse debeant, idoneam videmus. Eadem vero omnia etiam modos quosdam habent, qui sunt duo, positi in eo, quod aut ad ipsam tantum cogitationem loquentis, aut ad rei, de qua sermo est, aliquam conditionem referuntur. Et ille quidem modus, qui ad loquentis cogitationem spectat, complectitur possibilia et veri similia, de quibus quis nihil amplius, quam de alteris se ambigere, de alteris opinari significat. Alter autem modus fortuita et probabilia continet, quibus in ipsis est aliquid, quare sint aut fiant, sed illud in alteris ignotum, notum autem in alteris. Itaque gradu haec ita se excipiunt, ut possibilibus fortuita, fortuitis verisimilia, veri similibus probabilia succedant: modi autem hanc iubent distributionem fieri, ut possibilia et verisimilia fortuitis et probabilibus opponantur, possibilium autem ad verisimilia eadem sit comparatio, quae fortuitorum ad probabilia. Singulis horum sua destinata sunt vocabula: ac possibilibus quidem et verisimilibus adverbia *ἴσως* et *πού;* fortuitis autem et probabilibus particulae *ἄν* sive *κέν*, et *τέ*. Considerabimus haec ita, ut in singulis etiam id, quod iis oppositum est, respiciamus: quod eo minus negligi convenit, quo maior est horum discriminum subtilitas.

Ac possibilibus indicandis inservit *ἴσως*, *forsitan*, Germanice *vielleicht:* quod est coniicientis, sed non scientis. Ei adverbio oppositum est verbum nudum sine particula, quo simpliciter veritas rei indicatur. Verisimilibus autem significandis adhibetur *πού*, *fortasse*, *wohl:* quod est opinantis, sed non affirmantis. Itaque ei opposita sunt *ἦ* et *δή*, quibus utitur, qui iam non opinari se, sed credere atque confidere affirmat. Fortuita notantur particulis *ἄν* vel *κέν*, quae Latine plerumque non possunt exprimi, sed si quae Latina particula ad propriam earum vim quodammodo accedit, est ea *forte:* Germani aptiorem habemus particulam *etwa*, sed non tamen ubique satis accommodatam. Est autem *ἄν* et *κέν* sumentis

aliquid, sed non contendentis: qui ubi iam non sumit, sed contendit, contrario utitur vocabulo *πάντως*. Probabilia denique per particulam *τὲ* exprimuntur, quae Germanice plerumque per *ja* encliticam exprimi potest, Latina in lingua *fere* vel *nimirum* non prorsus alienae sunt, sed aliquanto tamen fortiores. Haec autem oratio colligentis est, sed non dicentis necessarium esse: unde qui iam non colligit, sed firmius rationem concludit, *ἀναγκαίως* dicat necesse est.

Illustrabo haec versu Homeri, in quo his particulis omnibus locus est:

σύν τε δύ' ἐρχομένω, καὶ ἴσως πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν.

i. e. *duobus consociatis, forsitan alter altero plus videt: zwei beisammen, sieht vielleicht einer weiter als der andere.* Hoc qui dicit, fieri posse indicat, ut alter altero plus videat, sed utrum id fiat an non fiat, nescit. Quod si scit fieri ita, simpliciter id enunciat sine ulla particula, *πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν.* Sed si dicit,

σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί που πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,

hoc dicit: *alter fortasse altero plus videt: zwei beisammen, sieht wohl einer weiter als der andere.* Eo autem opinari se indicat, ita fieri, sed non affirmat. Affirmare si vult, adverbio uti debet, quo non videri sibi ita, sed confidere se indicet, *ἦ δὴ πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν.* Porro si dicit,

σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί κεν πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,

id hanc vim habet: *alter forte altero plus videt: zwei beisammen, sieht etwa einer weiter als der andere.* Quod qui dicit, ex fortuita aliqua conditione pendere significat, ut ita eveniat. Quod si tollit conditionem, *πάντως πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν* dicat necesse est. Denique quod ipse posuit poeta,

σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,

in hanc sententiam dictum est: *alter nimirum altero plus*

videt: zwei beisammen, sieht ja einer weiter als der andere. Id vero est eius, qui probabile et consentaneum esse dicit, ita fieri, etsi non ait plane necessarium esse. Hoc enim si vult, dicendum est, *ἀναγκαίως πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν.*

Apparet ex his, ut opinor, et quid differant ipsae particulae inter sese, et quid singulae oppositum cogitari postulent. Quae si paucis comprehendere volumus, haec sunt. Quum *ἴσως* ad ea, quae possunt fieri; *πού* ad verisimilia; *ἄν* et *κέν* ad ea, quae fortuita sunt, i. e. ex aliqua conditione pendent; *τέ* denique ad probabilia spectet: dubitantem, si *ἴσως* adhibeat, ita confirmamus; *non solum potest esse, sed est;* si *πού: non solum verisimile, sed verum est;* si *ἄν* vel *κέν: non solum conditione aliqua, sed omnino est;* si *τέ: non solum probabile et consentaneum, sed necessarium est.*

Non abs re fuerit, haec etiam alio exemplo confirmare, Odyss. α. 197.

ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ.

Non potuit hic *τέ,* aut quod paullo fortius est, *τοί* poni. Hac enim particula indicaret Minerva, non modo se, sed etiam Telemachum, quem alloquitur, tantum abesse ut mortuum putent Vlyssem, ut eum vivere parum dubium, immo probabile esse credant. Contra si *ἴσως* dixisset, non multum profecto contulisset ad consolandum Telemachum: nam ipse sciebat, quamdiu non constaret de morte Vlyssis, forsitan vivere illum, etiam si parum esset verisimile. Multo minus particula *κέν* adhiberi potuit. Ita enim significaret Minerva, se id sumere, tamquam quod casu accidere potuerit, vivere Vlyssem, si non periisset. Quod Germanice dicas, *er lebt etwa noch.* At haec tam nulla fuisset consolatio, ut etiam minuere debuisset spem, quae Telemacho admodum exigua relicta erat. Ex his patet, necessario utendum fuisse particula *πού,* quae quia prodit Minervam verisimile putare vivere Vlyssem, sola Telemachum ad eamdem potest fiduciam erigere.

IV.

De constructione.

Construi dicimus verba, quae coniuncta plenam sententiam efficiunt. Nunc particulae *ἄν* et *κέν*, quoniam conditionis significationem continent, verbo quidem carere nusquam possunt: nam sicubi deest verbum, intelligendum est: modos autem formasque verbi admittunt omnes, quia in omnibus accedere potest conditionis notatio. Sed non cum omnibus tamen solae per se construi in eo quidem sermone possunt, qui deposita prisci temporis fluctuatione certas est dicendi leges sequutus. Itaque recte dicas construi *ἄν* cum indicativo, optativo, participio, infinitivo, ut *ἔλεγον ἄν, λέγοιμ' ἄν, λέγων ἄν, λέγειν ἄν·* non autem possis dicere solas per se cum coniunctivo construi: neque enim *λέγῃ ἄν* dici licet: quamquam *ὃς ἄν* iure dicemus cum illo construi verbi modo. Patet autem quid intersit. Nam modus verbi, quocum ipsa per se constructa est particula *ἄν*, aliam eius accessione potestatem accipit. Aliud est enim *ἔλεγον ἄν*, quam *ἔλεγον·* et sic caetera, quae attulimus. In coniunctivi autem potestate nihil mutatur, sive accedat *ἄν*, sive non accedat: mutatur vero potestas illius vocabuli, cui adiunctus est coniunctivus: nam *ἐάν, ὅταν, ὃς ἄν* aliam vim habent, quam *εἴ, ὅτε, ὅς*. Itaque non *ἄν* dicendum est cum coniunctivo construi, sed voces illas, quibus adiunctum est *ἄν*. Ex his enim pendet coniunctivus, etiam si careant particula illa. Idque etiam aliis argumentis cognoscitur, et primum quidem eo, quod multa eiusmodi vocabula cum particula illa in unam vocem coaluerunt, ut *ὅταν, ὁπόταν, ἐάν, ἐπεάν, ἐπειδάν*, et Dorica *αἴκα, ὅκκα·* deinde e collocatione verborum, quae semper particulam illis vocabulis, numquam verbo colligat. Non enim dici potest, *ὃς λέγῃ ἄν*. Sed quod in coniunctivo, idem saepe etiam in aliis verbi modis accidit, ut cum iis non particula *ἄν*, sed alia vox adiunctam habens illam particulam construatur. Id monendum iudicavi propterea, quod quum mihi in explicando usu illarum

particularum eam videam rationem tenendam esse, ut, quaecumque earum constructio sit, verbi partes, quod adiunctum habent, deinceps persequar, tamen interdum eam, quae vere constructio est, ab illa, quae videtur esse, sed non est, distinguere oportebit.

V.

Grammaticorum de constructione sententia.

Grammaticorum quae fuerit de constructione particulae ἂν sententia, optime cognosci potest e scriptore de syntaxi in Bekkeri Anecdotis, qui illam doctrinam omnium plenissime exposuit. Eius verba infra suis locis afferentur. Hic satis est paucis, quid illi sentiant, complecti. Ac de quinque qui excepto participio numerantur verborum modis solum imperativum negant istam particulam admittere; cum caeteris autem eam omnibus construi aiunt. Item temporibus adiungi affirmant omnibus, exceptis praesente et perfecto et futuro. Infinitivis addi dicunt omnibus; item participiis.

Haec verane an non satis accurate dicta sint, quaeri potest duobus modis; uno, qui experientiae exemplorumque finibus continetur, qui per se caecus est, praesertim in tanta dissensione codicum; altero, qui in particulae verbique modorum ac temporum natura pervestiganda est positus, qui est ad intelligentiam rei quidem aptissimus, sed tamen, nisi usu exemplisque comprobetur, non facit satis. Convenit vero ab hoc facere initium, ut ubi apparuerit quid possit dici, deinde quaeratur, quid dici consueverit. Ac ratiocinetur quis ita fortasse: quoniam infinitivus nudam verbi notionem contineat, consequens esse, ut, si cum infinitivo construatur particula illa, construi possit etiam cum caeteris verbi formis omnibus; item, si infinitivus omnium temporum adiiciatur, ut possit etiam cum temporum omnium indicativis coniungi. At haec non recte conclusa foret ratio. Nam illa infinitivi constructio ubique est orationis obliquae, neque locum habet, nisi ubi in recta ora-

tione is verbi modus, cuius vicem sustinet infinitivus, adiungi sibi particulam patitur. Hinc patet, prius de his verbi modis, quam de infinitivo videndum esse.

VI.

De ἂν et κὲν cum indicativo summatim.

Par est autem, ex verbi modis primum commemorari indicativum. De eo, ipsaque particula non satis accurate praeceptum a grammaticis: quorum sententia his comprehensa est verbis scriptoris de syntaxi in Bekkeri Anecd. p. **126**. *Ἄν· τοῦτον τὸν σύνδεσμον οἱ τεχνικοὶ δυνητικὸν προσαγορεύουσι· σημαίνει γὰρ πρᾶγμα μὴ γενόμενον, δυνάμενον δὲ γενέσθαι, εἰ μή τι συμβὰν ἐκώλυεν, οἷον, εἰ μὴ τὴν Ἑλένην Ἀλέξανδρος ἥρπασεν, οὐκ ἂν Τροία ἀπώλετο. ἠδύνατο, φησί, μὴ ἀπολέσθαι Τροία, εἰ μὴ τῆς ἀπωλείας τὴν αἰτίαν παρέσχε τὴν Ἑλένην ἁρπάξας Ἀλέξανδρος.* Et paullo post: *ἐξ οὖν ὑπαρχόντων χρόνων, ἐνεστῶτος, παρατατικοῦ, παρακειμένου, καὶ ὑπερσυντελικοῦ, ἀορίστου, μέλλοντος, ἐνεστῶτι καὶ παρακειμένῳ καὶ μέλλοντι οὐ συντάσσεται, τοῖς μέντοι τρισὶ τοῖς λοιποῖς παρὰ πᾶσι τοῖς σοφοῖς εὑρίσκεται.* Explicat haec doctissimus grammaticus, Apollonius lib. III. de syntaxi cap. **6**. p. **204**. s. *ὁ δὴ ἂν σύνδεσμος αὐτὸ μόνον ἐκ τηρήσεως εἴρηται ὡς παρῳχημένοις συντάσσεται, ἐξῃρημένου τοῦ παρακειμένου. ἐφ᾽ ἧς συντάξεως εἰ ἔροιτό τις, ἐν τῷ γράψω ἂν παρὰ τί τὸ ἀκατάλληλον ἐγένετο, οὐκ ἔστι φάναι ἢ μόνον ἐκ τῆς ἀντιλήψεως. [ὅ ἀκατάλληλόν ἐστιν.]* (Haec verba aut ut interpretis additamentum delenda sunt, aut mox post *ἀνθυπαλλαγὴ* inserenda.) *οὔτε γὰρ ἀριθμοῦ ἀνθυπαλλαγή, οὔτε ἄλλου του, ὃ δύναται διελέγξαι τὸ ῥῆμα μὴ συμπληθυνόμενον ἢ συγχρονούμενον ἢ συνδιατιθέμενον. ἦν δὲ τὸ αἴτιον τοῦτο· τὰ γεγονότα τῶν πραγμάτων ὁ σύνδεσμος ἀναιρεῖν θέλει, περιϊστάνων αὐτὰ εἰς τὸ δύνασθαι, ἔνθεν καὶ δυνητικὸς εἴρηται. τὸ μὲν γὰρ ἔγραψα ἢ τὸ ἔγραφον ἢ τὸ ἐγεγράφειν ἢ ἀπὸ μέρους γεγονότα ἐστίν, ἢ καὶ ἔκπαλαι γεγονότα· ἔνθεν*

προςέρχεται τοῖς δυναμένοις τὴν ὕλην αὐτοῦ παραδέξασθαι, ἔγραφον ἄν, ἔγραψα ἄν, ἐγεγράφειν ἄν· οὐ μὴν τῷ γράφω ἢ γράψω· οὐ γὰρ παρῴχηται, ἵν' ἐγχωρήσῃ καὶ ἡ ἐκ τοῦ συνδέσμου ἀναίρεσις μὲν τοῦ γεγονότος, ἐπαγγελία δὲ τοῦ ἐσομένου. καὶ ἐντεῦθεν δὲ πειθόμεθα ὅτι οὐ παρῳχημένου συντέλειαν σημαίνει ὁ παρακείμενος, τήν γε μὴν ἐνεστῶσαν. ὅθεν οὐδὲν δυνησόμενον γενέσθαι παρεδέξατο, καὶ διὰ τοῦτο ἀπροςδεὴς τοῦ ἂν συνδέσμου ἐγεγόνει. ἐν τῇ συνδεσμικῇ συντάξει ἐντελέστερον τὰ τοιαῦτα δέδεικται. Aegre quidem caremus illa uberiore expositione, sed tamen vel ex his, quae hic obiter attulit Apollonius, colligi potest, alii quam debebat fundamento disputationem eius superstructam esse. Mirum profecto est, etiam doctissimos eruditissimosque grammaticos saepenumero non modo, quod accidere cuivis potest, in ratione reddenda errare, sed etiam quae usu firmata et comprobata sunt vel ignorare videri, vel diserte ut prava reiicere. Vtrumque factum videmus in hac disputatione. Nam neque caussa, cur praesenti et futuro iungi nequeat ἄν, recte explicata est ab Apollonio, neque ipsum illud verum est, non consociari particulam istam cum his temporibus, quandoquidem futurum saltem, in primis apud Homerum, quem prae caeteris scriptoribus omnibus grammatici illi tractabant, saepissime adsciscit ἄν. Nititur Apollonii sententia eo, quod ἂν tollat veritatem facti, faciatque ut quid non fieri factumve esse, sed posse fieri cogitetur. Nunc ait imperfectum, aoristum, plusquamperfectum, vel quae ex parte facta sint, vel pridem facta designare: idcirco iis convenire ἄν. Quibus hoc videtur dicere, temporibus istis vel penitus vel ex parte tolli factum: quae enim facta sint, iam non fieri; in praesente autem et futuro nihil esse, quod tolli possit: nam quod fiat, non etiam non fieri; quam esse etiam perfecti rationem, quippe quod praesentem a perfecta re statum indicet; quod autem futurum sit, ne eo quidem dum pervenisse, ut fieret. Haec quamvis subtiliter sint disputata, tamen, quoniam fundamentum, quo nituntur, angustioribus est quam oportuerat limitibus cir-

cumscriptum, vera quidem sunt intra hos limites, quod autem extra eos est, intactum relinquunt. Nam particula ἄν quum ubique ad conditionem aliquam referatur, quae conditio aut impleta aut non impleta intelligitur, eum tantummodo eius usum, quo ad non impletam conditiónem refertur, qui longe est altero crebrior, spectavit Apollonius. Vnde fieri non potuit, quin ita, ut fecit, rationem concluderet. Nam quidquid ad conditionem non impletam refertur ex eaque pendet, praeterito tempore dicendum est, quia illud, non esse impletam conditionem, res est iam praeterita. Itaque non Graeca solum, sed aliae quoque et nescio an omnes linguae in hoc genere verbis praeteriti temporis utuntur, sive de praeterita re, sive de praesente, sive de futura loquendum sit. Vt *facturus essem* qui dicit, iam non factum esse sciat necesse est illud, quod si esset factum, ipse id quod agebat erat facturus. Neglexit vero Apollonius alteram rationem, qua particula ἄν ad impletam conditionem refertur. Quae ratio quoniam non levius momentum quam prior illa ad plenam accuratamque rei expositionem habet, nos utramque ita coniungemus, ut ambas ex communi quem habent fonte repetamus.

Quaecumque fieri vel non fieri dicimus, aut simpliciter affirmamus negamusve facta esse, vel fieri, vel fore: cui usui nudus omnium temporum indicativus inservit: aut ita commemoramus, ut effectio eorum restringatur conditione aliqua, quae eam vel ex parte vel totam tollat: quod fit adiectione particulae ἄν. Haec enim particula quoniam rei fortuitae notationem continet, facit indicativo addita, ut effectio e fortuita aliqua caussa suspensa esse intelligatur. Significat ergo illa constructio, fieri quid, si fors ferat. Itaque quum ἔλεγον sine restrictione dicatur, ἔλεγον ἄν refertur ad conditionem aliquam, e cuius eventu pendeat effectio. Nunc conditio illa aut impleta intelligitur, aut non impleta. Si impleta, ut ἔλεγον ἄν, ὁπότε τις ἐρωτῴη, veritas facti ex parte tollitur, ex parte autem affirmatur. Nam neque quod semel certo tempore factum sit, neque quod semper, enunciatur, sed indicatur quod ut plurimum, prouti fors ferret, fieri consueverit. Ita-

que oppositum cogitatur, *οὐ μὴν ἀεί*, vel quidquid huiusmodi quoque loco res requirit. Non impleta autem si intelligitur conditio, ut *ἔλεγον ἄν, εἰ ἐβουλόμην,* veritas facti tota tollitur, affirmaturque tantum, impendisse eius effectionem. Vnde oppositum cogitatur, *ἀλλ' οὐκ ἔλεγον.*

Ex his primo colligitur, *ἔλεγον ἄν* in utroque genere, et in eo quod in re facta, et in eo quod in re non facta versatur, eamdem vim habere. Nam quod aliae linguae haec genera discernunt, ut Latina, quae in altero *dicebam fere*, in altero *dicerem* usurpat, nihil id ad Graecos, qui quod commune horum generum est respicientes, in utroque eadem forma dicendi utuntur.

Deinde illud quoque apparet, cur, ubi non impleta conditio intelligitur, necessario praeteritis temporibus utendum sit, praesens autem eique compar perfectum, ac futurum excludantur. Nam neque quid fuisset, neque quid nunc esset, neque quid futurum esset, cogitari potest, nisi iam constet, non esse factum id, unde ista pendebant. Quare quum illud, non esse impletam conditionem, iam sit res praeterita, etiam quae ex illa conditione pendebant, in praeteritis numerantur. Sed ne quis forte conturbetur, quod non impletam conditionem vocamus, quae videatur eodem iure impleta dici posse, quemadmodum *facerem, nisi vetitum esset* idem est quod *facerem si esset licitum:* monendum putamus, conditionem posse vel affirmativam vel negativam esse, qualiscumque autem sit, notionem spectandam esse eam, quae ex illa conditione suspensa est: ut *facerem*, vel *non facerem:* nam conditio est caussa, qua quid fiat. Itaque *facerem* sic intelligitur, si caussa esset faciendi: at non est caussa faciendi: quare non facio; *non facerem* autem, si caussa non faciendi esset: at non est caussa non faciendi: non ergo non facio, i. e. facio.

Denique vero etiam de impletae conditionis temporibus iudicari poterit. Ac dicat quis forsitan, quae impleta aliqua conditione fiant, non minus debere praeteriti temporis esse, quia hoc quoque, esse illam conditionem impletam, pro praeterito habendum sit: aliter enim nondum

impletam fore. Esset id omnino ita, si in hoc genere, ut in altero, certum factum respiceretur. Atqui id nec fit, nec fieri potest: alioquin in omni certo facto addendum esset *ἄν*, quia nihil usquam fit, nisi caussa sit cur fiat. Quamobrem in iis tantum factis illa loquendi ratio usurpatur, quae non unum certum factum, sed plura incerta, ut quidque forte factum, forte etiam non factum est, continent. In his igitur conditio nec tempori certo nec rei adstricta est: nam in solo casu versatur, cuius natura in eo est posita ut caussa facti lateat, factum autem ipsum impletae ignotae conditionis documentum sit, factumque esse, si sit factum, intelligatur. Itaque quod supra posuimus, *ἔλεγον ἄν, ὁπότε τις ἐρωτῴη*, nihil est aliud, quam, *ὁπότε τις ἐρωτῴη ἔλεγον, εἰ ἔλεγον*, vel *ἔλεγον, ὁσάκις ἔλεγον*. Quod si conditio ita est cum ipso facto coniuncta, ut impletam esse non nisi ex facto ipso cognoscatur, consequens est, quocumque in tempore factum illud colloces, etiam conditionem cum eo coniunctam fore. Quare in hoc quidem genere nihil est, quod prohibeat, quin et *λέγω ἄν*, et *λέξω ἄν* recte dici existimentur. Vt quod apud Aristophanem est,

> *καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἀγοράσαι χιτώνιον*
> *ἐκέλευσεν ἄν*,

quid tandem caussae esse dicamus, cur, si eadem res ut quae nunc fiat, vel olim futura sit, narretur, non possit dici *κελεύει ἄν*, vel *κελεύσει ἄν?* Immo vel ex eo id colligas, quod in hoc genere praeteritum tempus non potest, ut in altero, quod est conditionis non impletae, atque in re non facta versatur, ad praesentia et futura adhiberi, sed unice continetur in praeteritis. His nihil aliud nunc quidem efficere volo, quam ut non rationi repugnare ostendam particulae *ἄν* in impleta conditione consociationem cum praesentis futurique indicativo: ex quo consequitur, ne perfectum quidem excludendum esse. Alia res est, si usum spectamus. Multa enim, quamvis recte dicantur, non sunt tamen usitata: contra sunt etiam, quae usus prava receperit. Et poterit, si quis negat usu comprobari illas

constructiones, eo uti argumento, quod Herodotus I. 196. ubi saepius cum praeterito ἄν in re facta coniunxit, omnem illam narrationem non ut caetera, quae de Babyloniorum institutis refert, praesenti tempore complexus sit, sed quasi de industria transtulerit in praeteritum, sic exorsus: *νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώτατος ὅδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρῆσθαι· κατὰ κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποιέετο τάδε.* Sed de his nunc quidem satis.

VII.

De ἄν et κέν cum indicativo praeteritorum in re facta.

Igitur quum duplex sit usus particularum *ἄν* et *κέν* cum indicativo constructarum, alter in re facta propter impletam conditionem, alter in re non facta propter conditionem non impletam: iam de utroque explicabimus, initio facto a priore.

Quod a quibusdam traditum est, particulas *ἄν* et *κέν* cum praeteritis in re facta constructas ita usurpari, ut quid non semel, sed iterum iterumque factum indicent, in eo est sane aliquid veri, sed multo tamen latius patet harum usus particularum. Quum enim per eas particulas, ut supra ostendimus conditio aliqua significetur, quam ipsum factum impletam esse monstret: consequens est, huiusmodi locutionem, *ἔλεγεν ἄν*, ubique ita exprimi posse, *dicebat, si dicebat.* Nam verbo *ἔλεγεν* affirmamus dixisse aliquem, particulae autem adiectione indicamus, illud dicere ex aliqua re fortuita pependisse, totumque factum fuisse fortuitum. Illa fortuita autem varia sunt, ut, *dicebat, si dicebat hic; si hoc; si huic; si hoc tempore; si hoc loco; si hoc modo.*

Ac frequentissimus est huius locutionis usus, quum de pluribus factis aliquod ita commemoratur, ut quodlibet possit intelligi. In quo quod fortuitum est, fere vel in tempore, vel in persona, vel in re quapiam accessoria ver-

satur. Vt in tempore apud Homerum Od. β. 104. (τ. 149. ω. 139.)

ἔνθα κεν ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
νύκτας δ' ἀλλύεσκεν.

Male in his locis postrema Wolfii editio καὶ praebet. Vide Schaeferum in praefat. ad Iuliani orat. in Constant. p. XVIII. de hoc usu particulae ἄν disserentem. De re saepius facta sermonem esse, verbum frequentativum indicat. Sed additum κέν non quotidie telam texuisse Penelopam significat, sed plerumque, ut forte ei libebat. Dubiae auctoritatis hoc est Iliad. ν. 732.

ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
ἐσθλόν· τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι·
καί τε πολέας ἐσάωσε, μάλιστα δέ κ' αὐτὸς ἀνέγνω.

Vetus haec et agnita a grammaticis scriptura est, quorum fuerunt, qui καὐτὸς pro καὶ αὐτὸς dictum putarent, alii autem κε abundare dixerunt: utrique male. Sed mori poetae convenientius est δέ τε. Non diversum est, quod legitur Od. σ. 260.

καὶ γὰρ Τρῶας φασὶ μαχητὰς ἔμμεναι ἄνδρας,
ἠ μὲν ἀκοντιστάς, ἠ δὲ ῥυτῆρας ὀϊστῶν,
ἵππων τ' ὠκυπόδων ἐπιβήτορας, οἵ κε τάχιστα
ἔκριναν μέγα νεῖκος ὁμοιΐου πολέμοιο.

Verba sunt Vlyssis ad Troiam profecturi, qui etsi fortes perhiberi Troianos ait, tamen non videtur bella novisse, quae ab iis feliciter gesta esse diceret, sed hoc tantum velle, viros fortes facile posse quamvis magnum bellum profligare. Itaque hoc quoque in loco poetam οἵ τε dedisse non dubium esse puto. Apertiora haec sunt Sophoclis in Philocleta v. 289.

πρὸς δὲ τοῦθ', ὃ μοι βάλοι
νευροσπαδὴς ἄτρακτος, αὐτὸς ἂν τάλας
εἰλυόμην δύστηνος ἐξέλκων πόδα
πρὸς τοῦτ' ἄν· εἴ τ' ἔδει τι καὶ ποτὸν λαβεῖν,

καί που πάγου χυθέντος, οἷα χείματι,
ξύλον τι θραῦσαι, ταῦτ' ἂν ἐξέρπων τάλας
ἐμηχανώμην· εἶτα πῦρ ἂν οὐ παρῆν.

Et Aristophanis Plut. v. 982.

ἀλλ' ἀργυρίου δραχμὰς ἂν ᾔτησ' εἴκοσιν
εἰς ἱμάτιον· ὀκτὼ δ' ἂν εἰς ὑποδήματα·
καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἀγοράσαι χιτώνιον
ἐκέλευσεν ἄν, τῇ μητρί θ' ἱματίδιον·
πυρῶν τ' ἂν ἐδεήθη μεδίμνων τεττάρων.

Alia apud hunc exempla vide ibidem **1011.** s. **1142.** s. **1179.** seqq. Nub. **54. 855. 977.** seqq. **1382.** seqq. Ran. **914. 920. 924. 927. 946.** ubi codd. Rav. et Ven. *εἶπ' ἄν;* **948. 950. 1022.** Eq. **1354.** Av. **506. 520.** ubi aliter Brunckius; **1288.** Pac. **213. 217. 641. 643.** Lys. **509.** ubi non habet Brunckius; **510.** seqq. **517.** seqq. Lucian. Necyomant. **7.** T. I. p. **465.** Piscat. **11. 12.** T. I. p. **579.** Philopseud. **35.** T. III. p. **61.** seqq. Encom. Demosth. **39.** T. III. p. **520.** ubi nemo non videat interpungendum esse, *μάτην, εἶπεν ἄν, ἐπρεσβεύσαμεν.* Herodotus I. **196.** *ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἴδεος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἳ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίστας παρθένους ἐλάμβανον· ὡς γὰρ δὴ ἐξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦε· καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅςτις θέλει ἐλάχιστον χρυσίον λαβών, συνοικέειν αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προςεκέετο· τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγένετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων.* Solum hic ultimum *ἂν* potest alicui dubitationi obnoxium esse, quum primo adspectu nihil in illa sententia fortuiti insit. Ac vellem liber aliquis *αὖ* praeberet. Defendi tamen potest *ἄν*. Nam quum illud certissimum sit, aurum ex pretio pro venustioribus accepto datum esse, apertum est, *ἂν* non ad verbum *ἐγένετο*, sed ad nomen *χρυσίον* esse referendum, idque etiam collocationi particulae convenit: *quantum id forte auri erat, e venustiorum pretio erat confectum.* Nempe accipere illum ali-

quid auri certum erat; quantum autem acciperet, fortuitum. Eadem ratio in multa alia exempla quadrat, ut in illud, quod ex Sophocle apposui, *εἶτα πῦρ ἂν οὐ παρῆν*, et in Aristophanis quem adscripsi locum. Nam ea saepissime est nominis et verbi coniunctio, ut quod fortuitum in sententia inest, ab nomine demum ad verbum transeat. Demosthenes in Conon. p. 1257, 12. ed. Reisk. *ἣν οὖν δειπνοποιεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὥραν συμβαίνοι, ταύτην ἂν ἤδη ἐπαρῴνουν οὗτοι.* Lucian. Encom. Demosth. 24. T. III. p. 500. de Proteo: *τὸ γενόμενον ὅ φασιν αὐτὸν γενέσθαι, δρασμὸν ἐξευρίσκοντα τῆς ἀνθρωπίνης ὄψεως, ἐπεὶ κατηναλώκει πάσας ἰδέας ἂν θηρίων καὶ φυτῶν καὶ στοιχείων, αὖθις αὖ πενίᾳ μορφῆς ἐπεισάκτου Πρωτέα γενέσθαι.*

Omnino autem nihil illo particulae *ἂν* usu frequentius. Herodotus III. 119. *ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως, κλαίεσκε ἂν καὶ ὠδύρετο.* Sic II. 109. III. 51. 148. IV. 200. VII. 211. et cum verbis frequentativis II. 174. IV. 42. 78. 130. Plato Apol. Socr. 7. p. 22. B. *ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἅ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτοὺς τί λέγοιεν.* Vide Xenoph. Hist. Gr. VI. 2, 28. 4, 17. Aliquid dubitationis admittit Aristophanis locus in Pace v. 69.

ἔπειτα λεπτὰ κλιμάκια ποιούμενος
πρὸς ταῦτ᾽ ἀνηριχᾶτ᾽ ἂν εἰς τὸν οὐρανόν,
ἕως ξυνετρίβη τῆς κεφαλῆς καταῤῥυείς.

Nam etsi *ἂν* non solum in Aristophanis libris, sed etiam apud Etym. M. p. 99, 29. et Suidam v. *ἀναῤῥιχᾶσθαι* invenitur, tamen Etymologicum Gud. p. 52, 54. et Orion p. 621, 38. *τὸν* omittunt, Suidas autem in v. *ἀνεῤῥιχῶντο* et Philemon in Lexico p. 149. atque ex eo Favorinus habent *ἀνεῤῥιχᾶτ᾽ ἂν πρὸς τὸν οὐρανόν.* Quare vel *ἀνηριχᾶτ᾽ ἄνω πρὸς οὐρανόν*, vel, quod malim, *ἀνηριχᾶτ᾽ ἄνω ᾽ς τὸν οὐρανὸν* scribendum videtur.

Saepe fortuitum illud, quod per particulas *ἂν* et *κὲν*

significatur, non in tempore, sed in iis, qui fecerunt aliquid, positum est. Legitur hodie Iliad. χ. 369.

ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν
οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος.

At quis vel mediocriter in Homero versatus haec ferat? Nam primo καὶ et languidissime, et contra morem poetae adiectum est. Quod ubi sic poni videtur, ut paullo ante v. 364. et Iliad. α. 249. ibi τὸν καί, τοῦ καὶ non sunt pronomina relativa, sed demonstrativa, neque καὶ sic adnectendae sententiae caussa, sed alio fine adiectum est. Deinde nusquam Homerus εἶδος ἀγητὸν dixit, nisi forte quis ita accipiat Od. ξ. 177. quo tamen loco non minus, quam in caeteris, Iliad. ε. 787. ϑ. 228. ω. 376. h. Apoll. 198. homo potius ipse εἶδος ἀγητὸς dicitur. Vera scriptura praefixa est scholio ed. Villois. ubi non, ut Heynius refert, οἵ καί ἕ, sed οἵ κέ ἕ scriptum est. Hinc locum illum sic esse corrigendum patet:

οἵ κέ ἕ θηήσαντο, φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορα.

Particula illa hic ita rem saepius factam significat, ut non tam ad ea, quae deinceps, quam ad id, quod a pluribus simul, aliis atque aliis factum sit, referatur. Eadem ratio est verborum frequentativorum εἴπεσκεν et οὐτήσασκεν illo in loco. Caeterum nemo non videt, particulam κὲ non ad pronomen, sed ad verbum pertinere. Nam si pronomen demonstrativum substituas, recte dices, οὗτοι δέ ἕ θηήσαντό κε. Simillimus est Platonis locus in Apol. Socr. p. 18. C. ἔπειτα εἰσὶν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν ἤδη χρόνον κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες, ἔνιοι δ᾽ ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. Demosthenes de corona p. 301, 19. ἀλλ᾽ ὅμως οὐδεὶς πώποτε τούτων διαπαντὸς ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς οὐδὲν τῇ πόλει, ἀλλ᾽ ὁ μὲν γράφων οὐκ ἂν ἐπρέσβευσεν, ὁ δὲ πρεσβεύων οὐκ

ἂν ἔγραψεν. Andocides de myster. p. 73. Reisk. ubi Bekkerus p. 146. particulam uncis inclusit: *οὐ γάρ ἔστιν ὅςτις πώποτε ὑμῶν παριὼν τὴν οἰκίαν τὴν ἡμετέραν ἀνεμνήσθη ἢ ἰδίᾳ τι ἢ δημοσίᾳ κακὸν παθὼν ὑπ' ἐκείνων, οἳ πλείστας μὲν στρατηγήσαντες στρατηγίας πολλὰ τρόπαια τῶν πολεμίων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑμῖν ἀπέδειξαν, πλείστας δὲ ἄλλας ἀρχὰς ἄρξαντες καὶ χρήματα διαχειρίσαντες τὰ ὑμέτερα οὐδὲν ἂν πώποτε ὦφλον*. Id nos diceremus, *die nicht etwa schuldig wurden*.

Rariora sunt exempla, in quibus neque in tempore, neque in personis, sed in ipso facto aliquid fortuiti est. Homerus Od. *δ*. 546.

ἢ γάρ μιν ζωόν γε κιχήσεαι, ἤ κεν Ὀρέστης
κτεῖνεν ὑποφθάμενος, σὺ δέ κεν τάφου ἀντιβολήσαις.

Nos diceremus, *oder es hat ihn etwa Orestes getödtet*. Nemo reprehenderet, si ibi *ἢ καὶ* legeretur. Sed agnitum *κὲν* etiam ab antiquis interpretibus.

Quae hactenus attulimus, ita erant comparata, ut *ἂν* particula per se sola vel esset constructa cum indicativo praeteriti, vel posset cum eo constructa existimari. Sed est aliud genus loquendi, in quo ea particula non est per se constructa cum verbo, sed pertinet ad vocem conditionis significantem, quales sunt *εἰ*, *ὅς* aliaeque. Od. *ζ*. 282.

βέλτερον, εἴ κ' αὐτή περ ἐποιχομένη πόσιν εὗρεν ἄλλοθεν.

melius est, si forte ipsa sibi maritum quaesivit. Nos hic quoque *etwa*. Nam sententia conditionalis, ubi incerti quid est in conditione, facile admittit istam particulam. Itaque videntur id etiam Dorienses esse imitati. Incertus Pythagoreus apud Galium p. 722. *αὐτίκα, κατηγορεῖς ἱεροσυλίαν τεῦ, αἴκ' ἐγένετο τὤργον, ἀλαθὴς ὁ λόγος*. Et *αἴ an* significante p. 720. *ἐπεὶ αἴ τις ἐρωτήσαι τὼς λέγοντας ὡς τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἄδικον καὶ δίκαιον, αἴκα δή τι δίκαιον περὶ τὼς γονέας ἔπραξαν, ὁμολογοῦντι καὶ ἄδικον*

ἄρα. Deberet ad hoc genus referri hoc Aristophanis in Lys. 1098.

ὦ Πολυχαρίδα, δεινά γ' αὖ πεπόνθαμες,
αἴκ' εἶδον ἁμὲ τὤνδρες ἀναπεφλασμένως.

Et pertinet sane huc, nisi quod de re non facta accipiendum est. Nam recte Elmsleius, *δεινά τἂν ἐπεπόνθεμες*, nisi quod fortasse satius erat *δεινά τἂν πεπόνθεμες* scribi.

Sed est hoc epicorum atque Doriensium proprium. Atticos vero non reperias in huiusmodi sententiis *ἂν* indicativo iunxisse. Legitur quidem in quibusdam libris apud Aristophanem Nub. 1152.

ΣΩ. ὥςτ' ἀποφύγοις ἂν ἥντιν' ἂν βούλῃ δίκην.
ΣΤ. κεὶ μάρτυρες παρῆσαν, ὅτ' ἐδανειζόμην;
ΣΩ. πολλῷ γε μᾶλλον, κἂν παρῆσαν χίλιοι.

Sed non dubitandum quin vera sit plerorumque et meliorum librorum scriptura, *κἂν παρῶσι*, quae tamen est simplicius interpretanda, quam visum est Reisigio p. 104. Nam *κἂν παρῶσι* dicit Socrates, quia etiam illa, *ὥςτ' ἀποφύγοις ἂν ἥντιν' ἂν βούλῃ δίκην*, de praesente vel futuro dixit. In Lysistr. 1025. qui scribendum censuerunt.

κἄν με μὴ 'λύπεις, ἐγώ σου κἂν τόδε τὸ θηρίον
τοὐπὶ τῴφθαλμῷ λαβοῦσ' ἐξεῖλον ἄν, ὃ νῦν ἔνι,

decepti sunt eo, quod aoristus sequitur. Recte vero libri *κἄν με μὴ λυπῇς*. Non minus temere *ἄν*, i. e. *ἐάν*, illatum in Demosth. prooem. p. 1451, 18. ubi non dubium est quin scribi debeat: *οὔτ' ἂν εἴ μοι τὰ δέοντα ἐδοκεῖτε προαιρεῖσθαι, παρῆλθον, περίεργον ἡγούμενος τοῖς ἀφ' αὑτῶν ἃ χρὴ ποιοῦσι λέγειν, οὔτ' ἂν εἰ τοὐναντίον.*

Alia quaedam huius generis non abhorrent a communi usu. Herodotus III. 150. *τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν προςεξαιρέετο τὴν ἂν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἑαυτοῦ οἰκηΐων.* Ita aliquot codd. iique recte: nam in aliis per grammaticos deleta videtur particula. Differentia manifesta est: nam *τὴν ἐβούλετο* esset *eam, quam volebat; τὴν ἂν ἐβούλετο* est, *quam forte volebat*, sive mavis, *quamcumque volebat*. Haec in praesens tempus translata,

alterum sic est dicendum, *προσεξαιρέεται ἢν βούλεται*, alterum *προσεξαιρεῖται ἢν ἂν βούληται*. Lucianus Dial. mort. IX. 2. T. I. p. 361. *καὶ μακάριος ἦν αὐτῶν, ὅντινα ἂν καὶ μόνον προσέβλεψα*. Idem in Demon. 10. T. II. 379, 18. *πλέον δὲ ἢ ἔλαττον ἔχαιρε συνὼν ἐνίοις αὐτῶν, μόνοις ἐξιστάμενος ὁπόσοι ἂν ἐδόκουν αὐτῷ ὑπὲρ τὴν τῆς θεραπείας ἐλπίδα διαμαρτάνειν*. His quidem in duobus exemplis potuerat etiam optativus, sed omisso *ἄν*, poni. Sic etiam in hoc Antiphontis loco p. 768, (85. §. 11.) *ἔπειτα τὸν χορὸν συνέλεξα ὡς ἐδυνάμην ἄριστα, οὔτε ζημιώσας οὐδένα, οὔτε ἐνέχυρα βίᾳ φέρων, οὔτ᾽ ἀπεχθανόμενος οὐδενί, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἂν ἥδιστα καὶ ἐπιτηδειότατα ἀμφοτέροις ἐγίγνετο, ἐγὼ μὲν ἐκέλευον καὶ ἡγούμην, οἳ δ᾽ ἑκόντες καὶ βουλόμενοι ἔπεμπον*. Pertinet ad hoc constructionis genus etiam Demosthenis locus p. 1106. ult. *οἱδὶ δὲ τῇ παρακλήσει χρησάμενοι περιπετάσματι, διαθήκας ἐμαρτύρησαν, ὡς ἂν μάλισθ᾽ οἱ δικασταὶ ταύτην τὴν διαθήκην ἐπίστευσαν τοῦ πατρὸς εἶναι, ἐγὼ δὲ ἀπεκλείσθην τοῦ λόγου τυχεῖν ὑπὲρ ὧν ἀδικοῦμαι, οὗτοι δέ, φωραθεῖεν τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκότες· καίτοι τό γ᾽ ἐναντίον ᾤοντο τούτου*. *Illi vero, provocationis praetextu usi, de testamento testati sunt eo modo, quo facillime iudices hoc patris testamentum esse credere, ego autem ab oranda caussa mea excludi debebam, ipsi vero — falsa testati esse deprehenderentur: atqui contrarium sperabant.* Illa enim *οὗτοι δέ*, (hic voce paullum subsistit orator) *φωραθεῖεν τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκότες*, ironice dicta esse patet. Apud Herodotum vero quod I. 108. in quibusdam libris scriptum est, *λάβε τὸν ἂν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα*, ita demum a soloecismi reprehensione quis liberet, si contendat veritum esse Astyagen, ne forte Mandane gemellos esset aut tergeminos enixa. At id vix erit cui probetur: recteque codd. plerique omittunt *ἄν*. Offendat fortasse aliquem *ἂν* etiam apud Lucianum Halc. 5. T. I. p. 181. *ταῦτα γὰρ τοῖς νέοις ὡς ἂν εἶπον παιδίοις οὐδ᾽ εἰς νοῦν ἐλθεῖν δυνατὰ φαίνεται*. Nam commemoraverat paullo ante *τὰ νήπια παντελῶς βρέφη τὰ πεμπταῖα ἐκ γενετῆς ἢ δεκα-*

ταῖα. Sed non est cur displiceat ista locutio, cuius hic sensus est, *τοῖς οὕτως ἂν ὡς εἶπον νέοις οὖσι παιδίοις*.

VIII.

De ἂν cum indicativo futuri.

Pergimus ad *ἂν* cum futuro coniunctum, qua constructione, quamvis improbata grammaticis, epici veteres usi sunt saepissime, quum quidem aliquid fortuiti inesse rei futurae indicandum putarunt. Sed neque Latinis, neque Germanis particula est, quae in hoc genere ubique Graecae particulae vim exprimat.

Nihilominus percipi eius potestas ubique potest. Vt a difficilioribus incipiam, quod Odyss. *γ*. 80. legitur,

εἴρεαι ὁππόθεν εἰμέν· ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω,

id Germanice dicas: *ich will dir es wohl sagen.* Quod quid sit si accuratius quaeras, apparet, sensum esse, *si tibi placet, dicam.* Sic etiam Iliad. *ξ*. 267.

ἀλλ' ἴθ', ἐγὼ δέ κέ τοι Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων
δώσω ὀπυιεμέναι καὶ σὴν κεκλῆσθαι ἄκοιτιν.

Non est enim haec oratio simpliciter et sine conditione promittentis, sed aliquam adiicientis dubitationem, si scilicet alteri placeat. Cuiusmodi in locis apertum est, non potuisse *τὲ* poni, quod est quodammodo affirmantis id, quod fieri consentaneum est.

Apertior est rei fortuitae significatio in his verbis, Iliad. *α*. 139.

ὁ δέ κεν κεχολώσεται, ὅν κεν ἵκωμαι.

Alia exempla vide vers. 523. *δ*. 176. *ζ*. 260. *ϑ*. 404. *ι*. 61. 386. ubi tamen quibusdam optativus placuit, eumque in postrema editione posuit Wolfius. *ξ*. 239. *ο*. 211. *ρ*. 515. *χ*. 42. Od. *δ*. 80. 753. *π*. 297. *ρ*. 540. *τ*. 558. h. Ven. 140. Et *ἂν*, Iliad. *χ*. 66.

αὐτὸν δ' ἂν πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσιν
ὠμησταὶ ἐρύουσιν.

Vide vers. 49. et β. 488. (Od. δ. 240. λ. 327. 516.) Non minus saepe ὅς cum futuro has particulas adsciscit. Iliad. α. 174.

πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι,
οἵ κέ με τιμήσουσι.

Vide β. 229. ι. 155 297. μ. 226. ρ. 241. Od. ε. 36. κ. 288. 432. π. 438. Et ὅτε atque ὁπότε. Iliad. υ. 335.

ἀλλ' ἀναχωρῆσαι, ὅτε κεν συμβλήσεαι αὐτῷ.

Quod nos dicimus, *wenn etwa*. Od. π. 282.

ὁππότε κεν πολύβουλος ἐνὶ φρεσὶ θήσει Ἀθήνη,
νεύσω μέν τοι ἐγὼ κεφαλῇ.

Quo loco in vertendo omittendum κέν. Sic etiam Iliad. φ. 340.

μὴ δὲ πρὶν ἀπόπαυε τεὸν μένος· ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ
φθέγξομ' ἐγὼ ἰάχουσα, τότε σχεῖν ἀκάματον πῦρ.

Hic quidem φθέγξομαι dubium, futurumne sit an coniunctivus. Cum εἰ coniunctum κὲν rursum per *wenn etwa, si forte*, exprimi potest Iliad. β. 258.

εἴ κ' ἔτι σ' ἀφραίνοντα κιχήσομαι, ὥς νύ περ ὧδε.

Vide ο. 213. ρ. 557. Od. ε. 417. nisi hoc loco coniunctivus est. Saepissime vero, ubi εἰ significat *an*, ut Od. ο. 523. π. 238. ρ. 79. σ. 264. Tum etiam εἰςόκε, Odyss. θ. 317.

ἀλλά σφωε δόλος καὶ δεσμὸς ἐρύξει,
εἰςόκε μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀποδώσει ἔεδνα.

Itaque fortasse etiam ποιήσομαι Iliad. γ. 409. non coniunctivus, sed futurum est.

Talia non reperias apud illos scriptores, qui sermone iam magis stabilito usi sunt: diserteque συνήσω ἂν in soloecismis numeratum ab Luciano in Pseudologista c. 2. T. III. p. 555. Coniungere quidem hos quoque ἂν cum futuro quidam existimarunt, quorum aliquos, qui tamen satis leviter hanc rem attigerunt, citavit Schaeferus ad

Greg. Cor. p. 66. Nominavit tamen eosdem Astius ad Platonem de Legg. p. 358. Addi possunt Coraes ad Isocr. p. 155. et Lobeckius ad Phryn. p. 733. seq. Sed rectius commemorabuntur Heindorfius ad Platonis Phaedon. p. 22. et Werferus in Actis Monac. I. p. 103. 248. 252. Quibus qui nuper accessit Reisigius in commentatione de particula ἄν p. 99. seq. quum in animum induxisset, particula illa veritatem rei extolli potius, quam deprimi, fieri non potuit, quin proferret, quae vereor ut multis persuadeat. Indicabo primum aliquot locos adiectione particulae vel ab librariis vel a criticis depravatos. Arist. Ach. 392. Av. 832. Lysistr. 542. de quo loco vide Reisigium p. 101. et in Coniect. p. 177. 188. ac nos ad Oed. Col. 1454. Platon. Phaedr. p. 231. D. Antiphont. p. 34. (674. Reisk.) Apud Isocratem quae exempla exstant, quum in cod. Vrbin. omnia sublata sint, dubitari potest an id grammaticis acceptum feramus, praesertim quum codex ille ipsas exhibeat subscriptiones eorum, qui orationes istas recognoverint: vide Bekkeri editionem p. 15. 31. 277. 297. 312. 401. Sed utcumque illi grammatici pro suo arbitrio refinxerint Isocratem, tamen quibusdam saltem in locis librorum fide expulisse istam constructionem videntur, ut in Areop. 35. §. 89. p. 211. (244. Lang.) et in Trapez. 21. §. 51. p. 528. (639) ubi in verbis γνώσεσθε ἄν cod. Vrb. omittit particulam, quae unde orta fuerit si quaeris, verisimillimum est, quum consueto errore exaratum esset γνώσεσθαι, supra autem adscriptum ε, inde conflatum esse γνώσεσθαι ἄν. Omnino autem vix ullus est scriptor, in quo non aliquando ἂν librariorum errore vel inscitia cum futuro constructum reperiatur.

Quibusdam vero in locis non tantum tribuerim auctoritati grammaticorum, ut iis sicubi ἂν cum futuro consociatum correxisse videantur, continuo assentiendum putem. Est autem duplex ratio, qua ἂν cum futuro coniungi possit, una, quum vere construitur cum illa verbi forma; altera, quum consociatur quidem particula futuro, sed non ut constructa cum eo censenda sit.

Dicatur primo de ea, quae vere constructio habenda est. Ac nihil obstare, quin particula ἂν in narratione rei

fortuito factae non solius praeteriti temporis propria, sed communis temporum omnium esse existimetur, supra ostendimus. Quod si is usus in praesente et futuro tam rarus, quam frequens in praeteritis est, non est id mirum: narrationes enim fere in praeteritis versantur. Sed quum etiam praesentia futuraque narrari possint, non temere damnem, sicubi etiam cum his temporibus, ea quidem lege qua in praeteritis, *ἂν* coniunctum reperiatur.

Nunc quidem non nisi unum in promptu habeo exemplum, idque valde dubium, apud Isocratem. Sublatum est enim in cod. Vrbin. sive librorum fide, sive quod Heliconius eiusque socii illam constructionem non putabant ferendam esse. In Panegyrico ille c. **48**. §. **214**. p. **102**. (p. **111**. Lang.) ad bellum Persis inferendum adhortans, his verbis utitur: *μόνος γὰρ οὗτος ὁ πόλεμος κρείττων εἰρήνης ἐστί, θεωρίᾳ μὲν μᾶλλον ἢ στρατείᾳ προςεοικώς, ἀμφοτέροις δὲ συμφέρων, καὶ τοῖς ἡσυχίαν ἄγειν βουλομένοις καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐπιθυμοῦσιν. ἔξεσται γὰρ ἂν τοῖς μὲν ἀδεῶς τὰ σφέτερ' αὐτῶν καρποῦσθαι, τοῖς δ' ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους πλούτους κατακτήσασθαι.* Codex Vrbinas *εἴη γὰρ ἄν.* Ac sane *ἔξεσται* videri potest ex interpretatione in textum venisse, praesertim quum saepius vulgata lectio, si ad libri Vrbinatis scripturam comparetur, interpretationis speciem prae se ferat. Patet vero, si recte se habet *ἔξεσται ἄν,* prorsus eodem modo dictum esse, ut *ἐξῆν ἂν* diceretur, si res ista esset temporis praeteriti. Hac sola ratione, si scriptura recte se habet, defendi possit locus Herodoti III. **104**. *οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει χρεώμενοι ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν λελογισμένως, ὅκως ἂν καυμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἁρπαγῇ.* Quasi dicas, *ut, quoties id faciunt, faciant maximi caloris tempore.*

Alterius generis, in quo *ἂν* iunctum quidem futuro, sed constructum cum aliis verbis est, multo plura exempla inveniuntur: quorum etsi nonnulla suspecta sunt, tamen res ipsa maxime videtur dubia esse. Apud Pindarum Nem. VII. **100**. (**68**) vulgo legitur: *μαθὼν δέ τις ἂν ἐρεῖ, εἰ πὰρ μέλος ἔρχομαι ψέγιον ὄαρον ἐννέπων.* Boeckhius, recte iudi-

cans usum Pindari ἐρέει requirere, ἂν delendum putat. At hoc vix addiderint librarii, quos credibilius est τὶς inseruisse. Patet vero, ἂν non ad verbum, sed ad participium referendum esse. Sed quod apud eumdem poetam Isthm. V. 54. Boeckhius scribi vult, εἰρήσεταί πᾳ κ' ἐν βραχίστοις, ut κ' ἐν sit pro κε ἐν, id vel propter collocationem istarum particularum Graeci sermonis ratio repudiat. Thucydides II. 80. τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, Ἀμπρακιῶται καὶ Χάονες, βουλόμενοι Ἀκαρνανίαν πᾶσαν καταστρέψασθαι καὶ Ἀθηναίων ἀποστῆσαι, πείθουσι Λακεδαιμονίους ναυτικόν τε παρασκευάσασθαι ἐκ τῆς ξυμμαχίδος, καὶ ὁπλίτας χιλίους πέμψαι ἐς Ἀκαρνανίαν, λέγοντες ὅτι, ἢν ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα μετὰ σφῶν ἔλθωσι, ἀδυνάτων ὄντων ξυμβοηθεῖν τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνάνων, ῥᾳδίως ἂν Ἀκαρνανίαν σχόντες καὶ τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας κρατήσουσι, καὶ ὁ περίπλους οὐκέτι ἔσοιτο Ἀθηναίοις ὅμοιος περὶ Πελοπόννησον. Nonnulli codd. ἂν omittunt; alii habent κρατήσωσι. Nihil vero vitii in vulgata. Nempe si separatim singula posuisset Thucydides, ita scripsisset: ὅτι ῥᾳδίως ἂν Ἀκαρνανίαν σχοῖεν, καὶ τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας κρατήσουσιν. Eo differt huius loci sententia ab simili VI. 33. ἡγούμενοι, εἰ ταύτην σχοῖεν, ῥᾳδίως καὶ τἄλλα ἕξειν. Isocrates ad Demonic. §. 25. p. 8. Lang. vulgo: οὕτω δ' ἂν ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ περιμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτάγγελος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῇς. Iure, ut mihi videtur, hanc scripturam probat Werferus. Codd. quidam omittunt ἄν; alii, in iisque Vrbinas, etiam copulam, οὕτως ἄριστα exhibentes. Quid sit illud οὕτω δ' ἄν, intelligas, ubi plene dixeris, οὕτω δ' ἂν χρώμενος, ἄριστα χρήσει. Aeschines de falsa leg. §. 11. p. 196. Reisk. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα μεμνήσομαι καὶ δυνήσομαι εἰπεῖν, καὶ ὑμεῖς μαθήσεσθε. Quod quid aliud est quam οὕτω γὰρ ἂν ποιῶν? Sed hic quoque codd. nonnulli omittunt ἄν. Contra apud Lucian. Dial. mort. XIII. 6. T. I. p. 394. et de calumn. non temere cred. 6. T. III. p. 133. in hac locutione pro futuro optativum praebuerunt codices.

Sic apud Thucydidem I. 33. Bekkerus edidit: *γενήσεται δὲ ὑμῖν πειθομένοις καλὴ ἡ ξυντυχία κατὰ πολλὰ τῆς ἡμετέρας χρείας, πρῶτον μὲν ὅτι οὐκ ἀδικουμένοις καὶ ἑτέρους βλάπτουσι τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε, ἔπειτα, περὶ τῶν μεγίστων κινδυνεύοντας δεξάμενοι, ὡς ἂν μάλιστα μετ' ἀειμνήστου μαρτυρίου τὴν χάριν καταθεῖσθε.* Libri *κατάθησθε* vel *καταθῆσθε:* in uno cod. *η* a correctore in spatio duarum litterarum capace exaratum. Ac recte quidem Bekkerus: sed non tamen absurdum est, quod Fr. Volcmar Fritzschius, iuvenis bene in his litteris versatus, coniiciebat, *καταθήσεσθε.* Omnino autem, nisi fallor, in qualibet accessoria parte sententiae *ἂν* locum habet, si illi ipsi parti aliquid fortuiti adscribendum est. Quare non soloecum esse puto, quod unus alterve codex in Aristoph. Nub. 465. praebet,

> *ἆρά γε τοῦτ' ἂν ἐγώ ποτ'*
> *ὄψομαι;*

Non enim ad futurum, sed ad *τοῦτο* referendum est *ἄν.* Quod explicatius ita dicas: *ἆρά γε τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ ἐγώ ποτ' ὄψομαι;* Caeteri libri et Suidas: *ἆρά γε τοῦτ' ἄρ';* Venetus, *ἆρά γε τοῦτ' ἆρ',* ut Reisigius edidit. Sed ut *ἄρα* post *ἆρα* defendi possit, *ἆρα* non potest. Similiter in Platonis Phaedone p. 61. C. *σχεδὸν οὖν, ἐξ ὧν ἐγὼ ᾔσθημαι, οὐδ' ὁπωςτιοῦν ἄν σοι ἑκὼν εἶναι πείσεται.* Hic quoque nescio an a grammaticis expulsum sit *ἄν,* quod abest in membranis Bodleianis et aliis quibusdam codd. Xenophon. Cyrop. VII. 5, 21. *νῦν δ' ἐπ' αὐτοὺς ἴωμεν ἐν ᾧ πολλοὶ μὲν αὐτῶν καθεύδουσι, πολλοὶ δ' αὐτῶν μεθύουσι, πάντες δὲ ἀσύντακτοί εἰσιν· ὅταν δὲ καὶ αἴσθωνται ἡμᾶς ἔνδον ὄντας, πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν ἀχρεῖοι ἔσονται ὑπὸ τοῦ ἐκπεπλῆχθαι.* Huic loco simillimus est hic Dinarchi in Demosth. §. 111. p. 73. Reisk. *μὴ οὖν ἄχθεσθε αὐτοῦ κλαίοντος καὶ ὀδυρομένου· πολὺ γὰρ ἂν δικαιότερον ἐλεήσετε τὴν χώραν, ἣν οὗτος κατέστησεν εἰς κινδύνους, τοιαῦτα πράττων.* Bekkerus ibi *ἐλεήσαιτε* ex coniectura edidit, valde illa quidem probabili, sed tamen non evidenter necessaria. Non potest repre-

hendi, quod legitur apud Lucianum Fugitiv. 24. T. III. p. 377. *κατίωμεν, ὡς κἂν ὀλίγους αὐτῶν ἐπιτρίψωμεν σήμερον.* Sed alia ibi exstat scriptura, *ὡς οὐκ ἄν*, quam apertum est aut optativum aut futurum requirere, *ὡς nam* significante. Eadem ratione *τάχ' ἂν* futuro iunxit Antisthenes rhetor, p. 30. §. 6. (p. 58. Reisk.) *ὃς πρῶτον μὲν οὐκ οἶσθα οὐδ' ὅπως ἔδει μάχεσθαι, ἀλλ', ὥςπερ ὗς ἄγριος ὀργῇ φερόμενος, τάχ' ἂν ποτε ἀποκτενεῖς σεαυτόν, κακῷ περιπεσών τῳ.* De quo non magis dubitandum quin recte dictum sit, quam de *κἂν*. Euripides El. 485.

κἂν ἔτ' ἔτι φόνιον ὑπὸ δέραν
ὄψομαι αἷμα χυθὲν σιδάρῳ·

Lucian. Dial. meretr. XI. 4. T. III. p. 310. *περὶ γὰρ τῶν ἐτῶν κἂν ὁ πάππος διηγήσεταί σοι, εἴγε ζῇ ἔτι.* Sed in Aristoph. Av. 1314.

ταχὺ δ' ἂν πολυάνορα τάνδε πόλιν
καλεῖ τις ἀνθρώπων,

ubi Reisigius p. 101. *καλεῖ* tuetur, quia ei *ἂν* probabilitatem rei augere potius quam minuere visum est, nihil prorsus ego invenire queo quo futurum defendam, praeferamque quamvis paucorum librorum scripturae *καλοῖ*, plerisque doctorum probatae. Caeterum recte in hoc versu nuper G. Dindorfium *τὰν πόλιν* dedisse puto, velimque etiam *ταχὺ τἂν* scribi. Adiungit Reisigius Euripidis locum Heracl. 769. quem ita scribit: *οὔποτε θνατῶν ἡσσονές ποτ' ἂν ἔκ γ' ἐμοῦ φανοῦνται.* Libri *εἴτ' ἐμοῦ* vel *οὔτ' ἐμοῦ.* Quae hic Elmsleius duo foedissima latere menda putat, repetitum *ποτὲ* et *ἂν* iunctum futuro, non menda sunt, sed recte composita oratio. Illa potius duo vitiosa sunt, *εἴτ' ἐμοῦ*, et quod nomen substantivum deest. Vtrumque removeris, si scripseris:

Ζεύς μοι σύμμαχος, οὐ φοβοῦ-
μαι· Ζεύς μοι χάριν ἐνδίκως
ἔχει· οὔποτε θνατῶν
ἥσσους θεοί ποτ' ἂν ἔν γ' ἐμοὶ φανοῦνται.

Multo minus afferre debebat Reisigius Soph. Trach. 672.

τοιοῦτον ἐκβέβηκεν, οἷον ἂν φράσω,
γυναῖκες, ὑμῖν θαῦμ' ἀνέλπιστον μαθεῖν.

Quo modo quis umquam loquutus est? In Andromacha Euripidis autem v. 465.

οὐδέποτ' ἂν δίδυμα
λέκτρ' ἐπαινέσω βροτῶν,

metricis deberi arguunt codices, non habentes eam particulam.

Sed dicendum de τίς ἂν cum futuro. In Eurip. Iph. T. 894. haec leguntur:

τίς ἂν οὖν τάδ' ἂν ἢ θεὸς ἢ βροτὸς ἢ
τι τῶν ἀδοκήτων,
ἄπορον πόρον ἐξανύσας,
δυοῖν τοῖν μονοῖν Ἀτρείδαιν φανεῖ
κακῶν ἔκλυσιν;

Reisigius pro ea, quam sibi fecit notione particulae, p. 100. τίς ἂν φανεῖ absurdam interrogationem esse dicit, Seidleroque accedit, ἂν ad participium ἐξανύσας referenti. Nimirum factum est id eodem modo, quo supra vidimus usum Thucydidem, quia in mente habebat poeta, τίς ἂν οὖν τάδ' ἂν ἐξανύσειεν; Illa in opinione defixus Reisigius apud Theocritum XXVII. 38. pro,

τίνα κεν, τίνα μῦθον ἐνίψω,

Scribi iubet τίνα καί. At non magis absurda est talis interrogatio, quam quum nos *wer wohl* vel *wer etwa* dicimus. In Eurip. Bacch. 639. Brunckius e cod. E.

τί ποτ' ἂν ἐκ τούτων ἐρεῖ;

Quem non dixerim, ut Elmsleius, non magis potuisse in tantula re errare. Nam potest id sic explicari, τί ποτ' ἂν εἴη, ὃ ἐκ τούτων ἐρεῖ; Alii libri ἄρ' habent. Aeschines in Ctesiph. §. 155. p. 542. Reisk. τότε μὲν ταῦτ' ἐκήρυττεν, ἀλλ' οὐ νῦν, ἀλλὰ παραστησάμενος τὸν τῆς

ὀρφανίας τοῖς παισὶν αἴτιον τί ποτ' ἂν ἐρεῖ ἢ τί φθέγξεται; Ex undecim Bekkeri codd. unus tantum, isque e correctione, ἀνερεῖ, quod non receptum velim. Dinarchus in Demosth. §. 69. p. 49. Reisk. τί δ' ἄν, τιθῶμεν γὰρ ταῦτα, ἐὰν κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ Δημοσθένους ἀπαιτῇ πέμψας ἡμᾶς Ἀλέξανδρος τὸ χρυσίον τὸ κομισθὲν εἰς τὴν χώραν ὑπὸ Ἁρπάλου, καὶ πρὸς τῷ γεγενῆσθαι τὴν τῆς βουλῆς ἀπόφασιν τοὺς παῖδας καταπέμψῃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς νῦν ὡς ἑαυτὸν ἀνακεκομισμένους, καὶ τούτων ἀξιοῖ πυνθάνεσθαι τὴν ἀλήθειαν ὑμᾶς, πρὸς θεῶν, ὦ ἄνδρες, τί ἐροῦμεν; Isocrates Euag. c. 25. §. 80. p. 328. Lang. τίνα γὰρ ἂν εὑρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους ἀφέντες τὴν ἀλήθειαν σκοποῖμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσούτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον; Codd. Vrb. et Vat. omittunt ἄν, ex sententia grammaticorum. Iam, spero, nolet Struvius, quod suaserat in programmate XV. in fragmentis Dionysii Halic. ab Angelo Maio editis lib. XIV. c. 15. τί γὰρ ἂν δυνήσονται δεινὸν ἐργάζεσθαι τοὺς ὁμόσε χωροῦντας αἱ βαθεῖαι κόμαι, ita mutari, ut aut deleatur ἄν, aut δύναιντο reponatur. Sophoclis vero locus in Philoct. 1089. ubi Brunckius ex uno codice dedit,

τί ποτ' ἄν μοι τὸ κατ' ἦμαρ
ἔσται;

non est huc trahendus, quum ibi aptissime αὖ in caeteris libris scriptum sit.

Quod si τί ἂν licuit cum futuro coniungere, coniicias fortasse eamdem etiam negationis rationem esse, ut quae per interrogationem in τί convertatur. Vereor tamen ut id idoneis exemplis comprobari possit. Nam in Aristoph. Vesp. 942. ubi vulgo,

οὐκ ἂν σὺ παύσει χαλεπὸς ὢν καὶ δύσκολος,

cod. Rav. male οὐκ αὖ. Reisigius autem p. 101. sine controversia οὔκουν reponendum censet. Qui si p. 102. de-

fendendum iudicavit, quod in Nub. 1157. libri quidam, in iisque Ravennas habent,

οὐδὲν γὰρ ἂν με φλαῦρον ἐργάσεσθ' ἔτι.

ubi alii libri *ἐργάσαισθ'* exhibent, non erat cur in pari caussa eamdem constructionem damnaret. Sed neque his quidquam tribuendum, neque Eurip. Androm. 239.

οὐκ ἂν σιωπῇ Κύπριδος ἀλγήσεις πέρι;

ubi pariter codd. quidam *οὐκ αὖ*, viri docti autem *οὔκουν*. In Thesmoph. 814. non recte legitur,

ἀλλ' ἡμεῖς ἂν πολλοὺς τούτων
ἀποδείξομεν ταῦτα ποιοῦντας.

Vbi quum alii *ἀποδείξωμεν* corrigant, mihi potius servato *ἀποδείξομεν* videtur *αὖ* pro *ἄν*, et *αὐτὰ* pro *ταῦτα* scribendum esse, ut hi duo versus in unum tetrametrum coniungantur. Quod scriptum est apud Xenoph. Ephes. III. 8. p. 66, 9. *οὐ γάρ ἐντεῦθέν μέ τις ἐξέλοιτο, οὐδ' ἂν ἐπίδοιμι τὸν ἥλιον, οὐδ' ἂν εἰς φῶς ἐλεύσομαι*, in eo facilius feras *ἂν* futuro additum, quam non additum optativo. Sed hoc genus scriptorum non est in exemplis purae dictionis habendum.

Vt etiam *ὃς ἂν* cum futuro commemoremus, invenitur id apud Polybium XXXVIII. 5, 7. *καὶ προσεμέτρησεν ἕτερον ψήφισμα παράνομον, ὥστε κυρίους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἂν ἐπὶ στρατηγίᾳ αἱρήσονται.* Vbi videndum, utrum *ἂν* deleri, an, quod Schweighaeuserus fecit, *αἱρήσωνται* scribi debeat, de qua aoristi forma disputavit Lobeckius ad Phryn. p. 716. seqq. Apud Platonem de Legg. XII. p. 947. C. recte Astius ex Stephani emendatione, *οὓς ἂν οἱ προσήκοντες τοῦ τελευτήσαντος ἐπόψωνται*, confirmata ab uno duobusve codd. Vide Lobeckium ad Phryn. p. 734. In Euthydemo p. 290. D. *εἰ οὖν, ἦ δ' ὅς, δεόμεθα ἐκείνης τῆς τέχνης, ἥτις ἂν ᾧ ἂν κτήσηται ἢ ποιήσασα ἢ θηρευσαμένη, αὐτὴ καὶ ἐπιστήσεται χρῆσθαι, καὶ ἡ τοιαύτη ποιήσει ἡμᾶς μακαρίους, ἄλλην δή τινα, ἔφη, ζητητέον ἀντὶ τῆς στρατη-*

γικῆς. Omittunt prius ἄν membr. Bodl. et tres e tredecim codd. Bekkeri. Apud Herodotum I. 93. vulgo ἐς ὃ ἄν συνοικήσουσι. Sed quidam codd. ut Werferus scribendum monuit, συνοικήσωσι.

Quod si summam horum, quae disputavimus, paucis volumus comprehendere, sic erit statuendum: primo videri ἄν construi posse cum futuro in narratione rei fortuitae; deinde coniungi cum eo, sed non ut sit constructum, posse, ubi pertineat ad aliam notionem, quam quae in verbi futuro inest, dummodo ea talis sit, ut ipsa per se rei fortuitae ac dubiae notationem apte recipiat.

IX.

De ἄν cum indicativo praesentis.

Magis quam futuri, praesentis indicativi constructio cum particula ἄν controversa est. Eam tuebatur Brunckius, quem vide ad Aristoph. Plut. 885. Eq. 1131. Ach. 873. Negant grammatici: de quibus supra dictum. Si qua est ratio, qua ἄν cum praesentis indicativo coniungi possit, non potest alia esse, quam duplex illa, de qua modo in futuri explicatione dictum est. Sed in hoc quoque genere magna pars exemplorum corrupta est, et saepe quidem metricorum industria, aliquando etiam criticorum imperitia grammaticae. Qui errores hodie vel sublati sunt, vel removeri a quovis possunt. Vide Aristoph. Plut. 883. Nub. 395. Ran. 1421. Ach. 157. Av. 1069. Vesp. 343. Thesm. 99. Stobaei Serm. III. 75. p. 44, 14. V. 67. p. 69, 8. XCI. 24. p. 503, 20. CVIII. 59. p. 571, 10. CXX. 30. Eclog. I. 8. p. 126. Euripidis versum in El. 1121. egregia emendatione sanavit Io. Vlr. Faesi, Turicensis:

ὁρᾷς; ἄν' αὖ σὺ ζωπυρεῖς ἄλγη νέα·

i. e. ἀναζωπυρεῖς. Quae Matthiae in gr. Gr. §. 598. c. attulit, aliena sunt, praeter Platonis locum in Alcib. II. p. 142. E. ubi nunc γοῦν pro γ' ἄν restitutum. Apud eumdem de Legg. I. 14. p. 647, A. recte Astius, ἆρ' οὐ καὶ

νομοθέτης; In Cratylo p. 391. B. optimi libri *αὖ* pro *ἄν* praebuerunt, qua mutatione etiam Andocides de pace cum Lacedaem. 24. p. 165. (100. Reisk.) indiget: vide §. 9. Demostheni epist. 2. p. 1467, 9. codicis ope menda exempta est: item Andocidi p. 126. §. 86. (p. 41. Reisk.). Sunt etiam apud Homerum nonnulla huiusmodi, maxime in Odyssea: ut *γ*. 255.

ἤτοι μὲν τόδε κ' αὐτὸς ὀΐεαι, ὥς κεν ἐτύχθη,
εἰ ζώοντ' Αἴγισθον ἐνὶ μεγάροισιν ἔτετμεν
Ἀτρείδης, Τροίηθεν ἰών, ξανθὸς Μενέλαος.

Nam quis non credat *τόδε γ' αὐτὸς* a poeta profectum esse? Quamquam hoc quidem videri potest per attractionem quamdam vel mutationem structurae dictum esse, quasi voluerit dicere, *τόδε κ' αὐτὸς ὀΐεαι κακὸν γενέσθαι Αἰγίσθῳ.* Et *α*. 316.

δῶρον δ', ὅττι κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγει,
αὖτις ἀνερχομένῳ δόμεναι οἰκόνδε φέρεσθαι.

Scribe *ἀνώγῃ*. B. 86.

ἐθέλεις δέ κε μῶμον ἀνάψαι.

Cod. Harl. *ἐθέλοις δὲ καί.* Vnde Wolfius in postrema ed. *ἐθέλοις δέ κε*, recte, si signum interrogandi apposuisset. *Ω*. 87.

ἤδη μὲν πολέων τάφῳ ἀνδρῶν ἀντεβόλησα
ἡρώων, ὅτε κέν ποτ' ἀποφθιμένου βασιλῆος
ζώννυνται τι νέοι καὶ ἐπεντύνονται ἄεθλα.

Vt monui in diss. I. de legibus quibusdam subtilioribus sermonis Homerici p. 7. quemadmodum Latine dici non potest, multos vidi, *quum certamina instituerint iuvenes*, sed dicendum est *quum instituunt*, ita etiam Graecus sermo non admittit coniunctivum in tali sententia. Quod si hic non mendosa est particula *ἄν*, suspicor ita esse coniunctivos restituendos, ut simul et hic, et Od. *λ*. 415. *ἀντιβολήσαις* scribatur. Nam veteres quidam h. l.

ἀντεβόλησας, sed male in eo versu qui hos sequitur sic scribebant:

ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν ἐτεθήπεας θυμῷ.

Vtrumque in postrema editione recepit Wolfius. Vulgo ἐτεθήπεα, ex Od. ζ. 166. ut opinor. Alii ἐτεθήπεο, alii θηήσαο, quam veram scripturam esse vix sinit dubitare simillimus locus, Od. λ. 415. seqq. Aliud corruptum exemplum invenitur Od. ξ. 162.

τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένοιο,
οἴκαδε νοστήσει, καὶ τίσεται, ὅς κεν ἐκείνου
ἐνθάδ' ἀτιμάζει ἄλοχον καὶ φαίδιμον υἱόν.

Hic aut ἀτιμάζῃ scribendum, aut, servato indicativo, ὅςτις, quod alii libri habent.

Sed satis de his, quae ferri nequeunt. Dicam nunc de illis duobus modis, quos supra monui rationi non repugnare, si possint exemplis confirmari. Eorum prior erat is, ut in narratione rei fortuitae quemadmodum in praeteritis, sic etiam cum praesentis indicativo coniungeretur ἄν. Fateor vero, nullum mihi exemplum occurrisse, quod hunc usum ita firmet, ut non aut corruptum, aut saltem suspectum videatur. Sed quemadmodum temerarius esset, qui dubiis exemplis confideret, ita non minus inconsiderate ageret, qui quae non aut certis aut multis exemplis comprobata videret, ne posse quidem dici contenderet. Apud Homerum Iliad. ξ. 484. legitur:

τῷ καί κέ τις εὔχεται ἀνὴρ
γνωτὸν ἐνὶ μεγάροισιν ἀρῆς ἀλκτῆρα λιπέσθαι.

Non facile haec quisquam reprehenderet, si verbum esset temporis praeteriti. Verum etsi haec est plerorumque librorum scriptura, tamen nihil ei tribuendum est. Omissum est κε in codice apud Clarkium, omittitque in explicatione loci Eustathius p. 998, 41. (995, 15.) Cod. Vrat. d. autem habet id, quod ut et consuetudini poetae

et sententiae ipsi melius conveniens verum iudicandum est: *τῷ καί τέ τις εὔχεται ἀνήρ*. Sic Iliad. *ι*. 159.

τοὔνεκα καί τε βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων.

Apud Aristophanem in Ach. 873. Boeotus, interrogatus quid afferat, respondet:

ὅσ' ἔστ' ἂν ἀγαθὰ Βοιωτοῖς ἁπλῶς.

Id nos diceremus, *was es etwa gutes in Boeotien giebt.* Haec etsi et codd. nonnullorum et vett. edd. scriptura est, tamen optimi quidam libri *ἂν* omittunt, *ἔστιν* scriptum exhibentes: fatendumque, potuisse *ἂν* vel e prima sequentis vocabuli syllaba nasci, vel a metricis, quum *ἔστ' ἀγαθὰ* scriptum invenissent, inseri. Non tamen rationi repugnat particula. Sed ut hic non ferenda videatur, quia cum ipso est verbo constructa, non offendit tamen, si ad aliam vocem refertur. Illustre exemplum exstat in Xenophontis Symposio 4, 37. *ἐγὼ δὲ οὕτω μὲν πολλὰ ἔχω, ὡς μόλις αὐτὰ καὶ ἐγὼ ἂν αὐτὸς εὑρίσκω.* Delevit *ἂν* Schaeferus, quem nuper sequutus est L. Dindorfius. Non recte, mea sententia. Numquid enim aliud est illud Sophoclis, *εἶτα πῦρ ἂν οὐ παρῆν*, et quae plurima similia supra commemoravimus? Nimirum sic est illud explicandum, *ὡς μόλις αὐτὰ καὶ εἰ ἐγὼ αὐτὸς ζητοίην εὑρίσκω.* Haec igitur qui damnet, quoniam rariora sunt, vereor ne parum perspectam habeat Graeci sermonis elegantiam.

Ab hoc exemplo ut iam ad illud genus transeamus, in quo particula non est proprie cum verbo constructa, non pauca huiusmodi inveniuntur, quae cave temere corrigas. Non est ad hoc genus referendus locus Thucydidis IV. 63. memorabilis ille propter liberiorem, sed tamen iustam verborum structuram: *τὸ ξύμπαν τε δὴ γνῶμεν, πειθόμενοι μὲν ἐμοί, πόλιν ἕξοντες ἕκαστος ἐλευθέραν, ἀφ' ἧς αὐτοκράτορες ὄντες τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀρετῇ ἀμυνούμεθα· ἢν δὲ ἀπιστήσαντες ἄλλοις ὑπακούσωμεν, οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα, ἀλλὰ καὶ ἄγαν, εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρή, κατ' ἀνάγκην γιγνόμεθα.* Sic plerique et

optimi libri: vulgo *γιγνώμεθα*. Quis hic non primo adspectu vel *γιγνόμενοι*, quod, ut *ἕξοντες*, ex *γνῶμεν* pendeat, vel saltem *γιγνοίμεθα* exspectet? Et tamen omnia recte habent. Ac primum, in quo haeserunt interpretes, *οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα* sic est dictum, ut referatur ad *φίλος*: volebat enim dicere, *οὐκ ἂν περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα φίλοι γιγνοίμεθα*, scilicet *οἷς χρή*: sed ne bis dicendum esset *φίλοι*, in altera parte posuit, addito statim opposito: atque ut *φίλοι* et *διάφοροι*, *τοῖς ἐχθίστοις* et *οἷς οὐ χρὴ* invicem opposuit, sic opposuit etiam *γιγνοίμεθα ἄν* et *κατ' ἀνάγκην γιγνόμεθα*, ita quidem ut optativus ad *ἄν* ex illo indicativo supplendus sit. Itaque plene sic dicas: *οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι ἀλλήλοις φίλοι γενησόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἄγαν, εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν γιγνοίμεθα τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ κατ' ἀνάγκην γιγνόμεθα*. Non valde dissimile est hoc Demosthenis Ol. I. p. 15, 8. *οὔτε γὰρ ὡς δοκεῖ καὶ φήσειέ τις ἂν μὴ σκοπῶν ἀκριβῶς, εὐπρεπῶς, οὐδ' ὡς ἂν κάλλιστ' αὐτῷ τὰ πράγματα ἔχοι*. Vide ibi Schaeferum, cui displicet *ἔχει*, unice probatur *ἔχοι*. Neutri a codd. fides deest. Vtrumvis alterum ex se repeti cogitatione postulat.

Aptius afferri poterit hoc Aristophanis in Eq. 1131.

χοὔτω μὲν ἄν, εὖ ποιεῖς,
εἰ σοι πυκνότης ἔνεστ'
ἐν τῷ τρόπῳ, ὡς λέγεις,
τούτῳ πάνυ πολλή.

Haec est libri Ravennatis aliorumque scriptura, quae si sic intelligitur, *οὕτω μὲν ἂν ποιῶν, εὖ ποιεῖς*, non est quod eam vituperes. Sed quum *ποιοῖς* in cod. Ven. ac Suid. edd. vett. et cod. Oxon. legatur, non opus est indicativum tueri. Quod Stobaeus Serm. XXI. 5. ex Menandri Thrasyleonte attulit,

κατὰ πολλ' ἂν ἐστὶν οὐ καλῶς εἰρημένον
τὸ γνῶθι σαυτόν· χρησιμώτερον γὰρ ἦν
τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους·

ubi apud Anton. Meliss. scriptum est *κατὰ πολλῶν*, H.

Stephanus in Sent. Com. p. 408. et Dobraeus ad Aristoph. p. (110) *κατὰ πολλά γ'* emendarunt, parum probabiliter. Multo verisimilius est, quod Porsonus coniecit, *κατὰ πόλλ' ἄρ' ἐστίν*. Mihi tamen genuinum videtur *κατὰ πολλῶν*, a Stobaeo autem profectum *ἐστίν*. In Platonis Apol. Socr. p. 41. B. uti editi habent, *καὶ δὴ καὶ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὥςπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστι, καὶ τίς οἴεται μέν, ἔστι δ' οὔ·* membr. Bodl. et quinque de sedecim codd. Bekkeri, octoque optimi apud Stallbaumium praebent *τίς ἂν αὐτῶν σοφός ἐστι.* Qui locus est eiusmodi, ut, si aliunde satis firmari possit ista constructio, ad sensum venustissime addita videatur particula, subindicans singulari casu fieri, ut quis vere sapiens inveniatur. Est enim *τίς ἂν qui forte*, nobis *wer etwa:* eiusque exempla etiam cum futuro iuncti vidimus. Et concedere debebunt, *τίς ἂν* cum indicativis omnium temporum construi posse, si qui Schaefero assentiuntur, qui *τάχ' ἂν* ita dici putat, ut *ἂν* ad *τάχα* pertineat, neque ad verbum referatur. Par enim caussa est. Nam latet in isto *ἂν* talis sententia, *τίς ἂν εἴη ὅς*. Videtur autem valde placere sibi ea in re Schaeferus, qui de illo *τάχ' ἂν* non solum ad Greg. Cor. p. 44. sed saepius ad Sophoclem monuerit, ut ad Oed. R. 523. ad Oed. Col. 965. et 1076. et in addendis ad Oed. R. 139. Vellem vero demonstrasset vir doctissimus. Nam ex istis exemplis, quibus utitur, ne illa quidem duo, quae ex Platonis Phaedro attulit, rem comprobant. Eorum prius est p. 256. B. C. *ἐὰν δὲ δὴ διαίτῃ φορτικωτέρᾳ τε καὶ ἀφιλοσόφῳ, φιλοτίμῳ δὲ χρήσωνται, τάχ' ἄν που ἐν μέθαις ἤ τινι ἄλλῃ ἀμελείᾳ τὼ ἀκολάστω αὐτοῖν ὑποζυγίω λαβόντε τὰς ψυχὰς ἀφρούρους, συναγαγόντε εἰς ταὐτόν, τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν μακαριστὴν αἵρεσιν εἱλέτην τε καὶ διεπράξαντο, καὶ διαπραξαμένω τολοιπὸν ἤδη χρῶνται μὲν αὐτῇ, σπανίᾳ δέ, ἅτε οὐ πάσῃ δεδογμένα τῇ διανοίᾳ πράττοντες.* Alterum hoc est, p. 265. B. *τῆς δὲ θείας τεττάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι, μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ τελεστικήν, Μουσῶν δ' αὖ ποιη-*

τικήν, τετάρτην δὲ Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἐφήσαμέν τε ἀρίστην εἶναι, καὶ οὐκ οἶδ᾽ ὅπῃ τὸ ἐρωτικὸν πάθος ἀπεικάζοντες, ἴσως μὲν ἀληθοῦς τινὸς ἐφαπτόμενοι, τάχα δ᾽ ἂν καὶ ἄλλοσε παραφερόμενοι, κεράσαντες οὐ παντάπασιν ἀπίθανον λόγον, μυθικόν τινα ὕμνον προσεπαίσαμεν μετρίως τε καὶ εὐφήμως τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν δεσπότην Ἔρωτα, ὦ Φαῖδρε, καλῶν παίδων ἔφορον. Nam in priore horum locorum etiamsi *τάχα* abesset, recte potuerat *ἂν* participio addi, quo significaretur, *si forte animos non custoditos deprehendant.* Omittunt autem *ἂν* aliqui codd.. In altero vero quis non videt, si participio substituatur simplex oratio, dicendum esse, *τάχα δ᾽ ἂν ἄλλοσε παραφεροίμεθα.* Vnde hic quoque *ἂν* cum verbo constructum esse patet. Talis est etiam Aristophanis locus in Vespis v. 280.

> *τάχα δ᾽ ἂν διὰ τὸν χθιζινὸν ἄνθρω-*
> *πον, ὃς ἡμᾶς διεδύετ᾽*
> *ἐξαπατῶν, λέγων ὡς*
> *καὶ φιλαθήναιος ἦν καὶ*
> *τἀν Σάμῳ πρῶτος κατείποι,*
> *διὰ τοῦτ᾽ ὀδυνηθείς,*
> *εἶτ᾽ ἴσως κεῖται πυρέττων.*

Nam quid aliud istud participium, quam brevior quaedam dicendi ratio est, contracta ex eo, quod plene diceretur, *τάχ᾽ ἂν ὀδυνηθείη, καὶ εἶτα κεῖται πυρέττων?* Itaque eiusmodi potius locis utendum erat Schaefero, qualis hic est Andocidis in or. de myster. 117. p. 15. sive 136. Bekk. 58. Reisk. *φέρε δὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, τάχα γὰρ ἂν αὐτὸ βούλεσθε πυθέσθαι, ὁ δὲ Καλλίας τί βουλόμενος ἐτίθη τὴν ἱκετηρίαν.* Omittit *ἂν* codex unus, nescio an e correctione cuiuspiam grammatici. At quis non corrigat, *τάχα γὰρ ἂν βούλοισθε πυθέσθαι?* Similiter peccatum in quibusdam libris Herodoti VIII. 136. de quo loco in optativi explicatione dicetur.

Non est hic silentio praetereundus locus Aristophanis in Pace v. 1028. in quo me iure notavit Dobraeus p. (110) quod in Elem. D. M. *ὁπόσ᾽ ἂν χρεών ἐστι* reliquerim.

Ipse *ὁπόσ' ἐστὶ χρεὼν* legere videtur. Vulgo ibi, *τί δ' οὐ σὺ φρονεῖς ὁπόσ' ἐστὶ χρεὼν τόν γε σοφῇ δόκιμον φρενί.* Suidae cod. Leid. *ὁπόσα χρεών ἐστι τὸν σοφῇ.* Codd. Rav. et Ven. *ὁπόσ' ἂν χρεών ἐστι τὸν σοφῇ.* G. Dindorfius ita edidit:

πῶς δ' οὐχί; τί γάρ σε πέφευγ', ὅσα χρὴ
σοφὸν ἄνδρα; τί δ' οὐ σὺ φρονεῖς, ὁπόσ' ἂν
χρεὼν τόν γε σοφῇ δόκιμον
φρενὶ πορίμῳ τε τόλμῃ;

Id mihi quidem non videtur ferri posse, quia sive *ᾖ* sive *εἴη* intelligas, non recte procedit sententia. Quin ne illa quidem, *ὅσα χρὴ σοφὸν ἄνδρα,* quo sensu verbis *τί γάρ σε πέφευγε* aptari possint, video. Immo vix puto dubitari posse, quin nihil sint nisi explicatio verborum *ὁπόσα χρεὼν τὸν σοφῇ δόκιμον φρενί.* Hinc effici arbitror, excidisse nonnulla, quae autem habemus, sic esse scribenda: *πῶς δ' οὐχί; τί γάρ σε πέφευγε; τί δ' οὐ σὺ φρονεῖς ὁπόσα χρεών ἐστι σοφῇ δόκιμον φρενὶ πορίμῳ τε τόλμῃ.*

Pertinet ad hanc disputationem etiam *ἐὰν* cum indicativo praesentis iunctum, quod recentiores, in iisque ipsi grammatici non raro usurparunt. De qua re a Bastio Schaeferoque disputatum est in Epimetro II. ad Arist. Plut. p. XXXVIII. seq. Atqui originem tamen aliquam habere consuetudo ista debet. Non est enim credibile, si illud soloecum est, subito soloecismum placuisse Graece loquentibus. Immo istae a genuina linguae ratione aberrationes fere ex eo natae sunt, quod imitari, quae apud antiquos et bonos scriptores exquisitiora viderentur, in laude numerabatur; quae imitationes, quum caussae cur illi aliquando a regula declinassent non essent satis perspectae, saepissime in vitium degenerarunt. Non debebat quidem Schneiderus in Epicuri epistola p. 27, 84. *ἐάν τις βαστάζει* defendere, neque Reiskius in Demosth. or. in Neaer. p. 1374, 24. e cod. Bav. dare, *ἐὰν δ' εἴςεισι,* neque ab aliis ferri apud Lycurgum 109. p. 162. sive p. 266. Bekk. 212. Reisk.: *ὅταν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκστρατευόμενοί εἰσι.* Heinrichius ibi *ἴωσι* edidit, quod non ausim

defendere; Im. Bekkerus autem aliique *ὦσι* scribendum putant, quod, nisi forte et *ὅταν* et *εἰσὶ* ut ab interprete adiecta deleri volemus, omnino probandum est.

Aliter vero sentio de Herodoti verbis III. 69. in quibus idem est, atque apud Lycurgum, librorum consensus: *ἢν γὰρ δὴ μή ἐστι ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγώ, οὔτοι μιν σοί τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν.* Nuper editum *εἰ* ex coniectura, quam nequaquam probo. Nam etsi hic et *ἢν μὴ ᾖ* et *εἰ μή ἐστι* dici potuit, tamen ne *ἢν μή ἐστι* quidem idonea ratione carere puto. Sic enim loqui videtur Otanes, ut non neget quidem, posse illum Cyri filium esse, quo fine particula rem fortuitam significante utitur, sed indicet tamen, se certo credere, non esse eum Cyri filium, quod exprimit indicativo adiuncto. Magis id eluceret, si sic dixisset: *ἢν γὰρ δὴ μὴ ᾖ ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλ' ἔστι τὸν καταδοκέω ἐγώ·* ut paullo post in eodem capite scriptum est: *ἢν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς ἀϊστώσει μιν.* Quo loco quod tres codd. habent, *εἰ τυγχάνει*, minime praetulerim. Nam est quidem in illo liberiore modorum usu negligentia quaedam, sed laudanda illa potius quam vituperanda, quia non inscitiam fontem habet, sed intelligentiam veri aptique. Comparari potest Theagis locus apud Stobaeum I. 67. qui in vulgatis edd. bis scriptus invenitur p. 8. et 10. notabilis etiam propter formam *ὄκκαν*, quam ex cod. A. pro *ὄκα* recepit Gaisfordius p. 31. *ὄκκαν οὖν ἐς τὸ ἓν τὰ τρία ταῦτα μόλῃ, μίαν ἐπιδεξάμενα συναρμογάν, τόκα δὲ γίνεται ἀρετὰ καὶ ὁμολογία ἐν τᾷ ψυχᾷ· ὄκκαν δὲ στασιάζοντα καὶ ἀπ' ἀλλάλων ἀπέσπασται, τόκκα δὲ γίνεται κακία καὶ ἀναρμοστία ἐν τᾷ ψυχᾷ.* Nam etsi quis, quoniam cod. A. *ἀπόσπασται* habet, coniicere possit *ἀποσπᾶται* scribendum esse, tamen, si quid mutandum, aptius foret *ἀπόσπαστα*, omisso verbo, ut saepius in eodem fragmento infra. Sed defendi potest *ἀπέσπασται*, non tamen ut ex *ὄκκα*, sed ut ex *ὅτε*, quod latet in *ὄκκα* pendeat. Istud *ὄκκα*, haec enim genuina scriptura est, quum saepissime in ista Theagis dissertatione, uti

debebat, cum coniunctivo constructum sit, semel additum habebat indicativum *ἐπικρατεῖ*, quem recte Gaisfordius cum Schowio in coniunctivum mutavit. In Cliniae fragmento, quod numero **66.** est in illo capite Stobaei, pro *αἴκ᾽ ὀρθοπλοεῖ* cod. A. praebuit *καὶ ὀρθοπλοεῖ*. In Archytae fragmento, quod est ibidem **70.** p. **12, 48.** recte Gaisfordius: *φαμὶ τὰν ἀρετὰν ἦμεν ποττὸ μὴ κακοδαιμονεῖν ἱκανάν, τὰν δὲ κακίαν ποττὸ μὴ εὐδαιμονεῖν, αἴκα τὰς ἕξιας αὐτὰς κρίνωνες.* Legebatur ibi *κρίνομες*, et in cod. A. *κρίνοιμες*. Sic etiam in Ecphantae loco apud Stobaeum **XLVIII. 64.** p. **333, 34.** scribendum: *καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις, αἴκα ἁμαρτάνωντι, ὁσιωτάτα κάθαρσις ἐξομοιωθῆμεν τοῖς ἀρχόντεσσιν.* Vbi editum *ἁμαρτάνοντι.* Nec dubitandum, quin in his Pythagoreorum apud Galium p. **712.** *ἐπεὶ δέ κα γαμεῖται*, et p. **751.** *αἴκα χρή*, coniunctivi *γάμηται* et *χρῇ* reponendi sint. Sed p. **709.** ubi est, *αἴκα ταὐτόν ἐστι τἀγαθὸν καὶ κακόν*, scribendum *αἴπερ*, quod saepius ibidem in iisdem verbis, et p. **708. 716.** usurpatum.

Denique ne desiderentur indicativi perfecti cum *ἄν* coniuncti exempla, haec adiiciam: Hesiodi apud Stob. Serm. **II. 14.**

ἔμμορέ τοι τιμῆς, ὅς κ᾽ ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.

Sed in Hesiodi libris O. et D. **345.** recte *ὅς τ᾽ ἔμμορε* scriptum. Et Dionysii Hal. in epistola ad Pompeium de praecipuis Historicis p. **786, 14.** *εἰ δ᾽ ὑπερεῖδεν ἐν τούτοις, ἐφ᾽ οἷς μάλιστ᾽ ἂν ἐσπούδακε, τῆς τε συμπλοκῆς τῶν φωνηέντων γραμμάτων καὶ τῆς κυκλικῆς εὐρυθμίας τῶν περιόδων, καὶ τῆς ὁμοειδείας τῶν σχηματισμῶν, πολὺ ἀμείνων ἂν ἦν αὐτὸς ἑαυτοῦ κατὰ τὴν φράσιν.* Quis vero dubitet, quin expungenda sit particula, qua nihil opus esse, iam a Stephano erat monitum?

X.

De ἂν cum indicativo in re non facta.

Explicuimus indicativi cum particula ἂν consociationem eam, quae quod impletae conditionis notionem continet, ad rem factam refertur. Nunc dicendum est de altero genere, quod quoniam ad conditionem non impletam spectat, ad rem, quae non est facta, referatur necesse est. Significat enim id, quod fieret, si impleta esset conditio, non fit autem, quia non est impleta. Hoc genus cur imperfecti tantum et plusquamperfecti et aoristi proprium sit, supra dictum, cap. VI. monitumque, si aliam vim habere videatur, quam in re facta, id videri tantummodo, non esse, quia differentia omnis non in indicativo et particula, sed in eo sit posita, utrum de impleta an de non impleta conditione sit cogitandum. Quare ubi neque adiecta est conditio non impleta, neque apparet intelligendane sit an non, ibi prorsus ambiguum manet, quomodo verba interpretari debeas. Vt apud Aristophanem in Pace: 1198.

ὦ φίλτατ', ὦ Τρυγαῖ', ὅσ' ἡμᾶς τἀγαθὰ
δέδρακας, εἰρήνην ποιήσας· ὡς προτοῦ
οὐδεὶς ἐπρίατ' ἂν δρέπανον οὐδὲ κολλύβου.

Perinde est, sive vertas, *antea nemo facile emebat falcem collybo*, sive dicas, *nemo emisset:* si scilicet venalis fuisset.

Videamus iam usum ipsum. Et primo quidem apud epicos. Homerus Od. β. 184.

οὐκ ἂν τόσσα θεοπροπέων ἀγόρευες.

Non diceres. Et ε. 39.

πόλλ', ὅσ' ἂν οὐδέποτ' ἐκ Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
εἴπερ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.

Potuit hic etiam *εἴ κεν* dici. Sic enim loquuntur veterrimi. Iliad. *ψ*. 526.

εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω γένετο δρόμος ἀμφοτέροισιν,
τῷ κέν μιν παρέλασσ', οὐδ' ἀμφήριστον ἔθηκεν.

Et in versu illo apud Herodotum I. 174.

Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο.

Et cum pronomine: Odyss. *ν*. 205.

ἐγὼ δέ κεν ἄλλον ἐρισθενέων βασιλήων
ἐξικόμην, ὅς κέν μ' ἐφίλει καὶ ἔπεμπε νέεσθαι.

Non necessarium erat alterum *κέν*. Nam oratio, quae suspensa est ex alia sententia, verbi modo servato non indiget repetitione particulae. Quin recentiores etiam adspernantur repetitionem huiusmodi. Nec repetiit Homerus Od. *δ*. 178.

οὐδέ κεν ἡμέας
ἄλλο διέκρινεν φιλέοντέ τε τερπομένω τε,
πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.

Nihil nos diremisset, antequam mors occuluisset. Nam si primaria sententia conditionalis est, non possunt non omnia conditionalia esse, quae pendent ex ea. Secus est, ubi sententia principalis sine conditione est, ut Od. *τ*. 25.

δμωὰς δ' οὐκ εἴας προβλωσκέμεν, αἴ κεν ἔφαινον.

Non sivisti exire ancillas, quae, si exiissent, *lucem fuissent praebiturae.* Hic si omisisset particulam, praebuisse illas lucem dixisset.

Recentior usus eo tantum ab epico differt, quod particulam *ἄν* in secundaria sententia non aliter, quam si necessaria est, addit. Temporum ratio eadem est. Ac primo imperfectum plerumque refertur ad praesens. Aristoph. Eccl. 151.

ἐβουλόμην μὲν ἕτερον ἄν τῶν ἠθάδων
λέγειν τὰ βέλτισθ', ἵν' ἐκαθήμην ἥσυχος·
νῦν δ' οὐκ ἐάσω.

Saepe vero etiam ad praeteritum, eiusmodi quidem, quod diuturnitatem aliquam vel repetitionem facti continet. Herodotus I. 68. ἦ κου ἄν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴπερ εἶδες τάπερ ἐγώ, κάρτα ἂν ἐθώυμαζες. *Miratus esses.* Vide cap. 170. III. 25. V. 48. VIII. 30. Aristoph. Nub. 1056. Antiphon p. 625. 644. 645. 688. 716. 718. 721. 733. 734. Dinarchus p. 10. Lycurgus p. 179. Andocides p. 12. 50. Isaeus p. 53. Lysias p. 171.

Plusquamperfecti non obscura ratio est. Aeschines in Ctesiph. p. 643. s. καὶ ἴσαι αἱ ψῆφοι αὐτῷ ἐγένοντο· εἰ δὲ μία μόνον μετέπεσεν, ὑπερώριστ' ἄν, ἢ ἀπέθανεν. Antiphon p. 689. εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν πληγῶν ὁ ἀνὴρ παραχρῆμα ἀπέθανεν, ὑπ' ἐμοῦ μέν, δικαίως δ' ἂν ἐτεθνήκει. Andocides p. 45. εἰ γὰρ ἦλθεν, ἐδέδετ' ἂν ἐν τῷ ξύλῳ. Demosth. pro cor. p. 242, 9. ἐπεὶ διά γε ὑμᾶς αὐτοὺς πάλαι ἂν ἀπολώλειτε. Ita codd. et grammaticus in Bekkeri Anecd. T. I. p. 126, 33. Nam prava quorumdam librorum scriptura ἀπολώλατε, quam Matthiae in gr. Gr. §. 509, 5. b. pro genuina habebat, addito ἂν ferri nullo modo potest. Ac vel apud scholiastam Aristidis T. II. p. 143. quem locum Lobeckius ad Aiacem p. 235. adhibuit, εἰλήφει ἂν haud cunctanter pro εἰλήφεν ἂν reponi debebat. Alia plusquamperfecti cum ἂν coniuncti exempla apud Demosthenem exstant p. 652, 21. 660, 20. 667, 12. 680, 27. 726, 29. 855, 27. 867, 1. 889, 20. 901, 11. 916, 10. 1018, 14.

Aoristus plerumque de praeterito tempore usurpatur, ut ap. Aristoph. Ran. 732.

οἷσιν ἡ πόλις προτοῦ
οὐδὲ φαρμάκοισιν εἰκῇ ῥᾳδίως ἐχρήσατ' ἄν.

Quum vero ad praesens tempus refertur, est illud de eo quod cito perficitur intelligendum. Ita apud Sophoclem Oed. R. 1438. quum Oedipus dixisset, ῥῖψόν με γῆς ἐκ τῆσδ' ὅσον τάχιστα, Creon respondet:

ἔδρασ' ἄν, εὖ τοῦτ' ἴσθ' ἄν, εἰ μὴ τοῦ θεοῦ
πρώτιστ' ἔχρῃζον ἐκμαθεῖν τί πρακτέον.

Facerem. Apud Herodotum I. 42. Adrastus, non libenter se regis iussa facere ostendit his verbis: *ὦ βασιλεῦ, ἄλλως μὲν ἔγωγε ἂν οὐκ ἤϊα ἐς ἄεθλον τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον εἰκός ἐστι ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα, πολλαχῇ τε ἂν ἴσχον ἐμαυτόν.* Male et contra sententiam loci novissimus editor *ἀνίσχον* dedit. Imperfecto utitur propter illud *πολλαχῇ*: ante, ubi semel capiendum consilium in mente habet, *ἤϊα* posuit: nondum enim, mea sententia, vicit Buttmannus, *ἤϊα* imperfecti formam esse: Aristophanes Av. 786.

αὐτίχ' ὑμῶν τῶν θεατῶν εἴ τις ἦν ὑπόπτερος,
εἶτα πεινῶν τοῖς χοροῖσι τῶν τραγῳδῶν ἤχθετο,
ἐκπτόμενος ἂν οὗτος ἠρίστησεν ἐλθὼν οἴκαδε,
κᾆτ' ἂν ἐμπλησθεὶς ἐφ' ἡμᾶς αὖθις ἂν κατέπτετο.

Sed quod statim sequitur,

εἴ τε Πατροκλείδης τις ὑμῶν τυγχάνει χεζητιῶν,
οὐκ ἂν ἐξίδισεν εἰς θοἰμάτιον, ἀλλ' ἀνέπτετο,

nescio an dictum sit vere de re praeterita, quum factum quid huiusmodi esse a Patroclide significet.

De futuris satis constat *ἔμελλον* et *ἐμέλλησα* usurpari eo quod ipsa huius verbi tempora indicant discrimine. Sed est etiam ubi sine huius verbi accessione futurum tempus respiciatur, ita tamen, ut, recte explicata sententia, res ad praesens vel ad praeteritum redeat. Vt apud Antiphontem p. 778. *οὐδέποτε ἠθέλησαν ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο τὸ δίκαιον, εὖ εἰδότες ὅτι οὐκ ἂν τούτοις κατ' ἐμοῦ ἔλεγχος ἐγίγνετο οὗτος, ἀλλ' ἐμοὶ κατὰ τούτων, ὅτι οὐδὲν δίκαιον οὐδ' ἀληθὲς ᾐτιῶντο.* Potuerat dicere, *εὖ εἰδότες οὐκ ἂν τούτοις γενήσεσθαι ἔλεγχον.* Nunc quemadmodum loquutus est, hoc dicit: *noluerunt ea via uti, quia, si id fecissent, non mihi ea, sed ipsis nocuisset.*

Sed in his omnibus quum nihil difficultatis sit, alias potius loquendi formulas consideremus. Ac primo quidem sententias, quae *ἂν* pronomini relativo iunctum habent. Apertum est autem, si qua sententia, quae ipsa per se

conditionem non impletam contineat, reliquae orationi adnectatur, oportere *ἄν* adiici. Vt apud Herodotum I. 86. Croesus, interrogatus, quis sit, quem appellet, respondet: *τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν.* Demosth. in Mid. p. 536, 25. *νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν δῆμον ἐτίμησεν ἄν.* Idem ad Phorm. p 914, 19. *ἔστιν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἢ γενήσεταί ποτε, ὃς ἀντὶ διςχιλίων ἑξακοσίων δραχμῶν τριάκοντα μνᾶς καὶ τριακοσίας καὶ ἑξήκοντα ἀποτίνειν προείλετ᾽ ἄν;* Idem in I. de falso test. in Steph. p. 1111, 21. *ἔστιν οὖν, ὅςτις ἂν τοῦ ξύλου καὶ τοῦ χωρίου καὶ τοῦ γραμματείου τοσαύτην ὑπέμεινε μίσθωσιν; ἔστι δ᾽ ὅςτις ἂν δι᾽ ὃν ὠφειλήκει τοσαῦτα χρήματα ἡ τράπεζα, τούτῳ τὰ λοιπὰ ἐπέτρεψεν;*

Et cum *ὅπως*. Idem ibidem p. 440. 1. *ἔστιν οὖν ὅπως ταῦτ᾽ ἄν, ἐκεῖνα προειρηκώς, ὁ αὐτὸς ἀνὴρ μὴ διαφθαρεὶς ἐτόλμησεν εἰπεῖν;* Eurip. Iph. Taur. 385.

οὐκ ἔσθ᾽ ὅπως ἔτεκεν ἂν ἡ Διὸς δάμαρ
Λητὼ τοσαύτην ἀμαθίαν.

Mire hanc formulam mutavit Herodotus VIII. 119. *εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω ἐῤῥήθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρίῃσι γνώμῃσι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξοον μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλῆα τοιόνδε· τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος, καταβιβάσαι ἐς κοίλην νῆα, ἐόντας Πέρσας καὶ Περσέων τοὺς πρώτους· τῶν δ᾽ ἐρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅκως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν.* Nam pro *οὐκ ἔστι* hic ad *μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι* refertur *ὅπως*.

Commemoranda hic est etiam formula *οἶδ᾽ ὅτι ἄν* et *οἶδ᾽ ὅ τι ἄν.* Aristoph. Ach. 555.

ταῦτ᾽ οἶδ᾽ ὅτι ἂν ἔδρατε.

Av. 1221.

ἆρά γ᾽ οἶσθ᾽ ὅτι
δικαιότατ᾽ ἂν ληφθεῖσα πασῶν Ἰρίδων
ἀπέθανες, εἰ τῆς ἀξίας ἐτύγχανες;

Antiphon p. 712. *εὖ γὰρ ᾔδεις ὅτι οὐδεὶς ἂν ἦν σοι, ὃς ἐκεῖνον τὸν ὅρκον διομοσάμενος ἐμοῦ κατεμαρτύρησεν.* Dinarchus p. 10. *ἐφ' οἷς οὐκ οἶδ' ὅ τι πότ' ἂν ἐποίει, εἰ συνέβη κατορθῶσθαι αὐτῷ ἃ συνεβούλευσεν.* Demosthenes ad Phaenipp. init. p. 1038, 4. *εἰ μὴ γὰρ οὗτος ἡμῖν σαφῶς διώρισε, τί πρῶτον δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀντιδεδωκότας καὶ τί δεύτερον, καὶ τἄλλα δ' ἐφεξῆς, οὐκ οἶδ' ὅποι προῆλθεν ἂν ἡ τουτουῒ Φαινίππου τόλμα.* Interdum *ἂν* etiam praecedit in hac formula, ut apud eumdem in Steph. I. p. 1103, 20. *ἐγὼ γὰρ αὐτὸς οὐκ ἂν οἶδ' ὅ τι ἄλλο εἶχον ψηφίσασθαι, τῶν πεπραγμένων μὲν μηδὲν εἰδώς, τὰ δὲ μαρτυρούμενα ἀκούων.*

Sed ubi sententiae istae ex alia sententia, in qua iam inest conditio non impleta, pendent, non additur *ἄν*, et recte quidem. Nam quae primariae sententiae natura est, eadem est etiam, plerumque saltem, earum, quae ex ea aptae sunt. Vtar ad rem demonstrandam exemplo prorsus simili, ut ea, quae modo attuli. Lycurgus p. 165. (242. Bekk.) *καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὦ ἄνδρες, τίς οὐκ ἂν τὴν πόλιν ἠλέησεν, οὐ μόνον πολίτης, ἀλλὰ καὶ ξένος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐπιδεδημηκώς; τίς δ' ἦν οὕτως ἢ μισόδημος τότε ἢ μισαθήναιος, ὅςτις ἐδυνήθη ἂν ἄτακτον ἑαυτὸν ὑπομεῖναι ἰδεῖν;* Recte illud *ὅςτις ἐδυνήθη ἂν* dictum est, quia sine conditione dictum erat id ex quo hoc pendet: *quis tanto in civitatem odio fuit, ut militiam detrectavisset?* Sed ubi ita mutaveris, ut conditio in principalem sententiam recipiatur: *τίς ἂν ἦν οὕτω μισόδημος,* iam sine *ἂν* dicendum erit, *ὅςτις ἐδυνήθη.* En exempla. Demosthenes in Timocr. p. 705, 26. *ἓν ἂν αὐτοῦ τις ἐποιεῖτο κατηγόρημα, ὅ τι δήποτε τοῦτ' ἦν.* Epicurus in Ep. ad Herodot. 6. p. 3. *εἰ μὴ ἦν ὃ κενὸν καὶ χώραν καὶ ἀναφῆ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε τὰ σώματα ὅπου ἦν, οὐδὲ δι' οὗ ἐκινεῖτο, καθάπερ φαίνεται κινούμενα.* Ibid. 8. p. 4. *εἴτε τὸ κενὸν ἦν ὡρισμένον, οὐκ ἂν εἶχε τὰ ἄπειρα σώματα ὅπου ἐνέστη.* Non debebat recipi Scaligeri coniectura *ἂν ἔστη,* quam et grammatica repudiat, et usus Epicuri, ut qui hoc *ἔνστημα* vocet in Ep. ad Pythocl. 9. p. 31.

Eadem ratio est particularum finalium, ut ὄφρα, ὡς, ὅπως, ἵνα. Aristophanes Eccles. 151.

ἐβουλόμην μὲν ἕτερον ἂν τῶν ἠθάδων
λέγειν τὰ βέλτισθ', ἵν' ἐκαθήμην ἥσυχος.

Vide Vesp. 961. Illud notandum, hanc constructionem indicativi sine particula ἂν de more usurpari, ubi sententia principalis, sive addito ἂν, sive non addito, conditionem non impletam continet, ut apud Aeschylum Prom. 746.

τί δῆτ' ἐμοὶ ζῆν κέρδος, ἀλλ' οὐκ ἐν τάχει
ἔῤῥιψ' ἐμαυτὴν τῆςδ' ἀπὸ στύφλου πέτρας,
ὅπως πέδῳ σκήψασα τῶν πάντων πόνων
ἀπηλλάγην;

Exempla quaedam dedit Matthiae in gr. Gr. §. 520. not. 5. qui tamen neque Eurip. Phoen. 213. afferre debebat, quo in loco ἵνα non *ut*, sed *ubi* significat, neque Platonis locum in Menone ita truncatum apponere, ut Plato legentibus aliter, quam licet, loquutus videatur. Integer locus hic est p. 89. B. *καὶ γὰρ ἂν που καὶ τόδ' ἦν· εἰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἐγίγνοντο, ἦσάν που ἂν ἡμῖν οἳ ἐγίγνωσκον τῶν νεών τοὺς ἀγαθοὺς τὰς φύσεις· οὓς ἡμεῖς ἂν παραλαβόντες, ἐκείνων ἀποφηνάντων, ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει, κατασημηνάμενοι πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον, ἵνα μηδεὶς αὐτοὺς διέφθειρεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφίκοιντο εἰς τὴν ἡλικίαν, χρήσιμοι γίγνοιντο ταῖς πόλεσιν.* Apertum est, expressam esse in principali sententia conditionem non impletam. Quod si quae per οὓς adiuncta est sententia, iterum habet ἂν, factum id est eo, quod non pendet ex priore sententia, sed sola per se constat. Quod autem in fine mutatur verbi modus, id recte quidem observat Buttmannus fieri propter praegressum *ἀφίκοιντο*, sed non explicuit tamen. Nimirum non recte dixisset Plato *ἐπειδὴ ἀφίκοντο*, quod sic indicasset, non fuisse illos ad iustam aetatem perventuros. Quod si participio usus esset, recte dixisset, *ἀλλ' ἀφικόμενοι εἰς τὴν ἡλικίαν χρήσιμοι ἐγίγνοντο.* Nec non potuit *ἐγίγνοντο* dicere, quam-

vis praegresso ἀφίκοιντο. Eurip. Inone ap. Stobaeum LXVIII. 12. p. 420.

νόμοι γυναικῶν οὐ καλῶς κεῖνται πέρι.
χρῆν γὰρ τὸν εὐτυχοῦντά γ' ὅτι πλείστας ἔχειν
γυναῖκας, εἴπερ καὶ τροφὴ δόμοις παρῆν,
ὡς τὴν κακὴν μὲν ἐξέβαλλε δωμάτων,
τὴν δ' οὖσαν ἐσθλὴν ἡδέως ἐσώζετο.

Ita, nisi fallor, scribendum: nam male vulgo εἴπερ ἄν. Sed boni libri ἂν omittunt. Heathius ἐξέβαλλ' ἂν scribendum putabat, quod vituperat, iure quidem, sed parum exploratam habens huius rei rationem Valckenarius in Diatr. de fr. Eur. p. 176. quod etiam Brunckio accidit, quem vide de hac constructione ad Aesch. Prom. 155. ad Eurip. Hec. 214. ad Apoll. Rhod. I. 281. Explicui ad Viger. p. 791. et 851.

Noli vero putare, non licere omnino in hoc genere loquendi particulis finalibus addere ἄν. Immo necessaria aliquando eius adiectio est. Nam ubi non, quid fuisset, sed quid potuisset fieri indicare volumus, necessaria est particula. Demosthenes de falso test. ad Aphobum p. 849, 14. πρῶτον μὲν γὰρ εἴπερ ὡς ἀληθῶς ταῦτα μὴ ἐμαρτύρησεν, οὐκ ἂν νῦν ἔξαρνος ἦν, ἀλλὰ τότ' εὐθὺς ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου, τῆς μαρτυρίας ἀναγιγνωσκομένης, ἡνίκα μᾶλλον ἂν αὐτὸν ἢ νῦν ὠφέλει. Hic ἂν positum, ubi ad primum adspectum abesse debebat. Recte vero posuit: *ubi ei plus quam nunc prodesse potuisset.* Omissa particula, sensus foret, *ubi plus profuisset.*

Quae particularum finalium, eadem etiam conditionalium ratio est. Nam non aliter iis additur ἄν, quam ubi necessarium est. Est autem necessarium tribus potissimum modis. Primo ubi non simpliciter dicendum est *si esset*, de eo, quod non est; sed *si posset esse*, de eo quod non modo non est, sed ne potest quidem esse. Vt apud Demosthenem in Steph. de trierarch. p. 1229, 22. ἔτι τοίνυν ὑπηρεσίαν τὴν κρατίστην ἔλαβον, πολλῷ πλεῖστον ἀργύριον δούς. οὗτοι δ' εἰ μὲν εἶχον χείρον' ἂν ἡμῶν, οὐδὲν ἂν ἦν δεινόν. νῦν δ' οὐδ' ὁποιαντινοῦν πω μεμι-

σθωνται, περὶ τοῦ πλείονος ἀντιλέγοντες. Ita libri quidam, recte, ut mihi videtur. Alii omittunt ἄν· *si hi*, inquit, *remiges habituri fuissent multo deteriores, non mirum foret.* Omisso ἄν, diceret, *si hi habuissent remiges deteriores:* ut oppositum foret, *at non habuerunt deteriores.* At habuerunt illi nullos omnino. Itaque apparet duplicem inesse conditionem, ut, quum altera, quia in principali sententia ἄν est, carere ea particula potuerit, altera eam requirat. Plene enim omnia si dicas, haec habebis: *si illi habuissent remiges, non foret mirum, si hi remiges deteriores fuissent.* Alter modus est, quum in principali sententia non inest conditio non impleta. Nam si tum non ad εἰ adderetur ἄν, nescires utrum de re vere facta, an de cogitata sermo esset. Demosthenes ad Timoth. p. 1201, 18. *εἰ τοίνυν τοῦτο ἰσχυρὸν ἂν ἦν τούτῳ πρὸς ὑμᾶς τεκμήριον, ὅτι ἐξεδίδου τὸν Αἰσχρίωνα, ὃν πεμφθῆναί φημι ὑπὸ τούτου, καὶ λαβεῖν τὰς φιάλας παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ, καὶ τὴν μνᾶν τοῦ ἀργυρίου δανείσασθαι, κἀμοὶ γενέσθω τεκμήριον πρὸς ὑμᾶς ὅτι συνειδώς με ἀληθῆ ἐγκαλοῦντα οὐ τολμᾷ τὸν Αἰσχρίωνα παραδοῦναι.* Dinarchus p. 39. seq. (189. Bekk.) *εἶτ' οὐ δεινόν, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτι μὲν εἷς ἀνὴρ ἔφησε Πιστίας, Ἀρεοπαγίτης ὤν, ἀδικεῖν με, καταψευδόμενος κἀμοῦ καὶ τῆς βουλῆς, ἴσχυσεν ἂν τὸ ψεῦδος τῆς ἀληθείας μᾶλλον, καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν τότε καὶ τὴν ἐρημίαν τὴν ἐμὴν ἐπιστεύθησαν αἱ κατ' ἐμοῦ ψευδεῖς γιγνόμεναι κατασκευαί;* Si dixisset, *εἶτ' οὐ δεινὸν ἂν ἦν*, omittere ἂν in sequentibus debuisset. Antiphon p. 780. (88. §. 29. Bekk.) *καίτοι δεινόν, εἰ οἱ αὐτοὶ μὲν μάρτυρες τούτοις ἂν μαρτυροῦντες πιστοὶ ἦσαν, ἐμοὶ δὲ μαρτυροῦντες, ἄπιστοι ἔσονται· καὶ εἰ μὲν πάνυ μὴ παρεγένοντο μάρτυρες, ἐγὼ δὲ παρειχόμην ἄν, ἢ τοὺς παραγενομένους μὴ παρειχόμην, ἑτέρους δέ τινας, εἰκότως ἂν οἱ τούτων λόγοι πιστότεροι ἦσαν τῶν ἐμῶν μαρτύρων.* Hoc in loco ambo modi, de quibus dictum, coniuncti sunt. Nam illa *εἰ τούτοις ἂν μαρτυροῦντες πιστοὶ ἦσαν*, et *εἰ εἰκότως ἂν πιστότεροι ἦσαν τῶν ἐμῶν μαρτύρων*,

dicta sunt, quia nulla est conditio non impleta in primaria sententia *δεινόν ἐστιν*. Hoc autem *εἰ παρειχόμην ἄν*, ubi non recte a Bekkero cum duobus codd. omissum est *ἄν*, propterea dictum est, quia duplicem habet conditionem. Sensus hic est: *malum vero, si iidem testes pro illis testantes fide digni essent, pro me autem nullam fidem habebunt; et, si omnino non affuissent testes, ego autem exhibiturus fuissem, vel, qui affuissent, non exhibuissem, sed alios, ipsorum dicta plus fidei, quam mei testes, habuissent.* Adde conditionem non impletam principali sententiae, et videbis ita dici debere: *καίτοι δεινὸν ἂν ἦν, εἰ οἱ αὐτοὶ μάρτυρες τούτοις μαρτυροῦντες πιστοὶ ἦσαν, καὶ — εἰκότως οἱ τούτων λόγοι πιστότεροι ἦσαν τῶν ἐμῶν μαρτύρων.* Hinc iudicari poterit de loco Demosthenis de cor. p. 260, 1. *καὶ τίς οὐκ ἂν ἀπέκτεινέ με δικαίως, εἴ τι τῶν ὑπαρχόντων τῇ πόλει καλῶν λόγῳ μόνον καταισχύνειν ἐπεχείρησα;* Codd. quidam *ἐπεχείρησα ἄν*. Sed recte omittunt particulam alii codd. et Plutarchus p. 542. A. Tertius denique modus, quo *ἂν* additur, is est, quum in oratione ex pluribus membris composita, praecessit sententia carens conditione non impleta, licet eiusmodi conditio in sententia principali insit. Nam non posset intelligi, de re non vera, sed cogitata sermonem esse, si praecedentia rem factam continent. Aeschines c. Timarch. p. 107. (329. §. 85. Bekk.) *οὐκοῦν ἄτοπον ἂν εἴη, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ μηδὲν μὲν ἐμοῦ λέγοντος, αὐτοὶ βοᾶτε τὴν ἐπωνυμίαν τῶν ἔργων ὧν σύνιστε τούτῳ, ἐμοῦ δὲ λέγοντος ἐπιλέλησθε· καὶ μὴ γενομένης μὲν κρίσεως περὶ τοῦ πράγματος, ἥλω ἄν, γεγονότος δὲ ἐλέγχου ἀποφεύξεται;* Apertum est, si hic abesset *ἄν*, sensum fore, *si hic caussa cecidit*, non, *si cecidisset.*

XI.

De omissa particula ἂν universe.

In communi scriptorum usu multo saepius omissa particula *ἂν* dubitationem excitavit viris doctis, quam adiecta,

quum multi, quod plerumque fieri viderent, ubique faciendum fuisse existimarent. Qua opinione nihil in arte critica cogitari potest perniciosius. Quaerendum est potius, utrum quid necessario, an usu quodam et consuetudine fiat, omninoque caussae prius sunt investigandae, quam regulae constituendae. Et hac quidem in re, in qua nunc versamur, illud ante omnia videndum est, quid sit, quod dicimus omitti particulam. Potest enim dupliciter intelligi. Nam aut nihil mutari sententiam putamus detracta particula, aut mutari quadam ratione. Quodsi nihil mutari sententiam volemus, recte quidem loquemur, quum omitti particulam dicemus, sed committemus tamen aliquid absurdi, quia si particula aliquid tamen significat, nihil eam significare necesse esset, si perinde esset, utrum adderetur an omitteretur. Sin mutari omissione particulae volemus sententiam, omitti particulam non recte dicemus, quia, ubi non illud significandum est, ad quod opus est particula, abesse eam necessarium est, ut non omitti, sed non ponenda esse dicenda sit. Itaque quum utrovis modo absonum sit, omissam dici particulam, videndum an tertia quaedam ratio relinquatur, qua iure dici possit omitti. Est vero ita. Nam mutari sententiam quum dicimus, aut plane aliud quid dicere eum, qui loquitur, indicamus, aut idem quidem, sed cum levi aliquo et quod non magni referat discrimine dicere. Et hoc quidem quum fit, ut sententia maneat eadem, parumque intersit, utrum addatur an omittatur, tum vero recte licebit omissam dici. Itaque hanc omnem disputationem in duas partes dividemus, quarum in priore de particula necessario omissa, i. e. ne ponenda quidem, in altera de non necessaria eius omissione dicemus.

XII.

De indicativo particula ἂν vel κὲν necessario omissa.

Vulgaris est opinio, verba quaedam, ut ὤφελον, ἔμελλον, ἐχρῆν, ἔδει, προςῆκεν, et alia, carere posse

particulae adiectione, et nisi semper, tamen plerumque ea carere. Vid. Matthiae gr. Gr. §. 510. 6. et quem ille laudat Schaeferum Melet. cr. p. 130. seq. de *χρῆν* et *ἔμελλον* disserentem. Non temere hoc fieri, sensisse videtur Matthiae §. 508. not. 1. sed debebat eam rationem amplius persequi, praesertim quum ita simplex et plana sit, ut non possit non statim cuivis apparere. Neque enim ullum illorum verborum est, quod non aut saepe aut aliquando certe particulam *ἄν* tam necessario requirat, quam alibi adspernetur. Nam ubicumque aliquid, quod etiam sine conditione verum est, commemoratur, abesse debet particula: ubi autem aliquid nominamus, quod nonnisi certa conditione verum est, necessaria est particulae adiectio. Intelligitur id autem ex opposito. Nam quod sine conditione verum est, ei non licet opponi, non esse verum: quod autem certa tantum conditione est, ei recte oppones, non esse, sublata conditione. Declarabo rem exemplis. Sophocles El. 1505.

χρῆν δ' εὐθὺς εἶναι τήνδε τοῖς πᾶσιν δίκην,
ὅςτις πέρα πράσσειν γε τῶν νόμων θέλει,
κτείνειν· τὸ γὰρ πανοῦργον οὐκ ἂν ἦν πολύ.

Χρῆν dicit, quia oportere indicat sine conditione: nec potest opponi, *ἀλλ' οὐ χρή*: nam si oportet, quomodo potest non oportere? At non omnia fiunt, quae oportebat. Itaque quod opponere potes, aliud est: *ἀλλ' οὐκ ἔστι.* Contra non dicit, *τὸ γὰρ πανοῦργον οὐκ ἦν πολύ,* sed addit particulam. Nam illa tantum conditione non forent multi nefarii. Atqui, quia non exstat lex illa, sunt multi. Itaque oppositum est, *ἀλλ' ἔστι πολύ.* Iam facile intelligetur, cur ea potissimum verba, quae vel necessitatem aliquam significant, ut *ὤφελε, ἐχρῆν, ἔδει, προςῆκε,* vel libertatem faciendi, ut *ἐξῆν, ἐνῆν,* vel veritatem rei, ut *ἦν, ἔμελλεν,* saepissime careant particulae accessione. Nam quae fieri oportet, vel licet, vel quae sunt aut futura sunt, plerumque simpliciter veritatem rei continent,

ex nulla conditione suspensam. Attulit Matthiae §. 508. not. 1. Sophoclis hoc in Oed. R. 255.

οὐδ᾽ εἰ γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα μὴ θεήλατον,
ἀκάθαρτον ὑμᾶς εἰκὸς ἦν οὕτως ἐᾶν,

et Xenophontis Mem. S. II. 7, 10. *εἰ μὲν τοίνυν αἰσχρόν τι ἔμελλον ἐργάσασθαι, θάνατον ἀντ᾽ αὐτοῦ αἱρετέον ἦν.* Vtrumque recte dictum. Nam et non expiare caedem, et turpe quid facere impium erat, semperque impium est. Itaque tantum abest, ut haec anomalia quaedam sit, quemadmodum Schaefero videbatur in Meletem. p. 55. ut certissimam legem habeat particulae omissio: cuius legis rationem non perspectam esse a Schaefero, manifesto prodit adnotatio 85. p. 129. Neque enim ipsi verbo hoc tribuendum est, quod particula carere potest, sed potest id tum demum fieri, quum vel verbum ipsum non tantum auxiliare est, sed idem quod *ἐξῆν* significat, ut apud Demosthenem p. 656, 6. *εἰ γὰρ μηδὲν εἴχετε τῶν ἄλλων λογίσασθαι, μηδ᾽ ἐφ᾽ ὑμῶν αὐτῶν οἷοί τε ἦτε ταῦτα συνεῖναι, ἦν ἰδεῖν παράδειγμα Ὀλυνθίους τουτουσί, οἷ τί πεποιηκότος αὐτοῖς Φιλίππου πῶς αὐτῷ κέχρηνται;* vel ubi adiectivum accedit eiusmodi, quod aliquid per se verum significat, ut non possit contrarium oppositum cogitari, veluti in hoc Sophoclis in Oed. R. 1368. quod Schaeferus affert:

κρείσσων γὰρ ἦσθα μηκέτ᾽ ὢν, ἢ ζῶν τυφλός,

quod idem est atque *κρεῖττον ἦν, μὴ ζῆν σε, ἢ τυφλὸν εἶναι*, et ibidem 1375.

ἀλλ᾽ ἡ τέκνων δῆτ᾽ ὄψις ἦν ἐφίμερος.

Neque enim aut *οὐ κρεῖττον ἦν*, aut *οὐκ ἦν ἐφίμερος* opponi potest, sed opposita cogitantur, *at caecus es: at cares adspectu liberorum.* Itaque etiam Latini in hoc genere non coniunctivo, sed indicativo utuntur, *licebat, oportebat, aequum erat*, et quaecumque sunt huiusmodi alia dicentes. Ex quo apparet, neque in illis exemplis, quae Schaeferus p. 129. affert, omitti potuisse ἄν,

illud autem quod p. 55. ex Iphig. in Aul. 944. apposuit, plane non pertinere ad omissionem particulae, quia quod Achilles dicit,

> ἐγὼ κάκιστος ἦν ἄρ' Ἀργείων ἀνήρ,
> ἐγὼ τὸ μηδέν, Μενέλεως δ' ἐν ἀνδράσιν,
> ὡς οὐχὶ Πηλέως, ἀλλ' ἀλάστορος γεγώς,
> εἴπερ φονεύει τοὐμὸν ὄνομα σῷ πόσει.

hunc sensum habet: *me ergo infimum Argivorum, et nullo loco habendum, Menelaum autem virum putabat Agamemnon, si meo nomine ad caedem faciendam abutitur.* Dionysius vero Hal. in arte rhet. c. 4. p. 247, 9. ed. Reisk. ad quem locum illa adnotavit Schaeferus, quum scripsit ἦν μὲν οὖν καὶ παρὰ Σαπφοῖ τῆς ἰδέας ταύτης παραδείγματα, non est id recte Schaeferus sic interpretatus: *posses quidem etiam in Sapphicis exempla huius formae reperire.* Nam et εὑρεῖν, si illud voluisset scriptor, addere debuisset, nec *posses*, sed *poteras* verti oportebat, quia non licet opponere, *at non potes invenire.* Recte vero loquutus est Dionysius, hoc volens: *in promptu erant exempla in Sapphicis, quibus uti poteram: sed nolo iis uti.* Sed satis. Nihil enim opus exemplis, quae quis ex quovis scriptore millena possit colligere.

Talia potius afferre operae pretium est, in quibus additum sit ἄν, quoniam de ea re quidam dubitarunt. Est enim etiam illis verbis, quae plerumque carent particula, necessario addenda, ubi contrarium illorum verborum in mente habemus. Incipiam ab insigni ad rem demonstrandam loco Demosthenis in Mid. p. 525, 15. εἰ τοίνυν ἀπέχρη τοὺς τοῖς Διονυσίοις τι ποιοῦντας κατὰ τούτους τοὺς νόμους δίκην διδόναι, οὐδὲν ἂν προσέδει τοῦδε τοῦ νόμου. ἀλλ' οὐκ ἀπέχρη. Hic omnia ex conditione pendent, et aperte oppositum est, ἀλλὰ προσδεῖ τοῦ νόμου. Sophocles Oed. Col. 1365.

> εἰ δ' ἐξέφυσα τάσδε μὴ 'μαυτῷ τροφοὺς
> τὰς παῖδας, ἦ τἂν οὐκ ἂν ἦν, τὸ σὸν μέρος.

Non viverem. Cogitat enim, *ἀλλ' εἰμί.* Herodotus III. 25. *εἰ μέν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν ἐπὶ τῇ ἀρχῆθεν γενομένῃ ἁμαρτάδι, ἦν ἂν σοφὸς ἀνήρ.* Scilicet nunc non fuit vir prudens. Demosth. Ol. II. p. 24, 27. *οὐδὲ θαυμάζω τοῦτ' ἐγώ· τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστόν, εἰ μηδὲν ποιοῦντες ἡμεῖς ὧν τοῖς πολεμοῦσι προσήκει τοῦ πάντα ποιοῦντος ἃ δεῖ περιῆμεν.* Male hic codd. quidam omittunt *ἄν.* Nam oppositum est, *ἀλλ' οὐκ ἔστι θαυμαστόν, εἰ μηδὲν ποιοῦντες τοῦ πάντα ποιοῦντος μὴ περιεσόμεθα.* Idem in Philipp. I. init. p. 40, 8. *εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὰ δέοντα οὗτοι συνεβούλευσαν, οὐκ ἂν ὑμᾶς νῦν ἔδει βουλεύεσθαι.* Nempe oppositum est, *ἀλλὰ δεῖ νῦν.* Xenophon. Anab. V. 1, 10. *εἰ μὲν ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἥξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων ἱκανά, οὐκ ἂν ἔδει ὧν μέλλω λέγειν.* Eadem hic quoque oppositio. Addit oppositum Demosth. Timocr. p. 739, 24. *ἀλλὰ νὴ Δία αἰσχρὸν ἴσως ἂν ἦν, Ἀνδροτίωνα δεδέσθαι, ἢ Γλαυκέτην, ἢ Μελάνωπον; οὐ μὰ τὸν Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί.* Si quis alia exempla requirat, aliquot ex uno Demosthene indicabo, apud quem quis *ἂν* cum *ἦν* coniunctum inveniat, p. 40, 18. 74, 17. 97, 19. 108, 22. 112, 1. 134, 8. 145, 20. 168, 11. 317, 4. 350, 7. 370, 2. 372, 20. 374, 8. 375, 27. 410, 9. 431, 6. 545, 26. 569, 13. 575, 2. 583, 7. 652, 3. 20. 660, 9. 662, 28. 665, 21. 681, 29. 702, 3. 746, 7. 849, 15. 861, 24. 917, 22. 974, 11. 987, 2. 1020, 17. 1229, 24. et cum *ἐξῆν* p. 745, 26. cum *ἔδει* p. 813, 3. 1082, 6. 1313, 23. 1418, 10. prooem. et cum *ἀπέχρην* p. 813, 4. Et ne desint exempla, in quibus omissa, uti debuit, particula est, non additam videbis apud eumdem ad *ἔδει* p. 51, 5. 90, 1. 145, 10. 582, 2. 740, 19. ad *ἐνῆν* p. 52, 6. 354, 13. 379, 2. ad *ἐξῆν* p. 33, 11. 785, 15. ad *ἐχρῆν* p. 955, 20. ad *ἦν* p. 230, 15. 260, 4. 355, 7. 379, 12. 395, 3. 5. 463, 24. 1016, 24. 1017, 21. ubi plerique libri recte omittunt; ad *προσῆκεν* p. 900, 24. 948, 14. Ex utroque genere pauca libet adscribere. Dicit Demosthenes de reb. Cherson. p. 97, 8. ubi quid

facto opus esset exposuit: *ταῦτ' ἦν εὖ φρονούντων ἀνθρώπων, ἐπηρεαζόντων δὲ καὶ διαφθειρόντων τὰ πράγματα, ἃ νῦν οὗτοι ποιοῦσι.* Recte vertas, ut omnino ubi omissum est *ἄν*, per indicativum: *hoc erat hominum sapientium.* Non potest enim opponi, *at non est sapientium*, sed, *at non facitis.* Idem de falsa leg. p. 395, 14. *καίτοι καὶ τἄλλ' ἂν ἅπαντ' ἀκολούθως τούτοις ἐπέπρακτο, εἴ τις ἐπείθετό μοι. οὐ γὰρ ἔγωγε οὕτως ἦν ἄθλιος οὐδ' ἄφρων, ὥςτε χρήματα μὲν διδόναι, λαμβάνοντας ὁρῶν ἑτέρους, ὑπὲρ τῆς πρὸς ὑμᾶς φιλοτιμίας· ἃ δ' ἄνευ μὲν δαπάνης οἷά τ' ἦν πραχθῆναι, πολλῷ δὲ μείζονας ὠφελείας εἶχε πάσῃ τῇ πόλει, ταῦτ' οὐκ ἠβουλόμην γενέσθαι.* Initio posuit *ἄν*, quia oppositum est *ἀλλ' οὐ πέπρακται.* Mox vero omisit: neque enim oppositum cogitatur, *fui ita stultus*, sed, *feci ista, et sapienter quidem.* Idem de corona p. 293, 12. *καὶ εἰ νῦν τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς ὁδὸν τῆς μάχης γενομένης, τοσοῦτος κίνδυνος καὶ φόβος περιέστη τὴν πόλιν, τί ἄν, εἴ που πλησίον τῆς χώρας ταὐτὸ τοῦτο πάθος συνέβη, προςδοκῆσαι χρῆν;* Non enim oportuit, quia non est illud factum, quo facto oportuisset. Alia ratio est huius loci in Philipp. III. p. 112, 5. *εἰ μὲν οὖν ἅπαντες ὡμολογοῦμεν Φίλιππον τῇ πόλει πολεμεῖν καὶ τὴν εἰρήνην παραβαίνειν, οὐδὲν ἄλλο ἔδει τὸν παριόντα λέγειν καὶ συμβουλεύειν, ἢ ὅπως ἀσφαλέστατα καὶ ῥᾷστα αὐτὸν ἀμυνούμεθα· ἐπειδὴ δ' οὕτως ἀτόπως ἔνιοι διάκεινται, ὥςτε πόλεις καταλαμβάνοντος ἐκείνου, καὶ πολλὰ τῶν ὑμετέρων ἔχοντος, καὶ πάντας ἀνθρώπους ἀδικοῦντος, ἀνέχεσθαί τινων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις λεγόντων πολλάκις, ὡς ἡμῶν τινές εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸν πόλεμον, ἀνάγκη φυλάττεσθαι καὶ διορθοῦσθαι περὶ τούτου.* Videri potest hic addendum fuisse *ἄν*, quia opponi potest, *ἀλλ' οὐ δεῖ οὐδὲν ἄλλο λέγειν.* Nihilo minus recte omissa est particula. Neque enim sic intelligi haec voluit Demosthenes, sed quum velit Philippum ab omnibus hostem iudicari, vehementerque improbet eos, qui aliter sentiant, in hanc sententiam loquitur: *si nemo nostrum dubitaret, illum hostem esse, de eo tantum me dicere opus erat,*

quomodo repellendus esset: sed quoniam sunt, qui aliter sentiant, his occurrendum est. Ita apparet iam non quid opus sit, et quid non sit opus, inter se opponi, sed quid ipse facturus sit. Aeschines c. Timarch. p. 153. (p. 355. §. 150. Bekk.) ὡς τοίνυν ἐξῆν αὐτῷ σωθῆναι μὴ τιμωρησαμένῳ τὸν τοῦ Πατρόκλου θάνατον, ἀνάγνωθί μοι ἃ λέγει ἡ Θέτις. Potuisset quidem dici, quod quidam codd. habent ἐξῆν ἄν, quia licuisset Achilli servari, si Hectorem non occideret, quod occiso illo iam non licebat: sed non recte hic diceretur, quia non quid licuerit ei, sed quid fecerit, quaeritur. Itaque oppositum est ἀλλ' οὐκ ἐβουλήθη σωθῆναι.

Restant verba ὤφελον, ἔμελλον, ἔφην, ἐβουλόμην, de quibus aliquid adiiciendum videtur. Atque ὤφελον quidem cur vix aliter quam sine particula ἂν positum inveniatur, ex iis, quae modo disputavimus, apertissimum est. Nam quum hoc verbum proprie *debebam* significet, inest in eo necessitatis significatio, ut, quod debebat fieri, non etiam fieri non debuerit. Iliad. ζ. 350.

ἀνδρὸς ἔπειτ' ὤφελλον ἀμείνονος εἶναι ἄκοιτις
ὅς ῥ' ἤδη νέμεσίν τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀνθρώπων.

Od. α. 217.

ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι υἱὸς
ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἑοῖς ἔπι γῆρας ἔτετμεν.

Nusquam potes opponere, *at non debebam esse:* sed, *at non sum.* Debebas enim nihilo secius, etsi non est factum, quod fieri debebat.

Eadem ratio est verbi ἔμελλον. Nam qui facturus quid erat, eum non potes dicere non fuisse facturum, sed non fecisse. Quod vero Latini dicunt, *facturus fuissem,* nihil obstat, quin Graece dicas, ἔμελλον ἂν ποιήσειν. Opponitur enim ἀλλ' οὐ μέλλω, *at non sum facturus.* Sed cavendum, ne, ubi ἂν cum infinitivo iungendum est, ad ἔμελλε trahas. Vt in Xenoph. Cyrop. IV. 3, 3. στὰς ὅπου ἔμελλεν ἂν ἐξακούεσθαι τὰ λεγόμενα: i. e. *ubi futurum erat, ut exaudiri dicta possent.* Vel apud An-

docidem p. 11. (106. §. 21. Bekk.) *φέρε δὴ τοίνυν, εἰ καὶ ὁ πατὴρ ἐβούλετο ὑπομένειν, τοὺς φίλους ἂν οἴεσθε ἢ ἐπιτρέπειν αὐτῷ μένειν, ἢ ἐγγυήσασθαι; ἀλλ' οὐκ ἂν παραιτεῖσθαι καὶ δεῖσθαι ἀπιέναι, ὅπου ἂν ἔμελλεν αὐτὸς σωθήσεσθαι, ἐμέ τε οὐκ ἀπολεῖν*, i. e. *ubi futurum erat, ut et ipse servari posset, et me non perdere.* Caeterum Schaeferum in Melet. cr. p. 131. brevitatis studio dixisse puto *ἔμελλεν* fungi vice particulae *ἄν*, atque *ἔμελλεν δύσεσθαι* idem esse quod *ἔδυ ἄν.* Nam ut saepe haec permutare possis, ut in illo versu, de quo disputat, Orphei in Argon. 1257.

ἦ τάχα καὶ δύσεσθ' Ἀργὼ κατὰ βένθε' ἔμελλεν,

tamen hoc significat *peritura erat*, illud autem *periisset.* Illo quidem in versu si Schaeferus scribi iussisset,

καὶ τάχα κεν δύσεσθ' Ἀργὼ κατὰ βένθε' ἔμελλεν,

multo id magis probarem, quam quod vulgatam *ἦ τάχα καὶ* defendit. *Κὲν* enim epicorum more, de quo supra dictum, ita potuerat adiici, ut *forte* significaret. Vulgatam vero quum ego in adnotationibus ad Orpheum propterea reieci, quod epica oratio *καὶ τάχα* postularet, miror me nescire visum esse Schaefero, quod vel pueri sciunt, *ἦ τάχα* saepissime apud epicos legi, non autem vidisse eum, has voces, quod initio novae orationis faciendo, non continuandae orationi inserviant, a me esse vituperatas. Hoc ergo refutare debebat, si defendere vellet vulgatam.

Parum differt etiam *ἔφην.* Homerus Od. *δ.* 171.

καί μιν ἔφην ἐλθόντα φιλησέμεν ἔξοχον ἄλλων
Ἀργείων, εἰ νῶϊν ὑπεὶρ ἅλα νόστον ἔδωκεν
νηυσὶ θοῇσι γενέσθαι Ὀλύμπιος εὐρύοπα Ζεύς.

Sperabam. Neque enim poteris opponere, *at non speravi:* sed *at non venit.*

Eadem denique etiam verbi *ἐβουλόμην* aliquando ratio est. Sed hoc verbum si nunc habet adiunctam particulam, nunc non habet, tribuendum id est ambiguitati significationis. Aeschines c. Ctesiph. non longe ab initio

p. 383. (455. §. 2. Bekk.) consentientibus libris: *ἐβουλόμην μὲν οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους καὶ τὰς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν ἐφεστηκότων ὀρθῶς διοικεῖσθαι, καὶ τοὺς νόμους, οὓς ἐνομοθέτησεν ὁ Σόλων περὶ τῆς ῥητόρων εὐκοσμίας, ἰσχύειν.* Aristophanes Ran. 866.

ἐβουλόμην μὲν οὐκ ἐρίζειν ἐνθάδε·

ubi Brunckius non debebat addere *ἄν*. Vterque scriptor recte loquutus est. Nam significat illud *ἐβουλόμην* *cupiebam*, cui quoniam non est oppositum *at non cupio*, recte abest *ἄν*. Itaque apud Aeschinem sensum verborum etiam ita licet exprimere, *debebat servari antiquus mos iudiciorum.* Apud Aristophanem autem qui loquitur, Aeschylus, quum *cupiebam non certare* dicit, manere se alienum a certandi cupiditate indicat, etiamsi, quum detrectare nequeat, certaturus est: id quod his verbis dicit:

ὅμως δ', ἐπειδή σοι δοκεῖ, δρᾶν ταῦτα χρή.

Sed observandum est, vix aliter hoc verbum *ἐβουλόμην* in principio quidem orationis carere posse particula *ἄν*, quam si *μέν* adiiciatur, quo statim indicetur, etsi quis velit aliquid, tamen, quod velit, non fieri. Itaque Antisthenes rhetor orationem Aiacis in Reiskii Oratt. vol. VIII. p. 52. sic, ut fecit, debuit incipere: *ἐβουλόμην ἂν τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν δικάζειν, οἵπερ καὶ ἐν τοῖς πράγμασι παρῆσαν.* Nam si omisisset, narrare videretur se voluisse illud, nunc autem abiecisse eam voluntatem. Simillimum est hoc Dionysii Hal. Art. Rhet. c. 3. init. p. 233. *ἐμοὶ μὲν ἦν τερπνόν, αὐτὸν παρόντα καὶ συγχορεύοντα καὶ ἀναβακχεύοντα μετὰ σοῦ, τῆς φίλης ἐμοὶ κεφαλῆς, ὑμνεῖν.* Quo loco vix puto dubitari posse quin exciderit particula *ἄν*. Dicitur vero etiam *ἐβουλόμην μὲν ἄν*, ut apud Aristophanem Eccles. 151.

ἐβουλόμην μὲν ἕτερον ἂν τῶν ἠθάδων
λέγειν τὰ βέλτισθ', ἵν' ἐκαθήμην ἥσυχος.

Qui locus, ut plerique omnes, in quibus adiectum est *ἄν*,

repugnare forsitan videbitur iis, quae supra diximus, ubi addita sit particula, contrarium opponi posse. Non enim opponi potest, *ἀλλ' οὐ βούλομαι.* Sic etiam in Vespis, quum Bdelycleo dixisset,

κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταται,

respondet v. 960. Philocleo,

ἐγὼ δ' ἐβουλόμην ἂν οὐδὲ γράμματα.

Demosthenes Philipp. I. in fine p. 54, 29. *ἐβουλόμην δ' ἄν, ὥςπερ ὅτι ὑμῖν συμφέρει τὰ βέλτιστα ἀκούειν οἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοῖσον καὶ τῷ τὰ βέλτιστα εἰπόντι· πολλῷ γὰρ ἂν ἥδιον εἶπον· νῦν δ' ἐπ' ἀδήλοις οὖσι τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις, ὅμως ἐπὶ τῷ συνοίσειν ὑμῖν, ἐὰν πράξητε, ταῦτα πεπεῖσθαι, λέγειν αἱροῦμαι.* Aeschines in Ctesiph. p. 506. (505. §. 115. Bekk.) *ὃν ἐβουλόμην ἂν πολλῶν ἕνεκα ζῆν.* Scilicet in huiusmodi locis *ἐβουλόμην ἂν* potestate idem est quod, *bene esset*, cui recte opponitur, *at non bene est.* Quare etiam Latini *vellem* dicunt. Omnino autem videndum, ut, quod quoque in loco oppositum cogitari debeat, recte cognoscatur, nisi male intelligi huius et similium verborum rationem volumus. Vt quod in Gorgiae defensione Palamedis p. 113 (68. §. 21. Bekk.) scriptum est: *ὅτι μὲν οὖν οὐδ' ἂν ἐβουλόμην προδοῦναι τὴν Ἑλλάδα, διὰ τῶν προειρημένων δέδεικται.* Vehementer enim erraret, qui opponere vellet, *ἀλλ' ἐβουλόμην προδοῦναι* sic simpliciter. Nam est illud quidem ipsum, sed ex persona adversarii oppositum: *ἐβούλου προδοῦναι*: ut, si ex ipsius oratoris persona oppositionem facere velis, dicendum sit, *videor prodere voluisse.* Ex his apparet, hoc quidem in loco plane diversam nasci sententiam, si *ἂν* removeatur. Nam addita particula dicit, *ne voluissem quidem prodere, si potuissem;* omissa autem, *ne volui quidem, quum potuerim.*

Sed multo latius patet haec ratio, neque ullum est verbum, ad quod non pertineat. Nam omnino, ubicumque non potest contrarium opponi, recte abest particula. An-

tiphon p. 688. (41. §. 2. Bekk.) τὸν γὰρ ἄρξαντα τῆς πληγῆς, εἰ μὲν λίθῳ ἢ ξύλῳ ἠμυνάμην αὐτόν, ἠδίκουν μὲν οὐδ' οὕτως· οὐ γὰρ ταὐτά, ἀλλὰ μείζονα καὶ πλείονα δίκαιοι οἱ ἄρχοντες ἀντιπάσχειν εἰσίν. *Ne sic quidem, si eum saxo aut ligno percussissem, iniustum quid faciebam.* Non potest enim opponi ἀλλ' ἠδίκουν. Idem p. 634. s. (18. §. 9. Bekk.) ὡς δὲ οὐδὲ τὸν κίνδυνον οὐκ ἀσφαλέστερον τοῦ ἀπὸ τῆς γραφῆς ἡγούμην εἶναι, ἀλλὰ πολλαπλάσιον, εἰ μὴ παρεφρόνουν, διδάξω. Repetita est negatio, quia sequitur ἀλλά. Ad ἡγούμην, pro quo etiam ἔμελλον ἡγεῖσθαι dicere potuerat, non addidit ἄν, quia non potest opponi ἀλλ' οὐχ ἡγούμην. Quum enim neget se caedem fecisse, non potuit omnino praeferre periculum, quod occidendo inimico subeundum erat, in ius vocationi, immo ne cogitavit quidem de ea re. Operae pretium est, hic considerare eiusdem scriptoris locum p. 718. (57. §. 28.) ἀλλ' ὡς κατεποντώθη λέγουσιν. ἐν τίνι πλοίῳ; δῆλον γὰρ ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ λιμένος ἦν τὸ πλοῖον. πῶς ἂν οὖν οὐκ ἐξευρέθη; Recte omisit particulam in his, δῆλον γὰρ ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ λιμένος ἦν τὸ πλοῖον. Nam si posuisset ἄν, deberet opponi posse, *at non fuit ex ipso illo portu.* Id quod non potest opponi. Quare in huiusmodi locis recte sic vertas verbum sine particula: *debuit esse ex illo portu.* Sed quod statim addit cum particula, licebat etiam sine particula dici: πῶς οὖν οὐκ ἐξευρέθη; alio tamen sensu. Significaret enim, *cur non est inventus?* Addita autem particula dicit, *quomodo non esset inventus?* Vides recte opponi, *at non est inventus.* Nam interrogatio vim habet negationis, ut, si sine interrogatione proferas, dicendum sit, *non esset non inventus.* Alia ratio est huius loci ap. Demosthenem in Mid. p. 569, 27 ὅτι τοίνυν καὶ κεκόμισται χάριν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρ' ὑμῶν, οὐ μόνον ὧν αὐτὸς λελειτούργηκε λειτουργιῶν ἀξίαν, (μικρὰ γὰρ αὕτη γέ τις ἦν) ἀλλὰ καὶ τῶν μεγίστων, καὶ τοῦτο βούλομαι δεῖξαι. Reiskius ἂν post τις, Spaldingius p. 87. (93.) ante αὕτη inserendum putabat. Erit sane addenda, si oppositum esse volumus, *at accepit iusto maiorem gratiam.* Non

videtur tamen illud respexisse orator, sed retulisse ea verba ad ἀξίαν, ut diceret, *qua ille dignus erat gratia, ea perexigua erat*. Tum vero ne potuit quidem addere particulam. Eadem ratio est Antiphontis verborum p. 680. (36. §. 4) οὐ γὰρ ἀτρεμίζων ἀπέθανε. Qui si diceret, *non esset mortuus, si in suo loco mansisset*, addere debuisset particulam. At non hoc dicit, sed, *mortuus est, quia non mansit in loco.*

Volo hic usum quemdam particulae ἂν cum particulis δήπου coniunctae commemorare, quia facile videri potest alicubi omissum esse ἄν, ubi, si accuratius consideres, debet abesse. Particulae illae δήπου idem significant, quod in Germanica lingua *doch wohl*. Vsurpantur autem ita, ut Latine per *credo* verti possint. Indicant enim vix quemquam dubitaturum esse. Iam saepe istae particulae in eiusmodi oratione inveniuntur, ut possis etiam ἂν adhibere. Vt apud Antiphontem de caede Herodis p. 716. (56. §. 24) καίτοι γε οὐ δήπου κατ' ἐμαυτοῦ μηνυτὴν ἔπεμπον, εἰδώς; *atqui non misi, credo, indicem sciens contra me ipse.* Vbi si dixisset, οὐκ ἂν κατ' ἐμαυτοῦ μηνυτὴν ἔπεμπον; *atqui non misissem indicem contra me ipse*, idem dicere visus esset. Sed non est ita. Nam ubi illud δήπου sine ἂν positum est, semper sententia talis est, ut, si δήπου tollas, illud habeas, quod necessario per solum indicativum dicendum erat, quia quid simpliciter sit vel fuerit indicat. Vt hic: *non misi indicem contra me ipse.* Idem Antiphon p. 725. (62. §. 43) οὐ γὰρ δήπου οὕτω κακοδαίμων ἐγώ, ὥςτε τὸ μὲν ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα προὐνοησάμην μόνος, ἵνα μοι μηδεὶς συνειδείη, ἐν ᾧ μοι ὁ πᾶς κίνδυνος ἦν. ἤδη δὲ πεπραγμένου μοι τοῦ ἔργου, μάρτυρας καὶ συμβούλους ἐποιούμην. Aeschines c. Timarch. p. 110. (329. §. 87) φέρε δὴ πρὸς τοῦ Διὸς καὶ τῶν θεῶν, εἰ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐτράποντο ἀπολογίαν, ἥνπερ Τίμαρχος νυνί, καὶ οἱ συναγορεύοντες αὐτῷ, καὶ ἠξίουν διαῤῥήδην τινὰ μαρτυρεῖν περὶ τῆς αἰτίας, ἢ τοὺς δικαστὰς μὴ πιστεύειν, ἅπασα δήπου ἀνάγκη ἦν ἐκ τοῦ λόγου τούτου μαρτυρεῖν τὸν μέν, ὡς ἐδέκαζε, τὸν δὲ ὡς ἐδεκάζετο, προκειμένης

ἑκατέρῳ ζημίας ἐκ τοῦ νόμου θανάτου. Demosthenes in Mid. p. 554, 1. *ἐγὼ δ' αὖ τοὐναντίον οἶμαι, εἰ τοῦτον ἀφῆκα, λελοιπέναι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν τοῦ δικαίου τάξιν, φόνου δ' ἂν εἰκότως ἐμαυτῷ λαχεῖν· οὐ γάρ ἦν μοι δήπου βιωτὸν τοῦτο ποιήσαντι.* Vbi vero non de eo, quod re vera fuit aut non fuit, sed de eo, quod esset, si quid aliud esset, sermo est, necessario debet *ἂν* accedere: ut apud eumdem I. in Steph. p. 1109, 7. *οὐδ' ἂν εἷς ἔτι δήπου τοῦτ' ἐμαρτύρησεν, εἰ μή τις καὶ παρῆν διατιθεμένῳ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ, ἀλλ' εὐθὺς ἂν εἶπε· τί δ' ἡμεῖς ἴσμεν, εἴ τινές εἰσι διαθῆκαι Πασίωνος;* Oppositum enim cogitatur: *at illi sunt hoc testati.* Non ita in illis locis, in quibus deest particula *ἂν:* quorum in nullo potest contrarium opponi. Eadem ratio est verbi *δηλονότι.* Demosthenes de falsa legat. p. 353, 22. *ὃ τοίνυν μέγιστον ἁπάντων· ὁ γὰρ εἰς τὴν προτέραν γράψας ἐπιστολήν, ἣν ἠνέγκαμεν ἡμεῖς, ὅτι ἔγραφον δ' ἂν καὶ διαῤῥήδην, ἡλίκα ὑμᾶς εὖ ποιήσω, εἰ εὖ ᾔδειν καὶ τὴν συμμαχίαν μοι γενησομένην, γεγονυίας τῆς συμμαχίας οὐ φησὶν εἰδέναι τί ἂν ποιῶν χαρίσαιτο, οὐδὲ ὃ αὐτὸς ὑπέσχετο· τοῦτο γὰρ ᾔδει δηλονότι, εἴπερ μὴ ἐφενάκιζεν ὑμᾶς. Nempe sciret,* inquit, *nisi vos ludibrio haberet.* Non recte adderet particulam. Significaret enim, nescire illum.

XIII.

De indicativo particula ἂν rhetorice omissa.

Alia ratio, qua particula *ἂν* omittenda est, in illa figura cernitur, qua quod ob conditionem non impletam non est factum, sine conditione ut factum sumitur. Nam quum in hoc genere non possit contrarium oppositum cogitari, abesse necesse est particulam, quae id cogitari iubet. Sed ex ea ipsa re, quod debet in hac figura abesse particula, consequitur, proprie intelligendum esse praeteritum, et non posse de praesente aut futuro tempore accipi. Itaque non licet dici, *εἰ ἠδίκεις ἐμέ, ἐτιμωρού-*

μην σε, hoc sensu, *si me iniuria afficeres, punirem te:* sed, etiamsi velis ad praesens tempus referri, tamen proprie de praeterito dictum erit, hoc modo: *fac te mihi iniuriam intulisse: tum puniebam te.* Quam Elmsleius ad Bacch. **612. 1311.** viam iniit, *ἐλάνθανεν* et similia pro *λήσειν ἔμελλε* dici, eoque particulae omissionem defendi ratus, probari non posse monui ad Soph. El. **902.** Nam si ita esset, non posset pro eodem etiam *ἐλάνθανεν ἂν* dici. Atqui et pro *ἐλάνθανεν ἂν* vix usquam non poteris *ἔμελλε λήσειν* dicere, et pro *ἔμελλε λήσειν*, ubi quidem id ad non impletam conditionem refertur, ubique dici potest *ἐλάνθανεν ἄν.* Sic Schaeferus Mel. cr. p. **131.** recte observat, in his Herodoti II. **43.** *καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὔνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἥκιστα, ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἕξειν*, dici potuisse *ἔσχον ἂν μνήμην.* Itaque illo Elmsleii argumento non efficitur quod quaerimus, quid intersit utrum *ἐλάνθανεν* an *ἐλάνθανεν ἂν* dicatur. Nos quam omissae particulae rationem esse diximus, eius insigne exemplum exstat apud Andocidem de myst. p. **28.** (**118.** §. **57.**) *τί ἂν ὑμῶν ἕκαστος ἐποιήσεν; εἰ μὲν γὰρ ἦν δυεῖν τὸ ἕτερον ἑλέσθαι, ἢ καλῶς ἀπολέσθαι, ἢ αἰσχρῶς σωθῆναι, ἔχοι ἄν τις εἰπεῖν κακίαν εἶναι τὰ λεγόμενα· καίτοι πολλοὶ ἂν καὶ τοῦτο εἵλοντο, τὸ ζῆν περὶ πλείονος ποιησάμενοι τοῦ καλῶς ἀποθανεῖν· ὅπου δὲ τούτων τὸ ἐναντιώτατον ἦν, σιωπήσαντι μέν, αὐτῷ τε αἴσχιστα ἀπολέσθαι μηδὲν ἀσεβήσαντι, ἔτι δὲ τὸν πατέρα περιϊδεῖν ἀπολόμενον καὶ τὸν κηδεστὴν καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἀνεψιοὺς τοσούτους, οὓς οὐδεὶς ἀπώλλυεν ἢ ἐγώ, μὴ εἰπὼν ὡς ἕτεροι ἥμαρτον· Διοκλείδης μὲν γὰρ ψευσάμενος ἔδησεν αὐτούς, σωτηρία δὲ αὐτῶν ἄλλη οὐδεμία ἦν, ἢ πυθέσθαι Ἀθηναίους πάντα τὰ πραχθέντα· φονεὺς οὖν αὐτῶν ἐγινόμην ἐγώ, μὴ εἰπὼν ὑμῖν ἃ ἤκουσα· ἔτι δὲ τριακοσίους Ἀθηναίων ἀπώλλυον, καὶ ἡ πόλις ἐν κακοῖς τοῖς μεγίστοις ἐγίνετο· ταῦτα μὲν οὖν ἦν ἐμοῦ μὴ εἰπόντος· εἰπὼν δὲ τὰ ὄντα, αὐτός τε ἐσωζόμην, καὶ τὸν πατέρα ἔσωζον καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, καὶ τὴν πόλιν ἐκ φόβου καὶ κακῶν τῶν μεγίστων ἀπήλ-*

λαττον, φυγάδες δὲ δι᾽ ἐμὲ τέτταρες ἄνδρες ἐγίνοντο, οἵπερ καὶ ἥμαρτον· τῶν δ᾽ ἄλλων οἱ λοιποὶ πρότερον ὑπὸ Τεύκρου ἐμηνύθησαν· οὔτε δήπου οἱ τεθνεῶτες δι᾽ ἐμὲ μᾶλλον ἐτέθνασαν, οὔτε οἱ φεύγοντες μᾶλλον ἔφευγον. Aeschines de falsa legat. p. 244. (402. §. 69.) *τί δὲ καὶ βουλόμενος, εἴπερ ταὐτὰ Φιλοκράτει προειλόμην, κατηγόρουν μὲν πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἀκροατὰς τῇ προτεραίᾳ, μίαν δὲ νύκτα διαλιπὼν συνηγόρουν;* Refert haec ex mente Demosthenis, de quo p. 242. (§. 66.) dixerat: nam ipse non facta esse contendit. Et p. 326. (444. §. 173.) eodem modo: *καί τῷγε δῆλος ἦν, εἰ μή γε, ὥςπερ ἐν τοῖς χοροῖς, προῆδον;* Lycurgus c. Leocr. p. 164. s. (242. §. 38.) *ἐν οἷς Λεωκράτης οὑτοσὶ καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς πόλεως ἀποδρὰς ᾤχετο, καὶ τὰ χρήματα τὰ ὑπάρχοντα ἐξεκόμισε, καὶ ἱερὰ τὰ πατρῷα μετεπέμψατο· καὶ εἰς τοσοῦτον προδοσίας ἦλθεν, ὥςτε κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἔρημοι μὲν ἦσαν οἱ ναοί, ἔρημοι δὲ καὶ αἱ φυλακαὶ τῶν τειχῶν, ἐξελέλειπτο δὲ ἡ πόλις καὶ ἡ χώρα.* Alia exempla suppeditare poterit Gorgiae apologia Palamedis. Ad hanc figuram saepe non attenderunt viri docti: unde multos veterum locos temere coniecturis vexarunt. Veluti haec Euripidis in Troad. 395. de Hectore et Paride:

δόξας ἀνὴρ ἄριστος, οἴχεται θανών.
καὶ τοῦτ᾽ Ἀχαιῶν ἵξις ἐξεργάζεται.
εἰ δ᾽ ἦσαν οἴκοι, χρηστὸς ὢν ἐλάνθανεν.
Πάρις δ᾽ ἔγημε τὴν Διός· γήμας δὲ μή,
σιγώμενον τὸ κῆδος εἶχεν ἐν δόμοις.

Eurip. Hec. 1111.

εἰ δὲ μὴ Φρυγῶν
πύργους πεσόντας ᾖσμεν Ἑλλήνων δορί,
φόβον παρέσχεν οὐ μέσως ὅδε κτύπος.

Sophocles Electr. 913.

ἀλλ᾽ οὐδὲ μὲν δὴ μητρὸς οὔθ᾽ ὁ νοῦς φιλεῖ
τοιαῦτα πράσσειν, οὔτε δρῶσ᾽ ἐλάνθανεν.

Refert enim rem tamquam factam, quia certo ita futurum fuisse indicare vult. Sic etiam Euripides in Bacchis v. 1309. et in Ione 353. Nolet haec hodie mutari, ut spero, Elmsleius, quem vide ad Med. 416. not. p. 150. Diphilus apud Athen. IV. p. 165. F.

εἰ μὴ συνήθης Φαιδίμῳ γ᾽ ἐτύγχανεν
ὁ Χαβρίου Κτήσιππος, εἰςηγησάμην
νόμον τιν᾽ οὐκ ἄχρηστον, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ.

Herodotus I. 187. *τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι.* Hoc inprimis luculentum exemplum est, ex quo cognoscamus, aptissime huic figurae locum esse, ubi rem minime dubiam significare volumus. Nam quum Nitocris condi se voluisset supra portas illas, necessario super capite Darii fuisset corpus mortuae, si per eas portas vectus esset.

Vnum his addam aliud huius figurae exemplum, ut ostendam cur semel in eo additum sit *ἄν*. Est illud Demosthenis ad Apatur. p. 901, 13. *γενέσθω τοίνυν καὶ τοῦτο ὑμῖν τεκμήριον τοῦ ψεύδεσθαι Ἀπατούριον· εἰ γὰρ ἐνεγυησάμην ἐγὼ τούτῳ τὸν Παρμένοντα, οὐκ ἔστιν ὅπως τούτῳ μὲν ὑπὲρ ἐκείνου ἀπηχθόμην, πρόνοιαν ποιούμενος ὅπως μὴ ἀπολεῖ ἃ δι᾽ ἐμοῦ τούτῳ συνέβαλλεν· αὐτὸς δ᾽ ἐμαυτὸν περιεῖδον ἂν ὑπ᾽ ἐκείνου πρὸς τοῦτον ἐν ἐγγύῃ καταλειπόμενον· τίνα γὰρ ἐλπίδα ἔσχον τοῦτον ἀποσχήσεσθαί μου, ὃν αὐτὸς ἠναγκάκειν ἐκείνῳ τὰ δίκαια ποιῆσαι; καὶ τὴν ἐγγύην αὐτὸν εἰςπράξας τὴν εἰς τὴν τράπεζαν πρὸς ἀπέχθειαν, τί προςεδόκων ὑπὸ τούτου αὐτὸς πείσεσθαι;* Dixit *οὐκ ἔστιν ὅπως αὐτὸς ἐμαυτὸν περιεῖδον ἄν*, quia, quum in re sumpta aliquid denuo sumitur, id non potest rem veram oppositam habere, sed refertur ad fictum quid. Quare hic non *ἀλλὰ περιεῖδον*, sed *ἀλλὰ περιεῖδον ἂν* oppositum est.

Quod supra dicebam, quum per figuram rhetoricam omittitur *ἄν*, verbum non posse non proprie de praeterito

tempore intelligi, ex eo cognoscere licet quid statuendum sit de Aristophanis loco in Eccles. 140.

καὶ νὴ Δία σπένδουσί γ' ἢ τίνος χάριν
τοσαῦτά γ' εὔχοντ', εἴπερ οἶνος μὴ παρῆν;

Audacius et temerius edidit Brunckius, ἢ τίνος ἂν χάριν τοσαῦτ' ἐπεύχοιντ'. Ald. τοσαῦτ' ἐπεύχοντ'. Ravennas τοσαῦτ' εὔχοντ'. Ex cod. Monac. apud Dobraeum adnotatum τοσαῦτ' ἔχοντ'. Patet vero, εὔχοντ' illud, si quis id εὔχοντο esse putat, nullo modo significare posse *precarentur*. Quare aut est εὔχονται, aut, si imperfectum est, scribi debet τοσαῦτ' ἂν εὔχοντ'.

Adiiciam his, ut non huc pertinere moneam, locum Aiacis v. 183.

οὔποτε γὰρ φρενόθεν γ' ἐπ' ἀριστερὰ,
παῖ Τελαμῶνος, ἔβας
τόσσον, ἐν ποιμναῖς πιτνῶν.

Blomfieldus ad Aeschyli Pers. 871. ἂν inserendum putabat. At illud non in hanc sententiam accipiendum est, *non ita insaniisses*, sed hoc modo interpretandum: *non enim a sana mente ita ad perversa aberrasti.*

Caeterum etiam Romanos constat eadem figura, qua Graeci uti consueverunt, in re praeterita indicativos pro coniunctivis usurpare. Satis habeo de plurimis unum afferre exemplum. Horatius Carm. II. 17, 28.

me truncus illapsus cerebro
sustulerat, nisi Faunus ictum
dextra levasset.

XIV.

De indicativo particula ἂν ironice omissa.

Denique alia ratio est orationis ironicae. Nam quum ironiae sit, contrarium dicere, quam intelligi debeat, non est obscurum, ea, quae sine ironia cum particula ἂν dicenda essent, si ironice dicuntur, carere debere particula.

Fit hoc autem ita, ut sublata conditione, cuius indicium est ἄν, incerta oratio in certam mutetur, eiusque contrarium intelligatur. Aristophanes Eccles. 772.

ἀλλ' ἰδὼν ἐπειθόμην.

Male Brunckius edidit, ἀλλ' ἰδὼν ἂν ἐπιθόμην. *Persuasisti, ubi videro.* Idem in Nubibus v. 1338.

ἐδιδαξάμην μέντοι σε νὴ Δί', ὦ μέλε,
τοῖσιν δικαίοις ἀντιλέγειν, εἰ ταῦτά γε
μέλλεις μ' ἀναπείσειν, ὡς δίκαιον καὶ καλὸν
τὸν πατέρα τύπτεσθ' ἐστὶν ὑπὸ τῶν υἱέων.

Si sine ironia loquutus esset, dixisset οὐκ ἂν ἐδιδαξάμην σε. Aeschines p. 175. (368. §. 181.) ταχὺ γὰρ Τίμαρχον ἢ τὸν κίναιδον Δημοσθένην εἴασε πολιτεύεσθαι. Omnes hic libri omittunt ἄν, quod viri docti non magis debebant reponere, quam ταχύ, proprium orationis ironicae, in τάχα mutare. Bekkerus tamen ταχύ γ' ἄν. Recte vero libri. Sine ironia diceret οὐκ ἂν εἴασε. Dinarchus in fine orationis in Aristogitonem: καίτοι, ὦ Ἀθηναῖοι, τί ἂν οἴεσθε ποιῆσαι ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, λαβόντας ἢ στρατηγὸν ἢ ῥήτορα πολίτην ἑαυτῶν δῶρα δεχόμενον ἐπὶ τοῖς τῆς πατρίδος συμφέρουσιν, οἱ τὸν ἀλλότριον καὶ τῷ γένει καὶ τῇ φύσει τῆς Ἑλλάδος ἄνθρωπον οὕτω δικαίως καὶ σωφρόνως ἐξήλασαν ἐκ Πελοποννήσου πάσης; τοιγάρτοι τῆς πόλεως καὶ τῶν προγόνων ἀξίως ἐκινδύνευσαν πρὸς τὸν βάρβαρον. Postrema verba nisi ironice accipias, plane inepta sunt: sed cum ironia dicta eximiam vim habent. Voluit enim orator hoc dicere: *digne scilicet et civitate et maioribus periclitati erant adversus barbarum, si non in civem animadvertissent etiam severius.*

LIBER SECVNDVS.

I.

De modis verbi obliquis.

Dicendum nunc est de modis verbi obliquis, coniunctivo atque optativo, de quorum consociatione cum particulis ἄν et κέν alia ratione explicandum erit, quam qua in indicativo uti licebat. Indicativi enim natura et ratio quum omnibus aperta sit, statim, quae vis esset huius modi, si adderentur particulae istae, ostendi potuit, deinde autem de iis locutionibus dici, in quibus omissa videri posset particula. Coniunctivi vero atque optativi natura non ita omnibus nota atque perspecta est, ut hi modi quid sine particulis istis significent praeterire, ac statim de adiectione earum ad eos modos dicere possimus; immo ante omnia videndum erit, quam ipsi per se vim habeant, quo deinde, quid ad eam adiectio illarum particularum conferat, intelligi possit.

Repetenda hic paucis simulque confirmanda sunt, quae alibi explicatius disputavi. Vt indicativus veritatem facti, ita coniunctivus atque optativus ea, quae possunt fieri, significant: ita tamen, ut coniunctivus illa indicet, quae propter aliquam ipsarum rerum, de quibus sermo est, conditionem eveniant: unde totus ad experientiam refertur ex eaque pendet; optativus autem quae cogitabilia sunt significet: quo fit, ut etiam ea comprehendat, quae fieri nequeunt. Vterque modus, si rem severius expendimus, non potest per se solus stare, sed pendet ex alia parte orationis. Nam subtilior quam verior est Apollonii disputatio lib. III. de syntaxi c. 28. indicativum atque optativum ita dictos censentis, quod soli per se, alter esse aliquid, alter optari significent, coniunctivum autem inde nomen habere, quod, quum per se nihil significet, particula indigeat, cum qua coniungatur ex eaque pendeat.

consilium facientis, non etiam, an eventurum sit quod ille vult, indicare voles, omnibus temporibus adiungere licebit optativum *ὅπως γένοιτο*: sin vero de eventu loqueris, qui iam est effectus, neque respici vis illud tempus, quo nondum evenit, necessario dices *ἐποίησεν, ὅπως γένοιτο*, consilium solum significans. Nam si *ὅπως γένηται* diceres, aut falsum diceres, si tempus, quo loqueris, in mente haberes: non enim amplius futurus est eventus, sed iam praeteriit: aut respiceres tempus illud, quo nondum evenerat: quod te nolle respicere sumpsimus.

II.

De coniunctivo pro futuro.

Explicabimus primo de coniunctivo. Qui modus etsi apud antiquissimos ita pro futuro usurpatus est, ut, si quis verbi Graeci naturam accuratius consideret, dubitare non possit, quin prior futuro exstiterit, idque ex ipso demum originem traxerit: tamen natura sua valde a futuro diversus est, neque quum pro eo positus dicitur, id sic est intelligendum, ac si eamdem, quam futurum, vim ac potestatem haberet. Repugnaret enim, in modo, qui non est indicativus, sed indicativo oppositus, eamdem vim inesse, quae est in indicativo, siquidem futurum aperte est indicativus. Coniunctivus igitur eo differt ab indicativo futuri, quod non potest per se solus intelligi, sed, ut ipsum nomen indicat, aliunde pendere debet. Id autem, unde pendet, quum plerumque additum inveniatur, tamen saepe etiam omittitur, quia saepe positum est in obscura cogitatione incertae alicuius caussae, ex qua quid proditurum sit. Isque est usus coniunctivi deliberativus, ut quum quis dicit *ἴω*, quod est, si plene dicere volemus, *ἀμφισβητῶ, εἰ ἴω*. Apte comparari potest duplex modus, quo id Germani dicimus, alter cum eadem ellipsi, qua Graeci, *gehe ich*, alter servata particula, et verbo tantum omisso, *ob ich gehe*. Ac veterrimi Graeci, nondum reperto futuro, quoniam quidquid futurum est, incertum est, quaerique de eo atque ambigi potest, eventurumne sit an non sit

eventurum, non habebant alium verbi modum, quo futura indicarent, quam hunc ipsum modum deliberativum. Itaque eo sunt usi, donec futuro invento, ubi quid simpliciter futurum dicere vellent, futuri formam usurpare coeperunt, coniunctivum autem ibi tantum servarunt, ubi aliqua deliberatio locum habere videretur. Ea vero illuc redit, ut per coniunctivum coniectura aliqua de eo, quod debeat fieri, indicetur. Vnde fere Germanice ista verbo *sollen* licet exprimere. Cuiusmodi nihil inest in ipso futuro. Ita Iliad. α. 262.

οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι.

Si ὄψομαι dixisset, rem certam esse indicasset, *non videbo;* si ἰδοίμην, prodidisset opinionem suam, *non, opinor, videam.* Nunc coniunctivo usus, non esse significat, ut visurus sit, i. e. *non debeo videre*, sive mavis, *non reperiar videre.* Nos id accommodate ad Graeca dicemus, *noch soll ich sie sehen:* quo significamus, non exspectandum id esse. Iliad. ζ. 459. (479. η. 87. Od. ζ. 275.)

καί ποτέ τις εἴπῃσι.

Non *dicet aliquis*, neque *dicat opinor*, ut si ἐρεῖ vel εἴποι dixisset, sed, *exspectandum est, ut quis dicat: da soll wohl einer sagen.* Odyss. π. 437.

οὐκ ἔσθ᾽ οὗτος ἀνήρ, οὐδ᾽ ἔσσεται, οὐδὲ γένηται.

Non est, neque erit, neque fuisse reperiatur: es ist keiner, noch wird einer seyn, noch soll wohl einer gewesen seyn. Nam si explicatius vim coniunctivi declarari voles, haec erit, non esse exspectandum, ut fuisse aliquem reperias. Videtur autem hoc quidem in loco γένηται sic dictum esse, ut propriam aoristi significationem habeat. Sed in his Od. ζ. 201.

οὐκ ἔσθ᾽ οὗτος ἀνὴρ διερὸς βροτός, οὐδὲ γένηται,
ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται
δηϊοτῆτα φέρων,

et μ. 191.

ἴδμεν δ᾽, ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,

sic intelligi praestat, ut tantummodo ad futura spectet. Alia qui desideret coniunctivorum huiusmodi exempla, conferat Iliad. ο. 350. Od. μ. 391.

III.

De particulis ἂν et κὲν cum coniunctivo apud epicos.

Epici veteres, quos iam supra in indicativi explicatione vidimus liberius uti particulis ἄν et κέν, etiam coniunctivo eas non tam certa ratione addiderunt, quam quae recentiore usu stabilita est. Nam hae particulae quum, ut supra ostendimus, aliquam fortuiti notionem verbo addant, ubicumque ei notioni locus esset, adiicere eas epici non dubitarunt. Est autem coniunctivus is modus, qui natura facillime eam adiectionem admittat, ut qui ad id referatur, quod experientia cognoscendum sit: id autem eo ipso fortuitum est. Itaque primo ubi coniunctivus pro futuro positus est, (licebit enim ita loqui brevitatis caussa, postquam ostendimus, quomodo differat a futuro) saepe adiectae inveniuntur particulae istae, forte quid futurum esse indicantes: Iliad. α. 205.

ἧς ὑπεροπλίῃσι τάχ' ἄν ποτε θυμὸν ὀλέσσῃ.

Nos id diceremus: *durch seinen übermuth soll er wohl noch das leben verlieren.* λ. 433.

ἤ κεν ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἄπο θυμὸν ὀλέσσῃ.

Vide α. 137. 184. 324. β. 488. (Od. δ. 240.) γ. 54. 417. λ. 387. ξ. 235. π. 129. χ. 505. ψ. 559. Od. α. 396. δ. 692. κ. 507. ρ. 418. χ. 325. 350. Hinc tenui discrimine saepe coniunctivus et optativus iunguntur, ut Iliad. σ. 307.

ἀλλὰ μάλ' ἄντην
στήσομαι, ἤ κε φέρῃσι μέγα κλέος, ἤ κε φεροίμην.

i. e. *utrum ille forte reperiatur vincere, an ego forte vincere possim.* De hoc genere dixi in diss. I. de legg.

quib. subtil. serm. Hom. p. 12. s. Et sic saepe cum particula εἰ, *an* significante: v. ibidem p. 14. seq.

Quum particulae ἄν et κὲν Homeri aevo liberius usurparentur, necdum ubique certis formulis ut necessariae adstrictae essent, non est mirum, constructiones quasdam, quae apud sequiores quasi legitimas habent istas particulas, apud Homerum saepenumero illis carere. Ita ille coniunctivo sine ἄν iungit ὅτε Iliad. δ. 259. ξ. 522. (de quo loco vide diss. modo citatam p. 11.) ο. 207. π. 54. (de quo loco v. ibid. p. 7.) 690. τ. 183. 337. φ. 199. 323. χ. 74. ω. 369. Odyss. ζ. 183. η. 72. κ. 486. ξ. 60. ο. 408. π. 72. σ. 133. φ. 133. ὁπότε Iliad. α. 163. ι. 646. ν. 271. ο. 359. π. 53. 245. ρ. 98. τ. 201. φ. 112. Od. δ. 650. ξ. 170. π. 268. ρ. 471. τ. 168. ψ. 257. ἦμος Od. δ. 400. ubi male etiam recentissima Wolfii editio indicativum habet; ὅπῃ Od. ϑ. 45. ο. 452. ὁππόσε ξ. 139. ὅππως, *quemadmodum*, Iliad. ψ. 324. Od. α. 349. πρὶν Iliad. σ. 190. Od. κ. 175. ν. 336. ρ. 9. ἐπεὶ Od. υ. 85. ubi male ex cod. Harl. futurum repositum est; ἐπειδὴ Iliad. π. 473. ὄφρα *quamdiu*, Iliad. δ. 346. ψ. 47. Od. σ. 130. εἰ Iliad. α. 340. δ. 261. ε. 258. κ. 225. 346. μ. 223. χ. 86. Od. α. 188. 204. ε. 221. 470. η. 204. μ. 96. 348. ξ. 373. π. 98. 116. ὅς et ὅςτις Iliad. α. 230. 543. ε. 407. 747. ϑ. 391. 408. 422. ι. 117. 508. 592. ξ. 81. ο. 491. 492. τ. 265. υ. 363. ψ. 319. Odyss. α. 101. 415. γ. 320. δ. 207. 357. ε. 448. η. 74. 161. 210. 547. κ. 39. λ. 427. μ. 66. ν. 214. ξ. 85. 106. ο. 400. π. 76. 228. σ. 275. τ. 329. ἅσσα Iliad. α. 554. ὁπότερος Iliad. γ. 71. 92. οἷος Od. σ. 136. ὅσσα Od. μ. 191.

Eadem vero omnia vocabula etiam cum particulis ἄν et κέν iungit Homerus, exempli caussa ὄφρα, *dum*, vel *usque dum*, vel *quamdiu*, Iliad. α. 509. ζ. 113. η. 193. ϑ. 375. κ. 325. 444. σ. 409. τ. 190. υ. 24. φ. 558. χ. 387. ω. 553. ubi κῆται scribendum; Odyss. β. 124. 204. γ. 353. δ. 588. ζ. 304. η. 319. ϑ. 147. μ. 52. ν. 412. τ. 17. 45. χ. 377. et ubi *ut* significat, Iliad. χ. 382. Od. γ. 359. δ. 294. κ. 298. π. 234. ρ. 10. σ. 182. 363. ψ. 254. ubi reponendum κέν. Atque hic quidem usus quum postea

ut legitimus obtinuerit, non opus foret aliquid de eo adiicere, nisi in aliquot locis Homeri singularis quaedam et ab recentiore consuetudine diversa ratio deprehenderetur. Ac primo recentiores non dicunt divisim *εἰ ἄν*, sed *ἤν*. Epici autem *εἴκε* saepissime, pro quo Dorienses *αἴκα* usurpant; tum etiam *εἰ ἄν*, sed hoc quidem non nisi interposita aliqua voce, quod in particulis *εἴ κε* non necessarium est. Iliad. *γ*. 288.

εἰ δ' ἂν ἐμοὶ τιμὴν Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες
τίνειν οὐκ ἐθέλωσιν.

Deinde quum satis constet, apud recentiores pronomina et quae his similia sunt vocabula, ut *ὅς*, *ὅςτις*, *οἷος*, *ὅσος*, *ὁπότερος*, cum *ἂν* et coniunctivo consociata, futuri exacti significationem habere, secus id est apud veteres epicos, ut hi eam constructionem etiam finali significatu admiserint: quale hoc est Iliad. *δ*. 190.

ἕλκος δ' ἰητὴρ ἐπιμάσσεται, ἠδ' ἐπιθήσει
φάρμαχ', ἅ κεν παύσῃσι μελαινάων ὀδυνάων·

i. e. *quae leniant dolores:* quod recentior sermo vel *ἃ παύσει*, vel *ἃ παύσειεν ἂν* dixit. Apud Eurip. Suppl. 451. male Ald. *ὅς* pro *ὡς*. Exempla huius generis cum *ὅςκεν* exstant Iliad. *η*. 171. *ι*. 165. 424. *φ*. 103. *ψ*. 345. *ω*. 119. (147. 176. 196.) Od. *β*. 192. 213. *δ*. 756. *ζ*. 37. 202. *ι*. 356. *κ*. 288. 539. *λ*. 134. (*ψ*. 282.) *ν*. 400. *ο*. 311. 518. *π*. 349. *ρ*. 385. *σ*. 85. cum *ὁππότερός κεν* Iliad. *χ*. 130. *ψ*. 805. cum *αἴκεν* Od. *ο*. 312. *χ*. 7. atque alibi, ut Iliad. *ε*. 279. *η*. 243. Omisso autem *κὲν* ita *ὅς* vel *ὅςτις* Iliad. *β*. 233. *γ*. 287. Od. *σ*. 334. et *ὁππότερος* Iliad. *ε*. 33. Neque tamen Homerus alteram rationem adspernatur, quae optativum requirit: de qua re dicetur, ubi ad optativum pervenerimus. Rarius futuro utitur, ut Od. *ξ*. 331. (*τ*. 288.)

ὤμοσε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτόν, ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
νῆα κατειρύσθαι καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους,
οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

Et cum particula κέν Iliad. β. 229.

ἦ ἔτι καὶ χρυσοῦ ἐπιδεύεαι, ὅν κέ τις οἴσει.

κ. 43.

χρεὼ βουλῆς ἐμὲ καὶ σὲ, διοτρεφὲς, ὦ Μενέλαε,
κερδαλέης, ἥτις κεν ἐρύσσεται ἠδὲ σαώσει
Ἀργείους καὶ νῆας.

φ. 586.

ἐν γάρ οἱ πολέες τε καὶ ἄλκιμοι ἀνέρες ἐσμέν,
οἵ κεν πρόσθε φίλων τοκέων ἀλόχων τε καὶ υἱέων
Ἴλιον εἰρυόμεσθα.

ψ. 674.

κηδεμόνες δέ οἱ ἐνθάδ' ἀολλέες αὖθι μενόντων,
οἵ κε μιν ἐξοίσουσιν, ἐμῆς ὑπὸ χερσὶ δαμέντα.

Sed Odyss. α. 403. non recte legi videtur,

μὴ γὰρ ὅγ' ἔλθοι ἀνήρ, ὅςτις σ' ἀέκοντα βίηφι
κτήματ' ἀποῤῥαίσει, Ἰθάκης ἔτι ναιεταώσης.

Nam propter praegressum optativum scribendum est ἀποῤῥαίσει'.

Cave vero putes, si multis in locis aeque futuro ac coniunctivo locus est, vel particula ἄν utrum addatur an non addatur, parum refert, nihil discriminis esse inter has loquendi rationes. Nam differunt sane, sed saepe non multum interest, hoc an illo modo loquare. Vbi vero aliquid interest, facile videas, quid differant. Indicat enim futurum ea, quae simpliciter ut futura commemoramus, quibus si additur ἄν vel κέν, haud certo futura significamus. Coniunctivus autem usurpatur, ubi experientiae comprobatio respicitur, in quo genere potest addi ἄν vel κέν, si vocabulum, cui adiicitur, conditionem aliquam rei fortuitae admittit. Ita illud Iliad. ε. 407.

ὅττι μάλ' οὐ δηναιός, ὃς ἀθανάτοισι μάχηται,

nemo non videt, etiam addito ἄν dici potuisse. Sed est

tamen aliquid discriminis. Nam sine particula hic sensus est: *is*, *qui cum immortalibus pugnaverit;* addita autem, *quicumque pugnaverit.* Itaque quod legitur Iliad. β. 292.

καὶ γάρ τίς θ' ἕνα μῆνα μένων ἀπὸ ἧς ἀλόχοιο
ἀσχαλάᾳ σὺν νηΐ πολυζύγῳ, ὅνπερ ἄελλαι
χειμέριαι εἰλέωσιν, ὀρινομένη τε θάλασσα,

vix commode dici potuit, *ὅν κεν ἄελλαι εἰλέωσιν*, si quidem iam satis indicatum est praecedentibus verbis, de aliquo certo homine, qui integrum mensem domo absit, cogitandum esse. Sed si inverteris, *ὅν κεν ἄελλαι εἰλέωσιν, καὶ ἕνα μῆνα μένων ἀσχαλάᾳ,* recte addita erit particula: *quemcumque procellae retinuerint*, *etiam si unum mensem domo absit*, *aegre fert.* Quodsi, ut vulgo, *ἥνπερ* scribas, nullo modo addici potuit *ἄν*. Iam enim non quaecumque navis sed illa intelligi debebit, quae hunc hominem vehit. Alio modo, sed simili tamen, illud comparatum est, Od. θ. 147.

οὐ μὲν γὰρ μεῖζον κλέος ἀνέρος, ὄφρα κεν ἦσιν,
ἤ ὅ τι ποσσίν τε ῥέξῃ καὶ χερσὶν ἑῇσιν.

Nam ut, quodcumque quis roboris documentum edat, laudem ei afferat, tamen non hoc dici hic debuit, sed illud: *non ulla maior est hominis gloria*, *quam ex eo*, *quod pedibus manibusque effecerit.* Caeterum si *ῥέξει* hoc loco cum aliis praeferas, sensus erit, *quam quod robore corporis efficiet.* Itaque accurate ex epicorum usu scripsit Moschus in Epitaph. Bion. 109.

ἄμμες δ' οἱ μεγάλοι καὶ καρτεροὶ ἢ σοφοὶ ἄνδρες,
ὁππόκα πρᾶτα θάνωμες, ἀνάκοοι ἐν χθονὶ κοίλᾳ
εὕδομες εὖ μάλα μακρὸν ἀτέρμονα νήγρετον ὕπνον.

Non enim *quandocumque mortui erimus*, sed *quando*, dicere voluit.

Interest autem etiam aliquid inter futurum et optativum. Vide haec Od. ε. 33.

ἀλλ' ὅγ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου πήματα πάσχων,

ἤματί κ' εἰκοστῷ Σχερίην ἐρίβωλον ἵκοιτο,
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν·
οἵ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσουσιν,
πέμψουσιν δ' ἐν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

Et ξ. 331. (τ. 288.)

ὤμοσε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτόν, ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
νῆα κατειρύσθαι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν' ἑταίρους,
οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

Sed ε. 141.

οὐ γάρ μοι πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι,
οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.

Nam in superioribus locis de eo loquitur, quod sit futurum; hic autem de eo, quod non sit futurum, sed posset fieri, si adesset navis. Itaque hic futuro non recte usus esset: illis autem in locis, etsi optativo uti potuit, tamen convenientius erat, futurum poni. Non ita apte coniunctivum posuisset, quo significasset, *qui eum debeant deducere.*

Sed dicendum hic est de singulari genere loquendi, quod invenitur Odyss. κ. 532.

δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρῦναι καὶ ἀνῶξαι,
μῆλα, τὰ δὴ κατέκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ,
δείραντας κατακεῖαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν.

Nondum enim mactatae erant oves, sed exponit Circe, quid faciendum iis sit, ubi mactatae fuerint. Itaque quis non exspectet coniunctivum, eumque sine particula *ἄν,* quia nihil hic incerti est, neque quaecumque oves, sed illae ipsae, quas antea mactari iusserat, intelligi debent? Nihilominus recte indicativo praeteriti usus est. Non abhorret enim ab usu Graecorum, quum quid fingunt, et deinde quid porro futurum sit addunt, ficta illa per indicativum praeteriti, tamquam si vere iam accidissent, commemorare. Fingit hic Circe, mactatas esse oves, ut iusserat. Itaque quod dicit, si explicatius indicare voles,

hoc est: *iacebant nobis mactatae oves:* i. e. *dicebamus de mactatis ovibus: eas oves comburc.* Similiter Demosth. de Haloneso p. 77, 19. *εἰ γὰρ ταῦτα συγχωρήσετε, τί κωλύει, καὶ εἴ τινα τῆς Ἀττικῆς λῃσταὶ τόπον καταλάβοιεν, ἢ Λήμνου, ἢ Ἴμβρου, ἢ Σκύρου, καί τινες τούτους τοὺς λῃστὰς ἐκκόψαιεν, εὐθὺς καὶ τὸν τόπον τοῦτον, οὗ ἦσαν οἱ λῃσταί, τὸν ὄντα ἡμέτερον, τῶν τιμωρησαμένων τοὺς λῃστὰς γίγνεσθαι;*

IV.

De coniunctivi usu deliberativo apud recentiores.

Recentiorem usum quum dico, eum intelligi volo, qui quum per prosae orationis scriptores lingua Graeca ad certiorem dicendi rationem revocata esset, obtinere coepit. Is quum fere etiam poesin omnem, praeter epicam, invasisset, complectitur scriptores omnes, qui incorrupta lingua Graeca scripserunt, exceptis epicis. Nam quum eo tempore, quo Homerus atque Hesiodus et quos illi auctores habuerunt, carmina sua condidere, ex coniunctivo paullatim futurum enasceretur, fieri non potuit, quin epica oratio liberius adhuc coniunctivo uteretur, etsi iam Homeri et Hesiodi aevo satis accurate hos verbi modos distinguens. De ea distinctione supra dictum. Recentiores vero coniunctivi usum magis etiam coangustarunt, ita ut ei extra sententias finales et conditionales solam deliberandi et adhortandi vim relinquerent, in sententiis conditionalibus autem solam admitterent futuri exacti, sive mavis rei experientia comprobandae significationem.

Et deliberativus quidem coniunctivi usus in interrogationibus maxime cernitur: Od. ε. 299.

ὤ μοι ἐγὼ δειλός, τί νύ μοι μήκιστα γένηται;

et 465.

ὤ μοὶ ἐγώ, τί πάθω; τί νύ μοι μήκιστα γένηται;

Apud Atticos haec frequentissima sunt, ut *τί φῶ;* Euripides Hec. 1057.

πᾷ βῶ; πᾷ στῶ; πᾷ κέλσω;

Aristoph. Ran. 1.

εἴπω τι τῶν εἰωθότων;

Patet huiusmodi orationem ellipticam esse, ut intelligatur *nescio* aut *nescio an*, vel simile quid. Quare si hoc genus in obliqua interrogatione usurpatur, nihil differt ab recta interrogatione, ut quam re vera ipsam quoque obliquam putare oporteat. Deliberare autem quid faciendum sit, et in nostris rebus et in alienis possumus. Vnde hic coniunctivus omnium personarum est. Vt quod apud Euripidem est in Oreste 779.

ἀλλὰ δῆτ' ἔλθω;

si de alio, qui mittendus esset, loqueretur Orestes, recte diceret, *ἀλλὰ δῆτ' ἔλθῃ;* Non minus recte, si Pylades, quicum loquitur, esset mittendus, huic diceret, *ἀλλὰ δῆτ' ἔλθῃς;* Demosthenes de cor. p. 268, 27. *ἤδη δ' ἐπὶ ταῦτα πορεύσομαι, τοσοῦτον αὐτὸν ἐρωτήσας· πότερόν σέ τις, Αἰσχίνη, τῆς πόλεως ἐχθρὸν ἢ ἐμὸν εἶναι φῇ;* Idem in Androt. p. 613, 3. *εἶτα ταῦθ' οὗτοι πεισθῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν σε ποιεῖν, καὶ τὰ τῆς σῆς ἀναισθησίας καὶ πονηρίας ἔργα ἐφ' ἑαυτοὺς ἀποδέξωνται;* Sed quod apud Euripidem legitur, Herc. fur. 1417.

πῶς οὖν ἔτ' εἴπῃς ὅτι συνέσταλμαι κακοῖς,

vereor ut potuerit pro *μηκέτ' οὖν εἴπῃς* dici, ut potius scribendum videatur *πῶς οὖν ἐνίπτεις.* Non ita in coniunctivo adhortativo, quamquam is proprie nihil aliud, quam deliberativus est. Cur vero? Nempe ob id ipsum, quia proprie est deliberativus. Nam nosmetipsos quid facere oporteat quum deliberamus, in eo sumus, ut id faciamus: quo fit, ut hic deliberativus coniunctivus adhortationi adhibeatur: quum vero deliberamus, quid alios facere conveniat, nihil illud ad illorum voluntatem perti-

net. Non enim illi deliberant, sed nos. Omnis enim deliberatio eo tendit, ut is ipse, qui deliberat, capiat consilium. Qui si alios hoc verbo, quo sese deliberare significat, alloquitur, tantum abest ut eos ad faciendum exhortetur, ut nondum an eos exhortari debeat sibi constare indicet. Fac enim aliquem, qui alios ire velit, dicere *ἴωσιν*· quid dicet aliud, quam, *ego delibero an illos mittam*, i. e. *πέμψω;* At num ita hos iusserit ire? Minime. Sed de se ipso si dicit *ἴω*, aut de iis, quorum ipse unus est, *ἴωμεν*, recte dicet illud, quia in ipsius voluntate positum est, exsequi id, de quo deliberat. Eaque re factum est, ut coniunctivus ille deliberativus, ubi primae personae est, ita usurpari possit, ut vim habere videatur exhortandi, quam revera non inesse in eo, sed proprie nihil nisi deliberationem contineri, illud ostendit, quod saepe cohortandi verbum adiicitur: ut *φέρ' ἴδω*, et alia huiusmodi plurima apud Aristophanem aliosque. Homerus:

ἀλλ' ἄγε δὴ τὰ χρήματ' ἀριθμήσω καὶ ἴδωμαι.
ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.

Id ergo omissum potius censendum est, ubi solus positus est coniunctivus, quam hic putandus revera exhortandi potestatem habere. Rarus hic in singularis numeri prima persona coniunctivus est, non addito *φέρε* aut *ἄγε*. Euripides Heracl. 558.

σαφῶς κελεύεις· μὴ τρέσῃς μιάσματος
τοὐμοῦ μετασχεῖν, ἀλλ' ἐλευθέρως θάνω.

Vt non esse videatur, quare *παρέλθω δόμους* in Medea v. 1275. cum Elmsleio, cui is est v. 1242. interrogative dictum putetur. Rarius etiam, addito quidem *φέρε*, alia persona in primae locum substituitur, ut in Philocteta v. 300.

φέρ', ὦ τέκνον, νῦν καὶ τὸ τῆς νήσου μάθῃς.

Correctoris est *μάθε* in cod. Ven. Sensus est enim, *φέρε εἴπω νῦν τὰ τῆς νήσου*. Caeterum patet hic usus con-

iunctivi deliberativi aliquanto latius, ut cuivis imperativo subiiciatur. Iliad. ζ. 340.

ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἀρήϊα τεύχεα δύω.

ψ. 71.

θάπτε με ὅττι τάχιστα, πύλας Ἀΐδαο περήσω.

Attigi haec in diss. de ellipsi et pleonasmo p. 182. Exempla bene multa congessit Elmsleius ad Heracl. 559. et ad Medeam v. 1242.

Deliberativo coniunctivo in obliquis interrogationibus et dubitationibus vix ullus scriptor saepius usus est quam Herodotus. I. 75. *ἐς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας.* Vide II. 52. IV. 9. VI. 35. ubi *ποιέῃ* reponendum; et cum *ὅςτις* IV. 156. V. 42. ubi vera scriptura est *ἴῃ*; IX. 98. et cum *ὁκότερος* I. 159. et 206. ubi *ποιέῃ* legendum; VI. 52. VIII. 101. Coniunxit utrumque modum, coniunctivum et optativum, I. 53. *τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρά, ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προςθέοιτο φίλον.* Et mox legati haec repetunt: *καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾷ, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προςθέοιτο σύμμαχον.* Cave utriusque modi eamdem putes vim esse. Neque vero optativus, ut cui non sit *ἄν* additum, significare poterit, *an posset sibi socios adiungere.* Sed hoc dicit: *an deberet expeditionem adversus Persas facere, et an censerent oracula socios adiungi.* Nam diversa haec sunt: primo interrogat an debeat proficisci, quae ipsius est deliberatio; deinde, si debeat, an oracula id se velint cum sociis facere, quod nihil est aliud, quam, an sinerent, idque est ex oraculorum mente dictum. Id apparet ex V. 67. *τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐόντα Ἀργεῖον ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρης. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφούς, ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον.* Aperte hic non interrogat, an debeat eiicere Adrastum, sed an velit eum Apollo eiici, i. e. an non refragetur. Eodem modo illud intelligendum

est VIII. 67. *ὡς δὲ κόσμῳ ἑπεξῆς ἵζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον, εἰρώτα, ἀποπειρώμενος ἑκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο.* Haec quum minus accurate discerneret Werferus in Actis Monac. vol. I. p. 230. seqq. fieri non potuit, quin corrigi vellet, quae minime indigent correctione. Demosthenes in Mid. p. 525, 19. *εἴ τις οὖν κἀκείνοις τοῖς προϋπάρχουσι νόμοις, καὶ τούτῳ τῷ μετ' ἐκείνους τεθέντι καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἔστ' ἔνοχος, ὁ τοιοῦτος πότερα μὴ δῷ διὰ τοῦτο δίκην, ἢ μείζω δοίη δικαίως; ἐγὼ μὲν οἶμαι μείζω.* Accurate distinxit modos, ut non debuerit Bekkerus Spaldingio assentiri, *ἂν* optativo adiiciendum censenti. Nam quum id agat orator, ut ostendat poena dignum esse Midiam, refutat eos, qui illum forte absoluturi sint. Itaque *πότερα μὴ δῷ δίκην* dicit: *utrumne ille non debet poenas dare?* Debet vero. Deinde autem affert aliquid, quod non vult fieri, sed quod eo tantum fine adiicit, ut illam priorem sententiam exaggerando corroboret: *an censebitis maiore potius poena dignum esse?* Hoc vero per optativum debuit dicere, quia non est illud, quod nunc oportere ait, sed quod oporteret, si in ipsius potestate esset illum punire. Itaque censendum quidem ita putat, maiore illum poena dignum esse, sed non contendit debere etiam affici poena maiore. Placet exemplum secundae personae adiicere, quod haec rarius invenitur. Oraculum apud schol. Aristoph. Eq. 1089. et Suidam in v. *Ἀρχίας*:

ἤλθετ' ἐρησόμενοι Φοῖβον, τίνα γαῖαν ἵκησθε.

Operae pretium est hic observare, etsi inter coniunctivum atque indicativum futuri multum interest, tamen pro affinitate, quae est inter hos modos, saepe futurum usurpari, ubi putes coniunctivo potius utendum fuisse. Et ubi quidem non quid debeat fieri, sed quid futurum sit, quaeritur, nemo non videt, necessario futurum requiri, ut apud Herodotum I. 86. *βουλόμενος εἰδέναι, εἴ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι.* Aliter apud eumdem VIII. 36. *ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ καθεστεῶτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ*

γῆς κατορύξουσι, εἴτε ἐκκομίσουσι ἐς ἄλλην χώρην. Sed apud Demosthenem in Euerg. et Mnesib. p. **1160, 9.** *ἀκούσαντες δέ μου οἱ ἐξηγηταὶ ταῦτα, ἤροντό με, πότερον ἐξηγήσωνταί μοι μόνον, ἢ καὶ συμβουλεύσωσιν.* Ita quidem Reiskius cum cod. Bav. et Bekkerus, apud quem duo codd. ut vulgo *ἐξηγήσονται,* sicut in Herodoti loco aliquot codd. coniunctivos praebent. Mihi quidem et apud Herodotum uterque coniunctivus, et apud Demosthenem *ἐξηγήσονται* probatur. Etenim, si quid video, alia est futuri in huiusmodi quoque locis significatio, quam aut coniunctivi, aut optativi. Nam si coniunctivus de eo, quod oportet; optativus autem de eo, quod quis censeat faciendum esse, usurpatur: futurum ad ea videtur referri, in quibus neque an debeant fieri, neque an censeat quis futura esse, sed simpliciter an sint futura quaeritur, i. e. an, si quis ea faciat, effectum daturus sit, id quod fere idem est atque an liceat facere. Itaque et apud Herodotum recte se habebunt indicativi et in Demosthenis loco apte legetur *ἐξηγήσονται, interrogabant, utrum interpretari tantum liceret, an deberent etiam consilium dare.* Apparet vero, id etiam Latine recte dici per futurum: *utrum tantummodo interpretaturi essent.* Confirmat hanc explicationem quum illud apud Herodotum **VI. 86, 3.** *ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτόν, εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληΐσεται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι:* quo in loco manifestum est, non de eo, quid oporteat, sed quid liceat, sermonem esse, ut non debuerit Werferus in Act. Mon. I. p. **234.** de coniunctivo reponendo cogitare; tum plura apud Thucydidem exempla, quae habes apud Popponem vol. I. 1. p. **137.** Confirmat etiam similis indicativi praesentis usus. Nam illud quidem per se intelligitur, ubi, an sit aliquid, quaeritur, necessario eum verbi modum requiri, ut apud Herodotum **IX. 16.** *ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἔσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρσην τὸν ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἱέντα, εἴρεσθαι αὐτόν, ὁποδαπός ἐστι·* sed aliquantum ab hoc differt illud eiusdem **V. 43.** *ὁ δέ, ἀκούσας ταῦτα, ἐς Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἱρέει ἐπ' ἣν στέλλεται χώρην· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ αἱρήσειν.* Hinc

licebit etiam de his verbis eiusdem scriptoris V. 82. iudicare: *περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύσασθαι, καί σφι ἱδρυσαμένοισι ἄμεινον συνοίσεσθαι· ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι, κότερα χαλκοῦ ποιέονται τὰ ἀγάλματα, ἢ λίθου.* Valckenarius hic *ποιέωνται* scribendum putabat, cui adstipulatus est Werferus in Act. Monac. I. p. 231. seq. et quis non facile adducatur, ut in eamdem sententiam concedat? Et tamen, nisi fallor, recte tuentur libri indicativum, non quod non licuerit uti coniunctivo: nam debuit ille etiam poni, si quaerebatur, ex qua materia oporteret statuas illas fieri: sed quod eo non opus erat. Nam quum iam certum esset, debere poni statuas, satis erat ita quaeri: *quas ponimus statuas facimusne aereas an lapideas?* Vide alia similia apud Werferum l. l. p. 232. seqq.

V.

De ἂν cum coniunctivo deliberativo.

Iam sive deliberationi sive exhortationi inserviat coniunctivus, carere eum particula *ἂν* viri docti observarunt. Vide, quos commemoravit Matthiae in Gr. gr. §. 515. 2. not. 1. in primis Schaeferum in Meletem. cr. p. 97. seqq. Sed caussam, cur ita sit, nemo explicuit. Dictum est supra, particulas *ἂν* et *κὲν* conditionem significare. Iam quemadmodum in indicativo *ἔλεγεν ἂν* vidimus idem esse, quod *ἔλεγεν, εἰ ἔλεγεν*, ita eadem in caeteris modis ratio obtinet. Quodsi vel deliberandi vel adhortandi caussa diceres, *λέγωμεν ἄν*, nihil id aliud foret, quam *λέγωμεν, εἰ λέγωμεν*. Vide vero, quid hoc sit. Nihil profecto aliud, quam *debeamus dicere, si debeamus*, vel brevius, *debeam forte dicere.* At ita rem fortuitam habes, quae fieri debeat, si fors ita ferat, ut in Homerico illo,

εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι.

At ubi deliberas, non quid forte debeas, i. e. quid debeas,

si debeas, sed debeasne, quaeris. Itaque particula conditionalis ἂν abesse debet. Eadem in adhortando ratio est.

Quod sicubi huiusmodi coniunctivis additum invenitur ἄν, aut ad aliam vocem pertinet, ut ad participium apud Pseudodemosthenem in Erotico p. 1404, 14. ᾧ τίν' ἂν ἁρμόττουσαν εἰκόνα ἐνέγκω σκοπῶν οὐχ ὁρῶ; vel ad infinitivum ut apud Platonem de Legg. II. p. 655. C. τί ποτ' ἂν οὖν λέγωμεν τὸ πεπλανηκὸς ἡμᾶς εἶναι; aut mendum subest, ut in Critone Platonis p. 50. C. quem locum Matthiae §. 516. affert, τί οὖν ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι: pridem enim recte editum erat, τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι: *quid vero, si leges dicant?* vel in Phaedro p. 231. D. et in Philebo p. 15. C. qui loci nunc ex codd. correcti sunt; vel apud Strabonem p. 679. ed. Cas. (997. C. Alm. T. V. p. 726. Tzschuck.) τίν' ἂν λάβωσι τάξιν; ubi ex Schaeferi sententia ad Soph. Oed. Col. 1418. cum codd. quibusdam ἂν delendum. Idem Schaeferus in Melet. cr. p. 98. s. iure improbat Stephani lectionem apud Sophoclem in Trach. 949.

πότερα πρότερ' ἂν ἐπιστένω;

Gravius vitium latet apud Platonem in Protagora p. 319. B. ubi conveniunt libri omnes in hac scriptura: σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως ἂν ἀπιστῶ. Neque enim quidquam proficias, si cum Heindorfio aut deleri ἂν iubeas, aut servato reponas optativum, quia quae praecedunt quaeque sequuntur contrariam requirunt sententiam: ut corrigendum videatur, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως ἀναπεισθῶ.

VI.

De sententiis conditionalibus et finalibus.

Priusquam de usu particulae ἂν in sententiis conditionalibus et finalibus dicatur, paucis de natura harum sententiarum ac diversitate explicandum est. Et conditionales quidem sententias eas vocamus, quibus caussa indicatur, qua praegressa aliud quid consequatur; finales autem illas, quibus eventus significatur, ob quem efficien-

dum quid fiat. Ex quo intelligitur, commune utriusque generis hoc esse, quod conditionem aliquam continent; differre autem inter se eo, quod conditionales sententiae conditionem a facto, quod praegressum sit, finales autem ab eventu, qui sit consequuturus, repetunt. Ita sententia conditionalis est, λέξω, ὡς εἰδῶ, *dicam, ut sciero:* praegressa enim scientia sit necesse est, ut caussa dicendi; finalis autem, λέξω, ὡς εἰδῇς, *dicam, ut scias:* quo effecti cogitatio pro caussa dicendi esse significatur.

Iam quod ad particulam ἂν attinet, eius in conditionalibus sententiis planissima ratio est. Abest enim, ubi simpliciter conditio indicatur, qua quid fiat; additur autem, ubi eam conditionem incertam esse atque e rebus fortuitis pendere innuimus. Similis usus est particulae huius in sententiis finalibus. Quum enim certum indicamus finem, omittitur; quum autem eventum rebus fortuitis obnoxium, adiicitur. Sed in hoc quidem genere singularis ratio est particulae ἵνα, quam adspernari ἂν in sententia finali videbimus.

Omnino autem bene tenendum est, si epicorum veterum sermonem excipias, ἂν nusquam ita adiungi coniunctivo, ut vere constructum cum eo existimari possit, sed unice pertinere ad coniunctiones illas, ex quibus pendet coniunctivus, de qua re dictum est lib. I. cap. 4.

VII.

De usu particulae ἂν cum coniunctivo in sententiis conditionalibus, et primum quidem de εἰ et ἢν cum coniunctivo.

Diximus, coniunctivum sine particula ἂν poni in sententiis conditionalibus, ubi nihil nisi conditio ipsa indicetur; addi autem ἄν, ubi conditio pendeat ex rebus fortuitis. Ac permulta sunt vocabula, quae conditioni significandae inserviunt, primo particula proprie conditionalis, εἰ, deinde illae quibus temporis locive significatio adiuncta est, ut ἐπεί, ὅτε, ὁπότε, εὖτε, πρίν, ἕως, ἔνθα, ἵνα, ὅθι,

οὗ, ὅπου, οἷ, ὅποι, ᾗ, ὅπῃ, ἔνθεν, ὅθεν, ὁπόθεν, tum pronomina ὅς, οἷος, ὁποῖος, ὅσος, ὁπόσος, ὁπότερος. Horum quaedam, in primis particulam conditionalem εἰ, ab Atticis non iungi coniunctivo, nisi si ἂν accederet, diu fuit virorum doctorum opinio. Ac Bastius quidem quod in epistola critica ad Boissonadum p. 129. s. ed. Lips. ex Thomae M. praecepto p. 267. existimabat, verba αὐθυπότακτα etiam apud Atticos εἰ cum coniunctivo sine ἂν admittere, id inane commentum esse satis mihi videor demonstrasse in dissertatione de praeceptis quibusdam Atticistarum. Vnde ortum sit illud Atticistarum praeceptum, docuit Lobeckius ad Phryn. p. 724. Accidit in hac quoque re, quod saepissime, ut, quae rara essent, corrupta putarentur, nec quaereretur, quam rationem haberent. Tantum abest enim, ut aut per se prava aut ab Atticorum usu abhorrens sit constructio particulae εἰ cum coniunctivo, ut, quum non perinde sit, utrum εἰ an ἐὰν ponatur, non magis ἐὰν pro εἰ, quam εἰ pro ἐὰν adhiberi possit. Monueram ea de re ad Soph. Ai. 491. assensusque est vir eximius maiorisque animi quam ut suas opiniones veritati praeferret, P. Elmsleius, quem praematura morte litteris ereptum esse summo cum dolore nuper accepimus. Vide eum ad Bacch. 203. 858. et in praefat. tertiae ed. Oed. Regis ad v. 191. 874. Grammaticus in Bekkeri Anecd. p. 144, 20. μετὰ δὲ ὑποτακτικῶν (Iliad. μ. 239.)·

εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόντε.

καὶ Σοφοκλῆς ἐν Οἰδίποδι τυράννῳ (v. 873.)·

ὕβρις εἰ πολλῶν ὑπερπλησθῇ.

ὁ αὐτός (Oed. Col. 1442.)·

δυςτάλαινα τἄρ' ἐγώ,
εἴ σου στερηθῶ.

Κρατῖνος Γείτοσιν·

εἰ σοφὸς ᾖ.

Ξενοφῶν Παιδείας (III. 3, 50.)· εἰ μὴ πρόσθεν ἠσκη-

κότες. Πλάτων Νόμων δωδεκάτῳ· (p. 958. D.) *εἴτε τις θῆλυς ᾖ.* Xenophontis verba sunt: *ὦ Χρυσάντα, μηδέν σε λυπούντων αἱ τοῦ Ἀσσυρίου παρακελεύσεις· οὐδεμία γάρ ἐστιν οὕτω καλὴ παραίνεσις, ἥτις τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθήμερον ἀκούσαντας ἀγαθοὺς ποιήσει· οὐκ ἂν οὖν τοξότας γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τοῦτο μεμεληκότες εἶεν, οὐδὲ μὴν ἀκοντιστάς, οὐδὲ μὴν ἱππέας, ἀλλ' οὐδὲ μὴν τά γε σώματα ἱκανοὺς πονεῖν, εἰ μὴ πρόσθεν ἠσκηκότες ὦσι.* Plato autem sic scribit: *περὶ τελευτήσαντας δή, εἴτε τις ἄῤῥην εἴτε τις θῆλυς ᾖ, τὰ μὲν περὶ τὰ θεῖα νόμιμα τῶν τε ὑπὸ γῆς θεῶν καὶ τῶν τῇδε, ὅσα προσήκει τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς γίγνεσθαι κυρίους φράζοντας.* De quo loco infra. Cum Cratini verbis compara Soph. Antig. 710.

ἀλλ' ἄνδρα, κεἴ τις ᾖ σοφός, τὸ μανθάνειν
πόλλ', αἰσχρὸν οὐδέν.

Vt declarem quae ratio sit huius constructionis, utar exemplo, quod est in Oed. R. 198.

τέλει γὰρ εἴ τι νὺξ ἀφῇ,
τοῦτ' ἐπ' ἦμαρ ἔρχεται.

Apparet hoc quattuor modis dici potuisse, aut sic, ut scripsit Sophocles, aut *εἴ τι ἀφίησιν*, aut *εἴ τι ἀφείη*, aut *ἤν τι ἀφῇ.* Horum illud, *εἴ τι ἀφίησιν*, *si quid relinquit*, simpliciter ad veritatem facti refertur. Alterum, *εἴ τι ἀφείη, si quid relinquat*, rem profert, ut in sola cogitatione positam, quo excluditur veritas, et hoc dumtaxat dicitur, *si relinquat*, *quod iam animo cogitabimus, licet forsitan non fiat.* Tertium *εἴ τι ἀφῇ, si quid reliquerit*, respectum comprehendit experientiae, exspectandumque esse indicat, ut relinquat aut non relinquat. Huic simile, sed minime tamen idem est quartum, *ἤν τι ἀφῇ, si quid forte reliquerit.* Nam hoc etsi eodem cum respectu experientiae dicitur, tamen, quia per particulam *ἂν* imminuta est et debilior facta vis particulae conditionalis, illud accedit, ut forsitan nox aliquid relictura, vel non relictura significetur. Id non est in illo *εἴ τι νὺξ ἀφῇ*, in quo quia non accedit illud *forsitan*, certior est et for-

tior conditio: refertur enim ad certam spem atque opinionem, futurum quid esse, vel etiam, pro rei natura, non esse futurum. Quae quam diversa sint, facillime intelligi potest ex iis, quae in utroque genere adiuncta cogitantur: in illo, *ἤν τι νὺξ ἀφῇ*, *si quid forte nox reliquerit: forsitan relinquet aliquid, forsitan non relinquet;* in hoc, *εἴ τι νὺξ ἀφῇ*, *si quid nox reliquerit: vix autem relinquet.* Atqui hoc ipsum dicere voluit isto loco Sophocles: ex quo apparet, errasse viros doctos, qui vel ex coniectura, vel ex paucis codd. *ἤν*, quae Atticistae alicuius correctio est, reposuerunt. Exposui haec enucleatius, ut rationem redderem. Quod si quis mavult ipso statim sensu quid inter utramque locutionem intersit percipere, is meminerit *εἴ τι νὺξ ἀφῇ* sic esse pronunciandum ut *εἰ* voce erigatur: quod contra *ἤν* non distinguitur a caeteris vocibus. Itaque etiam Latine si utrumque iisdem verbis vertas, *si quid nox reliquerit*, illud *si* si est *εἰ*, fortius est pronunciandum; remissius autem, si est *ἤν*. Interdum quidem non multum interest, *εἰ* an *ἤν* dicatur, ut in illo Sophoclis, *ὕβρις, εἰ πολλῶν ὑπερπλησθῇ*, vel in Xenophontis loco, quem affert grammaticus, cuius verba apposuimus. Sed plerumque tamen ibi potissimum *εἰ* usurpatur, ubi *ἤν* non aptum est. Vt in Platonis loco apud eumdem grammaticum, *εἴτε τις ἄῤῥην εἴτε τις θῆλυς ᾖ*. Nam qui moriuntur, necessario aut mares aut feminae sunt, nec quidquam in ea re fortuiti inest. Contra Xenophon. Cyrop. III. 3, 17. *νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκεῖνοι ἔσονται, ἤν τε ἐνθάδε ἐπιμένωμεν ἤν τε ἐς τὴν ἐκείνων ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχούμεθα, ἤν τε ἐνθάδε ἐπιόντας αὐτοὺς δεχώμεθα, ἤν τε ἐπ᾽ ἐκείνους ἰόντες τὴν μάχην συνάπτωμεν.* Nam intervenire potest aliquid, ut non pugnetur omnino. Adiiciam alia exempla. Homerus Iliad. *α*. 340.

εἴποτε δ᾽ αὖτε
χρειὼ ἐμεῖο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι
τοῖς ἄλλοις.

Si quando me opus fuerit. Nempe erit aliquando opus.

Quod si ἦν dixisset, multo hoc foret debilius, *si forte aliquando me opus fuerit:* quo potius aliquam fortuitam opportunitatem, quam certum illud, si detur opportunitas, indicaret. Iliad. ε. 257.

τούτω δ' οὐ πάλιν αὖτις ἀποίσετον ὠκέες ἵπποι,
ἄμφω ἀφ' ἡμείων, εἰ γοῦν ἕτερός γε φύγησιν.

Si quidem alter effugerit: nam spes erat utrumque occubiturum. Iliad. φ. 462.

Ἐννοσίγαι', οὐκ ἄν με σαόφρονα μυθήσαιο
ἔμμεναι, εἰ δὴ σοίγε βροτῶν ἕνεκα πτολεμίζω.

Si tecum pugnem: at non sum pugnaturus. Et versu 576.

εἴπερ γὰρ φθάμενός μιν ἢ οὐτάσῃ ἠὲ βάλησιν,
ἀλλά τε καὶ περὶ δουρὶ πεπαρμένη οὐκ ἀπολήγει
ἀλκῆς, πρίν γ' ἠὲ ξυμβλήμεναι ἠὲ δαμῆναι.

Si vulneraverit pardum: nam haud facile vulneret. Et χ. 86.

σχέτλιος· εἴπερ γάρ σε κατακτάνῃ, οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
κλαύσομαι ἐν λεχέεσσι, φίλον θάλος, ὃν τέκον αὐτή.

Si quidem te occiderit. Dicit hoc Hecuba, ne detrahere aliquid laudi Hectoris videatur, quasi non sperans occisum iri. Od. ε. 221.

εἰ δ' αὖ τις ῥαίησι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
τλήσομαι ἐν στήθεσσιν ἔχων ταλαπενθέα θυμόν.

Si contuderit: at non spero futurum. Et η. 204.

εἰ δ' ἄρα τις καὶ μοῦνος ἰὼν ξύμβληται ὁδίτης,
οὔτι κατακρύπτουσιν.

Si vel unus obvius sit. Nempe raro fit: sed si fit, non sese occultant dii. Et μ. 348.

εἰ δὲ χολωσάμενός τι βοῶν ὀρθοκραιράων,
νῆ' ἐθέλῃ ὀλέσαι, ἐπὶ δὲ σπῶνται θεοὶ ἄλλοι,
βούλομ' ἅπαξ πρὸς κῦμα χανὼν ἄπο θυμὸν ὀλέσσαι,
ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι, ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ.

Si perdere navem voluerit: quod non opinor, quum non impietate quadam, sed necessitate compulsi boves mactemus. Scripsi hoc in loco *δὲ σπῶνται* pro *δ' ἔσπωνται*, quam formam vix puto defendi posse. Suspecta est etiam Buttmanno ad scholia in Odysseam. Pindarus Nem. VII. 16. (11.)

εἰ δὲ τύχῃ τις ἔρδων, μελίφρον' αἰτίαν
ῥοαῖσι Μοισᾶν ἐνέβαλε.

Si cui successerit: non enim facile est. Eadem similiter expressa sententia exstat IX. 110. (46.) et alia similis sententia Isthm. V. 16. (IV. 14.) Sophocles Oedipo Rege v. 1062. ex mea emendatione,

θάρσει· σὺ μὲν γὰρ οὐδ' ἂν εἰ τρίτης ἐγὼ
μητρὸς φανῶ τρίδουλος, ἐκφανεῖ κακή.

Ne si quidem ter servus esse reperiar: opinatur enim ita esse Oedipus. Improbavit hanc emendationem in postrema ed. Elmsleius, non propter *εἰ* cum coniunctivo, sed propter *ἂν* cum futuro coniunctum. Non fecisset, si reputasset, *ἂν* referri ad optativum, qui suppressus est. Plene enim dicas, *οὐκ ἐκφανεῖ κακή, οὐδ' ἂν (ἐκφανείης) εἰ φανῶ τρίδουλος.* Compara locum Xenoph. Cyr. III. 3, 50. quem supra attulimus. Recte legitur apud Euripidem Iph. A. 1238.

βλέψον πρὸς ἡμᾶς, ὄμμα δός, φίλημά τε,
ἵν' ἀλλὰ τοῦτο κατθανοῦσ' ἔχω σέθεν
μνημεῖον, εἰ μὴ τοῖς ἐμοῖς πεισθῇς λόγοις.

Si nihil precibus meis moveris: quod non videris facturus. Et in Cyclope 577.

οὐκ ἂν φιλήσαιμ', εἰ Χάριτες πειρῶσί με.

Si vel Gratiae me tentaverint: nempe non sunt facturae. Aristophanes Eq. 698.

ΚΛ. οὔτοι μὰ τὴν Δήμητρά γ', εἰ μή σ' ἐκφάγω
ἐκ τῆσδε τῆς γῆς, οὐδέποτε βιώσομαι.
ΑΛ. εἰ μὴ 'κφάγῃς;

Et v. 805. de populo:

> εἰ δέ ποτ' εἰς ἀγρὸν οὗτος ἀπελθὼν εἰρηναῖος διατρίψῃ,
> καὶ χῖδρα φαγὼν ἀναθαῤῥήσῃ, καὶ στεμφύλῳ εἰς λόγον ἔλθῃ,
> γνώσεται οἵων ἀγαθῶν αὐτὸν τῇ μισθοφορᾷ παρεκόπτου.

Sic libri praeter Brunckii membranas, in quibus est ἔλθοι, quod ille recepit, scripsitque διατρίψει et ἀναθαῤῥήσει. At recte se habebat vulgata. Nam hoc dicit, *si*, quod optari magis quam sperari potest, *pacis muneribus frui populo contigerit*, *sentiet*, *quantis bonis a Cleone fuerit privatus*. In Pace v. 450.

> κεἴ τις στρατηγεῖν βουλόμενος μὴ ξυλλάβῃ,
> ἢ δοῦλος αὐτομολεῖν παρεσκευασμένος,
> ἐπὶ τοῦ τροχοῦ γ' ἕλκοιτο μαστιγούμενος.

Sic libri omnes et Suidas v. τροχός, nisi quod hic εἰ pro κεἰ. Male corrigi κἄν, arguunt quae praecedunt: ὅςτις δὲ πόλεμον εἶναι βούλεται, — κεἴ τις φθονεῖ. — κεἴ τις ἐπιθυμεῖ. Quae sunt eiusmodi, ut hic quoque κεἴ τις positum a poeta esse dubitari vix possit. Pariter v. 437.

> χὤςτις προθύμως ξυλλάβῃ τῶν σχοινίων,
> τοῦτον τὸν ἄνδρα μὴ λαβεῖν πότ' ἀσπίδα.

Vbi quamvis in bonis libris ξυλλάβοι sit, tamen deterius videtur. Herodotus II, 13. quum dixisset Nilum olim, si minimum octo cubitos accrevisset, loca infra Memphin inundasse, ita pergit: νῦν δὲ εἰ μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῇ τοὐλάχιστον ὁ ποταμός, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώρην. Vnus tantum codex ἤν, quod dedit Schaeferus, et reponendum censuit Werferus in Actis Monac. T. I. p. 100. non recte, ut mihi videtur. Est enim hoc *nisi forte*, quod etsi potuit hic dici, tamen multo aptior est fortius expressa conditio, *nisi*, qua indicatur, esse hoc extra ordinem. Eodem modo erravit Werferus

etiam in aliis locis, ut in hoc Herodoti VIII. 18. ubi interroganti regi, an aliqua salutis via reliqua sit, gubernator navis respondisse dicitur: *δέσποτα, οὐκ ἔστιν οὐδεμία, εἰ μὴ τουτέων ἀπαλλαγή τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων.* Omnes hic libri tuentur *εἰ.* Nam hic quoque maior quaedam vis requiritur, quam quae est in particula *ἢν: nisi*, quod vereor dicere, *hac vectorum multitudine liberemur.* Accurate distinxit Lucianus Dial. meretr. VII. 1. T. III. p. 296, 73. *ἀλλὰ προφάσεις ἀεί, καὶ ὑποσχέσεις, καὶ μακραὶ ἐλπίδες, καὶ πολὺ τὸ ἐὰν ὁ πατήρ, καὶ εἰ κύριος γένωμαι τῶν πατρῴων, καὶ πάντα σά.* Fortuitum est enim, quando sit pater moriturus; illud autem ut certum ostendit adolescens, aliquando se patris bona possessurum. Male ibi Belinus de Ballu *ἢν* pro *εἰ* reponi voluit. Eadem ratio videtur esse huius loci, in Piscatore 22. T. I. p. 592, 16. *κἂν σοι δοκῇ, κἀκεῖνό που παράβυσον, ὡς ὁ μέγας Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων ἀγανακτήσειεν ἄν, εἰ μὴ οὗτος ὑπόσχῃ τὴν δίκην.* Vbi etsi etiam optativus poni potuit, tamen aptior coniunctivus videtur, quum totus dialogus ad vindictam sumendam tendat. Distincte coniunctivo usus est Alciphron III. 21. ubi mulier, capellam negligentia caprarii a lupo raptam scribens, addit: *πέπυσται δὲ οὐδὲν τούτων ὁ ἀνήρ· εἰ δὲ μάθῃ, κρεμήσεται μὲν ἐκ τῆς πλησίον πίτυος ὁ μισθωτός, αὐτὸς δὲ οὐ πρότερον ἀνήσει πάντα μηχανώμενος, πρὶν τὰς παρὰ τοῦ λύκου δίκας εἰςπράξασθαι.* Et epistola 31. ubi mulier urbis, quam nondum viderat, visendae cupida scribit: *εἰ οὖν σοι πρόφασις ὁδοῦ ἄστυδε γένηται, ἧκε ἀπάξων νῦν κἀμέ.* Minus cupide loqueretur, si *ἢν* posuisset, *si forte.* Nunc, quum *εἰ* dixit, fortius rogat, *si praetextus repertus fuerit:* metuit enim, ne praetermittat ille aliquam opportunitatem. Saepe sic, maxime ap. Aristotelem, *εἰ* praegresso *ἄν,* ut de somn. et vigil. p. 685. A. *κἂν εἰ τοῦτο γένηται.* de Rep. II. 1. p. 312. C. *κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν ὑπὸ τινῶν εἰρημέναι.* II. 2. p. 313. C. *ὥςπερ ἂν εἰ σταθμὸς πλεῖον ἑλκύσῃ.*

VIII.

De ἐπεί, εὖτε, πρὶν cum coniunctivo.

Quae εἰ particulae, eadem etiam caeterarum ratio est. Ex quibus primo videamus ἐπεί. Herodotus VIII. 22. *Θεμιστοκλέης δὲ ταῦτα ἔγραψε, δοκέειν ἐμοί, ἐπ' ἀμφότερα νοέων, ἵνα ἢ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλῆα Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλέειν καὶ γενέσθαι πρὸς ἑωυτῶν, ἤ, ἐπεί τε ἀνενειχθῇ, καὶ διαβληθῇ πρὸς Ξερξέα, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας, καὶ τῶν ναυμαχιέων αὐτοὺς ἀπόσχῃ.* Si ἐπεὰν dixisset, nihil nisi incertum esse indicasset, futurumne illud esset an non: nunc, quum ἐπεὶ dixit, fortius urget conditionem, ut ex opposito patet: *si*, quod tamen, si fieri posset, evitare cupiebat, *cognovisset Xerxes.* Sophocles in Antig. 1023.

ταῦτ' οὖν τέκνον, φρόνησον· ἀνθρώποισι γὰρ
τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τοὐξαμαρτάνειν·
ἐπεὶ δ' ἁμαρτῇ, κεῖνος οὐκ ἔτ' ἔστ' ἀνὴρ
ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅςτις ἐς κακὸν
πεσὼν ἀκεῖται, μηδ' ἀκίνητος πέλει.

Et εὖτε. Aeschylus Sept. ad Th. 344.

πολλὰ γὰρ εὖτε πόλις δαμασθῇ,
ἓ ἕ, δυςτυχῆ τε πράσσει.

Brunckius εὖτ' ἄν, quod aliud est, minus graviter expressa conditione. Sophocles Ai. 741.

τὸν ἄνδρ' ἀπηύδα Τεῦκρος ἔνθοδεν στέγης
μὴ ̓ξω παρήκειν, πρὶν παρὼν αὐτὸς τύχῃ.

Significabat enim Teucer, se certo venturum esse. Simillimus locus est in Trachiniis v. 604.

διδοὺς δὲ τόνδε, φράζ' ὅπως μηδεὶς βροτῶν
κείνου πάροιθεν ἀμφιδύσεται χροΐ,
μηδ' ὄψεταί νιν μήτε φέγγος ἡλίου,
μήθ' ἕρκος ἱερόν, μήτ' ἐφέστιον σέλας,

πρὶν κεῖνος αὐτὸν φανερὸς ἐμφανῶς σταθεὶς
δείξῃ θεοῖσιν ἡμέρᾳ ταυροσφάγῳ.

Et in Philocteta v. 917.

μὴ στέναζε, πρὶν μάθῃς.

Dicturus est enim Neoptolemus. Iterum in Aiace v. 964.

οἱ γὰρ κακοὶ γνώμαισι, τἀγαθὸν χεροῖν
ἔχοντες οὐκ ἴσασι, πρίν τις ἐκβάλῃ.

Noluit dicere πρὶν ἄν, quod esset, *priusquam forte amiserit*, sed omisit ἄν, ut diceret, *tum demum*, *quum amisit*. Comparari potest cum his illud Antiphontis p. 619. (11. §. 29.) *οἱ δ' ἐπιβουλευόμενοι οὐδὲν ἴσασι πρὶν ἐν αὐτῷ ὦσι τῷ κακῷ γ' ἤδη, καὶ γιγνώσκωσι τὸν ὄλεθρον, ἐν ᾧ εἰσί.* Quod eamdem habet rationem. Sic etiam in Trach. 945.

οὐ γὰρ ἔσθ' ἥ γ' αὔριον,
πρὶν εὖ πάθῃ τις τὴν παροῦσαν ἡμέραν.

Similiter apud Euripidem in Oreste 1218.

φύλασσε δ', ἤν τις, πρὶν τελευτηθῇ φόνος,
ἢ ξύμμαχός τις ἢ κασίγνητος πατρὸς
ἐλθὼν ἐς οἴκους φθῇ.

Facturus est enim caedem Orestes. Et v. 1354.

ὅπως ὁ πραχθεὶς φόνος
μὴ δεινὸν Ἀργείοισιν ἐμβάλῃ φόβον
βοηδρομῆσαι πρὸς δόμους τυραννικούς,
πρὶν ἐτύμως ἴδω τὸν Ἑλένας φόνον
καθαιμακτὸν ἐν δόμοις κείμενον.

Et in Alcest. 851.

οὐκ ἔστιν ὅςτις αὐτὸν ἐξαιρήσεται
μογοῦντα πλευρά, πρὶν γυναῖκ' ἐμοὶ μεθῇ.

Cogitur enim reddere. Et in Iph. Aul. 538.

ἕν μοι φύλαξον, Μενέλεως, ἀνὰ στρατὸν

ἐλθών, ὅπως ἂν μὴ Κλυταιμνήστρα τάδε
μάθῃ, πρὶν Ἅιδῃ παῖδ' ἐμὴν προςθῶ λαβών.

Aristoph. Ran. 1281. quum Bacchus, nolens amplius audire Euripidem, abiturum se dicit, ille his eum verbis manere iubet:

μή, πρίν γ' ἀκούσῃς χἀτέραν στάσιν μελῶν.

Iam enim cantaturus est. Eccles. 750.

οὐ γὰρ τὸν ἐμὸν ἱδρῶτα καὶ φειδωλίαν
οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἀποβαλῶ,
πρὶν ἐκπύθωμαι πᾶν τὸ πρᾶγμ' ὅπως ἔχει.

Ibidem v. 856.

οὐ δῆτ', ἤν γ' ἐκείναις νοῦς ἐνῇ,
πρὶν κἀπενέγκῃς.

Ita scribendum. Vulgo *πρίν γ' ἀπενέγκῃς.* Brunckius ex uno cod. *πρίν γ' ἂν ἀπενέγκῃς,* Porsonus *πρὶν ἄν γ' ἀπενέγκῃς.* In eadem fabula v. 628.

κοὐκ ἔξεσται παρὰ τοῖσι καλοῖς καταδαρθεῖν
ταῖσι γυναιξίν, πρὶν τοῖς αἰσχροῖς καὶ τοῖς μικροῖς
χαρίσωνται.

Χαρίσασθαι hic scribi voluerunt Tyrwhittus, (quem sequitur Porsonus, qui antea *ταῖσι γυναιξί, πρὶν ἂν — χαρίσωνται* coniecerat, ut refert Dobraeus p. 201.) et Reisigius in Coniect. I. p. 65. cui assentitur Elmsleius ad Med. 215. qui et illo loco et ad Heraclidas v. 959. in eadem sententia est, in qua Porsonus et Reisigius, comicis non licuisse *πρὶν* sine *ἂν* cum coniunctivo coniungere. Et Reisigius quidem etsi hoc valde speciosum affert, qui tenuiore stilo utantur, non omittere *ἄν,* quod iis tantum concessum esse, quorum elatior sit oratio, tamen ego ut aliter sentiam, quum analogia moveor aliorum vocabulorum *ἂν* ea qua dixi conditione respuentium, tum exemplorum quae omissionem particulae tuentur natura. Verbis simillima

sunt, quae modo attulimus, *μὴ πρίν γ' ἀκούσῃς* et *πρὶν ἐκπύθωμαι*, atque illa, quae affert Reisigius,

μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,

et in Vespis v. 919.

πρὸς τῶν θεῶν, μὴ προκαταγιγνώσκ', ὦ πάτερ,
πρὶν ἄν γ' ἀκούσῃς ἀμφοτέρων.

et in Eq. 960.

μὴ δῆτα πώ γ', ὦ δέσποτ', ἀντιβολῶ σ' ἐγώ,
πρὶν ἄν γε τῶν χρησμῶν ἀκούσῃς τῶν ἐμῶν.

Sed permagnum tamen discrimen est. Nam qui vetat indicare, priusquam alteram partem quis audiverit, cohiberi vult iudicium usque dum contrariae sententiae argumenta sint exposita: quo tantum abest ut significet, cogniturum ea quem esse, ut nihil aliud velit, quam non esse iudicandum, si non cognoverit. Et in hanc sententiam dictum est illud, quod ex Vespis est allatum. Eodemque modo in Equitibus negat Cleo se munus suscepturum, nisi oracula sua populus audiverit. Sed an ea sit ille auditurus, in incertis relinquitur. Postea demum effert illa e domo sua, et recitat. Contra in illis exemplis, quae supra dedimus, certum instat factum, quod eo ipso non debuit per *ἂν* incertum reddi. Hinc spero iudicari poterit de illo in Acharn. 294.

ΔΙ. ἀντὶ δ' ὧν ἐσπεισάμην οὐκ ἴστ' ἔτ'· ἀλλ' ἀκούσατε.
ΧΟ. σοῦ γ' ἀκούσωμεν; ἀπολεῖ· κάτα σε χώσομεν
τοῖς λίθοις.
ΔΙ. μηδαμῶς, πρὶν ἄν γ' ἀκούσητ'· ἀλλ' ἀνάσχεσθ',
ὦγαθοί.

Sic Bentleius, Elmsleius, Reisigius. Libri fluctuant: alii *πρὶν ἂν ἀκούσητε*, alii *πρὶν ἂν ἀκούσητε γε*, alii *πρίν γ' ἂν ἀκούσητε*, Ravennas vero et scholiastes, *πρίν γ' ἀκούσητε*, sine *ἄν*, recte, quia iam dicturus est Dicaeopolis, ut nihil hic incerti sit. Sed metri indicio scribe,

μηδαμῶς γε, πρίν γ' ἀκούσητ'.

Caeterae lectiones debentur correctoribus. Quod si comparare quis volet exempla, in quibus *πρὶν* solum et *πρὶν ἂν* apud tragicos et Aristophanem leguntur, quae sedulo notata dedit Elmsleius ad Medeam p. 119. facile animadvertet, ubi *ἂν* additum est, semper aliquid incerti subesse. v. c. in Sophoclis *Ἀχαιῶν συλλόγῳ* ap. Athen. XV. p. 686. A.

φορεῖτε, μασσέτω τις, ἐγχείτω βαθὺν
κρητῆρ'· ὅδ' ἀνὴρ οὐ πρὶν ἂν φάγῃ καλῶς,
ὁποῖα καὶ βοῦς ἐργάτης, ἐργάζεται.

Non est enim de praesenti tantum tempore loquutus, sed universe: *hic homo non umquam ante, quam bene saturatus fuerit, laborat.* Neque vero alium in prosa oratione usum obtinere consentaneum est. Recte Reisigius negat opus esse particula *ἂν* in his Platonis de Legg. IX. p. 872. E. *τοῦ γὰρ κοινοῦ μιανθέντος αἵματος οὐκ εἶναι κάθαρσιν ἄλλην, οὐδὲ ἔκπλυτον ἐθέλειν γίγνεσθαι τὸ μιανθέν, πρὶν φόνον φόνῳ, ὁμοίῳ ὅμοιον, ἡ δράσασα ψυχὴ τίσῃ, καὶ πάσης τῆς ξυγγενείας τὸν θυμὸν ἀφιλασαμένη κοιμίσῃ.* At caussa non in gravitate et dignitate orationis quaerenda, sed in iis verbis, unde haec pendent: *ὁ γὰρ δὴ μῦθος ἢ λόγος ἢ ὅ τι χρὴ προςαγορεύειν αὐτόν, ἐκ παλαιῶν ἱερέων εἴρηται σαφῶς, ὡς ἡ τῶν ξυγγενῶν αἱμάτων τιμωρὸς δίκη ἐπίσκοπος νόμῳ χρῆται τῷ νῦν δὴ λεχθέντι, καὶ ἔταξεν ἄρα δράσαντί τι τοιοῦτον παθεῖν ταὐτὰ ἀναγκαίως ἅπερ ἔδρασεν.* Nam quia necessario perpetienda esse eadem dicit, quae quis fecerit, propterea *πρίν,* ut in re certo consequutura, sine *ἂν* posuit. Quamquam quis neget et hoc in loco, et multis in aliis, etiam *πρὶν ἂν* dici potuisse? Nam, prouti rem consideres, saepe etiam quod certum est, alia ratione ut incertum proferri potest: ut hic, si non tam illud, sequuturam esse poenam, quam eam aliquando, sed ut incertum sit quo tempore, sequuturam dicere volueris. Dubia est scriptura in Politico p. 281. D. aliis libris *πρὶν ἄν,* aliis *πρὶν αὖ* praebentibus, quod non dixerim falsum esse. Non assentior Reisigio, in Aeschinis

verbis ἂν requirenti, c. Ctesiph. 22, 6. p. 447. (480. §. 60. Bekk.) *ὅςτις οὕτω διάκειται, μήτ' ἀπογνώτω μηδὲν μηδὲ καταγνώτω, πρὶν ἀκούσῃ.* Verissima est enim librorum scriptura, quum statim dicturus sit orator illa, quae audiri vult: id quod apertissime declarant, quae sequuntur. Herodotus IV. 157. *οὐ γάρ δή σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην.* Nam Theraei, quos oraculum Libyam petere iussisset, quum Plateam insulam per aliquod tempus coluissent, Libyam esse rati, iterum consulto oraculo responsum tulerant, mirum esse, si, qui non adiissent Libyam, melius eam Apolline nossent. Itaque eos coegit Apollo ipsam quaerere Libyam: quod indicare volens Herodotus, omisit *ἄν*, quam particulam si addidisset, significasset non ante eos coloniae deducendae necessitate liberatum iri, quam quum forte Libyam venissent. Non minus accurate idem VI. 82. *πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δικαιεῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱροῖσι χρήσηται καὶ μάθῃ, εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἕστηκε.* Pergit enim: *καλλιερευμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκηΐην, ὅτι οὐκ αἱρέει τὸ Ἄργος.* I. 32. *ἐκεῖνο δὲ τὸ εἴρεό με, οὔκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι.* Nescio an rectius ita codd. quidam et Stobaeus CV. 63. quam vulgati *πρὶν ἄν.* Omissa enim particula sensus est, *tum demum te beatum praedicabo.* At eodem capite paullo post: *εἰ δὲ πρὸς τούτοισιν ἔτι τελευτήσει τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος τὸν σὺ ζητεῖς, ὄλβιος κεκλῆσθαι ἄξιός ἐστι· πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν, μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα.* Additum hic est *ἄν*, quia sensus est *nisi quum obierit.* Nam etsi, ut in priore huius capitis loco, re ipsa perinde est utrum *πρὶν πύθωμαι* an *πρὶν ἂν πύθωμαι* dicas, tamen cogitandi modo haec valde diversa sunt: alterum enim certum est, *quamdiu non cognovero*: alterum incertum, *nisi quum cognovero.* Quare, ut supra dicebam, non est mirum, ubi ad rem nihil intersit, idem utrovis modo dici. Ita haec ipsa sententia, quae est apud Hero-

dotum, quum a multis scriptoribus posita sit, alii nudum *πρὶν* usurparunt, ut Dionysius tyrannus, Sophocles in Tyndaro, idem in Tereo, Euripides in Cressis, apud Stobaeum CV. 2. 3. 21. 26. quorum illud ex Tereo Plutarchus in Dictis regum p. 184. B. ab Eumene ita mutatum affert,

μὴ σπεῦδε γῆμαι, πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς,

alii autem ibidem fr. 14. 38. *πρὶν ἂν* dixere, nominatim Euripides in Andromacha v. 101. et Sophocles in principio Trachiniarum. Hinc iudicari poterit de his apud Herodotum I. cap. 197. *σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὔ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον ἔχει·* et cap. 198. *ἄγγεος γὰρ οὐδενὸς ἅψονται πρὶν ἂν λούσωνται.* In primis autem aperta apte additi *ἂν* exempla sunt in his, I. 82. *ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται.* Et cap. 140. *ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῆναι.* Nihil enim refert, coniunctivus an infinitivus adiungatur. Et c. 159. *ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν, τὸν ἱκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν.* Aeschines contra Ctesiph. 86, 4. p. 628. (560. §. 236.) *οὐ μέμνησθ' ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐπέθετο πρότερον τῇ τοῦ δήμου καταλύσει, πρὶν ἂν μείζω τῶν δικαστηρίων ἰσχύσῃ.*

IX.

De ἕως aliisque idem significantibus particulis cum coniunctivo.

Eadem plane ratio est particulae *ἕως* et similium. His quoque, quoniam exiguum discrimen est et plerumque non magni refert utro modo quis loquatur, adiici fere solet *ἄν*, praesertim a prosae orationis scriptoribus. Sed facile tamen sentias, esse ubi aptius omittatur. Ita iam moribundus quis recte diceret adstantibus amicis *μίμνετε ἕως*

θάνω, non item ἕως ἂν θάνω, quod potius ei conveniret, qui non ita propinquam sibi putaret mortem esse. Quare vereor ne, quod legitur in Rheso v. 613.

ὅδ᾽ ἐγγὺς ἧσται κοὐ συνήθροισται στρατῷ,
ἀλλ᾽ ἐκτὸς αὐτὸν τάξεων κατεύνασεν
Ἕκτωρ, ἕως ἂν νὺξ ἀμείψηται φάος,

scribendum sit ἕως αὖ νὺξ ἀμείψηται φάος. Sed afferamus exempla. Sophocles Aiace v. 554.

ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἥδιστος βίος,
ἕως τὸ χαίρειν καὶ τὸ λυπεῖσθαι μάθῃς.

Omisit particulam, quia haec inevitabilis est hominum sors, ut discant quid gaudere sit et dolere. In eadem fabula v. 1182.

ὑμεῖς τε μὴ γυναῖκες ἀντ᾽ ἀνδρῶν πέλας
προςέστατ᾽, ἀλλ᾽ ἀρήγετ᾽, ἔςτ᾽ ἐγὼ μόλω
τάφου μεληθεὶς τῷδε, κἂν μηδεὶς ἐᾷ.

Dicit enim hoc Teucer asseverans se rediturum esse. Sic etiam Oed. Col. 77.

αὐτοῦ μέν᾽, οὗπερ κἀφάνης, ἕως ἐγὼ
τοῖς ἐνθάδ᾽ αὐτοῦ, μὴ κατ᾽ ἄστυ δημόταις,
λέξω τάδ᾽ ἐλθών.

Et in Philoct. 763.

ἀλλά μοι τὰ τόξ᾽ ἑλὼν
τάδ᾽, ὥςπερ ᾔρου μ᾽ ἀρτίως, ἕως ἀνῇ
τὸ πῆμα τοῦτο τῆς νόσου τὸ νῦν παρόν,
σῶζ᾽ αὐτὰ καὶ φύλασσε.

Aristoph. Eq. 133.

ΝΙ. δύο τώδε πώλα. καὶ τί τοῦτον χρὴ παθεῖν;
ΔΗΜ. κρατεῖν, ἕως ἕτερος ἀνὴρ βδελυρώτερος
αὐτοῦ γένηται· μετὰ δὲ ταῦτ᾽ ἀπόλλυται.
ἐπιγίγνεται γὰρ βυρσοπώλης ὁ Παφλαγών.

Sic ibi cod. Ven. nisi quod, ut vulgo, *γένοιτο*, quod etsi

defendi potest, tamen non praetulerim. Quod editum est *ἕως ἄν*, metro repugnat, nec prodest sententiae, siquidem iam facto comprobatum est illud oraculum, florente populi studiis isto Paphlagone. Sophocles Trach. 147.

ἀλλ' ἡδοναῖς ἄμοχθον ἐξαίρει βίον
ἐς τοῦθ', ἕως τις ἀντὶ παρθένου γυνὴ
κληθῇ, λάβῃ τ' ἐν νυκτὶ φροντίδων μέρος,
ἤτοι πρὸς ἀνδρὸς ἢ τέκνων φοβουμένη.

Multo magis autem apta est haec ratio, ubi de re praesente, ideoque certa, sermo est. Homerus Iliad. ψ. 46.

ἐπεὶ οὔ μ' ἔτι δεύτερον ὧδε
ἵξετ' ἄχος κραδίην, ὄφρα ζώοισι μετείω.

Sophocles Electra v. 223.

ἀλλ' ἐν γὰρ δεινοῖς οὐ σχήσω
ταύτας ἄτας,
ὄφρα με βίος ἔχῃ.

Euripides Oreste v. 237. (231. Pors.)

ἄκουε δὴ νῦν, ὦ κασίγνητον κάρα,
ἕως ἐῶσί σ' εὖ φρονεῖν Ἐριννύες.

Quamquam hic quidem etiam indicativus esse potest. Contra vide illud in Soph. Oed. Rege 834.

ἡμῖν μὲν, ὦναξ, ταῦτ' ὀκνήρ'· ἕως δ' ἂν οὖν
πρὸς τοῦ παρόντος ἐκμάθῃς, ἔχ' ἐλπίδα.

Incertum est enim, an sit auditurus ille. Sed nemo non videt, etsi omittitur *ἂν* in re certa designanda, tamen multa esse ita comparata, ut non sint necessario pro certis vel incertis afferenda. Itaque non mirum est, si aliquando etiam incerta ut certa, saepe autem certa ut incerta proferuntur. Prouti enim consideres, hanc vel aliam speciem habebunt. Ita quod ex Electra Sophoclis attulimus, in eadem fabula v. 103. cum particula *ἂν* dictum est:

ἀλλ' οὐ μὲν δὴ λήξω θρήνων
στυγερῶν τε γόων,

ἔςτ' ἂν παμφεγγεῖς ἄστρων
ῥιπάς, λεύσσω δὲ τόδ' ἦμαρ.

Et apud Euripidem Alcest. 337.

οἴσω δὲ πένθος οὐκ ἐτήσιον τόδε,
ἀλλ' ἔςτ' ἂν αἰὼν οὑμὸς ἀντέχῃ, γύναι.

Exempla aperte incertae rei per ἂν significatae cum particulis *donec* vel *usquedum* vel *quamdiu* significantibus vide apud Sophoclem Ai. 1117. Oed. Col. 114. apud Euripidem Hippol. 659. Alc. 1024. Cycl. 623. apud Aristophanem Nub. 1460. 1489. Ach. 235.

Eodem modo etiam μέχρι et ἄχρι non raro particula ἂν carent: ut apud Sophoclem Ai. 571. Ex Thucydide exempla dedit Poppo in Obss. crit. in Thucyd. ex Hippocrate aliisque Lobeckius ad Phrynichum: sed hic quae ex Hippocrate de Morb. citat, ne quis frustra quaerat, sciat legi in ed. Mackii I. 12. vol. II. p. 199. IV. 7. p. 274. IV. 14. p. 286. in qua pagina etiam aliud exemplum ex praecedente capite adnotari potuerat.

Pertinet ad hoc genus etiam ὡς ἄν, *donec* significare creditum, de quo dixi ad Soph. Philoct. 1314. et ad Ai. 1096. quod est proprie vel *utcumque*, ut in Aiacis loco,

τοῦ δὲ σοῦ ψόφου
οὐκ ἂν στραφείην, ὡς ἂν ᾗς οἷόςπερ εἶ.

et in Philoct. 1329.

καὶ παῦλαν ἴσθι τῆςδε μήποτ' ἐντυχεῖν
νόσου βαρείας, ὡς ἂν οὗτος ἥλιος
ταύτῃ μὲν αἴρῃ, τῇδε δ' αὖ δύνῃ πάλιν.

vel *tali quodam modo*, *quo*, ut in Eurip. Phoen. 90.

ἐπίσχες, ὡς ἂν προὐξερευνήσω στίβον *).

---

*) Vide ad Soph. Antig. 215. ed. tert.

X.

De pronominibus et adverbiis cum coniunctivo.

Dicatur nunc de pronominibus, ac primo de pronominibus ὃς et ὅςτις, quae plerique videntur sine particula ἂν fere poetarum cuidam licentiae tribuenda, a prosa autem oratione et comoedia arcenda existimare. In qua opinione hoc veri inest, quod poetas eos, qui non communem sermonem imitantur, etiam ibi interdum omittere ἂν videmus, ubi addi potuerat; illud autem falsum est, quod nihil interesse putant, nec vident, quocumque quis stilo utatur, etiam debere aliquando omittere particulam. Apertissime id demonstrare possunt haec verba in Iphig. in Aul. 1192. si sic legantur, ut a Porsono tacite scripta sunt ad Phoen. 1373.

τίς δὲ καὶ προςβλέψεται
παίδων σ', ὅτων ἂν προθέμενος κτάνῃς τινά.

Alienum hic ἂν esse, recte vidit Bremius, vir eruditissimus, in symbolis philologicis Helvetiae vol. I. p. 240. Est enim ille, ut in censura illarum symbolarum dixi, soloecismus, quia non de quibuscumque, sed de certis liberis sermo est. Nam quum hoc dicere velit Clytaemnestra, *quis te adspiciet liberorum tuorum, quorum aliquem occideris*, non magis potuit ὅτων ἂν dicere, quam Latine dicas, *quorumcumque aliquem occideris*. Quin ne ὅτων quidem pro ὧν hic recte dictum. Vtrumque vidit etiam Matthiae, quem tamen miror, quod in his, quae linguae legibus repugnare ipse fatetur, quid soloecismi insit videre se negat. Sophocles Electr. 771.

οὐδὲ γὰρ κακῶς
πάσχοντι μῖσος ὧν τέκῃ προςγίγνεται.

et v. 1061.

τί τοὺς ἄνωθεν φρονιμωτάτους οἰωνοὺς

ἐσορώμενοι τροφᾶς κη-
δομένους, ἀφ᾽ ὧν τε βλάστω-
σιν, ἀφ᾽ ὧν τ᾽ ὄνασιν εὕρω-
σι, τάδ᾽ οὐκ ἐπ᾽ ἴσας τελοῦμεν;

Qui ut in priore loco dicere potuerit ὧν ἄν, quia incertum est, quos quis et quales et quam multos procreet liberos, tamen, quia non illud, sed hos, qui sunt prognati, spectari voluit, recte omisit particulam. In altero autem loco plane inepta foret, quia hic definite dicuntur ii, a quibus quis genitus atque educatus sit, non quicumque, a quibus potuerit originem ducere. Sic etiam in Trach. 251.

τοῦ λόγου δ᾽ οὐ χρὴ φθόνον,
γυνή, προςεῖναι, Ζεὺς ὅτου πράκτωρ φανῇ.

Est enim non de quavis, sed de certa re sermo, de servitio Herculis apud Omphalen. Contra in Oed. R. 580.

ἂν ᾖ θέλουσα, πάντ᾽ ἐμοῦ κομίζεται,

non potuit omitti particula: non enim dicit, *omnia ea, quae voluerit, a me impetrat*, quia non de re quapiam certa cogitat, quam rogatura sit Iocasta, sed de eo, si quid roget, quidquid sit. Ne tamen, quoniam hic et multis in similibus locis ὅς ἂν recte vertitur *quicumque*, id ubique ita esse existimetur, tenendum est, saepe vim huius particulae aliter exprimi debere: ut in Ai. 1085.

καὶ μὴ δοκῶμεν, δρῶντες ἂν ἡδώμεθα,
οὐκ ἀντιτίσειν αὖθις ἂν λυπώμεθα.

nec putemus, facientes quae forte iucunda nobis sint, non esse nos perpessuros postea, quae forte non sint iucunda. Simillima eiusdem poetae sententia est fr. inc. 14.

φιλεῖ δὲ πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην
ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους.

Non enim hic *quidquid dixerit*, sed *illa ipsa quae dixerit* intelligi volebat. Sic ex Plutarcho in libro de utilitate

ex inimicis capienda p. 89. B. legendum. In Oed. R. 1230.

τῶν δὲ πημονῶν
μάλιστα λυποῦσ', αἳ φανῶσ' αὐθαίρετοι,

ex duobus codd. edidit Erfurdtius, quibus nuper accesserunt alii libri. Vulgo *αἳ ἂν*, insolita quidem crasi, sed quae velim defensorem inveniat. Admisit eam *ἂν* scribens G. Dindorf. Recte positum *αἳ*, si dicere voluit, *ea mala, quae ultro contracta fuerint*, ut apud Euripidem Med. 516.

ὦ Ζεῦ, τί δὴ χρυσοῦ μὲν ὃς κίβδηλὸς ᾖ,
τεκμήρι' ἀνθρώποισιν ὤπασας σαφῆ.

Sed non inepte tamen addidisset *ἄν*, quod esset, *quidquid mali ultro quis sibi contraxerit.* Plerisque in locis tragicorum, ubi omissum est *ἄν*, facile ex his, quae diximus, caussa omissionis cognosci poterit, etsi saepe, re paullo aliter cogitata, etiam locus est particulae. Vide Soph. Oed. C. 395. Eurip. Hippol. 527. 1274. et cum *ὅςτις* Soph. Trach. 1008. Eurip. Hipp. 427. Alc. 77. ubi v. Monk. 981. Androm. 179. ubi editur *θέλει*, quod habet etiam Stobaei codex A. Serm. LXXIV. 19. nam vulgo apud Stobaeum *θέλῃ*. Iph. Taur. 1064. Ion. 856. Belleroph. fr. 16. Sed in Dictyis fr. 13. reponendum videtur *ᾖν*. Aeschylus in *Τοξοτ*.

νέας γυναικὸς οὔ με μὴ λάθῃ φλέγων
ὀφθαλμός, ἥτις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη.

Nam neque *quae forte*, neque *quaecumque* dicere vult. Eadem ratio est huius dicti apud Plutarch. de aud. poet. p. 33. E.

τόδ' ἐστὶ τὸ ζηλωτὸν ἀνθρώποις, ὅτῳ
τόξον μερίμνης εἰς ὃ βούλεται πέσῃ·

Sophocles Tyr. fr. 15. ap. Aelian. de N. Anim. XI. 18. cuius fragmenti, quod plures viri docti tentarunt, novissime autem Fr. Iacobsius, patris cognominis filius, ad Xe-

noph. de re eq. p. 137. vellem scripturas codd. Vindob. omnes dedisset Heynius ad Iliad. XIV. 40.

κόμης δὲ πένθος λαγχάνω πῶλον δίκην,
ἥτις ξυναρπασθεῖσα βουκόλων ὕπο
μάνδραις ἐν ἱππείαισιν ἀγρίᾳ χερὶ
θέρος θερισθῇ ξανθὸν αὐχένων ἄπο,
πλαθεῖσα δ' ἐν λειμῶνι ποταμίων ποτῶν
ἴδῃ σκιᾶς εἴδωλον αὐγασθεῖσ' ὑπὸ
κουραῖς ἀτίμως διατετιλμένης φόβης.

Apertum est, non potuisse hic recte addi ἂν, quum haec ut de certa equa referantur. Idem in Phaedra fr. 5.

οὕτω γυναικὸς οὐδὲν ἂν μεῖζον κακὸν
κακῆς ἀνὴρ κτήσαιτ' ἄν, οὐδὲ σώφρονος
κρεῖσσον· μαθὼν δ' ἕκαστος ὧν τύχῃ λέγει.

Ea, quae fuerit nactus. Ibidem fr. 8.

αἴσχη μέν, ὦ γυναῖκες, οὐδ' ἂν εἷς φύγοι
βροτῶν ποθ', ᾧ καὶ Ζεὺς ἐφορμήσῃ κακά.

Et in fragm. inc. 58.

ὡς τρισόλβιοι
κεῖνοι βροτῶν, οἳ ταῦτα δερχθέντες τέλη
μόλωσ' ἐς Ἅιδου.

Et fr. 59.

ὅτῳ δ' ἔρωτος δῆγμα παιδικὸν προσῇ.

Herodotus IV. 46. τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι ἱπποτοξόται, ζῶντες μὴ ἀπ' ἀρότου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε σφι ᾖ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν; Male Schaeferus ad Gregor. p. 80. et Werfer. in Act. Mon. I. p. 246. ἂν addendum putarunt. Apte distincteque IV. 66. ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἑαυτοῦ νομῷ κιρνᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθέων ὅσοις δὴ ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν

μὴ κατεργασμένον ᾖ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκέαται. Nimirum alterum est, *iis*, *qui hostem ceperint;* alterum, *qui forte non ceperint.* Pauci tamen libri omittunt *ἄν.* Recte adiecit VI. 86, 1. *σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι, καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῶζε λαβών. ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι.* Neque enim hoc Germanice *welcher* dici potest, sed debet *wer.* Sic etiam VII. 8, 1. Cum his comparet quis locos, in quibus *ὅς ἂν* legitur: Soph. Ai. 1085. El. 943. Oed. R. 280. 580. 724. 749. Antig. 35. 563. 583. 1057. Oed. C. 13. 1332. Trach. 399. Phil. 86. 574. 844. 1276. 1431. Eurip. Or. 895. Phoen. 963. 1626. Med. 788. 1153. ubi sine verbo. Hipp. 445. Alc. 50. Suppl. 180. 364. 445. 736. 916. Iph. A. 1025. 1129. Iph. T. 39. 58. 484. 1466. Rhes. 125. Troad. 62. 68. Bacch. 841. Cycl. 218. 536. Hel. 1257. 1273. Ion. 93. 378. 380. 475. 1334. El. 33. 522. Aristoph. Plut. 185. 484. Lys. 292. Et *ὅςτις ἂν* Eurip. Alc. 357. Suppl. 245. Iph. T. 1472. Troad. 664. 1032. Cycl. 566. Heracl. 191. 966. Hel. 154. Ion. 440. Dan. 48. Aristoph. Plut. 473.

Ex iis, quae supra diximus, intelligetur, cur etiam in Atticorum prosa oratione abesse *ἂν* debeat, ibi scilicet, ubi de re certa sermo est, ut in lege apud Demosth. ad Macart. p. 1055, 2. *ἐὰν δὲ μὴ ζῇ ὁ ἐπιδικασάμενος τοῦ κλήρου, προςκαλεῖσθω κατὰ ταὐτὰ ᾧ ἡ προθεσμία μήπω ἐξήκῃ.* Plane ineptum hic foret *ἄν.* Compara vero legum verba ibidem p. 1069, 13. 23. 1071, 3. 1074, 29. 1075, 1. 1076, 21. et videbis, his in locis recte additum esse *ἄν.*

Eadem prorsus ratio est aliorum pronominum, ut *ὅσος* et *οἷος.* Soph. Phil. 1075.

ὅμως δὲ μείνατ', εἰ τούτῳ δοκεῖ,
χρόνον τοσοῦτον, εἰς ὅσον τά τ' ἐκ νεὼς
στείλωσι ναῦται καὶ θεοῖς εὐξώμεθα.

Recte sic est loquutus, ut definite diceret, *tantum spatii, quantum ad ista opus est.* Sed licebat etiam, si minus

definite loqui voluisset, *ἂν* ponere: *quamdiu forte sacra nos morabuntur.* Compara cum his Epicurum in epist. ad Pythocl. 31. p. 41. ed. Schneid. *ἄλως περὶ τὴν σελήνην γίνεται καὶ παρὰ πυρὸς πάντοθεν προσφερομένου πρὸς τὴν σελήνην, καὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς ἀποφερόμενα ῥεύματα ὁμαλῶς ἀναστέλλοντος ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον κύκλῳ περιστήσῃ τὸ νεφοειδὲς τοῦτο, καὶ μὴ τὸ παράπαν διακρίνῃ.* Quo loco iam apparebit non debuisse Schneiderum de inserendo *ἂν* cogitare. At in Electra dixit Sophocles v. 946.

ξυνοίσω πᾶν ὅσονπερ ἂν σθένω.

Sic etiam in Oed. R. 1122. Oed. C. 74. 1634. 1773. Philoct. 64. 1072. Eurip. Or. 592. Bacch. 673. Cycl. 147. Ion. 1336. et *οἷος ἂν* Soph. Oed. C. 956. atque *ὁποῖος* Philoct. 659. Hinc dubitari potest an in Eurip. Suppl. 460. non recte legatur:

κλαίων δ' ἂν ἦλθες, εἴ σε μὴ 'πεμψεν πόλις,
περισσὰ φωνῶν· τὸν γὰρ ἄγγελον χρεὼν
λέξανθ', ὅσ' ἂν τάξῃ τις, ὡς τάχος πάλιν
χωρεῖν.

Nam etsi defendi potest haec scriptura, tamen multo aptius hic est dici, *id quod quis iusserit*, quam *quidquid quis iusserit.* Id vero scribi potuerat *ὅσον τάξῃ τις.*

Quae pronominum, etiam adverbiorum ratio est. Euripides Electra 972.

ὅπου δ' Ἀπόλλων σκαιὸς ᾖ, τίνες σοφοί;

Affert hoc exemplum Porsonus ad Orest. 141. amare tragicos hanc constructionem suppressa particula *ἂν* dicens: adiicitque aliud exemplum, quod ut Sophoclis citat, Valckenarii, opinor, iudicium sequutus, ex Plutarch. de aud. poet. p. 34. A. et Amator. p. 767. A.

A. *πρὸς θῆλυ νεύει μᾶλλον, ἢ 'πὶ τἄρσενα;*
B. *ὅπου προσῇ τὸ κάλλος, ἀμφιδέξιος.*

Adde Aeschylum Suppl. 129.

θεοῖς δ᾽ ἐναγέα τέλεα, πελομένων καλῶς,
ἐπίδρομ᾽, ὁπόθι θάνατος ἀπῇ.

Eodem pertinet *ἵνα* in his apud Plutarchum de garrulitate p. 514. A. *φίλαυτος γὰρ ὢν καὶ φιλόδοξος ὁ τοιοῦτος,*

νέμει τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
ἵν᾽ αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ κράτιστος ὤν.

XI.

De particula ἂν cum coniunctivo in sententiis finalibus.

Nihil difficultatis habent sententiae quas brevitatis caussa finales dicimus, i. e. quibus finis et consilium indicatur. His efficiendis inserviunt particulae *ὄφρα*, *ὅπως*, *ὡς*, *ἵνα*. Significant autem *ὅπως* et *ὡς* proprie *ut*, i. e. *quo pacto*. Eae particulae indicativis iunguntur cuiusvis temporis, quum esse quid, vel futurum esse putamus; coniunctivis autem, quum vereri quem indicamus, ne quid sit aut non sit. Aristoph. Ach. 343.

ἀλλ᾽ ὅπως μὴ ᾽ν τοῖς τρίβωσιν ἐγκάθηνταί που λίθοι.

Aeschylus in Prometheo v. 68.

ὅπως μὴ σαυτὸν οἰκτιεῖς ποτέ.

Sed Sophocles in Aiace v. 1089.

καί σοι προφωνῶ τόνδε μὴ θάπτειν, ὅπως
μὴ τόνδε θάπτων, αὐτὸς εἰς ταφὰς πέσῃς.

Non potuit hic *πεσεῖ* dicere. Non enim hoc futurum esse putat, sed verendum esse dicit Teucro, si audeat sepelire Aiacem. Plato Phaedone p. 77. B. *ἀλλ᾽ ἔτι ἐνέστηκεν, ὃ νῦν δὴ Κέβης ἔλεγε, τὸ τῶν πολλῶν, ὅπως μὴ ἅμα ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διασκεδάννυται ἡ ψυχή, καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι τοῦτο τέλος ᾖ.* *At obstat*, inquit, *vulgare illud*, *verentium*, *ne moriente homine dispereat etiam anima*, *et esse desinat.* Sed paullo post eadem

pagina, D. etsi addito timendi verbo, aliter loquitur: *ὅμως δέ μοι δοκεῖς σύ τε καὶ Σιμμίας ἡδέως ἂν καὶ τοῦτον διαπραγματεύσασθαι τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον, καὶ δεδιέναι, τὸ τῶν παίδων, μὴ ὡς ἀληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσαν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσᾷ καὶ διασκεδάννυσι.* Vbi vel additum *ὡς ἀληθῶς* indicat, non tam de metu, quam de opinione cogitari. *Μὴ* particula autem eamdem rationem habet, de qua dixi ad Aiacem v. 272. Ex quo apparet, falli Heindorfium, qui p. 94. *διασκεδάννυσι* et *διαφυσᾷ* coniunctivos esse putavit, ut coniunctivus est *διασκεδάννυται*, producta penultima.

Igitur consilii indicandi caussa quum particulae *ὡς* et *ὅπως* coniunctivo consociantur, si deest *ἄν*, simpliciter enunciatur consilium; si adiicitur, aliquid fortuiti accedit, quasi dicas *ut sit*, *si sit.* In primis idoneus est ad hanc rem demonstrandam Aeschyli locus in Choeph. 983.

ἐκτείνατ' αὐτὸν καὶ κύκλῳ παρασταδὸν
στέγαστρον ἀνδρῶν δείξαθ', ὡς ἴδῃ πατὴρ
οὐχ οὑμός, ἀλλ' ὁ πάντ' ἐποπτεύων τάδε
Ἥλιος ἄναγνα μητρὸς ἔργα τῆς ἐμῆς,
ὡς ἂν παρῇ μοι μάρτυς ἐν δίκῃ ποτέ,
ὡς τόνδ' ἐγὼ μετῆλθον ἐνδίκως μόρον
τὸν μητρός.

Ostendite velamen, *ut videat Sol*, *is ut mihi*, si forte, *testis adsit in iudicio.* Nam expansum velamen Sol non potest non videre, iudicium autem nondum ita certo imminet, ut tam confidenter de edendo testimonio loqui possit. Itaque *ὡς ἴδῃ* dicit, quia hoc ipsum certo consequuturum intelligit ut videat Sol; sed *ὡς ἂν μάρτυς παρῇ*, quia id sic tantum vult, si opus aut necessarium sit. Ita *ὡς* sine *ἂν* dictum invenitur apud eumdem poetam S. ad Theb. 633. Pers. 694. Agam. 1302. Choeph. 733. 765. 769. Eum. 616. 632. 641. 774. Suppl. 328. 492. Cum particula *ἂν* autem Prom. 10. 655. 705. Choeph. 18. 554. Suppl. 502. 527. Omnibus his in locis, qui attendere voluerit, facile intelliget, cur vel addita vel omissa sit particula.

Iuvabit duo exempla eiusdem formulae considerare. In Choeph. 437.

> *ἐμασχαλίσθη δέ γ', ὡς τόδ' εἰδῇς.*

Debuit hic omitti *ἄν*, quia sensus est, *hoc te scire volo.* Sed in Suppl. 937.

> *ἀλλ' ὡς ἂν εἰδῇς, ἐννέπω σαφέστερον,*

patet hunc sensum esse, *scias licet.* Sic in Prometheo 823. cum *ὅπως*,

> *ὅπως δ' ἂν εἰδῇ μὴ μάτην κλύουσά μου.*

Aristoph. Plut. 112.

> *σὺ δ' ὡς ἂν εἰδῇς ὅσα, παρ' ἡμῖν ἢν μένῃς,*
> *γενήσετ' ἀγαθά, πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα πύθῃ.*

Et *ὅπως* quidem sine *ἂν* posuit Aeschylus Pers. 667. Agam. 1656. Choeph. 873. Addita particula autem Choeph. 578. Eum. 576. 1033. Suppl. 241. Ita *ὡς ἂν* apud Herodotum I. 5. 11. 24. 36. III. 85. VIII. 7. IX. 7, 2. et *ὅκως ἂν* I. 20. vide Heindorfium ad Plat. Phaedon. p. 15. et Protag. 497.

Saepe non multum interest, addaturne *ἄν*, an omittatur. Aristoph. Thesm. 284.

> *ὦ Θρᾷττα, τὴν κίστην κάθελε, κᾆτ' ἔξελε*
> *πόπανον, ὅπως λαβοῦσα θύσω ταῖν θεαῖν.*

Ran. 871.

> *ἴθι νῦν λιβανωτὸν δεῦρό τις καὶ πῦρ δότω,*
> *ὅπως ἂν εὔξωμαι πρὸ τῶν σοφισμάτων.*

Alios Aristophanis locos *ἂν* additam habentes vide apud Heindorfium ad Plat. Phaedon. p. 15. quibus adde Plut. 225. Vesp. 113. Non est tamen dissimulandum, inveniri locos quosdam, in quibus mirere additum esse *ἄν*. Quod etsi fortasse aliquando negligentia quadam scriptorum factum est, tamen plerumque caussa, cur addiderint, potest inveniri. Aeschines in Ctesiph. p. 430. s. (471. §. 39.)

lege iuberi dicit prytanes *τοὺς μὲν ἀναιρεῖν τῶν νόμων, τοὺς δὲ καταλείπειν, ὅπως ἂν εἷς ᾖ νόμος, καὶ μὴ πλείους περὶ ἑκάστης πράξεως.* Nullus liber omittit particulam *ἄν*, et tamen fatendum erit valde eam inutilem esse, quum finis indicetur certissimus, *ut una lex sit.* Sed videtur Aeschines propter sequentia, *καὶ μὴ πλείους*, posuisse: et ita recte dixit: *ne forte plures sint.* Paullo aliter Demosthenes de Symmor. p. 184, 9. *εἶτ' ἐπικληρῶσαι τὰς τριττῦς, ὅπως ἄν, τῶν μὲν ὅλων νεωρίων, ἓν ἑκάστης μέρος ᾖ τῶν φυλῶν· τοῦ δὲ μέρους ἑκάστου τὸ τρίτον μέρος ἡ τριττὺς ἔχῃ· εἰδῆτε δ', ἄν τι δέῃ, πρῶτον μὲν τὴν φύλην, ὅπου τέτακται· μετὰ ταῦτα δὲ τὴν τριττύν· εἶτα τριήραρχοι τίνες, καὶ τριήρεις πόσαι· καὶ τριάκοντα μὲν ἡ φυλή, δέκα δ' ἡ τριττὺς ἑκάστη τριήρεις ἔχῃ.* Qui sic loqui videtur quod haec ipse proponit et suadet, ut dubium sit adhuc, an facturi sint Athenienses. Apud Nicolaum Damascenum p. 245. in Corais Prodromo, ut ferri possit *ἄν*, aptius tamen abesset: *καί μ' εἰς τοῦτο μόνον ἤρθρωσαν οἱ θεοί, ὅπως ἂν ὀδύρωμαι τὰς ἡμετέρας τύχας.* Atque omisit in eadem sententia Euripides Hec. 236.

οὐδ' ὤλεσέν με Ζεύς, τρέφει δ', ὅπως ὁρῶ
κακῶν κάκ' ἄλλα μείζον' ἡ τάλαιν' ἐγώ.

Quo clarius haec intelligi possint, operae pretium duxi etiam Sophoclis atque Euripidis locos, in quibus *ὡς* et *ὅπως* vel nudae, vel coniunctae cum *ἂν* inveniuntur, indicare, ut, qui rem exemplis comprobatam videre velint, habeant idoneam copiam. Atque *ὡς* nudum cum coniunctivo exstat in Soph. Ai. 13. 67. 530. 570. 733. 744. 827. 1003. Electr. 889. 1166. 1440. Oed. R. 359. Antig. 643. Oed. Col. 11. 399. 783. 785. 889. 902. 1130. 1278. 1390. 1524. Trach. 333. 493. 678. 1067. 1149. 1253. Philoct. 24. 534. 559. 635. 653. 1206. Apud Euripidem Hec. 47. 89. 175. 508. 536. 550. 896. 959. 1021. 1130. 1177. 1245. Orest. 265. 446. 629. 732. 795. 797. 1350. 1596. Phoen. 788. 1650. 1675. 1687. Med. 461. 783. 1315. 1380. Hippol. 296. 420. 629. 809. 825.

1265. Alcest. 75. 723. Androm. 414. 425. 1074. Suppl. 38. 121. 174. 206. 235. 360. 451. 578. 815. Iph. A. 1340. 1484. Iph. T. 171. 290. 469. 1030. 1177. 1361. 1428. Rhes. 50. ubi ἂν metri indicio delendum. Troad. 20. 58. 295. 508. 714. 912. 978. 1143. 1154. 1268. 1276. Bacch. 61. 1106. 1201. 1212. 1257. 1321. Cycl. 131. 143. 152. 341. 543. 615. 623. 648. Hel. 145. 340. 641. 873. (ubi scribendum videtur δεξώμεθα) 891. 983. 1003. 1451. 1455. Ione 35. 71. 79. 177. 388. 728. 1112. 1180. 1420. 1569. Herc. f. 40. 323. 731. 1219. 1244. 1255. 1406. Electr. 58. 72. 100. 250. 758. 792. 894. 960. 1132. Dan. 42. Multo rarius est ὅπως nudum cum coniunctivo. Sophocles Ai. 6. 698. 1089. Electr. 56. 390. 391. 457. 635. 688. 955. 1121. 1205. 1402. 1468. Oed. R. 921. Antig. 776. 1333. Oed. Col. 398. 399. Trach. 335. 602. Philoct. 238. Euripides Hec. 232. Or. 1354. 1585. Phoen. 1328. Suppl. 234. Iph. A. 428. 881. Iph. T. 1461. Cum his locis comparent, qui hoc agunt, hos, in quibus ὡς ἂν *ut* significat, Sophoclis in Ai. 655. Oed. Col. 72. Philoct. 129. 826. Euripidis in Hec. 330. Or. 533. 1099. 1562. Phoen. 92. 1004. Hipp. 1314. Alc. 743. Andr. 716. 1254. Iph. A. 618. 1426. Iph. T. 1067. Rhes. 72. 420. 473. Troad. 85. 1263. Bacch. 356. 510. Cycl. 155. 630. Hel. 1198. 1427. 1538. Ion. 77. Herc. f. 725. 838. et ὅπως ἂν Soph. El. 41. Oed. Col. 575. Trach. 618. Eurip. Phoen. 760. Med. 939. Hipp. 111. 286. Alc. 782. Iph. A. 539. Rhes. 878. Heracl. 337. Hel. 748. 899. Quod si recte supra indicavimus, quid intersit, addaturne an omittatur ἂν, facile dabitur nobis, recte nos emendasse in Bacchis 1236.

φέρω δ' ἐν ὠλέναισιν, ὡς ὁρᾷς, τάδε
λαβοῦσα τἀριστεῖα, σοῖσι πρὸς δόμοις
ὡς ἀγκρεμασθῇ.

ubi ὡς ἂν κρεμασθῇ legebatur.

XII.

De ὅπως et ὅπως μὴ cum futuro vel coniunctivo, item de οὐκ ἔχω ὅπως et similibus.

Quae Dawesius de constructione particularum ὅπως μὴ disseruit, ad quem magnam vim exemplorum, sed admixtis alienis congessit Kiddius, commemorando usui magis et confirmando, quam explicando atque a dubitationibus liberando sunt. Vt indicativus veritatem rei notat, ita coniunctivus pendere quid ex alia re indicat, eoque fieri, si illud fiat. Ita in oratione recta, qui πῶς λήψομαι dicit, nescire se indicat, quomodo quid accepturus sit. Qui ille modus sit, quo accipiet, facto cognoscet. Sed qui dicit πῶς λάβω, dubitare se significat, quomodo capere quid debeat i. e. quid sibi faciendum sit, ut capiat. Eadem ratione differunt ὅπως λήψομαι et ὅπως λάβω. Nam qui facit quid ὅπως λήψεται, facit id eo modo, quo accipiet: ex quo patet esse accepturum: qui autem ὅπως λάβῃ, eo modo, quo debeat accipere: quod est cum dubitatione coniunctum, an non sit accepturus. Praeterea indicativus certam habet temporis notationem, quae in ipso cuiusque indicativi tempore inest: nam etiam praeteriti et praesentis indicativus usurpatur: coniunctivus autem, quia non quid fiat, sed quid debeat fieri significat, per se caret notatione temporis, semperque refertur ad tempus verbi primarii, tamquam ad praesens suum, quia quidquid debet fieri, eius caussae iam adesse debent cum ea ipsa re, propter quam fieri debet, etiamsi nondum sit factum. Itaque indicativi et coniunctivi cum ὅπως constructiones eo differunt, quod indicativus opinionem aut voluntatem, certa temporis notatione adiuncta, coniunctivus autem metum vel dubitationem, carentem notatione temporis, sed praesentem eo tempore, quod in principali verbo est, continet.

Sed quoniam varius est usus particulae ὅπως, quae etsi proprie ubique *quomodo* significat, tamen non ubique ita verti potest, ea afferam, quae potissima sunt in hoc

genere. Ac maxime simplicia sunt talia, ut Aeschyli in Prom. 641.

οὐκ οἶδ' ὅπως ὑμῖν ἀπιστῆσαί με χρή.

Euripidis in Iph. T. 684.

οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ χρὴ συνεκπνεῦσαί μέ σοι.

Sophoclis in Antig. 329.

οὐκ ἔσθ' ὅπως ὄψει σὺ δεῦρ' ἐλθόντα με.

Apparet in his certa opinionis declaratio: *οὐ χρή με ὑμῖν ἀπιστῆσαι· χρή με συνεκπνεῦσαί σοι· οὐκ ὄψει με δεῦρ' ἐλθόντα.* Ita *ἔσθ' ὅπως* cum futuro in Oed. Col. 1372. in Philoct. 522. in Phoenissis 1664. in Medea 171. in Hippolyto 604. in Heraclid. 707. et *ἔσται* in Med. 1060. Saepe vero etiam alia verba. Sophocles Oed. R. 1058.

οὐκ ἂν γένοιτο τοῦθ', ὅπως ἐγὼ λαβὼν
σημεῖα τοιαῦτ', οὐ φανῶ τοὐμὸν γένος.

Alia vide in Ai. 556. 1040. Electr. 1296. Oed. R. 406. 1518. Oed. Col. 1742. Trach. 455. Phil. 55. 77. Med. 322. Iph. T. 1051. Heracl. 421. 1051. Ion. 573. Herc. f. 315. Iure coniunctivus expulsus est in Oed. R. 1074.

δέδοιχ' ὅπως
μὴ 'κ τῆς σιωπῆς τῆςδ' ἀναῤῥήξει κακά.

Recte etiam Monkius in Hippol. 518. ductu cod. Flor. dedit:

δέδοιχ' ὅπως μοι μὴ λίαν φανεῖ σοφή,

et Elmsleius in Heracl. 249.

ὅμως δὲ καὶ νῦν μὴ τρέσῃς ὅπως σέ τις
σὺν παισὶ βωμοῦ τοῦδ' ἀποσπάσει βίᾳ.

Eiusdem generis haec quoque sunt: in eadem fabula v. 1051.

μὴ γὰρ ἐλπίσῃς ὅπως
αὖθις πατρῴας ζῶν ἔμ' ἐκβαλεῖς χθονός.

Sophocis in Electr. 963.

> *καὶ τῶνδε μέντοι μηκέτ' ἐλπίσῃς ὅπως*
> *τεύξει πότ'.*

In Aiace 567.

> *κείνῳ τ' ἐμὴν ἀγγείλατ' ἐντολήν, ὅπως*
> *τὸν παῖδα τόνδε πρὸς δόμους ἐμοὺς ἄγων*
> *Τελαμῶνι δείξει, μητρί τ', Ἐριβοίᾳ λέγω.*

In Trach. 604.

> *φράζ' ὅπως μηδεὶς βροτῶν*
> *κείνου πάροιθεν ἀμφιδύσεται χροΐ,*
> *μηδ' ὄψεταί νιν μήτε φέγγος ἡλίου,*
> *μήθ' ἕρκος ἱερόν, μήτ' ἐφέστιον σέλας.*

Proximum his illud genus est, quod in adhortando usurpatur, verbo, unde ὅπως pendeat, omisso: ut in Cyclope 591.

> *ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσει.*

i. e. proprie, *vide, quomodo vir futurus sis.* Confer v. 626. et Orest. 1060. Herc. f. 504. Soph. Oed. R. 1518. Frequentissima haec ratio loquendi est, semperque habet futurum. Refertur enim ad opinionem rei futurae, cuius fieri volumus contrarium. Ita quod Euripides habet in Bacchis 367.

> *Πενθεὺς δ' ὅπως μὴ πένθος εἰςοίσει δόμοις*
> *τοῖς σοῖσι, Κάδμε,*

sic est dictum, ut cogitetur, illatum iri luctum a Pentheo, ac proinde videndum esse, quomodo id irritum reddendum sit. Quod si εἰςφέρῃ scripsisset, metus tantum significaretur et dubitatio, utrum illaturus sit luctum, an non, proptereaque cavendum esse, ne possit inferre. Haec si inter ipsa compares, futuro posito hoc habebis: *inferet luctum: tu vide, quomodo non inferet;* in coniunctivo autem: *potest inferre luctum: vide quomodo possit non inferre*, i. e. quomodo debeat cohiberi ab inferendo.

Ex his intelligitur, non promiscue futurum et con-

iunctivum usurpari posse, sed certam cuique rationem esse. Vt in Soph. Oed. R. 325.

ὡς οὖν μηδ' ἐγὼ ταὐτὸν πάθω,

recte sic dictum est. Veretur enim Tiresias, ne, si dicat, quod dici vult Oedipus, laedat illum: quamobrem tacere mavult. Quod si dixisset, *ὡς οὖν μηδ' ἐγὼ ταὐτὸν πείσομαι*, hoc significasset *idem mihi, quod tibi, accidet: videndum ergo, quomodo non evitem.* Id vero tum recte potuisset dicere, si in animo haberet respondere ad ea, quae interrogaverat Oedipus, etsi videret, non posse illum non laedi ea re. Vide quae initio cap. XI. attulimus Sic Herodotus VI. 85. *τί βούλεσθε ποιέειν, ἄνδρες Αἰγινῆται; τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, ἢν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώραν ἐμβάλωσι.* Nam haec quoque non tam monentis, quam metuentis sunt. Non pertinet huc illud in Antigona 215.

ὡς ἂν σκοποὶ νῦν ἦτε τῶν εἰρημένων.

Nam si iuberet, diceret, *ὅπως ἔσεσθε σκοποί:* quum vellet dicere, *ὡς ἂν σκοποὶ ἦτε τῶν εἰρημένων, καὶ μὴ ἐπιχωρῆτε τοῖς ἀπιστοῦσιν τάδε, ἴστε τὸν παραβάντα θανούμενον,* interrumpuntur haec chori dictis, et proinde aliter conformatur reliqua pars orationis. *) Neque in Herc. f. 1401. quod legitur, ad hoc genus pertinet,

παίδων στερηθείς, παῖδ' ὅπως ἔχω σ' ἐμόν.

Vbi si *ἕξω* scriptum esset, verba hunc sensum praeberent: *liberis orbatus, quomodo te habiturus sim filium, vide.* Sed ita si loqueretur Hercules, adhortaretur sese, ut filii loco Theseum haberet: quod melius conveniret, si ea re Theseo potius, quam ipsi consuleretur. Nunc vero aut indicativus est *ἔχω*, hoc sensu: *liberis orbatus te tam-*

---

*) Vide adnotata in ed. tertia Antigonae.

quam filium meum habeo; aut, si coniunctivus, interrogative haec dicta sint necesse est: *ut te meum habeam filium?* scilicet, ita benevolus es.

Itaque in deliberatione, quae semper est cum dubitatione coniuncta, non nisi coniunctivus usurpatur. Sophocles Ai. 428.

οὔτοι σ' ἀπείργειν οὐδ' ὅπως ἐῶ λέγειν
ἔχω, κακοῖς τοιοῖσδε συμπεπτωκότα.

Oed. R. 1367.

οὐκ οἶδ' ὅπως σε φῶ βεβουλεῦσθαι καλῶς.

Vide Aeschyl. Agam. 1367. Soph. Ai. 514. Eurip. Hec. 585. Orest. 720. Phoen. 386. Alc. 118. Hipp. 1091. Iph. A. 643. 1454. Iph. T. 995. Troad. 712. Hel. 637. Herc. f. 1245. Eadem ratio est interrogationis, ut quae in rectam orationem reducta negationem sit habitura: vide Aristoph. Eq. 1320. Pac. 521. Interdum coniunctivus et futurum coniunguntur, sed eo quo par est discrimine. Eurip. Med. 1098.

οἷσι δὲ τέκνων ἐστὶν ἐν οἴκοις
γλυκερὸν βλάστημ', ἐσορῶ μελέτῃ
κατατρυχομένους τὸν ἅπαντα χρόνον,
πρῶτον μέν, ὅπως θρέψωσι καλῶς,
βίοτόν θ' ὁπόθεν λείψουσι τέκνοις.

Solliciti sunt, quomodo educare debeant liberos, et unde victum sint relicturi. Non recte neque *θρέψουσι*, neque *λίπωσι* dixisset: non *θρέψουσι*, quia res anceps est et dubitationis ac deliberationis plena, educatio liberorum; non *λίπωσι*, quia de relinquendis facultatibus nulla est dubitatio, sed de eo, unde parandae sint. Itaque *κτήσωνται* recte dixisset, si operam quaerendis opibus navandam in mente habuisset: sed potuerat etiam *κτήσονται*, si illud, unde futurae essent opes. In Eurip. Hel. 637. scribe:

οὐκ οἶδ' ὁποίου πρῶτον ἄρξωμαι τανῦν.

Sed memorabile est, huic coniunctivo deliberativo non esse locum nisi in sententia aliquam negationem continente. Quod etsi minime mirum est, tamen, quoniam saepe recondita latet illa negatio, effugit haec ratio diligentiam virorum doctorum. At omnis deliberatio est dubitantis, quod est nescientis quid eligat. Vnde *οὐκ ἔχω*, *ἀπορῶ*, *ἀμφιςβητῶ*, aut simile quid ubique subest. Vt apud Aeschylum Prom. 779.

ἑλοῦ γὰρ ἢ τὰ λοιπά σοι
φράσω σαφηνῶς, ἢ τὸν ἐκλύσοντ' ἐμέ.

Nec mirum. Quum enim excultus sermo Graecorum, ut supra dictum, coniunctivo non utatur in sententia finali, nisi particula finali addita, migraretur ea norma, si affirmatione praegressa deliberativus coniunctivus poneretur: ut *ἔχω ὅ τι φῶ*, *habeo quod dicam.* Haec enim iam non deliberatio, neque conditionalis sententia est, qualis *οὐκ ἔχω ὅ τι φῶ*, sed finalis. Diximus enim in omni sententia conditionali per coniunctivum significari futurum exactum: eo autem illud, quod primario verbo continetur, posterius esse debet, ut *ἐὰν θέλῃς, λέξω.* Haec si ad illud transferas, *οὐκ ἔχω ὅ τι φῶ,* recte se habebit oratio. Nam *ὅ τι φῶ* proprie est *quod dicere repertus sim:* id igitur nondum constat, sed exspectandum demum est, an quis dicere reperiatur: itaque ei recte illud ipsum additur, *οὐκ ἔχω.* At si dicas *ἔχω ὅτι φῶ*, repugnabunt haec sibi. Nam quum *ὅ τι φῶ* dicis, id ut futurum, idque incertum ponis; quum autem *ἔχω* adiicis, iam praesens et certum esse dicis illud, quod ex ista futura re pendeat, veluti si dicas: *habeo, quod dixero.* Omninoque in eo, quod est *habeo quod dicam*, nihil inest deliberationis: unde ne verbi quidem modo, qui deliberationi inservit, locus est. Itaque non sic loquuntur Graeci, sed aut futurum adhibent, aut aliam figuram: planeque comparari potest *πρίν*, quod non nisi negatione praegressa cum verbo recto construitur: de qua re dixi ad Eurip. Med. 215. et Reisigius in diss. de particula *ἄν* p. 105. seq. Edidit quidem Bekkerus apud Platonem in Phaedro p. 255. E. *ἐν οὖν τῇ*

συγκοιμήσει τοῦ μὲν ἐραστοῦ ὁ ἀκόλαστος ἵππος ἔχει ὅ τι λέγῃ πρὸς τὸν ἐραστήν, καὶ ἀξιοῖ ἀντὶ πολλῶν πόνων σμικρὰ ἀπολαῦσαι· et apud Lysiam contra Andoc. p. 254. (106. vel 238. Reisk.) ἴσως οὖν καὶ Κηφισίου ἀντικατηγορήσει καὶ ἕξει ὅ τι λέγῃ· sed utrumque ex coniectura. Vtrubique vulgo λέγοι, sed libri scripti Lysiae et longe plurimi optimique codd. Platonis λέγει. Vnde utrique scriptori ὅ τι λέγειν restituendum videtur. Vide Soph. Oed. Col. 48. et quae ibi adnotata sunt. Aristophanes vero recte dixit in Vesp. 945.

ἀλλ' οὐκ ἔχειν οὗτός γ' ἔοικεν ὅ τι λέγῃ.

et ipse Plato in Lys. p. 222. extr. ἀλλ' εἰ μηδὲν τούτων φίλον ἐστίν, ἐγὼ μὲν οὐκέτι ἔχω τί λέγω. Et Demosthenes p. 378, 5. οὐ γὰρ δὴ δι' ἀπορίαν γε οὐ φήσεις ἔχειν ὅ τι εἴπῃς, ut ex codd. pro εἴποις dedit Bekkerus. Apud Thucydidem VII. 25. legitur de navibus Syracusanis: καὶ αὐτῶν μία μὲν ἐς Πελοπόννησον ᾤχετο, πρέσβεις ἄγουσα, οἵπερ τά τε σφέτερα φράσωσιν ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσί, καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον μᾶλλον ἐποτρύνωσι γίγνεσθαι. At vel propter additum πέρ pronomen illud ferri nequit: ortum est e male lecto compendio particulae ὅπως, quam pauci quidem codices, sed illi haud dubie recte praebent. Valde differt ab hoc in eodem libro c. 7. illud: πρέσβεις τε ἄλλοι τῶν Συρακοσίων καὶ Κορινθίων ἐς Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον ἀπεστάλησαν, ὅπως στρατιὰ ἔτι περαιωθῇ τρόπῳ ᾧ ἂν ἐν ὁλκάσιν ἢ πλοίοις ἢ ἄλλως ὅπως ἂν προχωρῇ. Non enim finis, sed conditio indicatur, *quocumque modo res procedere visa fuerit.*

Rarius est ὅπως cum futuro in eiusmodi locis, in quibus necessario per *ut* vertendum est. Sophocles Phil. 1068.

χώρει σύ· μὴ πρόςλευσσε, γενναῖός περ ὤν·
ἡμῶν ὅπως μὴ τὴν τύχην διαφθερεῖς.

Eurip. Iph. T. 321.

Πυλάδη, θανούμεθ'· ἀλλ', ὅπως θανούμεθα
κάλλισθ', ἕπου μοι, φάσγανον σπάσας χερί.

Cycl. 558.

ἀπομυκτέον δέ σοί γ', ὅπως λήψει πιεῖν.

Electr. 835.

οὐχ, ὅπως πευστηρίαν
θοινασόμεσθα, Φθιάδ' ἀντὶ Δωρικῆς
οἴσει τις ἡμιν κοπίδα;

Fallatur vero, qui perinde esse putet, utrum futuro quis an coniunctivo utatur. Nam in hoc quoque genere indicativi haec vis est, ut ad certam opinionem voluntatemve referatur. Et quemadmodum multis in rebus, ita in hac quoque Germanica lingua cum Graeca convenit, coniunctivo atque indicativo utens eadem cum sententiae diversitate, nisi quod pro futuro praesentis indicativum usurpat. Declarabo rem eo exemplo, quod e Cyclope attuli. Si dixisset *ὅπως λάβῃς πιεῖν*, nihil aliud quam consilium indicasset, quo ille emungi deberet, ut poculum acciperet. Illud vero plane incertum relinqueretur, an deinde vere esset accepturus. At quum dicit *ὅπως λήψει πιεῖν*, simul significat esse accepturum.

XIII.

De ἵνα et ἵν' ἂν cum coniunctivo.

Permirum in hac quaestione illud accidit, quod, quum *ὡς* et *ὅπως* *ut* significantes saepissime cum particula *ἂν* coniungantur, non fit idem in particula *ἵνα*, quae tam constanter sine *ἂν* usurpatur, ut, sicubi adiectum reperiatur *ἄν*, non immerito in vitii suspicionem incurrat. Brunckium enim, qui ad Oed. Col. 188. *ἵν' ἄν*, *ὡς ἄν*, *ὅπως ἄν*, *ut* significantes, passim obvias esse scribit, memoria, quod ad *ἵν' ἂν* attinet, fefellit. Quis tamen casu, ac non potius ratione quadam factum putabit, ut *ἂν* non eamdem cum *ἵνα*, quam cum *ὅπως* et *ὡς* societatem inierit? Quod si qua est huius rei ratio, non potest ea non in ipsa natura particulae *ἵνα* inesse. Cuius originem aliqua ex parte bene explicuit Hoogeveenus, quum eam vidit ad pronomen re-

lativum, cui τίς respondet, esse referendam. Ex eo enim pronomine derivatum adverbium *ἵνα, ubi* significans. Nam Porsoni coniectura, in Miscellaneis eius a Kiddio p. **302.** prodita, ἵνα esse ἰν ᾇ, i. e. ἐν ᾇ, rectius oblivioni esset tradita. Est autem ἵνα tantummodo relativum, neque interrogationi non obliquae adhiberi potest: quod recte monuit Elmsleius ad Oed. R. **1515.** Nam in ea fabula quod v. **946.** legitur,

ὦ θεῶν μαντεύματα,
ἵν' ἐστέ,

non est interrogantis, sed oblique exclamantis, sicuti in eo genere ὥς, non πῶς dicitur. Itaque recte scholiastes, ὅπου ἐστέ.

Construitur autem ἵνα *ubi* significans, ut consentaneum est, cum indicativis omnium temporum, neque tantum apud poetas, sed etiam apud scriptores prosae orationis. Sed illa loci significatio est ubi latius pateat, minusque definita sit, ut Odyss. ζ. **27.**

σοὶ δὲ γάμος σχεδόν ἐστιν, ἵνα χρὴ καλὰ μὲν αὐτὴν
ἕννυσθαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν, οἵ κέ σ' ἄγωνται.

Hic quidem certe ad nuptias ita refertur, ut de tempore potius quam de loco sit cogitandum. Et sic etiam Iliad. η. **353.** de quo loco mox dicetur. Nec mirum quum omnibus in linguis loci adverbia etiam ad tempus transferri soleant. Et *ubi* quidem quum significat vox illa, etiam cum particula ἂν coniungitur, ut sit *ubicumque.* Eurip. Ion. **315.**

ἅπαν θεοῦ μοι δῶμ', ἵν' ἂν λάβῃ μ' ὕπνος.

Aristoph. Plut. **1151.**

πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ', ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ.

Nub. **1232.**

καὶ ταῦτ' ἐθελήσεις ἀπομόσαι μοι τοὺς θεούς,
ἵν' ἂν κελεύσω 'γώ σε.

quem locum non debebat sollicitare Reisigius. Illud vero

mirum, ac potius incredibile, quod placuit grammaticis, significare *ἵνα* etiam *ibi* in illis Iliad. *κ*. 126.

ἀλλ' ἴομεν· κείνους δὲ κιχησόμεθα πρὸ πυλάων
ἐν φυλάκεσσ'· ἵνα γάρ σφιν ἐπέφραδον ἠγερέεσθαι.

Quod unicum est huius significatus exemplum, sed illud, ut ego quidem existimo, vetusto errore depravatum. Quis enim, qui cognitam habeat epicorum dictionem, dubitabit, quin poeta dixerit, *ἵνα πέρ σφιν ἐπέφραδον ἠγερέεσθαι?*

Ac nescio an haud minor perversitas in illo sit, Il. *η*. 352.

τῷ οὔ νύ τι κέρδιον ἡμῖν
ἔλπομαι ἐκτελέεσθαι, ἵνα μὴ ῥέξομεν ὧδε,

ubi *ἵνα* significare volunt *ἐάν*. Quod etsi fieri potuit, licebat enim dici *ὅπου*: tamen propter finalem potestatem, quam *ἵνα* cum coniunctivo habere solet, valde ambiguum est. Ei rei prospexit Aristarchus, qui *ἵν' ἂν* scripsit, versu cum aliis grammaticis propter insolentiam dictionis damnato, ut schol. Ven. et Vict. ap. Heyn. vol. V. p. 724. testantur. Nec videtur ille temere aut sine exemplis ita statuisse. Certe quod est in Archilochi fragmento apud Stobaeum CX. 10. sive p. 100. ed. sec. Liebelii,

μηδεὶς ἔθ' ὑμῶν εἰσορῶν θαυμαζέτω,
μηδ' ἵνα δελφῖσι θῆρες ἀνταμείψωνται νομὸν
ἐνάλιον,

in eo videtur *ἵν' ἂν* potius scribendum esse, quam quod Valckenario ad Phoen. 1448. placuit, *ἐάν*. Apud Aristophanem Ran. 175. vulgo,

ἐπίμεινον, ὦ δαιμόνι', ἐὰν ξυμβῶ τί σοι.

Scholiastes: *ἐὰν ξυμβῶ σοι. γράφεται δὲ καὶ ἵνα. ἵνα ξυμφωνήσω σοι. ἔλεγον δὲ τὸ ἵνα ἀντὶ τοῦ ἐάν. καὶ Ὅμηρος· ἵνα μὴ ῥέξωμεν ὧδε.* Ita scribendum. Ac legitur *ἵνα ξυμβῶ* in codd. quibusdam, in quibus esse Ravennas dicitur, et in Etym. M. p. 734, 30. Sed *ἵν' ἂν* in textu Baroccianus et Venetus, optimus codex. Ad sensum

aptius est ἐὰν quam ἵνα, *ut*. Sed ἵν' ἂν quum sit fere idem quod ἐάν, videtur id exquisitius esse. Eodem modo nos *wofern*.

Invenitur autem ἵνα, *ubi* significans, ut par est in re praeterita etiam cum optativo constructum apud Callimachum h. Dian. 27.

> πολλὰς δὲ μάτην ἐτανύσσατο χεῖρας
> μέχρις ἵνα ψαύσειεν.

Altera significatio huius voculae est *ut*, sed ea non nihil differens ab ὡς. Nam proprius eius maximeque frequens usus est, quum quid obiter et exempli caussa affertur: tum simpliciter fini consilioque indicando inservit: sed apud antiquiores et melioris notae scriptores non usurpatur comparationis caussa, sive praegresso οὕτως, sive non praegresso; ut sit, *ita ut:* quod labante demum flore linguae admissum invenitur, ut apud Plutarchum Apophthegm. Reg. p. 179. B. aliosque reçentiores: v. Dorvill. ad Charit. p. 562. (544. ed. Lips.) Observant autem grammatici, quum *ut* significat ἵνα, non construi a probatis scriptoribus cum indicativo futuri, quod genus constructionis πάνυ ἀμαθὲς vocat Thomas M. Nec profecto qui eam constructionem defendere conati sunt, ut Abreschius in Misc. Obss. nov. I. 3, 14. Dorvillius ad Char. p. 460. (480. ed. Lips.) Toup. Opusc. I. p. 438. II. p. 257. Ernestius ad Callim. h. Cer. 138. quidquam aliud quam aut corruptos aut recentiorum parumque probabilium scriptorum locos attulere. Neque in censum retulit istam constructionem scriptor de syntaxi in Bekkeri Anecd. p. 149. Novissimis denique temporibus observatum est a viris doctis, ἵνα *ut* significans ubi cum coniunctivo construatur, etiam particulam ἂν adspernari, ut a Doederlino in Act. Mon. I. p. 37. ab Elmsleio ad Oed. Col. 189. aliisque. Potuerant etiam indicativum et optativum addere. Non magis enim in his verbi modis adiectio particulae ἂν certis et non dubiis exemplis defendi poterit.

Illud vero omnium maxime mirabile est, quod grammatici etiam αἰτιολογικὸν quemdam significatum huius par-

ticulae commemorant. Etym. M. quidem p. 471, 6. ex Apollonii Lex. Hom. ita integrandum videtur: *τὸν αἰτιολογικὸν σύνδεσμον, ὡς τό, ἢ ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνονος· ἀντὶ τοῦ διότι· τὸν ἀποτελεστικὸν σύνδεσμον, ὡς τὸ ἵνα γνώωσι καὶ οἶδε.* Bekkerus quum ad Apollon. de synt. 268, 24. caussalem *ἵνα* agnosci scripsit etiam ab Apollonio sophista et Eustathio p. 793, 55. non meminerat testium, quos satis multos adhibuit Suicerus in Thesauro, illos autem tum nondum viderat, quos postea in Anecdotis edidit. Et Apollonius quidem lib. III. de syntaxi c. 28. quum exempla posuisset haec, *ἵνα ἀναγνῶ ἐτιμήθην, ἵνα ἀναστῶ ἠνιάθη Τρύφων*, sub finem capitis, ubi *ἐὰν* ad futura vel praesentia referri docet, ita scribit: *ὁμοίως καὶ ὁ ἵνα ἀποτελεστικός, ἵνα φιλολογήσω παραγενήσεται Τρύφων, καὶ ἔτι παραγίνεται. εἰ γὰρ ἐγγένοιτο παρῳχημένου σύνταξις, δύναται ὁ αἰτιώδης ἀκούεσθαι, ἵνα φιλολογήσω παρεγενήθη Τρύφων· ἐν ἴσῳ γάρ ἐστι τῷ διότι ἐφιλολόγησα παρεγενήθη Τρύφων. οὐ τοῦτο δέ φημι, ὅτι καὶ ἀποτελεστικῶς πάλιν οὐ δύναται ἀκούεσθαι· δυνατὸν γὰρ πάλιν οὕτως ἀκούειν, εἰς τὸ φιλολογῆσαί με παρεγενήθη Τρύφων. ἐπὶ τοῖς οὖν ἐσομένοις ἡ σύνταξις τοῦ αἰτιολογικοῦ οὐκ ἂν γένοιτο· ἐπὶ γὰρ γεγονόσιν αἱ αἰτίαι ἐπιλέγονται. ὅθεν καταλληλότερος γίνεται ὁ αἰτιολογικὸς ἐπιφερομένων τῶν παρῳχημένων, ἵνα ὑβρίσω Θέωνα, οὐ φήσομεν ἀγανακτήσει Δίων, ἠγανάκτησε δέ. ἐπί γε μὴν τοῦ ἀποτελεστικοῦ ἔνεστι φάναι, ἵνα ὑβρίσω Θέωνα παρέσται Τρύφων.* Eadem aliis verbis repetit in libro de coniunctionibus in Bekkeri Anecd. p. 510. 512. et obiter p. 565, 1. tum scholiastes Dionysii Thracis p. 884. et Theodosius p. 1035, 1. Nullus ita loquutus est probatus scriptor. Fuit enim haec labantis linguae quaedam incuria, ut pro infinitivo ista constructione uteretur, ut aliquoties in N. T. e. c. Luc. I. 43. *καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με;* Inde *αἰτιολογικὸς* iste usus natus, qui mera perversitas est, factum-

que ut νὰ illud, quo hodie utuntur Graeci, veluti pestis quaedam universam linguae rationem corrumperet.

Sed mittamus hoc, quod corruptae dictionis est, et agamus iam id, quod hic locus sibi postulat, ut ostendamus, cur non dicatur ἵν᾽ ἄν, ubi *ut* significandum est. Posita est huius rei ratio in eo, quod ἵνα proprie *ubi* significat. Id enim quia natura sua definitum est, et ad id ipsum, de quo sermo est, refertur, arceri postulat particulam ἄν, ut quae rem eam incertam et dubiam redditura esset. Exemplo id planum fiet. *Δεῦρ᾽ ἔλθ᾽ ἵνα κλάῃς,* si proprie interpretamur, est *huc veni, ubi verberari debeas*, non quo illud *ubi* ad *huc* referatur, sed quia spectat ad totum illud *huc veni*, i. e. in qua re, in veniendo huc. Sic *κτανὼν ἐς οἶδμ᾽ ἁλὸς μεθῆχ᾽, ἵν᾽ αὐτὸς χρυσὸν ἐν δόμοις ἔχῃ,* in mare proiecit, *ubi*, i. e. in proiiciendo corpore, *ipse servet aurum*, quod possis etiam dicere *in qua re*, vel *qua re*. Eam rem autem patet semper certam esse: est enim illud ipsum, quo caussa eius quod efficiendum est continetur. Quod si ἵν᾽ ἄν diceres, esset id *in ea re*, *si ea in re*, sicut ὅς ἄν est *qui*, *si is*, quod est *quicumque* vel *quisquis*. Atqui sic quod per aliquam rem effici diceretur, simul non per hanc rem, sed per quamvis aliam significaretur effici, eoque periret illud, quod erat dicendum, *qua re*, i. e. *ut*, vel, ut prorsus simili vocabulo reddam, *quo*. Id vel maxime cernitur in iis quae obiter adiiciuntur. Xenoph. Symp. 2, 26. *ἢν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες μικραῖς κύλιξι πυκνὰ ἐπιψεκάζωσιν, ἵνα καὶ ἐγὼ ἐν Γοργείοις ῥήμασιν εἴπω, οὕτως οὐ βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ οἴνου μεθύειν, ἀλλ᾽ ἀναπειθόμενοι πρὸς τὸ παιγνιωδέστερον ἀφιξόμεθα.* I. e. proprie *nam si pueri nobis parvis calicibus saepe*, *ubi ego quoque Gorgea voce dixero, irrorent.* Apparet hoc fere idem esse atque *ubi*, i. e. *si mihi licuerit Gorgea voce uti.* Longe aliam vero particularum ὡς et ὅπως rationem esse patet. Hae enim natura sua ad id, quod potest etiam incertum esse, referuntur, ideoque admittunt particulam ἄν. Vt *ὅπως ἂν εἰδῇς,* quod est *tali quodam modo quo cognoscas* vel *quoquo modo cognoscas.*

Ob eamdem caussam *ἵνα ut* a probis scriptoribus non iungitur futuro. Nam ad particulam certa loci significatione praeditam si etiam verbi modus definitus accedit, tollitur consilii notatio, solaque remanet relatio facti: *δεῦρ' ἔλθ' ἵνα κλαύσει, huc veni, ubi tibi dabitur malum.*

Quae coniunctivi, eadem ratio est optativi: nam is nihil est nisi conversio coniunctivi in alium modum propter orationem obliquam. Atqui quod recta oratione dici nequit, ne in obliquam quidem potest converti.

Diversus ab hoc genere is optativus est, qui non est orationis obliquae, sed ipse per se cum particula *ἂν* coniunctus posse quid fieri significat: ut apud Theocritum XXV. 60.

ἐγὼ δέ τοι ἡγεμονεύσω
αὖλιν ἐς ἡμετέρην, ἵνα κεν τέτμοιμεν ἄνακτα·

i. e. *ubi inveniemus regem.*

Sed dicendum iam de exemplis, si quae reperiuntur, *ἵνα ut* significantis cum coniunctivo et particula *ἂν* habentibus. Ac primo non est dubium, quin, si particula *ἂν* ad aliud vocabulum pertineat, id nullum constructioni afferat vitium. Ita apud Homerum Od. *μ*. 156.

ἀλλ' ἐρέω μὲν ἐγώ, ἵνα εἰδότες ἤ κε θάνωμεν,
ἤ κεν ἀλευάμενοι θάνατον καὶ κῆρα φύγοιμεν.

Nam *κε* particula in epica dictione ad solum *ἢ* pertinet, quod ex *ἢ* asseverante natum, aliquam huius vim servat, ut Germanice per *wohl etwa* exprimi possit. Eiusdem generis hoc est Demosthenis contra Aristog. I. p. 780, 7. ubi Reiskius ex duobus codd. Aug. quibus accedit Parisiensis unus apud Bekkerum, edidit: *τίς δ' οὐκ ἂν εἰς ὅσον δυνατὸν φεύγοι, καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην ἐκποδὼν ποιήσαιτο, ἵνα μηδ' ἂν ἄκων αὐτῇ ποτὲ περιπέσῃ.* Delevit Bekkerus *ἂν* cum caeteris libris, sed nihil obstat quin servetur, quia ad sola verba *μηδ' ἂν ἄκων* pertinet. Caeterum nescio an eo loco praestet *περιπέσοι* scribi, sive addatur,

sive omittatur ἄν. Longe vero alius generis sunt duo loci in Sophoclis Oed. Coloneo. Ibi v. 188. legitur:

ἄγε νῦν σύ με, παῖ,
ἵν' ἂν εὐσεβίας ἐπιβαίνοντες
τὸ μὲν εἴπωμεν, τὸ δ' ἀκούσωμεν,
καὶ μὴ χρείᾳ πολεμῶμεν.

In postremo verbo consentiunt libri, pro prioribus autem coniunctivis et Triclinii recensio, et pauci ex antiquioribus codd. optativos praebent, probantibus Doederlino atque Elmsleio. Si recte se habet ἄν, reponendi sane sunt optativi εἴποιμεν et ἀκούσαιμεν, ἵνα autem interpretandum *ubi: duc me eo, ubi aliud dicere pie, aliud audire possimus.* Sed ita non apte subiungetur καὶ μὴ χρείᾳ πολεμῶμεν, quod deberet πολεμήσομεν dici. Ad id non attendit I. Bakius quum in bibl. crit. nova vol. I. p. 16. s. mihi ἂν in ἅμ' mutanti, et tuenti coniunctivos ea opposuit, quae, si id huius loci esset, facile quam parum firma sint possem ostendere. Alia est alterius loci ratio, qui est v. 404.

τούτου χάριν τοίνυν σε προςθέσθαι πέλας
χώρας θέλουσι, μηδ' ἵν' ἂν σαυτοῦ κρατῇς.

Ita libri omnes. Scholiastes: μηδὲ ἐᾶν σε ὅπου ἂν σεαυτοῦ ἐξουσιάσῃ. λείπει τὸ ἐᾶν ῥῆμα. ἢ ἀπὸ κοινοῦ τὸ προςθέσθαι. Si προςθέσθαι repetendum, omnino scribi debebit, quod Elmsleio aliisque placet, ἵν' ἂν σαυτοῦ κρατοῖς. Nam προςθέσθαι futurum tempus requirit, ut aut ἵνα κρατήσεις dicendum sit, aut ἵνα κρατοῖς ἄν. Si vero ἐᾶν est intelligendum, ut saepe verba contraria iis, quae ante posita erant, suppleri debent, de qua re v. ut de multis unum nominem, Erfurdtium in ed. min. Oed. R. ad v. 242. recte se habebit ἵν' ἂν κρατῇς, quia tum locus est futuro exacto: *non autem sinere vivere quibus in locis te tui iuris esse intellexerint.*

LIBER TERTIVS.

I.

De vi optativi universe.

Perventum est ad optativum. Is modus quoniam solam cogitationem rei significat, proprius est orationis obliquae. Obliquam enim orationem vocamus eam, qua non quid sit, sed quid cogitet quis esse indicatur. Quod si verum fateri volumus, omnis omnino oratio, quae optativum habet, obliqua est. Sed usu factum est, ut illud genus, quo nostra ipsorum cogitata sic enunciamus, ut non diserte distinguamus cogitantem ab loquente, rectae orationis speciem habeat. Itaque consentaneum videtur, separare alterum genus ab altero, primoque de illo dicere, quod aperte nec dubie obliquam orationem continet. Huius generis duplex modus est. Nam aut pro indicativo, aut pro coniunctivo ponitur optativus, isque carens particula *ἄν*. Nam quum quid ex recta oratione in obliquam transfertur, nihil nisi veritas rei tantummodo ut cogitata proponitur, non etiam adiicitur aliqua conditio, qualem continet particula ista.

II.

De optativo pro indicativo.

Sunt autem optativi pro indicativo positi quattuor potissimum formae. Earum prima elliptica est, qua tale quid ut *λέγει ὅτι* intelligitur. Sophocles Phil. 615.

εὐθέως δ' ὑπέσχετο
τὸν ἄνδρ' Ἀχαιοῖς τόνδε δηλώσειν ἄγων·
οἴοιτο μέν, μάλισθ' ἑκούσιον λαβών,
εἰ μὴ θέλοι δ', ἄκοντα.

Thucydides II. 72. *ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι ἀδύνατα σφί-*

σιν εἴη ποιεῖν ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων· παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' αὐτοῖς εἴησαν. Xenophon Hist. Gr. III. 2, 23. ἀποκριναμένων δὲ τῶν Ἠλείων ὅτι οὐ ποιήσαιεν ταῦτα· ἐπιληΐδας γὰρ ἔχοιεν τὰς πόλεις. Vide Antiphontem p. 777. et Demosth. p. 15, 22. 1220, 11. seqq. Plato Symp. p. 201. A. Alia dedit Matthiae gr. Gr. §. 529. not. 3.

Secunda forma interrogatione continetur. Odyss. δ. 644.

δύναιτό γε καὶ τὸ τελέσσαι;

i. e. *putemne eum adeo hoc ausum esse?* Est enim haec forma talis, ut sententiam cuiuspiam exquirat de eo, quod recta oratione per indicativum dicimus, δύναται τοῦτο τελέσσαι; De hoc genere bene explicavit Reisigius in commentatione de ἂν particula p. 132. seqq.

Tertia forma ea est, quae pro indicativo, cum aliis verbis in recta oratione constructo optativum habet. Sophocles Phil. 610.

ὅς δὴ τά τ' ἄλλ' αὐτοῖσι πάντ' ἐθέσπισεν,
καὶ τἀπὶ Τροίᾳ πέργαμ' ὡς οὐ μή ποτε
πέρσοιεν, εἰ μὴ τόνδε πείσαντες λόγῳ
ἄγοιντο νήσου τῆσδ', ἐφ' ἧς ναίει τανῦν.

Nam rectae orationis erat, ὡς οὐ μή ποτε πέρσουσιν, εἰ μὴ ἄγονται. Et hoc quidem genere nihil frequentius est. Odyss. ε. 237.

ἦρχε δ' ὁδοῖο
νήσου ἐπ' ἐσχατιῆς, ὅθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
κλήθρη τ' αἴγειρός τ' ἐλάτη τ' ἦν οὐρανομήκης,
αὖα πάλαι, περίκηλα, τά οἱ πλώοιεν ἐλαφρῶς.

Quae facile natare crederet. Hoc quidem loco etiam pro coniunctivo rectae orationis positus videri potest optativus, siquidem, ut supra ostendimus, ab Homerico sermone non abhorret dici ἃ πλώωσιν, id ut sit de consilio dictum, *quae natent*, pro *ut ea natent*. Herodotus I. 31. ὡς δὲ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν

Κροῖσον, εἴπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπηρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. Aristoph. Av. 127. ss.

ΕΠ. ποίαν τίν' οὖν ἥδιστ' ἂν οἰκοῖτ' ἂν πόλιν;
ΕΥ. ὅπου τὰ μέγιστα πράγματ' εἴη τοιαδί·
ἐπὶ τὴν θύραν μου πρῴ τις ἐλθὼν τῶν φίλων
λέγοι ταδί.

Quarta denique forma est, qua quidam putant repetitionem facti per optativum designari: ut apud Homerum Il. *γ*. 216.

ἀλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς,
στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἴδεσκεν.

et 232.

πολλάκι μιν ξείνισσεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος,
οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ, ὁπότε Κρήτηθεν ἵκοιτο.

Sed illam opinionem falsam esse, iam ad Viger. p. 909. monui. Non enim alia in hoc genere vis est optativi, quam ut, quum indicativus ad certum factum spectet, id per optativum reddatur incertum, ita ut quodcumque de pluribus factis cogitare velis indicet. Nam repetitio non potest ullo modo per optativum significari, sed inest in verbis, quibus ille adiunctus est. Vnde fere vel *ἀεί*, vel *πολλάκις* adiicitur, vel verbum primarium natura sua frequentativum est, ut *στάσκεν*, *ἴδεσκεν* in altero illorum Homeri locorum, innumerabilibusque apud Herodotum exemplis, vel denique etiam imperfectum tempus verbi primarii repetitionem facti continet. Pro eo praesens habet Herodotus I. 29. *ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἳ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων.* Quin ne omnino quidem rem saepius factam respici necesse est, sed satis est factum ut cogitatum commemorari. Sic Iliad. *ψ*. 494.

καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.

et Od. ζ. 286.

καὶ δ' ἄλλῃ νεμεσῶ, ἥτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.

Quibus in locis Schaeferus in Melet. crit. p. 122. coniunctivum reponi volebat. At recte dictum ῥέζοι, ut in facto, quod quis sumat fieri, pro ῥέζει, quod esset de vere facto dictum. Ῥέζῃ enim ad futurum referretur, *si quis fecerit*. Quod etsi istis in locis potuit dici, non placuit tamen poetae, eam ob caussam, quod non de solis futuris loquebatur. Sic etiam Sophocles Ant. 666.

ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦ δὲ χρὴ κλύειν.

Id de certo dictum, ἔστησε requireret; de eo autem, quem cogites reip. praefectum esse, optativum habet. Andoc. p. 85. (154. §. 19. Bekk.) ὑμῖν δὲ οὐκ εἰσὶν ἕτεροι, ὑφ' ὧν αἰτίαν ἔχοιτε. p. 90. (158. §. 1.) ὅτι δὲ οἱ ῥήτορες τῷ μὲν ὀνόματι τῆς εἰρήνης συγχωροῦσι, τοῖς δ' ἔργοις ἀφ' ὧν ἡ εἰρήνη γένοιτο ἐναντιοῦνται, τοῦτο δὲ οὐ πάντες αἰσθάνεσθε. Demosth. p. 1214, 4. ἐξ ὧν τίνα οὐκ οἴεσθε, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῖς στρατιώταις ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν; πόσην δέ μοι μετὰ ταῦτα ἀπόλειψιν γενέσθαι πάλιν, τῶν ἀρχαίων ναυτῶν ταλαιπωρουμένων μὲν πολλά, ὠφελουμένων δὲ βραχέα, ὅσα ἐγὼ δυναίμην ἑκάστῳ δανειζόμενος ἐπαρκέσαι πρὸς ᾧ πρότερον εἶχον παρ' ἐμοῦ, ἐπεὶ ὅ γε στρατηγὸς οὐδὲ τὸ ἐφ' ἡμέραν αὐτοῖς τροφὴν διαρκῆ ἐδίδου;

Ex his facile iudicari potest, quomodo illi sint loci intelligendi, in quibus optativus cum praesente vel futuro verbi primarii coniunctus est. Apertissima enim huius constructionis ratio est, simulatque optativum cum indicativo commutaveris. Vt Iliad. δ. 262.

σὸν δὲ πλεῖον δέπας αἰεὶ
ἕστηχ', ὥσπερ ἐμοί, πιέειν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.

343.

πρώτω γὰρ καὶ δαιτὸς ἀκουάζεσθον ἐμεῖο,
ὁππότε δαῖτα γέρουσιν ἐφοπλίζοιμεν Ἀχαιοί.

Id de certis factis diceretur *ἀνώγει* et *ἐφοπλίζομεν*, de quocumque facto autem, quod mente et cogitatione concipias, per optativum profertur. Quod si coniunctivos posueris, ad sola ea, quae posthac eventura sint, referetur. Od. ω. 253.

τοιούτῳ δὲ ἔοικας, ἐπεὶ λούσαιτο φάγοι τε.

Id de certo facto dictum, esse debebat *ἐπεὶ ἐλούσατο καὶ ἔφαγεν*; de futuro autem *ἐπεὶ λούσηται φάγῃ τε*. V. 342.

ἔνθα δ' ἄνα σταφυλαὶ παντοῖαι ἔασιν,
ὁππότε δὴ Διὸς ὧραι ἐπιβρίσειαν ὕπερθεν.

Si id quod vere fieret indicare voluisset, dixisset *ἐπιβρίθουσιν*; si futura, *ἐπιβρίσωσιν*. Nunc vero optativo usus aoristi, praeterita respicit, non ea tamen certa, quod esset *ἐπέβρισαν*, sed quaecumque tibi cogitare libeat: unde coniicere potes, quod antehac factum est, etiam nunc fieri et posthac futurum esse.

Caeterum ut saepe epici veteres particulis *ἂν* et *κὲν* utuntur, ubi recentior usus iis particulis abstinet, ita etiam hoc in genere eas interdum praeter necessitatem addunt, ut Iliad. ι. 524.

οὕτω καὶ τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν
ἡρώων, ὅτε κέν τιν' ἐπιζάφελος χόλος ἵκοι.

III.

De optativo pro coniunctivo.

Sequitur alterum genus orationis obliquae, quod optativum continet pro rectae orationis coniunctivo positum, et primo quidem sine particula *ἄν*. Ad hoc genus primo pertinet omnis illa optativi ratio, quae ex particulis finalibus pendet. Nam *ἐποίησα, ποιῶ, ποιήσω, ὅπως γένηται* quum sic dicatur, ut eventus significetur futurus esse, facile est ad intelligendum, recte ita dici ubique, ubi ea indicare volumus, quae utrum eveniant an non, experientia simus cognituri. Id ubi principale verbum prae-

sentis vel futuri temporis est, necessario se ita habet, quia quae ex eo pendent, non possunt non futura esse. Sed illud verbum si est praeteriti temporis, aut instat adhuc effectus, aut iam praeteriit. Si instat, eadem est coniunctivi necessitas, quae in re praesente et futura. Vt si quis venisse se dicat, ut nunc verba faciat, is dicet, *ἦλθον, ἵνα λέγω*. Nondum enim fecit, quod in animo habebat, quum veniret, sed est nunc demum facturus. Sed si et venit, et quam volebat orationem habuit, ita dicet, *ἦλθον ἵνα λέγοιμι*, non quo se iam habuisse orationem significet, sed ut consilium tantum, quo venerat, indicet, non autem se nunc demum exsequuturum illud consilium esse innuat. Exemplis in re tritissima non opus est. Sed unum tamen afferam, quod singulari modo conformatum est, Od. δ. 472.

ἀλλὰ μάλ' ὤφελλες Διΐ τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν
ῥέξας ἱερὰ κάλ' ἀναβαινέμεν, ὄφρα τάχιστα
σὴν ἐς πατρίδ' ἵκοιο.

Exspectes hic, ut in irrito consilio, *ἵκεο, ut venisses:* non venit enim: sed dixit *ἵκοιο*, non spectans quid evenerit, sed quo consilio res debuerit suscipi. Quod si *ἵκηαι* dixisset, adhuc rediturum significaret. Eodem modo etiam praesens et futurum verbi primarii optativo iunguntur, ubi de solo consilio sermo est: quod quum fit, ea ratione loquendi significamus, eventum non comprobatum iri facto. Aliter enim coniunctivo uteremur. Id pulcre perspexit Reisigius in Comm. cr. ad Oed. Col. p. 168. seqq. quem tamen in Electrae Euripideae loco v. 57. seqq. falli mihi videri, ad Sophoclis Electrae v. 57. dixi. In huiusmodi igitur exemplis optativus manifesto sic usurpatur, ut solo consilio indicando effectionem non sequuturam arguat. Est vero etiam, ubi utrique modo locus est, prouti rem animo concipias. Vt Iliad. χ. 348.

ὣς οὐκ ἔσθ' ὃς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι.

Eurip. Alc. 53.

ἔσθ' οὖν ὅπως Ἄλκηστις ἐς γῆρας μόλοι;

Quibus in locis coniunctivi significaturi essent, *qui arcere reperiatur; ut reperiatur ad senectutem pervenire:* optativi autem haec vis est: *qui putetur arcere; ut putetur ad senectutem pervenire.* Vide ad Soph. Ai. 1200.

Sic etiam cum voculis conditionalibus. Iliad. ρ. 7.

πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην,
τὸν κτάμεναι μεμαώς, ὅςτις τοῦ γ' ἀντίος ἔλθοι.

Od. λ. 287.

οὐδέ τι Νηλεὺς
τῷ ἐδίδου, ὃς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπους
ἐκ Φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης.

v. 138.

ἀλλ' ὅτε δὴ κοίτοιο καὶ ὕπνου μιμνήσκοιτο,
ἣ μὲν δέμνι' ἄνωγεν ὑποστορέσαι δμωῇσιν.

Nam recta oratione haec sic dicerentur: *κτενῶ, ὅςτις ἀντίον ἔλθῃ· οὐ δώσω, ὃς μὴ ἐλάσῃ· ὑποστορέσατε, ὅτε κοίτου μιμνήσκηται.* Magis ambiguum hoc est Od τ. 510.

καὶ γὰρ δὴ κοίτοιο τάχ' ἡδέος ἔσσεται ὥρη,
ὅντινά γ' ὕπνος ἕλοι γλυκερός.

Neque enim mirer, si quis hic coniunctivum exspectet. Sed quum addat Penelope se non posse dormire, facile intelligitur, eam per optativum hoc dicere, *qui se putet dormiturum esse.* Eodem modo Iliad. γ. 299.

ὁππότεροι πρότεροι ὑπὲρ ὅρκια πημήνειαν,
ὧδέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι, ὡς ὅδε οἶνος.

Atque ita dicturus erat, etiam si non *ῥέοι*, sed *ῥείτω* posuisset. Nam si *πημήνωσι* dixisset, futurum esse indicaret, ut alterutri sacramentum violarent: nunc vero optativum posuit, ut diceret, *si quem putemus periurum fore.* Ob eamdem caussam Demosthenes in Timocr. p. 747, 13. dixit, *καὶ ἐπαρῶμαι ἐξώλειαν ἑαυτῷ καὶ οἰκίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, εἴ τι τούτων παραβαίνοιμι.* Nam si *ἢν παραβῶ* dixisset, falsurus fidem videretur.

Saepissime pro rectae orationis coniunctivo ponitur optativus, si verbum principale eum modum habet. Nec mirum. Nam ubi summa sententiae ut sola cogitatione comprehensa enunciatur, eadem solet etiam partium eius conditio esse. Odyss. γ. 346.

Ζεὺς τόγ' ἀλεξήσειε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
ὡς ὑμεῖς παρ' ἐμεῖο θοὴν ἐπὶ νῆα κίοιτε.

De ea ratione dixi ad Sophocl. Ai. 904. 1200. Sic Homerus Iliad. ε. 212.

εἰ δέ κε νοστήσω καὶ ἐσόψομαι ὀφθαλμοῖσιν
πατρίδ' ἐμὴν ἄλοχόν τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,
αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς,
εἰ μὴ ἐγὼ τάδε τόξα φαεινῷ ἐν πυρὶ θείην.

Exspectes hic *θείω*, quia asseverat. Et potuerat ita dicere. Nam duobus modis hoc proferri licebat, aut recta oratione, ut votum ex conditione penderet, *εἰ μὴ ἐν πυρὶ θείω, si non cremavero, peream;* aut obliqua, ut conditio ex voto tamquam pars eius penderet: *peream nisi cremaverim*, i. e. *si fore putem ut non comburam.* Sic Aristophanes in Pace 1072.

ἐξώλης ἀπόλοι', εἰ μὴ παύσαιο βακίζων.

i. e. *dispereas, si te non destiturum putem.* Vide eumdem Eq. 694. Contra in sententia finali non licuit coniunctivum ponere Sophocli Phil. 524.

θυμὸν γένοιτο χειρὶ πληρῶσαί ποτε,
ἵν' αἱ Μυκῆναι γνοῖεν, ἡ Σπάρτη θ', ὅτι
χἠ Σκῦρος ἀνδρῶν ἀλκίμων μήτηρ ἔφυ.

Nam si esset coniunctivo usus, sic loqueretur, ut qui voti se compotem futurum non dubitaret. Eadem ratio est horum versuum, Od. ξ. 402.

ξεῖν', οὕτω γάρ κέν μοι ἐϋκλείη τ' ἀρετή τε
εἴη ἐπ' ἀνθρώπους ἅμα τ' αὐτίκα καὶ μετέπειτα,
ὅς σ' ἐπεὶ ἐς κλισίην ἄγαγον καὶ ξείνια δῶκα,
αὖτις δὲ κτείναιμι, φίλον δ' ἄπο θυμὸν ἑλοίμην.

Alia optativi ex optativo principali pendentis exempla cum pronomine relativo vide Iliad. *μ*. 228. *ν*. 118. 322. 344. *ξ*. 92. Odyss. *α*. 47. 229. *β*. 336. (*π*. 386.) *δ*. 222. *ϑ*. 240. cum *ὅτε* Iliad. *φ*. 429. Od. *ε*. 189. *ι*. 333. *λ*. 374. *μ*. 106. 114. *φ*. 116. *ψ*. 185. cum *ὁπότε σ*. 147. Non est tamen ita constans hic usus, ut non aliquando in orationem rectam redeat constructio. Ita Odyss. *γ*. 318.

κεῖνος γὰρ νέον ἄλλοϑεν εἰλήλουϑεν
ἐκ τῶν ἀνϑρώπων, ὅϑεν οὐκ ἔλποιτό γε ϑυμῷ
ἐλϑέμεν, ὅντινα πρῶτον ἀποσφήλωσιν ἄελλαι.

δ. 649.

τί κεν ῥέξειε καὶ ἄλλος,
ὁππότ᾽ ἀνὴρ τοιοῦτος, ἔχων μελεδήματα ϑυμῷ,
αἰτίζῃ; χαλεπόν κεν ἀνήνασϑαι δόσιν εἴη.

Huic tamen loco nihil tribuerim, in quo tanto facilius *αἰτίζοι* scribi possit, quod etiam *αἰτίζει* scriptum invenitur.

IV.

De optativo cum ἂν pro coniunctivo cum ἄν.

Mutatur autem non solum is coniunctivus, qui caret particula *ἄν*, in optativum, sed etiam qui adiunctam habet eam particulam. Od. *ν*. 415. ut quidem cum cod. Harl. in postrema ed. dedit Wolfius:

ᾤχετο πευσόμενος μετὰ σὸν κλέος, ἥν που ἔτ᾽ εἴης.

Nam recta oratio foret, *πεύϑομαι ἥν που ἔτ᾽ ᾖς*. Quod si, ut vulgo, *εἴ που ἔτ᾽ εἴης* scribitur, erit id recta oratione *πεύϑομαι εἴ που ἔτ᾽ εἶ*. Iliad. *β*. 597.

στεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν, εἴπερ ἂν αὐταὶ
Μοῦσαι ἀείδοιεν.

Nam recta oratio est, *νικήσω, ἤνπερ αὐταὶ Μοῦσαι ἀείδωσιν*. *ι*. 304.

νῦν γάρ χ᾽ Ἕκτορ᾽ ἕλοις, ἐπεὶ ἂν μάλα τοι σχεδὸν ἔλϑοι.

Vide τ. 208. ω. 227. Od. β. 105. (τ. 150.) δ. 222. η. 315. π. 392. (φ. 162.) Aristoph. Eq. 1056.

καί κε γυνὴ φέροι ἄχος ἐπεί κεν ἀνὴρ ἀναθείη.

Neque hoc epicis proprium est, sed commune Graecis omnibus. Aeschylus Pers. 450.

ἐνταῦθα πέμπει τούςδ', ὅπως, ὅταν νεῶν
φθαρέντες ἐχθροὶ νῆσον ἐκσωζοίατο,
κτείνοιεν εὐχείρωτον Ἑλλήνων στρατόν.

Demosthenes ad Onetor. p. 865, 22. *ὥςτ' ἐκ τῶν γιγνομένων οὐκ ἔσθ' ὅςτις οὐχ ἡγεῖτο τῶν εἰδότων δίκην με λήψεσθαι παρ' αὐτῶν, ἐπειδὰν τάχιστα ἀνὴρ εἶναι δοκιμασθείην.* Geminus huic locus est in orat. in Aphobum p. 814, 18. *κἀκείνῳ μὲν ἔδωκεν ἐκ τῶν ἐμῶν ἑβδομήκοντα μνᾶς καρπώσασθαι τοσοῦτον χρόνον, ἕως ἂν ἐγὼ ἀνὴρ εἶναι δοκιμασθείην.* Sed ibi Bekkerus delevit ἄν, aliquot codd. auctoritate. Servavit autem libris omnibus firmatum in Plat. Phaedone p. 101. D. *εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἔχοιτο, χαίρειν ἐῴης ἂν καὶ οὐκ ἀποκρίναιο, ἕως ἂν τὰ ἀπ' ἐκείνης ὁρμηθέντα σκέψαιο, εἴ σοι ἀλλήλοις ξυμφωνεῖ ἢ διαφωνεῖ;* etsi mox eodem in loco ἕως sine ἂν iunctum est optativo. Thucyd. VIII. 54. *καὶ ἐψηφίσαντο πλεύσαντα τὸν Πείσανδρον καὶ δέκα ἄνδρας μετ' αὐτοῦ πράσσειν, ὅπῃ ἂν αὐτοῖς δοκοίη ἄριστα ἕξειν.* Duo ibi codd. omittunt ἄν. Plures omittunt in his VIII. 68. *καὶ ἐκ πλείστου ἐπιμεληθεὶς Ἀντιφῶν ἦν, ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενὸς ὕστερος, καὶ κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος, καὶ ἃ ἂν γνοίη εἰπεῖν.* Duo ibi codd. *καὶ ἂν ἃ γνοίη εἰπεῖν.* Antiphon p. 722. (59. §. 34. Bekk.) *οὗτοι δὲ θάνατον τῷ μηνυτῇ τὴν δωρεὰν ἀπέδοσαν, ἀπαγορευόντων τῶν φίλων τῶν ἐμῶν μὴ ἀποκτείνειν τὸν ἄνδρα πρὶν ἂν ἐγὼ ἔλθοιμι.* Xenophon de rep. Lac. I. 8. *εἰ δέ τις αὖ γυναικὶ μὲν συνοικεῖν μὴ βούλοιτο, τέκνων δὲ ἀξιολόγων ἐπιθυμοίη, καὶ τούτῳ νόμον ἐποίησεν, ἥντινα ἂν εὔτεκνον καὶ γενναίαν ὁρῴη, πείσαντα τὸν ἔχοντα, ἐκ ταύτης τεκνοποιεῖσθαι.* Non recte Heindorfium puto eiici voluisse ἄν.

Nec *δοκῇ* scripserim cum L. Dindorfio in eiusdem libri II. 11. *ὅπως δὲ μηδ' εἰ ὁ παιδονόμος ἀπέλθοι, ἔρημοί ποτε οἱ παῖδες εἶεν ἄρχοντος, ἐποίησε τὸν ἀεὶ παρόντα τῶν πολιτῶν κύριον εἶναι καὶ ἐπιτάττειν τοῖς παισὶν ὅ τι ἂν ἀγαθὸν δοκοίη εἶναι.*

Parum docta est Thomae M. adnotatio p. 267. *τὸ δὲ ἐάν, τὸ ἄν, τὸ κἄν, τὸ ἤν, καὶ τὸ ὅταν ἀεὶ μετὰ ὑποτακτικοῦ παρὰ τοῖς ἀκριβεστάτοις. εἰ γὰρ καὶ εὕρηται ἅπαξ παρὰ Θουκυδίδῃ ἐν τῇ τρίτῃ, ἤν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, καὶ παρὰ Λουκιανῷ ἐν τοῖς Ἀληθινοῖς, ἐὰν καταχθείημεν εἰς τὰς νήσους, καὶ αὖθις ἐν τῷ Βίων πράσεις, καὶ ταῦτα ἢν ἐθελήσειεν ἀποδόσθαι οὑτοσί, ἀλλ' οὐ δεῖ ζηλοῦν τὸ ἅπαξ ῥηθέν.* Nam in posteriore Luciani loco corruptis libris usus est. Recte legitur hodie in Vitarum auctione c. 11. T. I. p. 551. *ναύτης δ' ἂν ἴσως ἢ κηπωρὸς ἐν καιρῷ γένοιο· καὶ ταῦτα, ἢν ἐθέλῃ σε ἀποδόσθαι οὑτοσὶ τὸ μέγιστον δύ' ὀβολῶν.* In altero autem loco, Verae hist. II. 29. etsi hodie scriptum videmus *ἵν' εἰ*, tamen recte se habet, quod praebent codd. Gorl. et Aug. *ἵν' ἐάν*, conveniens orationi obliquae. Verba sunt: *συνέπεμψε δέ μοι ὁ Ῥαδάμανθυς τὸν πορθμέα Ναύπλιον, ἵν', ἐὰν καταχθείημεν ἐς τὰς νήσους, μηδεὶς ἡμᾶς συλλάβοι.* Quo pacto idem loquutus est in Timone c. 39. T. I. p. 151. *τί γὰρ ἂν καὶ πάθοι τις, ὁπόταν οἱ θεοὶ βιάζοιντο;* Maior est de Thucydidis loco III. 44. dubitatio: *ἤν τε γὰρ ἀποφήνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον· ἤν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο.* Quattuor ibi codd. apud Bekkerum *εἴτε*, quae videtur grammaticorum correctio esse. Tractatus est hic locus a multis, a me ipso ad Viger. p. 822. Neque, opinor, debebam ab sententia ibi proposita recedere in diss. de praeceptis quibusdam Atticistarum p. 16. Nihil est enim, quod accommodatius illi loco sit, quam *εἶεν* pro apodosi esse, ut ad *ἔχοντες* ex praecedentibus intelligatur *ἀδικῶσιν*. De *εἶεν* vide Bekkeri Anecd. p. 243, 24. et Timaei Lex. Plat. p. 94. In octavo autem libro c. 27. quum vulgo legatur, *ὡς τάχιστα δὲ ἐκέλευε — ἀποπλεῖν*

ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν ἤδη ξυναγαγόντας πάσας τὰς ναῦς, τοὺς ἐπίπλους, ἣν που καιρὸς εἴη, ποιεῖσθαι· etsi propter orationem obliquam ferri potest optativus, quem sic defendit Poppo vol. I. p. 144. tamen, nisi gravior aliqua caussa accedat, coniunctivum praeferre in tali additamento quum alii, tum Thucydides consueverunt, sicut in illo ipso capite paullo superius *ἢν ἡσσηθῶσι* posuit. Itaque *ἢ* e cod. Vat. nescio an recte dederit Bekkerus. Neque apud Xenophontem Cyrop. IV. 2, 6. recte legi puto *οἳ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι κἂν αὔριον ἕωθεν εὔζωνοι πορεύοιντο καταλήψοιντο*: ubi Guelf. et Par. *καὶ ἤν*. Qui locus est eiusmodi, ut permirum sit, ni verum sit usitatissimum illud *κἂν αὔριον εἰ ἕωθεν εὔζωνοι πορεύοιντο,* quod Schneiderus coniecit. Verum si quibusdam in exemplis non recte optativus locum tenet coniunctivi, in aliis tamen vel aperte praestat, vel saltem offensione caret. Sic apud Xenophontem in Cyrop. I. 6, 22. *καὶ εἰ δὴ πείσαις ἐπαινεῖν τέ σε πολλούς, ὅπως δόξαν λάβοις, καὶ κατασκευὰς καλὰς ἐφ᾽ ἑκάστῳ αὐτῶν κτήσαιο, ἄρτι τε ἐξηπατηκὼς εἴης ἄν, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, ὅπου ἂν πεῖραν δοίης, ἐξεληλεγμένος ἂν προσέτι καὶ ἀλάζων φαίνοιο.* Quem locum non recte interpretatus est Reisigius p. 111. Nec quod ille putat, dici hic potuit *εἰ πεῖραν ἂν δοίης*. Alio modo erravit Heindorfius, qui, nisi *ἂν* deleretur, *δῷς* scribendum censuit. At in re ficta et non nisi cogitando sumpta *ὅπου ἂν δῷς*, quod ad experientiam refertur, locum non habet. Apte affert ibi Poppo Mem. S. I. 2, 6. *τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὁμιλίας μισθὸν ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει, διὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι παρ᾽ ὧν ἂν λάβοιεν τὸν μισθόν.* I. e. non *iis a quibus accepissent pecuniam*, ut si omisisset *ἄν*, sed *a quibuscumque accepissent*. Cyrop. V. 5, 1. *ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπέπρακτο, πέμπει πρὸς Κυαξάρην καὶ ἐπέστελλεν αὐτῷ ἥκειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ὅπως περί τε τῶν φρουρίων ὧν εἰλήφεσαν βουλεύσαιντο ὅ τι χρήσαιντο, καὶ θεασάμενος τὸ στράτευμα καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβουλος γίγνοιτο ὅ τι ἂν δοκοίη ἐκ τούτου πράττειν.* Suspectum hic habent quidam *ἄν*, omissum in cod. Alt. At recte se

habet. Nam uti dixit *ὅ τι χρήσαιντο*, quia re in praesens tempus translata dicendum erat *ὅπως βουλεύσωνται ὅ τι χρήσωνται*, ita scripsit *ὅτι ἂν δοκοίη*, quia id erat *ὅπως σύμβουλος γένηται ὅτι ἂν δοκῇ πράττειν*. VII. 5, 49. *ἐλογιζόμην, εἰ ταῦτα προθύμως σοι συλλάβοιμι, ὡς οἰκεῖός τέ σοι ἐσοίμην καὶ ἐξέσοιτό μοι διαλέγεσθαί σοι ὁπόσον ἂν χρόνον βουλοίμην*. VIII. 3, 48. *ὃ δ' αὖ ἐνόμιζε μακαριώτατος εἶναι, ὅτι ἐπίτροπον ἕξοι, σχολὴν παρέχοντα πράττειν ὅ τι ἂν αὐτῷ ἡδὺ εἴη*. Sed in eodem capite §. 38. quod legitur de agello: *ὅ τι γὰρ ἂν λάβοι σπέρμα, καλῶς καὶ δικαίως ἀπεδίδου αὐτό τε καὶ τόκον οὐδέν τι πολύν·* in eo tollendum *ἄν*. Non est enim id ex *ὅ τι ἂν λάβῃ*, sed ex *ὅ τι ἔλαβε* in optativum conversum. Addam alia optativi in obliqua oratione pro coniunctivo positi exempla. Cum *ὃ ἄν*, Herodoti I. 119. Demosth. p. 518, 13. sed utroque loco alii libri coniunctivum praebent. Cum *ὅ τι ἂν* Herod. I. 119. et cum *ὅσως ἂν* VI. 44. cum *ὡς ἄν*, *simulatque* significante I. 96. Epicur. epist. p. 21. §. 44. ed. Schneid. cum *πρὶν ἂν* Xenoph. Hell. II. 3, 48. 4, 18.

Apparet ex his, reprehensione vacuum esse usum optativi pro coniunctivo, adiuncta particula *ἄν*. Ex quo colligi potest, eamdem etiam particularum *ὡς ἂν* et *ὅπως ἂν* rationem esse. Atque apud epicos quidem et Herodotum hae particulae saepius obliquae orationis optativum pro coniunctivo adiectum habent. Odyss. ϑ. 20.

καί μιν μακρότερον καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι,
ὥς κεν Φαιήκεσσι φίλος πάντεσσι γένοιτο.

ρ. 362.

ὤτρυν', ὡς ἂν πύρνα κατὰ μνηστῆρας ἀγείροι.

Magis ut *posse* significetur, ω. 80.

ἀμφ' αὐτοῖσι δ' ἔπειτα μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβον
χεύαμεν Ἀργείων ἱερὸς στρατὸς αἰχμητάων
ἀκτῇ ἐπὶ προὐχούσῃ, ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ,
ὥς κεν τηλεφανὴς ἐκ ποντόφιν ἀνδράσιν εἴη
τοῖς οἳ νῦν γεγάασι, καὶ οἳ μετόπισθεν ἔσονται.

et 332.

σὺ δέ με προΐεις καὶ πότνια μήτηρ
ἐς πατέρ' Αὐτόλυκον μητρὸς φίλον, ὄφρ' ἂν ἑλοίμην
δῶρα, τὰ δεῦρο μολών μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν.

Herodotus I. 152. ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἷμα περιβαλόμενος, ὡς ἂν πυνθανόμενοι πλεῖστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων, καὶ καταστάς, ἔλεγε πολλά, τιμωρέειν ἑαυτοῖσι χρήζων. V. 37. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεὶς τὴν τυραννίδα, ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὡς ἂν ἑκόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίατο. IX. 22. μαθόντες δὲ τὸ γεγονός, διακελευσάμενοι, ἔλαυνον τοὺς ἵππους πάντες, ὡς ἂν τόν γε νεκρὸν ἀνελοίατο. IX. 51. μετακινέεσθαί τε ἐδόκεε τότε ἐπεὰν τῆς νυκτὸς ᾖ δευτέρη φυλακή, ὡς ἂν μὴ ἰδοίατο οἱ Πέρσαι ἐξορμεωμένους, καί σφεας ἑπόμενοι ταράσσοιεν οἱ ἱππόται. I. 75. ποιῆσαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθέην ὀρύσσειν, ἄγοντα μηνοειδέα, ὅκως ἂν τὸ στρατόπεδον ἱδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὖτις παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐςβάλλοι. I. 91. προθυμεομένου δὲ τοῦ Λοξίεω ὅκως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροίσου γένοιτο τὸ Σαρδέων πάθος, καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷόν τε ἐγένετο παραγαγεῖν Μοίρας. I. 110. κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅκως ἂν τάχιστα διαφθαρείη. II. 126. καὶ τοῦ ἐςιόντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι, ὅκως ἂν αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. III. 44. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσεα τὸν Κύρου, συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅκως ἂν καὶ παρ' ἑωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ. V. 98. ὡς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅκως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. VIII. 13. ἐποιέετο δὲ πᾶν ὑπὸ θεοῦ, ὅκως ἂν ἐξισωθείη τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικόν, μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη. Pindarus Ol. VII. 71.

τότε καὶ φαυσίμβροτος δαί-

μων Ὑπεριονίδας μέλλον ἔντει-
λεν φυλάξασθαι χρέος
παισὶν φίλοις,
ὡς ἂν θεᾷ πρῶτοι κτίσαιεν
βωμὸν ἐναργέα καὶ σε-
μνὰν θυσίαν θέμενοι,
πατρί τε θυμὸν ἰάναιεν κόρᾳ τ᾽ ἐγ-
χειβρόμῳ.

Aeschylus Ag. 370.

Δία τοι ξένιον μέγαν αἰδοῦμαι
τὸν τάδε πράξαντ᾽, ἐπ᾽ Ἀλεξάνδρῳ
τείνοντα πάλαι τόξον, ὅπως ἂν
μήτε πρὸ καιροῦ μήθ᾽ ὑπὲρ ἄστρων
βέλος ἠλίθιον σκήψειεν.

Xenophon Hell. IV. 8, 16. λάθρᾳ γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως ἂν πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προςδέοιντο. et §. 30. ὅπως δ᾽ ἂν ἐκεῖ ἐῤῥωμενέστατον τὸ στράτευμα ποιήσαιντο, ἐξ ἄλλων τε πόλεων ἠργυρολόγει καὶ εἰς Ἄσπενδον ἀφικόμενος ὡρμίσατο ἐς τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν. Andocides p. 124. (180. §. 23.) ἐκ ταύτης γὰρ παιδοποιεῖται τῆς γυναικός, ἣν ἀντ᾽ ἐλευθέρας δούλην κατέστησε, καὶ ἧς τὸν πατέρα καὶ τοὺς προςήκοντας ἀπέκτεινε, καὶ ἧς τὴν πόλιν ἀνάστατον πεποίηκεν, ὡς ἂν μάλιστα τὸν υἱὸν ἐχθρὸν ἑαυτῷ καὶ τῇ πόλει ποιήσειε. Demosth. p. 74, 24. ὡς δ᾽ ἂν ἐξετασθείη μάλιστ᾽ ἀκριβῶς, μὴ γένοιτο. Quae ibi Schaeferus attulit, habent illa quidem optativum pro coniunctivo, sed sine ἄν. Corrigendus videtur in hoc genere Andocides p. 38. (124. §. 79.) apud quem e verbis Πατροκλείδης εἶπεν pendent haec: εἰ δὲ μή, ἔνοχον εἶναι τὸν παραβαίνοντα ταῦτα ἐν αὐτοῖς ἐν οἷςπερ οἱ ἐξ Ἀρείου πάγου φεύγοντες, ὅπως ἂν ὡς πιστότατα ἔχοι Ἀθηναίοις καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον. Aptior enim hic omnino coniunctivus est.

De illa particularum finalium cum optativo et particula ἄν constructione, quae refertur ad eum finem, ut quid possit fieri, infra explicabitur.

V.

De optativo rectae orationis sine ἄν.

Venio nunc ad eum optativi usum, quem supra dixi rectae orationis speciem habere, quod eo nostra ipsorum cogitata sic enunciamus, ut non distinguamus cogitantem ab loquente. Habet is autem ipse per se sine particula ἄν quattuor formas: nam vel optantis est, vel iubentis, vel volentis, vel opinantis.

Atque optatio natura sua nihil est nisi cogitatio rei, quam, quum non sit, esse cupimus. Ea necessario caret particula *ἄν*, quia quod optamus tantum abest ut conditione aliqua restringi velimus, ut ipsum habeamus pro conditione, qua impleta bene nobis fore speremus. Vnde multae optationes etiam cum particula conditionali proferuntur: *εἴ μοι ξυνείη φέροντι μοῖρα τὰν εὔσεπτον ἄγνειαν λόγων ἔργων τε πάντων:* i. e. *si id fiat, bene mihi sit.* Idem est *εἴθε*, ortum ex *εἰ θεέ.* Plerumque autem sine particula conditionali: *ἀδόντα δ' εἴη με τοῖς ἀγαθοῖς ὁμιλεῖν.* Qualia sic puta dici: *liceat mihi* (i. e. sumo licere) *bonorum consuetudine frui: tum bene sit.* Sed hoc totum genus, quod optatione continetur, tam planum est, ut non opus sit exemplis. Vnum tamen afferam, quod in eo tectius recondita latet optatio. Achilles Iliad. ψ. 150. Spercheum alloquens, cui comam aluerat, quam nunc Patroclo est consecraturus, ita loquitur:

νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Πατρόκλῳ ἥρωϊ κόμην ὀπάσαιμι φέρεσθαι.

Optat enim, ut per Spercheum sibi liceat, quam huic nutriverat comam, dicare Patroclo. Quamquam id etiam *velim dare* dicas. Illud tamen tenendum est, epicos veteres, qui liberius particula *κέν* utuntur, ne in optando

quidem ea prorsus abstinuisse. Ita in optativo conditionali Hom. h. Apoll. 51.

Δῆλ', εἰ γάρ κ' ἐθέλοις ἕδος ἔμμεναι υἷος ἐμοῖο.

et sine conditione Iliad. ζ. 281.

ὥς κέ οἱ αὖθι
γαῖα χάνοι.

Sed Od. ο. 544. de quo loco non recte iudicavi ad hymn. Apoll. 51. scribendum videtur:

Τηλέμαχ', εἰ γὰρ καὶ σὺ πολὺν χρόνον ἐνθάδε μίμνοις,

quo spectat κε in uno codicum Vindob. Hoc dicit: *etiam si tu diutius ibi maneas.*

Proxima optationi est iubendi significatio, quae nunc precatione continetur, ut in Philocteta,

Ὕπν' ὀδύνας ἀδαής, Ὕπνε δ' ἀλγέων,
εὐαὴς ἡμῖν ἔλθοις.

nunc propior imperio est. Iliad. ω. 144. (178.)

κῆρυξ τίς οἱ ἕποιτο γεραίτερος.

Odyss. ξ. 407.

τάχιστά μοι ἔνδον ἑταῖροι
εἶεν.

Vide ibidem 496. Il. ξ. 107. ρ. 640. Aeschylus Ag. 953.

ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι ταῦθ', ὑπαί τις ἀρβύλας
λύοι τάχος, πρόδουλον ἔμβασιν ποδός.

Aristophanes Vesp. 1431.

ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

Herodotus VII. 5. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις τάπερ ἐν χερσὶ ἔχεις. Quo tamen loco quidam libri ἀλλ' εἰ.

Coniunctissima est voluntatis significatio, quae in

prima potissimum persona elucescit. Od. π. 383. Antinous Telemacho insidias struendas censens, ita loquitur:

ἀλλὰ φθέωμεν ἑλόντες ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,
ἢ ἐν ὁδῷ· βίοτον δ' αὐτοὶ καὶ κτήματ' ἔχωμεν,
δασσάμενοι κατὰ μοῖραν ἐφ' ἡμέας· οἰκία δ' αὖτε
κείνου μητέρι δοῖμεν ἔχειν, ἠδ' ὅςτις ὀπυίοι.

Coniunctivi adhortationem continent: occidi enim Telemachum, opesque eius dividi, id est quod iubet. De Penelope vero iam non praecipit quidquam, sed proponit, quid fieri cupiat: *domum matri eius dari velim.* Iliad. ο. 45. Iuno Iovi de Neptuno dicit:

αὐτάρ τοι καὶ κείνῳ ἐγὼ παραμυθησαίμην
τῇ ἴμεν, ᾗ κεν δὴ σὺ, κελαινεφὲς, ἡγεμονεύῃς.

Velim illi suadere. Quod non est ita dubitanter dictum, ut si ἄν esset additum, qua particula conditio aliqua significaretur, ut in eadem oratione v. 39.

σὴ θ' ἱερὴ κεφαλὴ, καὶ νωΐτερον λέχος αὐτῶν
κουρίδιον, τὸ μὲν οὐκ ἄν ἐγώ ποτε μὰψ ὀμόσαιμι.

Non temere iurarem, nisi vera dicerem. In primis aptum est huic discrimini illustrando illud Theocriti XXIX. 37.

νῦν μὲν κἠπὶ τὰ χρύσεα μᾶλ' ἔνεκεν σέθεν
βαίην, καὶ φύλακον νεκύων πεδὰ Κέρβερον·
τόκα δ' οὐδὲ καλεῦντος ἐπ' αὐλείαις θύραις
προμόλοιμί κε, παυσάμενος χαλεπῶ πόθω.

Aeschines p. 611. (552. §, 218.) *ἐγὼ δὴ οὔτε τὰς Δημοσθένους διατριβὰς ἐζήλωκα, οὔτ' ἐπὶ ταῖς ἐμαυτοῦ αἰσχύνομαι, οὔτε τοὺς εἰρημένους ἐν ὑμῖν λόγους ἐμαυτῷ ἀῤῥήτους εἶναι βουλοίμην, οὔτε τὰ αὐτὰ τούτῳ δημηγορήσας ἐδεξάμην ἄν ζῆν.* Deesse ἄν putat Bekkerus.

Quum nonnumquam vel propter librorum discrepantiam, vel propter sententiae rationem dubium videri possit, utrum nudus optativus, an idem modus cum particula

ἂν coniunctus, an coniunctivus praeferri debeat, paucis declarabimus, quid hae dicendi formae differant.

Atque ut a coniunctivo incipiamus, is deliberantis est, ut in Eumenidibus 791. 821.

τί ῥέξω, γένωμαι;

quid agam? quid me fiat? Deliberatio autem quum ad agendum spectet, refertur coniunctivus necessario ad futura, subestque ei haec sententia: *nescio.* Alia est optativi ratio, ut apud Theocritum XXVII. 24.

καὶ τί, φίλος, ῥέξαιμι;

quod illic quidem vertendum est, *quid facerem?* Id vero non est deliberantis, sed iudicium exquirentis, subiectamque habet hanc sententiam: *non puto.* Iudicari autem de praesentibus et praeteritis non minus quam de futuris potest. Quare optativi usus nulli est tempori adstrictus. Hinc fit, ut, quum de praeteritis loquimur, necessario sit optativo utendum, quia de his iudicari quidem, sed non deliberari potest. Vt in Aeschyli Supplicum initio:

τίνα γοῦν χώραν εὔφρονα μᾶλλον
τῆσδ' ἀφικοίμεθα;

Patet autem, si rectam orationem restituas, non ubique posse eius verbi, cuius optativum positum videmus, indicativum adhiberi. Vt hoc ipsum *τί ῥέξαιμι* recta oratione dictum non est *τί ἔρεξα*, sed *τί ῥεκτέον ἦν;* Sed si quaeras *ποιήσειε τοῦτο; fecerit istud?* tum vero licebit recta oratione dici, *ἐποίησε τοῦτο;* Nimirum hic de facto quaeritur; in illo autem exemplo de recte faciendo: ut ibi quoque eiusdem verbi indicativo uti possis, modo sic dicas, *οὐκ ὀρθῶς ἔρεξα;* Nam illud *τί ῥέξαιμι* re vera nihil est nisi coniunctivi in oratione obliqua cum optativo commutatio. Tertia ratio est optativi cum particula ἂν coniuncti, ut Iliad. τ. 90.

ἀλλὰ τί κεν ῥέξαιμι;

quae quod optativum habet ipsa quoque est iudicium ex-

quirentis, sed, quoniam additum est *ἄν*, de re ex aliqua conditione suspensa, ut sensus sit, *non puto*, *nisi quadam conditione*, id quod licet etiam sic exprimi, *non puto posse.* Nam quod potest vel non potest fieri, ex conditione aliqua pendeat necesse est. Id igitur recta oratione dicas, *ἔρεξα ἄν, ἢ οὔ; Nempe non fecissem.* Ex his facile coniici potest, nonnumquam his formis omnibus locum esse. Vt in Aristophanis Pluto v. 374.

ὦ Ἡράκλεις, φέρε ποῖ τις οὖν
τράποιτο; τἀληθὲς γὰρ οὐκ ἐθέλεις φράσαι.

Quo loco si cum cod. Borg. legitur *ποῖ τις ἂν τράποιτο*, sensus est, *quo quis se vertere possit? wo könnte man sich hinwenden?* Coniunctivus significaret, *quo quis se vertat? wo soll man sich hinwenden?* Vulgata vero hominis est secum cogitantis, quid vel ipse vel quivis statuat de dictis illius, quem tergiversari credit: *quo quem se vertere quis censeat? wo möchte man sich hinwenden?* Eadem ratio est v. 438.

ἄναξ Ἄπολλον καὶ θεοί, ποῖ τις φύγοι;

ubi qui *φύγῃ* scribunt, deliberantem faciunt Blepsidemum. Idque etsi non est in libris, tamen aptius illo loco videtur. Sic etiam apud Demosthenem in Lept. p. 492, 21. quo loco optativi caussa utitur Reisigius, praestat quod ex aliquot codd. dedit Bekkerus: *εἰ δὲ μηδ' ἂν εἷς ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τοῦτ' ἔχοι δεῖξαι γεγονός, τίνος εἵνεκ' ἐφ' ἡμῶν πρῶτον καταδειχθῇ τοιοῦτον ἔργον;* Recte vero apud Sophoclem Ant. 604. scriptum est,

τεάν, Ζεῦ, δύνασιν τίς ἀνδρῶν
ὑπερβασία κατάσχοι;

Vbi graviter errarunt, qui *κατάσχῃ* reposuerunt. Non enim hic deliberationi, sed opinioni locus est. Recte etiam apud Demosthenem in or. ad Phorm. p. 921, 1. legitur: *καὶ ὅσα μὲν εἶπε μετὰ τῆς ἀληθείας, μὴ χρῆσθε τεκμηρίῳ· ἃ δ' ἐψεύσατο τὸ ὕστερον, ἐπειδὴ διεφθάρη, πιστότερα ταῦθ' ὑπολάβοιτε εἶναι;* i. e. *haec vos veriora*

existimaturos quis putet? Et apud Andocidem p. 131. (184. §. 36.) *καίτοι οὐ δήπου, ὦ Ἀθηναῖοι, ὀστρακισθῆναι μὲν ἐπιτήδειός εἰμι, τεθνάναι δὲ οὐκ ἄξιος, οὐδὲ κρινόμενος μὲν ἀποφυγεῖν, ἄκριτος δὲ φεύγειν· ὁ δὲ τοσαυτάκις ἀγωνιζόμενος δικαίως καὶ νικήσας πάλιν δόξαιμι δι' ἐκεῖνα ἐκπεσεῖν;* Non mutassent viri docti *ὁ δέ* in *οὐδέ*, ne quid de Sluiteri conatu dicam, si vidissent, postrema verba per interrogationem proferri. Sed in Erotico Demostheni tributo p. 1404, 17. quod legitur, *τῷ γὰρ εἰκάσειέ τις θνητῶν, ὃ ἀθάνατον τοῖς ἰδοῦσιν ἐργάζεται πόθον;* etsi recte dictum est hoc sensu, *cui comparaturum quis putet?* tamen non contenderim non aut scriptum esse cum particula *ἄν*, aut potuisse scribi.

Multo difficilius iudicium est de iis locis, in quibus sine interrogatione nudus positus est optativus, quod fere tam tenue ac subtile discrimen est, ut non multum intersit, utrum addatur *ἄν* an omittatur. Reisigium quidem in huius rationis explicatione ita a vero aberrasse puto, ut quod de addita particula dici debebat, ad omissam transtulerit. Quam enim conditionem intelligendam existimat, quum omissa est particula, ea non nisi quum additum est *ἄν*, intelligi potest: si quidem omnino hanc vidimus illius particulae naturam esse, ut ad conditionem aliquam referatur. Ita quum illud Moschi I. 6.

ἔστι δ' ὁ παῖς περίσαμος· ἐν εἴκοσι πᾶσι μάθοις νιν,

sic interpretatur: *inter quosvis viginti noscas, si modo noscas:* non animadvertit, id dicendum fuisse *μάθοις ἄν*. Nam si in nudo optativo ea quam vult sententia inesset, plane aliud dixisset Moschus quam volebat. Non enim certissime, sed si fors fert noscitur, qui noscitur, si modo noscitur. Atqui Moschus non *fortasse noscas Amorem*, sed *noscas opinor* dicere voluit. Sed quos in laqueos sese implicuerit Reisigius illa quam proposuit ratione, apertissime cognosci potest ex iis, quae p. 130. dicit, Homericum illud Iliad. ε. 303.

μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν,

sic esse intelligendum, εἴ τινες φέροιεν, δύο γε οὐ φέροιεν, illud autem Iliad. α. 271.

κείνοισι δ' ἂν οὔτις
τῶν, οἳ νῦν βροτοί εἰσιν ἐπιχθόνιοι, μαχέοιτο,

non potuisse omissa particula dici, quia sic aut hoc cogitaretur, εἴ τις μάχοιτο, οὔτις μάχοιτο ἐκείνοις, aut hic sensus prodiret, εἴ τις μάχοιτο ἐκείνοις, οὔτις μάχοιτο ἐκείνοις, nemo non videt ita disputatum esse, ut, prouti quis velit, aut ex priore loco demonstrare possit, in altero delendam esse particulam, aut ex secundo loco ostendere addendam fuisse in priore. Nam si eodem modo, quo de hoc posteriore loco statuit, priorem interpretari volemus, duas habebimus perversas sententias, aut εἴ τινες φέροιεν, οὔτινες φέροιεν, aut εἰ δύο γε φέροιεν, οὐ δύο γε φέροιεν· sin posteriorem locum eo modo, quo de priore sentit, explicabimus, recte ille se habebit, evanescetque quam omissione particulae nasci putat perversitatem: εἴ τις μάχοιτο ἐκείνοις, οὔ τις τῶν νῦν μάχοιτο. Cur enim quum in altero loco urgeat additum praedicatum δύο γε, hic, ubi additum est etiam significantius, τῶν οἳ νῦν βροτοὶ εἰσὶν ἐπιχθόνιοι, pro non addito habet? Denique quid talibus fiet, quale hoc est, Iliad. φ. 274.

ἔπειτα δὲ καί τι πάθοιμι;

Quod ex ipsius praecepto quum sic interpretandum sit, εἴ τι πάθοιμι, πάθοιμί τι, quid id aliud est, quam quod in omnibus verborum modis locum habet? Nam etiam πάσχω quid aliud est quam πάσχω εἰ πάσχω? Itaque sic potius existimandum est, nudo optativo opinionem sine conditione, optativo cum particula ἂν autem suspensam ex conditione aliqua opinionem significari. Idque vidit etiam Matthiae ad Eurip. Hippol. 468. Atque illa quidem forma epici potissimum sunt usi. Homerus Od. γ. 231.

ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι.

Vide ibidem 319. ξ. 122. π. 386. Iliad. κ. 246. 556. ο. 45. 197. τ. 321. φ. 274. ω. 213. Duo huius generis

exempla, quod de iis aliter sentire video Reisigium, ipsis verbis adscribam. Iliad. β. 340.

ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο μήδεά τ' ἀνδρῶν.

quod ille p. 134. per interrogationis figuram explicandum censet: ea non opus esse, satis docent caetera quae memoravimus exempla. Et Iliad. υ. 426.

οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
ἀλλήλους πτώσσοιμεν ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας.

quod p. 130. nescio quo lapsu soloece dictum ratus, fecit ut eo nomine reprehendendum sit *πτώσσωμεν* scribendo. Sed Od. η. 314. scribendum:

οἶκον δέ κ' ἐγὼ καὶ κτήματα δοίην,
αἴκ' ἐθέλων γε μένοις.

Vulgo *δὲ ἐγώ·* codd. nonnulli *δέ τ' ἐγώ.* Sic etiam Od. λ. 103. recte Harl. et unus Vindobonensium:

ἀλλ' ἔτι μέν κε καὶ ὥς, κακά περ πάσχοντες, ἵκοισθε.

ubi vulgo *μέν γε καὶ ὥς.* Particulae *κε καὶ* iunctae reperiuntur etiam alibi, ut. Il. ο. 235. ξ. 131. 370. ρ. 546. Od. β. 332. ι. 303. 334. et *κεν καὶ* λ. 339. Vel ex his apparere puto, quod contendit Reisigius p. 123. omitti *ἄν*, ubi quid hypotheticum ita ponatur, ut ab ipso qui loquitur non certa ratione, sed quodam cogitandi arbitrio sit sumptum, ut est obscurius dictum, ita ne satis quidem verum esse. Exemplorum autem, quibus utitur, alia recte se habent, in quibus opinionem indicat optativus, alia vel optativum optantis habent, vel alias ob caussas ab hac disputatione removenda sunt. Et illa quidem, quae opinionem significant, haec sunt. Aristoph. Eq. 1057.

ἀλλ' οὐκ ἂν μαχέσαιτο· χέσαιτο γάρ, εἰ μαχέσαιτο.

Pind. Ol. III. 81. *κεινὸς εἴην.* Nam *κεῖνος εἴην*, quod probabat Reisigius, id ut optantis esset, hodie ipsum iam improbare credo. Ol. XI. fin.

τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ

οὔτ' ἐρίβρομοι λέον-
τες διαλλάξαιντο ἦθος.

Eurip. Hippol. 468.

οὐδὲ στέγην γὰρ ἧς κατηρεφεῖς δόμοι
καλῶς ἀκριβώσειαν.

Theocr. VIII. 89.

οὕτως ἐπὶ ματέρα νεβρὸς ἅλοιτο·

et 91.

οὕτω καὶ νύμφα γαμεθεῖσ' ἀκάχοιτο.

et hoc postremum quidem mirum est ab Reisigio non magis quam a Poppone in diss. de particula ἄν intellectum esse. Quod si ad γαμεθεῖσα, quod non est idem atque γαμηθεῖσα, attendissent, vidissent sensum esse: *ita puella nuptum expetita doleat.* Idem IV. 11.

πείσαι τοι Μίλων καὶ τὼς λύκος αὐτίκα λυσσῆν.

Ad idem genus etiam illi sunt loci referendi, in quibus quae indicatur opinio cum voluntatis quadam significatione coniuncta est. Theocr. VIII. 18.

σύριγγ' ἂν ἐποίησα καλὰν ἐγὼ ἐννεάφωνον —
ταύταν κατθείην.

hanc oppignerem. Isocr. Paneg. p. 253. C. οὐ γὰρ ἀποκρύψαιμι τἀληθές. Bekkerus optimi codicis auctoritate ἀποκρύψομαι, quod tamen non vacat suspicione manus correctricis. Eurip. Iph. Aul. 1210.

οὐδεὶς πρὸς τάδ' ἀντείποι βροτῶν.

nemo contradicet i. e. velit contradicere. Pind. Pyth. IV. 118.

Αἴσονος γὰρ παῖς ἐπιχώριος οὐ ξεί-
ναν ἱκοίμαν γαῖαν ἄλλων.

nolim venisse, quem locum audacissima coniectura ten-

tavit Reisigius in comm. cr. ad Oed. Col. 199. Mosch. III. 114.

τῷ δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι.

nisi ille scripsit *οὐδέ κ' ἐγὼ φθονέοιμι.* Theocr. XXII. 74.

οὐκ ἄλλῳ γε μαχεσσαίμεσθ' ἐπ' ἀέθλῳ.

XXVII. 60.

φῇς μοι πάντα δόμεν· τάχα δ' ὕστερον οὐδ' ἄλα δοίης.

Qui autem loci non debebant afferri, hi sunt: primo ubi optativus optantis est: Soph. Ai. 904. meae ed. Aesch. Ag. 225. Deinde in quibus *ἂν* idonea codicum auctoritate firmatur, ut in Plat. Theaet. p. 166. A. ubi cod. Bodl. et quattuor ex tredecim Bekkeri libris, et Cratyl. 397. A. ubi idem Bodl. et ex duodeviginti Bekkeri libris sex tuentur *ἄν*. Tum Soph. Oed. Col. 42. ubi vide quae notavimus. Porro Aristoph. Av. 180. ubi scribendum videtur *ὥςπερ εἴπῃ τις*. Apud Aeschylum Suppl. 735. facilior est Erfurdtii coniectura,

ἴσως γὰρ ἂν κῆρυξ τις ἢ πρέσβυς μόλοι·

quamquam non contenderim non potuisse omitti *ἄν*. In Eurip. Heracl. 527. particulae *δὲ καὶ μᾶλλον* faciunt, ut non valde laudandum putem Scaligerum, qui *πρέποι* pro *πρέπει* scribendum iudicaverit. De Soph. Antig. 912. vide quae adnotavi ad eum locum v. 903. meae ed. Denique illud valde miror, quod p. 134. a Schaefero in errorem abduci se passus est Reisigius. Nam quod ille ad Posidippi versum in Poesi gnom. p. 195. dicit, in verbis

ποίην τις βιότοιο τάμῃ τρίβον,

ut ex cod. edidit Brunckius, optativum defendi Metrodori parodia,

παντοίην βιότοιο τάμοις τρίβον,

nequaquam verum est. Posidippum enim, ut qui deliberaret, coniunctivo uti necesse erat; Metrodorus autem,

qui iuberet, non potuit non optativum ponere. Quod ibidem affert Schaeferus ex Iliad. δ. 93. η. 48.

ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο;

non est, ut ipse existimare videtur, dictum omissa, quae addenda fuisset, particula, sed quia conditio abest: *velisne mihi obedire?* Nam ubi inest conditio, ἂν est adiiciendum, ut in eo versu, qui in priore loco statim sequitur,

τλαίης κεν Μενελάῳ ἐπιπροέμεν ταχὺν ἰόν;

Nempe *si quis te roget*. Apud Platonem Euthyd. p. 292. E. libri consensu: καὶ ὅπερ ἔλεγον, τοῦ ἴσου ἡμῖν ἐνδεῖ ἢ ἔτι πλέονος πρὸς τὸ εἰδέναι τίς ποτ᾽ ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἥ ἡμᾶς εὐδαίμονας ποιήσειεν. Sentiebat vitium Heindorfius, qui ποιήσει scriptum malebat, suppleri tamen ad optativum ἂν posse ratus: in quo fallitur. Optativus quidem recte se habet, sed ut sit orationis obliquae, quam sic restitue: καὶ ὅπερ ἔλεγον τοῦ ἴσου ἡμῖν ἐνδεῖν, constructione illa, de qua dictum ad Viger. p. 745. 751. 894.

VI.

De optativo rectae orationis cum ἄν.

Iam denique dicendum est de optativi usu eo, qui adiungi postulat particulam ἄν. Atque ex iis, quae hactenus dicta sunt, satis planum esse putamus, propriam huius constructionis vim esse eam, ut opinio cum conditione coniuncta significetur. Vix ullum huic rationi declarandae aptius exemplum inveniri poterit, quam illud Aeschyli in Ag. 1057.

ἐντὸς δ᾽ ἂν οὖσα μορσίμων ἀγρευμάτων,
πείθοι᾽ ἄν, εἰ πείθοι᾽· ἀπειθοίης δ᾽ ἴσως.

Dubitanter enim dictum πείθοι᾽ ἄν, quia ex eo pendet, ut placeat Cassandrae obedire: sine conditione autem ἀπειθοίης, quod id putat futurum esse chorus. Alia quaedam

exempla, in quibus diserte addita est conditio, vide apud Reisigium p. 124.

Apparet ex his, optativo cum particula ἂν coniuncto opinionem significari de eo, quod ex aliqua conditione pendeat. Atqui quod sic demum esse putamus, ut non sit nisi conditione aliqua impleta, id apertum est non ut quod vere sit, sed ut quod possit esse cogitari. Eo factum est, ut grammatici particulam illam *σύνδεσμον δυνητικὸν* appellarent. Quod tamen non sic est intelligendum ac si *ποιοῖμ᾽ ἂν* idem sit quod *δύναμαι ποιεῖν*. Nam illud posterius rei verae enunciationem continet, esse mihi potestatem faciendi. Hoc autem *ποιοῖμ᾽ ἂν* opinionem indicat, facturum me esse, si forte impleta sit conditio aliqua, cur faciam. Vt quod est in Prometheo,

ἀλλ᾽ οὔτε σιγᾶν οὔτε μὴ σιγᾶν τύχας
οἷόν τέ μοι τάσδ᾽ ἐστί,

quis ita dicat, *οὔτε σιγῷμ᾽ ἄν, οὔτ᾽ οὐ σιγῷμ᾽ ἄν?* Neque enim quid fortasse facturus sit, dicere vult Prometheus, sed re vera nec tacere se nec non tacere iniuriam qua affectus sit posse. Contra quod posuit Herodotus IV. 195. *εἴη δ᾽ ἂν πᾶν, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσην ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὥρεον*, nemo non videt, si dixisset *δυνατόν ἐστι*, multo eum confidentius dixisse et detracta opinionis modestia, quam quum, ut fecit, opinari se indicavit, nihil, certis quidem conditionibus, incredibile esse. Et hoc quidem genus ita tritum est ut exemplis non indigeat.

VII.

De optativo cum ἂν pro futuro.

Cum hoc significatu coniunctissimus est alius, isque non minus frequens. Nam quae opinamur impleta aliqua conditione fieri, sive quae possunt fieri, per se ipsa nulli sunt tempori adstricta: sola enim in cogitatione nostra versantur. Itaque nisi diserte ad praesentia vel praeterita referuntur, consentaneum est, ut, quoniam rei vere fa-

ctae notatione carent, ad illud praecipue tempus trahantur, quod natura sua res non factas complectitur, i e. ad futurum. Ita factum est, ut optativus cum particula *ἂν* consociatus futuri significationem habere existimetur. Sed hoc quoque ita est comparatum, ut ipsum futurum tempus rem ut certam enunciet, optativus et *ἂν* autem ut talem, quae videatur futura esse, si impleatur illa ex qua pendet conditio. Ita differunt haec:

ἃ δεῖ γενέσθαι, ταῦτα καὶ γενήσεται.
ὅ τι τοι μόρσιμόν ἐστιν, τὸ γένοιτ' ἄν.

Attici quidem, qui amant omnia dubitantius dicere, prae caeteris hoc optativi usu delectantur. Qui si nonnumquam etiam quum quid certissime futurum dicere volunt, optativum praeferunt, non est ea negligentia existimanda, sed figura etiam aliis in dicendi generibus usitatissima, qua verba dubitationis plena, pronunciata significantius, fortius asseverant.

Hic vero optativi cum particula *ἂν* coniuncti usus vel per se ipse prodit, cur haud facile quis, ut futura indicet, futuri sit optativo usurus. Quum enim iam *γίγνοιτ' ἂν* et *γένοιτ' ἂν* ad res futuras referantur, quid opus est dicere *γενήσοιτ' ἄν?* Quin si quis ita loqueretur, videretur ille praesentia ac praeterita excludere. Id vero, nisi quaedam plane singularis ratio fieri iubeat, ne recte quidem faciat. Nam quae futuro aliquo tempore fieri possunt, etiam nunc possunt fieri, et ante facta esse. Quare vix puto exempla illius constructionis, quae non mendosa sint, inventum iri. Apud Aristophanem quidem Vesp. 1094. recte iam legitur:

οὐ γὰρ ἦν ἡμῖν ὅπως
ῥῆσιν εὖ λέξειν ἐμέλλομεν τότ', οὐδὲ
συκοφαντήσειν τινὰ
φρόντις, ἀλλ' ὅςτις ἐρέτης ἔ-
σοιτ' ἄριστος,

pro *ὃς ἄν,* ex libris Rav. et Ven. qui *ὅςτις ἂν* habet. Mirum vero apud Lycurgum §. 15. p. 149. Reisk. nullum

editorum ad haec verba offendisse: εὖ γὰρ ἴστε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι ᾧ πλεῖστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῷ πρός τε τοὺς θεοὺς εὐσεβεῖν καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ὁσίως καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως ἔχειν, τούτου πλεῖστον ἀμελεῖν δόξοιτ᾽ ἄν, εἰ τὴν παρ᾽ ὑμῶν οὗτος διαφύγοι τιμωρίαν. Id scribendum puto δόξαιτ᾽ ἄν.

VIII.

De optativo cum ἂν pro praeterito.

Alia vero in temporum ratione dubitatio sese offert, si de praesentibus et praeteritis quaeritur. Nam etsi πεποιήκοι ἂν aperte praeteriti temporis notationem continet, tamen hoc quoque non minus ad futurum trahi potest, ut factum quid fore significetur, quam ποιοῖ ἂν et ποιήσειεν ἄν. Et tamen ista omnia etiam non modo praesentis, sed adeo praeteriti significationem habent. Huius rei ratio sic est animo informanda. Manet sua cuique tempori vis. Et aoristus quidem praeteriti quum proprie id quod aliquando factum sit significet, transfertur ad ea omnia, quae ut iam perfecta cogitari volumus, sive ea ante perfecta sint, sive nunc, sive postero tempore, ita tamen, ut quum de re praesente vel futura dicitur, cogitationem tantum perfectionis contineat, ideoque vel ipse, ut in imperativo vel in optativo cum ἄν, cogitationem indicet, vel ex verbo pendeat quo quid cogitari significetur. Quoniam autem quae iam perfecta esse cogitantur, vacua sunt notione durantis facti, consequens est non posse usurpari aoristum, ubi quid ut nondum ad finem perductum, ideoque vel durans adhuc, vel ex eiusdem actionis nondum absoluta repetitione constans cogitari volumus, sed ad ea pertinere, quae vel brevi momento temporis vel semel facta intelligimus. Ita patet, manere propriam aoristi vim in omni eius usu, licet prima specie diversissimo. Hinc illae observationes grammaticorum verissimae: Apollonii de Syntaxi III. 24. p. 251. (253. Bekk.) ὁ γὰρ ἀποφαινόμενος οὕτω, γρά-

φε, σάρου, σκάπτε, ἐν παρατάσει τῆς διαθέσεως τὴν πρόςταξιν ποιεῖται, ὡς ἔχει καὶ τό,

βάλλ' οὕτως, αἴ κέν τι φόως Δαναοῖσι γένηαι·

φησὶ γάρ, ἐν τῷ πολέμῳ καταγίνου εἰς τὸ βάλλειν. ὅ γε μὴν λέγων κατὰ τὴν τοῦ παρῳχημένου προφορὰν γράψον, οὐ μόνον τὸ μὴ γενόμενον προστάσσει, ἀλλὰ καὶ τὸ γινόμενον ἐν παρατάσει ἀπαγορεύει, εἴ γε καὶ τοῖς γράφουσιν ἐν πλείονι χρόνῳ προςφωνοῦμεν τὸ γράψον, τοιοῦτόν τι φάσκοντες, μὴ ἐμμένειν τῇ παρατάσει, ἀνύσαι δὲ τὸ γράφειν. Et Etym. Gud. p. 472, 26. *ζήσαιμι, ζήσειας δὲ οὐ λέγουσι, διότι τῇ εὐκτικῇ εὐχὴν δηλοῦσι πράγματος ὀφείλοντος πληρωθῆναι. ὁ γὰρ λέγων γράψειας εὔχεται ὅπως εἰς τέλος ἔλθῃ τοῦ γράψαι· ὁμοίως καὶ τὰ λοιπὰ πληρωθῆναι, ὅπερ οὐ λέγειν δεῖ ζήσειας· ὁ γὰρ τοῦτο λέγων εὔχεται ἵνα ἔλθῃ εἰς τέλος τῆς ζωῆς, καὶ λοιπὸν εὑρίσκεται καταρώμενος ἑαυτῷ· δεῖ δὲ λέγειν ζώην, ζώης, ζώῃ.* Vide eadem in Etym. M. p. 760, 24. Contraria praesentis ratio est, quod quum natura sua rem fientem nec dum obsolutam significet, optativus eius temporis cogitationem notat rei, quam, quocumque eam tempore fieri sumamus, vel durare eo tempore, vel in facti nondum absoluta repetitione positam intelligimus.

His praemissis exempla afferamus et aoristi et praesentis optativi de re praeterita dicti. Homerus Iliad. *δ*. 539.

ἔνθα κεν οὐκέτι ἔργον ἀνὴρ ὀνόσαιτο μετελθών,

ε. 311.

καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο ἄναξ ἀνδρῶν Αἰνείας,
εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη.

et 388.

καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο Ἄρης ἄατος πολέμοιο,
εἰ μὴ μητρυίη περικαλλὴς Ἠερίβοια
Ἑρμέᾳ ἐξήγγειλεν.

μ. 58.

ἔνθ' οὔ κεν ῥέα ἵππος ἐΰτροχον ἅρμα τιταίνων
ἐςβαίη, πεζοὶ δὲ μενοίνεον εἰ τελέοιεν.

ρ. 70.

ἔνθα κε ῥεῖα φέροι κλυτὰ τεύχεα Πανθοΐδαο
Ἀτρείδης, εἰ μή οἱ ἀγάσσατο Φοῖβος Ἀπόλλων.

398.

οὐδέ κ' Ἄρης λαοσσόος, οὐδέ κ' Ἀθήνη
τόν γε ἰδοῦσ' ὀνόσαιτ', οὐδ' εἰ μάλα μιν χόλος ἵκοι.

Herodotus VII. 180. *καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τὴν πρῴρην τῆς νηὸς ἔσφαξαν, διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἷλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ ὄνομα ἦν Λέων· τάχα δ' ἄν τι καὶ τοῦ ὀνόματος ἐπαύροιτο.* VII. 214. *εἰδείη μὲν γὰρ ἂν καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεὺς ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη.* IX. 71. *ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν.* Haec omnia etiam de re praesente vel futura dici potuissent, si res postularet. Caeterum animadverte, pro solis illis *καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο* et *ἔνθα κε ῥεῖα φέροι* etiam *ἀπώλετο ἄν, ἔφερεν ἂν* dici potuisse, quia opponi potest *ἀλλ' οὐκ ἀπώλετο, ἀλλ' οὐκ ἔφερε.* Sed dictum sine illius oppositionis cogitatione, optativum postulabat, ut caetera, in quibus non potest opponi contrarium.

Contra de re praeterita quae vel diuturnior sit vel saepius repetita, praesentis optativum posuit Herodotus I. 2. ubi quum Persas narrare dixisset, Europam a Graecis quibusdam, quorum ipsi sedem nesciant, raptam esse, addit: *εἴησαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες. fuerint isti Cretenses.* Sed eadem formula utitur de re praesente II. 6. IV. 195. Idem VII. 184. *ἤδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι.* Quae scriptura recte est a Schweighaeusero praelata illi, quam Reizius et Schaeferus ex paucis codd. receperunt, *ἤδη ὦν ἂν ἦν.* Non enim potest opponi *ἀλλ' οὐκ ἦν.* Quin potest etiam ut de praesente dicta accipi haec sententia. Idem I. 70. *τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀναιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων.* Intelligitur enim id saepius ab illis esse dictitatum. Et VIII. 136. *τάχα δ' ἂν*

καὶ τὰ χρηστήρια ταὖτά οἱ προλέγοι, συμβουλεύοντα σύμμαχον τὸν Ἀθηναῖόν οἱ ποιέεσθαι. Plura enim id dixerant oracula.

IX.

De optativo cum ἄν in iubendo.

Optativus cum particula ἄν coniunctus quoniam quae possunt fieri significat, usus duos accepit alios, qui cum illa eius potestate sunt coniunctissimi. Eorum alter in iubendo cernitur, lenior ille imperativo, sed tamen, quoniam permittendi speciem habet, ut pro vocis conformatione etiam vel severior vel superbior videri possit, ut in Soph. El. 1491.

χωροῖς ἂν εἴσω σὺν τάχει· λόγων γὰρ οὐ
νῦν ἐστὶν ἀγών, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς πέρι.

et in Antig. 444.

σὺ μὲν κομίζοις ἂν σεαυτὸν ᾗ θέλεις,
ἔξω βαρείας αἰτίας ἐλεύθερον.

Quae formula quia proprie non iubentis est, sed dicentis quid fieri possit, non habet μή, ubi negatio accedit, sed οὔ. Iliad. β. 250.

τῷ οὐκ ἂν βασιλῆας ἀνὰ στόμ' ἔχων ἀγορεύοις.

Notatu dignum est, hanc rationem loquendi, quae familiaris sermonis speciem prae se fert, in foedere Eleorum ut solemnem formulam pro imperativo usurpari: v. Boeckhii Corpus Inscr. Graec. fasc. I. p. 26. ut συμμαχία κ' ἔα ἑκατὸν ἔτεα, et quae alia ibi plura huiusmodi exstant.

X.

De optativo cum ἄν in optando.

Alter usus in optando positus est, ita quidem ut de eo, quod optamus, quaeratur quomodo fieri possit. Ita-

que nihil frequentius, quam *πῶς ἄν*, in hoc genere est. Eurip. Suppl. 796.

πῶς ἂν ὀλοίμην σὺν τοῖςδε τέκνοις
κοινὸν ἐς Ἅιδην καταβᾶσα.

Vide ibi Marklandum, et Valckenarium ad Hippol. 208. qui tamen quum, ut solet exquisita captare, Sophoclem fortasse semel tantum *πῶς ἂν* ita posuisse dicit, fallitur. Vide Brunckium ad Ai. 388. Non solum autem *πῶς ἂν* ita usurpatur, sed quodvis aliud interrogativum vocabulum, quod quidem rei aptum sit, eam rationem admittit. Vt *τίς*. Aesch. Ag. 1457.

φεῦ τίς ἂν ἐν τάχει μὴ περιώδυνος
μηδὲ δεμνιοτήρης
μόλοι τὸν αἰεὶ φέρουσ᾽ ἐν ἡμῖν
μοῖρ᾽ ἀτέλευτον ὕπνον;

Vide Soph. Ai. 879.

XI.

De optativo cum ἂν in sententia conditionali.

Reliquum est ut de sententiis conditionalibus et finalibus videamus.

Et in conditionali quidem sententia duplex est particulae *ἂν* cum optativo constructio, altera propria veterum epicorum, particulam sic adiectam habens, ut magis ad voculam conditionalem, quam ad optativum pertineat: quare cultior sermo ut non necessariam omittit. Iliad. *α*. 59.

Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας ὀΐω
ἂψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν.

ε. 273.

εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθά κεν κλέος ἐσθλόν.

Quibus in locis ne putes *posse* significari, plurimi obstant alii loci, ut Iliad. *ζ*. 49.

τῶν κέν τοι χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι᾽ ἄποινα,

αἴκεν ἐμὲ ζωὸν πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.

quae verba etiam κ. 380. et λ. 134. leguntur, sed in hoc postremo loco omissa particula κέν. Adde β. 123. ϑ. 196. 205. ι. 141. 283. 362. 445. ν. 288. χ. 220. ψ. 346. 592. Hesiod. O. et D. 359. 432. 690. Praeposita est particula Od. ρ. 223.

τόν κ' εἴ μοι δοίης σταθμῶν ῥυτῆρα γενέσθαι.

iterata apud Hesiod. O. et D. 423.

εἰ δέ κεν ὀκταπόδην ἄπο καὶ σφῦράν κε τάμοιο.

Iliad. α. 549. Wolfius ex coniectura, ut videtur, dedit:

ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλωμι νοῆσαι,
μήτι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο, μηδὲ μετάλλα.

recte fortasse: verum tamen non ut vitiosus putandus sit qui vulgo legitur optativus. Is enim facit ut sensus sit, εἰ δέ κ' ἐγὼν ἐθέλοιμι, quod apodosin postularet talem, οὐκ ἂν γνοίης ταῦτα, pro qua fortior infertur admonitio. Minus etiam probem, ut id hac opportunitate addam, Aristarchum, Iliad. ϑ. 23. ἐθέλωμι scribentem:

ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼ πρόφρων ἐθέλωμι ἐρύσσαι,
αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ', αὐτῇ τε θαλάσσῃ.

Non enim facturum se id Iuppiter indicat, sed dicit, quid, si velit facere, futurum sit. Rectius, ut in re vere futura, restitutus coniunctivus Iliad. ι. 397.

τάων ἥν κ' ἐθέλωμι, φίλην ποιήσομ' ἄκοιτιν.

Sic etiam Od. τ. 489.

οὐδὲ τροφοῦ οὔσης σεῦ ἀφέξομαι, ὁππότ' ἂν ἄλλας
δμωὰς ἐν μεγάροισιν ἐμοῖς κτείνωμι γυναῖκας.

Hic quoque vulgo optativus legitur.

Diximus hoc genus constructionis epicorum proprium esse, ut vel propterea suspectum esse debeat, quod apud Euripidem Androm. 771. legimus:

εἴ τι γὰρ ἂν πάσχοι τις ἀμήχανον, ἀλκῆς
οὐ σπάνις εὐγενέταις.

At facile codicum quorumdam scriptura *πάσχῃ* monstrare potest, scribendum esse *εὖτε γὰρ ἂν πάσχῃ*.

Altera constructio particulae *ἂν* cum optativo in sententia conditionali ea est, quae particulam cum ipso iungi optativo postulat, facitque ut vel posse quid fieri, vel quidquid etiam sine particula conditionali optativus cum *ἂν* notat significetur. Nam differt hoc genus ab illo, de quo supra dictum, in quo optativus pro rectae orationis coniunctivo positus est. In his enim, de quibus nunc dicimus, nihil nisi particula conditionalis vel finalis ad optativum rectae orationis cum *ἂν* coniunctum accedit. Et *posse* quidem significatur his in locis: Aristophanes Nub. 1184.

εἰ μή πέρ γ᾽ ἅμα
αὐτὴ γένοιτ᾽ ἂν γραῦς τε καὶ νέα γυνή.

Xenophontis Cyrop. III. 55. *τοὺς δ᾽ ἀπαιδεύτους παντάπασιν ἀρετῆς θαυμάζοιμ᾽ ἄν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδραγαθίαν ἢ τοὺς ἀπαιδεύτους μουσικῆς ᾆσμα μάλα καλῶς ᾀσθὲν εἰς μουσικήν.* Vide Aeschin. de falsa leg. p. 265. Reisk. (§. 94. p. 412. Bekk.) Demosth. p. 44, 29. 196, 20. ubi Bekkerus indicativum sine *ἂν* posuit; 582, 24. 748, 14. 903, 19. 1108, 6. 1206, 21. 1300, 8. 1337, 8. Pro futuro autem, ut in Xenoph. Cyrop. IV. 2, 37. *ἄγετε νῦν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἴ τινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ μισεῖτε, ἀγαθοῦ δέ τινος παρ᾽ ἡμῶν βούλοισθ᾽ ἂν τυγχάνειν.* Vide Platon. Protag. p. 329. B. ubi conferendus Heindorfius p. 535. Non recte vero olim iudicavi de Pindari verbis Pyth. IV. 468. (263.)

εἰ γάρ τις ὄζους ὀξυτόμῳ πελέκει
ἐξερείψαι κεν μεγάλας δρυός, αἰσχύ-
νοι τέ οἱ θαητὸν εἶδος.

Videtur ibi *κὲν* in *μὲν* mutandum esse: nam monstruosum *ἐξερείψῃ κεν* habeat sibi qui invenit.

Eadem, quam particula *εἰ* vere conditionalis rationem habet, etiam tum obtinet, quum interrogativa est, *an* significans. Xenophon Cyrop. I. 6, 10. *ἐρωτᾷς, ἔφη, ὦ*

παῖ, εἴ τις ἂν ἀπὸ σοῦ πόρος προςγένοιτο. Sic etiam VIII. 3, 26. et alibi saepissime.

Ad hoc genus constructionis pertinent etiam particulae ὡς et *ὅπως, quomodo* significantes, quae saepissime cum optativo et ἂν coniunguntur. Nam etiam sine illis particulis oratio optativum et ἂν habitura esset. Xenophon. Hist. Gr. VII. 1, 27. *ἐκεῖ δὲ ἐλθόντες, τῷ μὲν θεῷ οὐδὲν ἐκοινώσαντο, ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη γένοιτο, αὐτοὶ δὲ ἐβουλεύοντο.* Vide III. 2, 1. IV. 1, 40. VI. 4, 28. Demosth. p. 195, 27. 345, 11. 932, 22. Platon. Phaedr. p. 231. A. Conferendus ad eum dialogum Heindorfius p. 198.

Addam his aliud genus optativi in sententia conditionali cum particula ἂν consociati, cuius ratio quum lateret viros doctos, tollendum iudicarunt *ἄν*, ut Thierschius apud Pindarum Nem. VII. 131. *εἰ δ' αὐτὸ καὶ θεὸς ἂν ἔχοι.* Potest ita accipi etiam illud Xenophontis in initio Agesilai, ubi Schaeferus removendum censebat ἄν: *οὐ γὰρ ἂν καλῶς ἔχοι, εἰ ὅτι τελέως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγένετο, διὰ τοῦτο οὐδὲ μειόνων ἂν τυγχάνοι ἐπαίνων.* Quamquam nihil impedit quin hic locus etiam sic intelligatur: *malum esset, si, quod perfectissimae virtutis vir fuit, ne tenuiorem quidem posset laudationem nancisci.*

Tenendum est autem, quod ad collocationem particulae ἂν in hisce sententiis conditionalibus attinet, nihil interesse, utrum statim post particulam conditionalem, an interpositis aliquot vocibus, an demum post verbum ponatur. Demosthenes p. 115, 9. *οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα πράττων.* 167, 17. *ὅπως ἄν τις ὀνομάσαι.* 168, 24. *ὡς ἂν συνταχθείητε.* Xenophon Hellen. VI. 1, 9. *οἶμαι ἄν, αὐτῶν εἰ καλῶς τις ἐπιμελοῖτο, οὐκ εἶναι ἔθνος, ὁποίῳ ἂν ἀξιώσαιεν.* Demosthenes p. 286, 28. *ἃ ἂν εὔξαιτο, ποιήσομεν.* 473, 26. *ἐπειδὴ δ' ἐπράξαμεν πάνθ' ὅσ' ἂν εὐξαίμεθα.* 1112, 2. *ἐῶ — ὅσ' ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν.* 815, 7. *ὡς ἂν συντομώτατ' εἴποι τις.* 1401, 18. *ὃν τις ἂν καταθοιτο.* Sed idem p. 73, 5. *ἅπερ εὔξαισθ' ἄν.*

Plato Phileb. p. 15. C. ὥς γ' οὖν ἐγὼ φαίην ἄν. Theocritus XXV. 60.

ἐγὼ δέ τοι ἡγεμονεύσω
αὖλιν ἐς ἡμετέρην, ἵνα κεν τέτμοιμεν ἄνακτα.

XII.

De optativo cum ἂν in sententia finali.

Particula ἂν in sententia finali cum optativo, qui non sit pro rectae orationis coniunctivo positus, ibi tantum usurpatur, ubi finis is est, ut possit aliquid fieri. Et sic iam Homerus Od. β. 52.

οἳ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπεῤῥίγασι νέεσθαι
Ἰκαρίου, ὥς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα,
δοίη δ' ᾧ κ' ἐθέλοι καί οἱ κεχαρισμένος ἔλθοι.

Sic ibi scribendum, non, ut vulgo, μέν. Od. μ. 156.

ἀλλ' ἐρέω μὲν ἐγών, ἵνα εἰδότες ἤ κε θάνωμεν,
ἤ κεν ἀλευάμενοι θάνατον καὶ κῆρα φύγοιμεν.

π. 295.

νῶϊν δ' οἰοισιν δύο φάσγανα καὶ δύο δοῦρε
καλλιπέειν καὶ δοιὰ βοάγρια χερσὶν ἑλέσθαι,
ὡς ἂν ἐπιθύσαντες ἑλοίμεθα.

Sed ω. 530.

ἴσχεσθε πτολέμου, Ἰθακήσιοι, ἀργαλέοιο,
ὥς κεν ἀναιμωτί γε διακρινθεῖτε τάχιστα,

non est cur posthabeatur quod libri nonnulli praebent διακρινθῆτε. Sophocles Oenomao apud Aristoph. Av. 1337.

γενοίμαν αἰετὸς ὑψιπέτας,
ὡς ἂν ποταθείην ὑπὲρ ἀτρυγέτου γλαυ-
κᾶς ἐπ' οἶδμα λίμνας.

Quem locum Elmsleius ad Soph. Ai. 1217. quod Atticos

non ita loquutos putabat, Simonidis vel alius lyrici esse suspicabatur. Euripides Iph. T. 1024.

ΟΡ. τί δ' εἴ με ναῷ τῷδε κρύψειας λάθρᾳ;
ΙΦ. ὡς δὴ σκότος λαβόντες ἐκσωθεῖμεν ἄν;

Demosthenes p. 66, 12. *ἔπειθ' ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ὡς μὲν ἂν εἴποιτε δικαίους λόγους καὶ λέγοντος ἄλλου συνείητε, ἄμεινον Φιλίππου παρεσκεύασθε· ὡς δὲ κωλύσαιτ' ἂν ἐκεῖνον πράττειν ταῦτα ἐφ' ὧν ἐστὶ νῦν, παντελῶς ἀργῶς ἔχετε.* Variat ibi scriptura, aliis libris *εἴπητε* et *συνίητε* vel *συνίοιτε* exhibentibus. Nimis breviter Schaeferus: „*συνείητε*, ut oportebat, Bekkerus." Ego quidem cur in priore membro orationis optativi positi sint, fateor me non perspicere. In altero autem membro et res ipsa et collocatio particulae optativum tuetur. Male vero in Sophoclis fragmento apud Stobaeum Serm. XL. 3. legitur:

μή μοι κρυφαῖον μηδὲν ἐξείπῃς ἔπος·
κλεῖθρον γὰρ οὐδέν· ὡς δ' ἂν εὐπετὲς λάβοις,
γλώσσης κρυφαῖον οὐδὲν οὐ διέρχεται.

Scribe *ὡς δ' ἂν εὐστεγὲς λάβῃς*, *quamvis facile celatu acceperis.*

LIBER QVARTVS.

I.

De ἂν cum imperativo.

Dubitatum est, an etiam imperativo iungi possit *ἄν*. Ac fuerunt, quibus id non esset offensioni, in iisque ipse R. Bentleius, cui modeste contradixit Lennepius ad Phalar. p. 310. Nisi egregie fallor, accidit criticis hic quoque, quod saepe, ut viderent verum, sed eo uti nescirent. Nam repugnat sane, cum imperativo, qui modus verbi ita definitus est, ut non videatur conditionem posse adsignificare, particulam conditionalem *ἂν* construi. Verum temere ta-

men ageret, qui, sicubi addita reperitur, statim eiiceret, nec reputaret, posse eam fortasse alio referri. Ac multis id modis fieri potest. In ipso illo Phalaridis loco ep. 107. quum libri habeant *ὃν ἀνεπαχθέστατον — προςδέχου*, ego quidem non tollendum *ἂν* putem, sed addendum ei *ὡς: σώματος μὲν γὰρ ἀῤῥωστίαν θεραπεύει τέχνη· ψυχῆς δὲ νόσον ἰᾶται θάνατος, ὃν ὡς ἂν ἐπαχθέστατον ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀδικημάτων, οὐκ ἀκουσίων ὧν ἐμοὶ προςτρέπεις, ἀλλ' ἑκουσίων ὧν αὐτὸς εἴργασαι, προςδέχου.* Apertum est, sic iungi quidem *ἂν* cum imperativo, sed non construi: sensus est enim, *ὡς ἂν ἐπαχθέστατος εἴη.* Magis dubius videri potest Aristophanis locus Ach. 1200. ubi *φιλήσατόν με τὸ περιπεταστὸν κἀπιμανδαλωτὸν ἂν* in edd. vulgaribus scriptum est, sed codd. particulam omittunt. Sunt illa antistrophica, in quibus mirum in modum grassati sunt veteres metrici, quum trimetros voluerunt restituere. Quae verae scripturae sint, ambiguum est, quum propter librorum dissensum, tum quod in antistropha versus excidit. Quod si recte codd. habent,

φιλήσατόν με μαλθακῶς, ὦ χρυσίω,
τὸ περιπεταστὸν κἀπιμανδαλωτόν,

quod sane ita videtur, posteriori huic versui respondet is, qui addito in libris quibusdam *οὖν* quartus strophae est,

ἐκεῖνο δ' οὖν αἰακτὸν ἂν γένοιτο.

Ita quintus versus antistrophae, qui trimeter iambicus fuit, interiit. Et sic exemptum est hoc exemplum iis, quae *ἂν* cum imperativo iunctum habent. Non utilior est Rhesi v. 685. in quo quod scriptum est, *παῖε, παῖε πᾶς τις ἄν,* quum propter alia eius versus vitia, tum eo suspectum est, quod verba *τις ἂν* in quibusdam codd. desunt. Omnino illa scena pessime habita est, vitiata etiam choro in hemichoria distincto, quum singuli potius cantores distinguendi fuerint. Hos quidem versus, qui scenam plane perturbant, sic scribendos coniicio:

ΟΔ. ἴσχε, θάρσει. ΧΟΡ. πέλας ἴθ'. ΟΔ. οὐ δή. ΧΟΡ. παῖε, παῖε πᾶς. τίς εἶ;

ἢ σὺ δὴ Ῥήσου; ΟΔ. κατέκτας. ΧΟΡ. ἀλλὰ τὸν κτενοῦντά σε.
ΟΔ. ἴσχε πᾶς τις. ΧΟΡ. οὐ μὲν οὖν. ΟΔ. ἆ, φίλιον ἄνδρα μὴ θενεῖς;

Multum ab his differt illud Platonis in Alcib. I. p. 122. D. εἰ δ᾽ αὖ τι καὶ πλούτῳ προσέχεις καὶ κατὰ τοῦτο οἴει τι εἶναι, μηδὲ τοῦτο ἂν ἡμῖν ἄῤῥητον ἔστω, ἐάν πως αἴσθῃ οὗ εἶ. Quamquam eam scripturam ex editione Laemariana propagatam esse, a Buttmanno monitum est in praefatione ad IV. dialogorum ed. quartam p. IV. quum neque codices nec priores edd. ἂν habeant. Sed fatendum est tamen, potuisse addi, ut quod non ad imperativum, sed ad μηδὲ τοῦτο pertineat. Plane ita loquutus Metopus apud Stobaeum I. 64. p. 7, 48. τὰ δὲ εἴδεα αὐτᾶς καὶ τὰ μέρεα οὕτως κά τις ἀθρησάτω. Ita editum a Gaisfordio. Cod. A. καί. Vulgo οὕτως ἄν τις. Maximus Tyrius diss. VII. c. 7. p. 116. ed. Reisk. κἂν τοῦτό τις ὑμῶν τὸ πάθος ζηλωσάτω. Male ibi Reiskius coniecit κἂν τούτῳ. Recentiores etiam omisso τοῦτο, ut Ttetzes ad Lyc. 424. σὺ δὲ εἰ τοῦτο μέγα γράφεις, κἂν λέγε ὅτι ἐπεκτάσει Ἀττικῇ μέγα τοῦτο γράφεται· de quo loco monuit Lobeckius ad Phryn. p. 9. Iam iudicari poterit etiam de Xenophontis verbis Anab. I. 4, 8. ἀλλ᾽ ἰόντων ἂν εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. In quibus Porsonus quantocius tollendum censuit ἄν, quem sequuti sunt alii. Et esset tollendum, si pertineret ad imperativum: sed est ad εἰδότες referendum, quod divisim si haec enunciasset, dixisset ἰόντων καὶ εἰδεῖεν ἄν. Posset defendi etiam infinitivus cum ἂν pro imperativo positus in H. Stephani editione Herodoti III. 155. ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνούντων μήτε οὗτοι, πλὴν ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ ἂν ἔχειν. Sed hodie editur, nulla scripturae diversitate adnotata, τοῦτο δὲ ἐᾶν ἔχειν.

II.

De ἄν cum infinitivo.

Infinitivus forma est orationis obliquae, ut qui semper pendeat ex aliquo alio verbo, sive illud additum est, sive mente suppletur. Ex quo consequitur, ubi in recta oratione ἄν cum verbi modis, qui rectae orationis sunt, i. e. cum indicativo et optativo construitur, ea oratione per infinitivum in obliquam versa, etiam infinitivo adiici ἄν; ubi autem indicativus et optativus non admittunt ἄν, ibi ne infinitivo quidem addi posse. Haec res ita plana et aperta est, ut ne opus quidem sit omnia exemplis scriptorum firmare, praesertim quum attulerit iam grammaticus in Bekkeri Anecd. p. 127. Sed rei declarandae caussa hoc ponemus. Quod *ἐποίησα ἄν* simpliciter affirmans diceres, per infinitivum est *φημὶ ἂν ποιῆσαι*. Sic quod *ἐποίουν ἄν*, *φημὶ ἂν ποιεῖν*; quod *ἐπεποιήκειν ἄν*, *φημὶ ἂν πεποιηκέναι*. Item quod optativo diceres *ποιήσαιμ' ἄν*, est *ποιῆσαι ἂν οἶμαι*; quod *ποιοῖμ' ἄν*, *ποιεῖν ἂν οἶμαι*; quod *πεποιήκοιμ' ἄν*, *πεποιηκέναι ἂν οἶμαι*. Ex his apparet, ubi verbum finitum cariturum esset particula, debere eam etiam in infinitivi suffectione abesse. Xenophon Mem. S. I. 3, 3. *οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον· πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα· οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν.* Bis hic recte iunctum est ἄν infinitivo; recte vero etiam omissum in principio huius loci, in quo errarunt qui addi voluerunt. Neque enim *ἀλλ' ἔχει καλῶς* opponitur, sed *ἀλλ' οὐ χαίρουσι μᾶλλον ταῖς μεγάλαις θυσίαις.* De Elmsleii dubitatione, an verbis *putare* significantibus iungi nequeat infinitivus aoristi sine ἄν ad futura pertinens, dixi ad Ai. 1061. ostendique non minus recte id fieri, quam quovis alio cum verbo, quia e. c. *πεσεῖν* est *cadere*, *πεσεῖν ἂν cadere posse*, ut apud He-

rodot. VII. 203. ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἐόντα θνητόν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσέειν ἄν.

Difficilior est quaestio de infinitivo futuri cum ἄν. De eo sic grammaticus ap. Bekk. p. 127. μέλλοντι ὁ μὲν τῶν γραμματικῶν κανὼν οὐκ ἐπιτρέπει, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲ οὐκ ὀλίγα παραδείγματα εὑρίσκεται. Δημοσθένης πέμπτῳ Φιλιππικῶν (locum frustra quaeras)· οὐδὲν ἂν τούτων ἡμῖν οἴομαι πολεμήσειν. καὶ ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην (p. 467, 28.)· οὐκοῦν πρὸς πολλοῖς οἷς βλάψειν ἂν ὑμᾶς ὁ νόμος φαίνεται. καὶ ἐν πρώτῳ τῶν Φιλιππικῶν· ὡς μηδ' ὁτιοῦν ἂν δεινὸν πείσεσθαι. Ἰσοκράτης ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως (p. 342. D. 436. Bekk.)· ἡγούμενος ἐκ τοῦ παραινεῖν τήν τε διάνοιαν τὴν ἐκείνου μάλιστα ἂν ὠφελήσειν καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ δηλώσειν. Quem hic ex Leptinea Demosthenis locum affert, in eo hodie legitur οἷς ἂν ὁ νόμος βλάψειν ὑμᾶς φαίνεται. Vnus autem liber apud Bekkerum omittit ἄν. In Isocratis loco μάλιστ' ὠφελήσειν sine adnotatione dedit Bekkerus. Omitti ἂν in cod. Vrb ex litteris eius scio. Ac liber ille Vrbinas etiam aliis in locis ea particula caret: ut p. 162. C. ἢν δὲ διὰ τέλους ἀκούσητέ μου προσέχοντες τὸν νοῦν, οἶμαι πάντας ἂν ὑμᾶς καταγνώσεσθαι πολλὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν τῶν τὴν ἀδικίαν πλεονεξίαν εἶναι νομιζόντων· et in iis quos Matthiae citavit in Gr. gr. p. 880. qui addit Thucydidem II. 80. extr. νομίζοντες, εἰ ταύτην πρώτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τἄλλα προςχωρήσειν. Omittunt ἂν duo codd. Sophocles Oed. Col. 1075.

ὡς προμνᾶταί τί μοι
γνώμα, τάχ' ἂν δώσειν
τὰν δεινὰ τλᾶσαν.

Hic Elmsleius litem intendit particulae. Comparari cum his potest, nullius tamen auctoritatis scriptor, scholiastes Pindari ad N. IV. 81. οὐ φάναι ἂν δώσειν, εἰ μὴ προςομιλῆσαι. Euripides Hel. 455.

πικρῶς ἂν οἶμαί γ' ἀγγελεῖν τοὺς σοὺς λόγους.

Nemo non facile corrigat ἄρ'. Plato Cratyl. p. 391. A.

ἀλλὰ δοκῶ μοι ὧδε ἂν μᾶλλον πεισθήσεσθαί σοι. Multi codd. πείθεσθαι. In Xenoph. de rep. Lac. VIII. 3. Aldina: ὅσῳ γὰρ μείζω δύναμιν ἔχει ἡ ἀρχή, τοσούτῳ μᾶλλον ἂν ἡγήσαντο αὐτὴν καταπλήξειν τοὺς πολίτας. At Iuntina omisit ἄν. Demosthenes p. 776, 3. τί γὰρ ἂν τοῦτον οἴεσθε ποιήσειν λυθέντων τῶν νόμων, ὃς ὄντων κυρίων τοιοῦτός ἐστιν; Bekkerus e cod. Marc. ποιεῖν, caeteris libris ποιήσειν tuentibus. P. 1225, 21. ἣν ἐγὼ οὐ πολλὰς ἐλπίδας εἶχον ζῶσαν ἂν καταλήψεσθαι. Omisit ἂν cum aliis libris Bekkerus.

In primis autem commemorari debet hoc p. 860, 8. ταῦτ' ἐμοῦ προκαλεσαμένου πολλῶν παρόντων οὐκ ἂν ἔφη ποιήσειν, ut scriptum est in cod. Lessing. Caeteri libri ποιῆσαι, quod apparet a quibusdam in ποιήσειν mutatum esse, quia aperte futuri significationem habet. Et tamen quin ποιῆσαι genuina scriptura sit eo minus dubitari potest, quod etiam participium aoristi cum ἂν coniunctum de futuro dicitur, in quo deberet aliquanto maior esse offensio. Ex his colligi potest, non magis cum infinitivo futuri construi ἄν, quam cum eius temporis indicativo aut optativo. Quod si quid veri est in illa grammatici apud Bekkerum adnotatione, neque is mendosis est libris usus, sic erit existimandum, sicubi ἂν in illa constructione positum inveniatur, similiter, ut supra in aliis locutionibus vidimus, cum alio potius aliquo verbo esse brevitate quadam dicendi coniunctum. Sic illa τάχ' ἂν δώσειν, οὐδὲν ἂν πεισθήσεσθαι, ῥᾳδίως ἂν προςχωρήσειν, si sunt ab auctoribus illis scripta, studio illo multa paucis complectendi defendi possunt, quod in mente haberent δώσειν, καὶ τάχ' ἄν· οὐ πεισθήσεσθαι, οὐδὲ ἓν ἄν· προςχωρήσειν, καὶ ῥᾳδίως ἄν· in quibus omnibus verborum eorumdem optativi δοίη, πεισθείην, προςχωροίη intelliguntur.

Caeterum tantum abest ut, quod Werferus fecit in Act. Monac. vol. I. p. 252. hac constructione uti liceat ad ἂν cum indicativo futuri defendendum, ut potius infinitivus huius temporis non possit cum ea particula construi, si idem tempus non patiatur indicativum suum vel optativum ei consociari. De utraque re alibi dictum.

Non dubito quin etiam coniunctivus cum ἂν coniunctus in obliqua oratione in infinitivum converti possit, ut *ὅταν δὲ γενέσθαι ταῦτα, τότε ποιήσειν*, etsi non habeo exemplum in promptu. Sed illud patet, eam constructionem non posse ferri, si verbum quod infinitivum regit, ipsum ex illa voce conditionali pendet, qualis est hic in plerisque codd. Demosthenis locus p. 95, 24. *εἰ γὰρ ἤδη τοσαύτην ἐξουσίαν τοῖς αἰτιᾶσθαι καὶ διαβάλλειν βουλομένοις δίδοτε, ὥςτε καὶ περὶ ὧν ἂν φασι μέλλειν αὐτὸν ποιεῖν, καὶ περὶ τούτων προκατηγορούντων ἀκροᾶσθε, τί ἂν τις λέγοι;* recteque puto Schaeferum et probare, quod Bekkerus omisit *ἄν*, et dicere servato scribendum esse *φῶσιν*.

III.

De ἂν cum participio.

Eadem omnia, quae de infinitivo dicta sunt, quadrant etiam in participium, cui iisdem prorsus conditionibus iungitur *ἄν*. Nam *ποιῶν ἂν* est vel *ὃς ἐποίει ἄν*, vel *ὃς ποιοῖ ἄν*, nisi quod, ut multiplex est participii usus, non ubique *ὅς*, sed *ὅτε, εἰ, ὅτι*, aliasque particulas adhibere, vel etiam participium simpliciter in verbum finitum cum *ἂν* solvere potes. Vt apud Aeschylum, Choeph. 346.

λιπὼν ἂν εὔκλειαν ἐν δόμοισιν,
τέκνων τε κελεύθοις
ἐπίστρεπτον αἰῶνα κτίσας
πολύχωστον ἂν εἶχες
τάφον διαποντίου γᾶς.

I. e. *ἔλιπες ἄν*. Demosth. Phil. I. princ. et in prooem. p. 1418. *εἰ μὲν γὰρ περὶ καινοῦ τινος πράγματος προὐτίθετο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λέγειν, ἐπισχὼν ἂν ἕως οἱ πλεῖστοι τῶν εἰωθότων γνώμην ἀπεφήναντο, εἰ μὲν ἤρεσκέ τί μοι τῶν ὑπὸ τούτων ῥηθέντων, ἡσυχίαν ἂν ἦγον.* Sophocles Oed. R. 523.

ἀλλ᾽ ἦλθε μὲν δὴ τοῦτο τοὔνειδος τάχ᾽ ἂν
ὀργῇ βιασθὲν μᾶλλον ἢ γνώμῃ φρενῶν.

Oed. Col. 964.

θεοῖς γὰρ ἦν οὕτω φίλον
τάχ' ἄν τι μηνίουσιν εἰς γένος πάλαι.

Ad utrumque locum vide quae adnotavi.

Ita est autem par participii et infinitivi constructio cum ἄν, ut etiam futuri participium et dubitationes faciat easdem quas eius temporis infinitivus, et, si est usurpatum, non potuerit aliis quam infinitivus conditionibus usurpari. De eo grammaticus Bekkeri p. 128. μετὰ μέλλοντος Ἰσοκράτης ἐν τῷ περὶ ἀντιδόσεως· οὐχ ὡς οὐχ ἡδέως ἄν τινῶν μου καταψευσομένων. At huius quoque generis exempla fere codicum auxilio remota sunt, ut apud Isocratem p. 142. B. apud Demosthenem p. 204, 23. Nec dubium est, quin etiam de futuro tempore usurpetur aoristi participium cum ἄν. Thucydides III. 37. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι, τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην. VII. 42. καὶ ὁρῶν τὸ παρατείχισμα τῶν Συρακουσίων, ᾧ ἐκώλυσαν περιτειχίσαι σφᾶς τοὺς Ἀθηναίους, ἁπλοῦν τε ὄν, καὶ εἰ ἐπικρατήσειέ τις τῶν τε Ἐπιπολῶν τῆς ἀναβάσεως καὶ αὖθις τοῦ ἐν αὐταῖς στρατοπέδου, ῥᾳδίως ἂν αὐτὸ ληφθέν. Xenophon Anab. V. 2, 8. αὐτὸς δὲ διαβὰς σὺν τοῖς λοχαγοῖς ἐσκοπεῖτο πότερον εἴη κρεῖττον ἀπάγειν καὶ τοὺς διαβεβηκότας ἢ καὶ τοὺς ὁπλίτας διαβιβάζειν, ὡς ἁλόντος ἂν τοῦ χωρίου. Vide, ne plura afferam, Schaeferum in Melet. cr. p. 125. seq. Matthiae gr. Gr. §. 598. b. Sed apud Xenoph. Cyrop. I. 6, 1. quod legitur: τούτων δὲ φανέντων, οὐδὲν ἄλλο ἔτι οἰωνιζόμενοι ἐπορεύοντο, ὡς οὐδένα ἂν λήσαντα τὰ τοῦ μεγίστου θεοῦ σημεῖα· quod non est ex Atticorum usu dictum, ad Viger. p. 814. in λήσοντα mutandum censui. Idque, nisi placet ἂν deleri, sic erit intelligendum, ὡς οὐ λήσοντα, καὶ οὐδένα ἂν λάθοι. Sed aoristi participium non minus de re praeterita dicitur, ut apud Isocratem p. 265. E. εἰς τοῦτ' ἦλθον οὐκ ἀνοίας, ἀλλὰ μανίας ὥστε πρὸς μὲν τὸν ἐπιστρατεύσαντα καὶ βουληθέντα τὼ μὲν πόλεε τούτω παντάπασιν ἀνελεῖν, τοὺς δ' ἄλλους

Ἕλληνας καταδουλώσασθαι, πρὸς μὲν τὸν τοιοῦτον, κρατήσασαι ῥᾳδίως ἂν αὐτοῦ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰρήνην εἰς ἅπαντα συνεγράψαντο τὸν χρόνον. quod est, οὐ ἐκράτησαν ἄν. Mirum vero est apud eumdem Isocratem p. 129. A. sic legi: εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ τῶν ἔξωθεν βοηθειῶν εἰπεῖν, ἡγοῦμαι πολλοὺς ἔσεσθαι τοὺς βουλομένους ἐπαμύνειν ἡμῖν. ἐπίσταμαι γὰρ πρῶτον μὲν Ἀθηναίους, εἰ καὶ μὴ πάντα μεθ᾽ ἡμῶν εἰσίν, ἀλλ᾽ ὑπέρ γε τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ὁτιοῦν ἂν ποιήσοντας· ἔπειτα τῶν ἄλλων πόλεων ἔστιν ἃς ὁμοίως ἂν ὑπὲρ τῶν ἡμῖν συμφερόντων ὡς περὶ τῶν ἑαυταῖς συμβουλευσομένας· ἔτι δὲ Διονύσιον τὸν τύραννον καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα καὶ τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν Ἀσίαν δυνάστας, καθ᾽ ὅσον ἕκαστοι δύνανται, προθύμως ἂν ἡμῖν ἐπικουρήσοντας. In his ὁτιοῦν ἂν pro vulgato πάντα habet cod. Vrbinas. Idem ἂν post προθύμως omittit, ut quidem in litteris ad me datis Bekkerus scripsit: nam in editione sua nihil de ea omissione adnotavit. Et ὁτιοῦν ἂν quidem recte se habet, quod hic ἂν non ad participium pertinet. Duo ἂν autem quae sequuntur, nisi deleri placet, requirere aoristi participium videntur, quod quidem etiam isti ὁτιοῦν ἂν addi potuit. Recte scriptum est apud Demosthenem p. 128, 29. πάλαι τις ἡδέως ἂν ἴσως ἐρωτήσων κάθηται. Quae ibi Bremius ex eodem scriptore commemoravit exempla, eorum duo codicum ope liberata sunt illa constructione: de tertio statim dicam. Schaeferus non liquere sibi ait, sed ἂν ἴσως iuncta ex parallelo putat. Id quomodo fieri possit, non video. Sed plana est res, quod simulatque interpungas apparet: πάλαι τις, ἡδέως ἂν ἴσως, ἐρωτήσων κάθηται. Supplendum est enim ἐρωτῶν sive τοῦτο ποιῶν. Ille autem quem modo dicebam alter locus ita vulgo legitur p. 284, 17. ὡς οὐδ᾽ ἂν εἴ τι γένοιτο ἔτι συμπνευσόντων ἂν ἡμῶν καὶ τῶν Θηβαίων. Alterum ἂν a Bekkero est codd. quorumdam auctoritate deletum. Ita recte se habet oratio: ὡς οὐ συμπνευσόντων, οὐδ᾽ ἂν εἴ τι γένοιτο, repetito verbi aoristo, συμπνευσάντων. Recte etiam Lucian. Contempl. 14. T. I. p. 510. ἐν τοσούτῳ δὲ ἐπαιρέσθων, ὡς ἂν ἀφ᾽ ὑψη-

λοτέρου ἀλγεινότερον καταπεσούμενοι. Nam id est ὡς καταπεσούμενοι, ἀλγεινότερον ἂν καταπεσόντες ἀφ' ὑψηλοτέρου. Quamquam nescio an comparativum illud ὡς ἂν quadam negligentia in vitae communis usu etiam de re certa dictum sit, in qua omittendum erat ἄν. Vt apud eumdem Contempl. I. p. 488. ξεναγήσεις γάρ εὖ οἶδ' ὅτι με ξυμπερινοστῶν, ὡς ἂν εἰδὼς ἅπαντα. Pausanias I. 21, 8. ἵππους πολλὰς ἕκαστος τρέφει, ὡς ἂν οὔτε ἐς ἰδιωτῶν κλήρους τῆς γῆς μεμερισμένης, οὔτε τι φερούσης πλὴν ὕλης ἀγρίας, ἅτε ὄντων νομάδων. Demosthenes p. 519, 10. καὶ θόρυβον καὶ κρότον τοιοῦτον ὡς ἂν ἐπαινοῦντές τε καὶ συνησθέντες ἐποιήσατε. P. 1352, 27. καὶ συνέπινε καὶ συνεδείπνει ἐναντίον πολλῶν Νέαιρα αὕτη ὡς ἂν ἑταίρα οὖσα. Rectius omisit ἂν in iisdem verbis p. 1353, 9. 1354, 8. 1361, 16. 27.

Caeterum non inutile fuerit monuisse, errare qui participium cum ἂν iunctum saepe nihil aliud esse putant quam εἰ cum verbo finito compositum. Nam haec non est particulae vis, sed ipsius participii etiam carentis particula. Vt quod est in Oed. R. 446.

συθεὶς τ' ἄν, οὐκ ἂν ἀλγύναις πλέον,

dici quidem potuit, εἰ συθείης, sed non propter ἄν· posset enim etiam si abesset ἄν, quod est propter alterum ἂν positum. Itaque fere ubi participio iunctum est ἄν, additum est etiam verbo, quod cum illo participio cohaeret. Quod si dicas, συθείς ἄν, οὐκ ἀλγυνεῖς πλέον, erit id inconcinne dictum, quia non satis commode solvi potest in συθείης ἄν, καὶ οὐκ ἀλγυνεῖς πλέον. Sic apud Antiphontem p. 712. Reisk. (54. §. 16. Bekk.) quum legeretur, ἑλὼν δ' ἂν ἀξιώσεις με ἀποκτεῖναι, mallem Bekkerus ἀξιώσαις dedisset, quo ducit codicis unius scriptura ἀξιώσῃς, quam contra omnes libros mutasset ἂν in αὖ. Quo clarius res pateat, utar illo Isocratis p. 5. D. quod infra aliam ob caussam afferendum erit: ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῴης. Id si sic mutaveris, ἃ τοῖς ἄλλοις πράττουσιν ἐπιτιμᾷς, est id, ἃ τοῖς ἄλλοις, εἰ πράττουσιν, ἐπιτιμᾷς. Pone autem ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν

πράττουσιν ἐπιτιμᾷς. Id vero non illud, quod modo dicebam, significabit, sed *facturis*, vel *facere volentibus*, i. e. *ἃ πράττοιεν ἄν.* Nimirum fallax quaedam ratio istam opinionem peperit, *ἂν* participio iunctum significare idem quod *εἰ* cum verbo finito. Nam ubi verbum participio adiunctum cum *ἂν* consociatum est, sane participium cum *ἂν* ita verti potest, sed non tamen quia *ἂν* ei est additum, sed quia, si principale verbum per *ἂν* conditionalem sententiam praebet, etiam partes eius sententiae tales sunt. Vt in Lysistrata v. 310.

καὶ πολλάκις ἔνδον ἂν οὖσαι
ἠκούσαμεν ἄν τι κακῶς ὑμᾶς βουλευσαμένους μέγα πρᾶγμα.

Et istud ipsum Isocratis, si sic dicas, *ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῴης ἄν.* Contra recte cum *κἂν*, principali verbo sine conditione posito. Soph. Trach. 1107.

ἀλλ' εὖ γέ τοι τόδ' ἴστε, κἂν τὸ μηδὲν ὦν,
κἂν μηδὲν ἕρπων, τήν γε δράσασαν τάδε
χειρώσομαι κἀκ τῶνδε.

Nam sensus est, *χειρώσομαι, καὶ ἂν εἰ μηδὲν εἴην καὶ μηδὲν ἕρποιμι, χειρωσαίμην.* Non puto autem *ἂν* participio additum vel nomini, ad quod intelligendum est, sic explicari posse ut coniunctivus substituatur, qui modus, ut supra dictum, non solus per se construitur cum ea particula. Itaque e. c. *συνθεὶς ἂν* non poterit dici pro *ἐὰν συνθῇς*, aut *ὁ συνθεὶς ἄν*, pro *ὃς ἂν συνθῇ*, quia non potest dici *εἰ συνθῇς ἄν*, *ὃς συνθῇ ἄν.* Aliud est *ὁτιοῦν ἄν*, quod quum Schaeferus apud Demosth. p. 192, 22. in his verbis, *εἰ δ' ὑπέρ γε τῶν δικαίων καὶ πολεμεῖν, ἂν τούτου δέῃ, καὶ πάσχειν ὁτιοῦν ἂν οἴεσθε χρῆναι*, nisi deleatur, sic explicandum putat *ὁτιοῦν ἂν ᾖ*, potest id quidem fieri, si verbum illud vere omissum iudicandum est, at veri tamen similius esse arbitror, optativum potius in illa formula intelligi, *ὁτιοῦν ἂν χρείη.* Sic p. 231. init. *πρῶτον μὲν ὑμεῖς οὕτω διέκεισθε, ὥστε Φωκέας μὲν βούλεσθαι σωθῆναι, καίπερ οὐ δίκαια ποιοῦντας ὁρῶντες,*

Θηβαίοις δ' ὁτιοῦν ἂν ἐφησθῆναι πάθουσιν. Quod est *πάθουσιν ὁτιοῦν ἂν πάθοιεν.*

IV.

De ἂν omisso verbo.

Quicumque verbi modus cum *ἂν* construi potest, potest etiam omitti, iis quidem conditionibus, quae propriae sunt verborum omissionis, ut vel ex praecedentibus sequentibusve cogitatione repetatur, vel, quia alio modo patet quid supplendum sit, non indicetur iis opus esse. Demosthenes p. 552, 23. *χρώμενος ὥςπερ ἂν ἄλλος τις αὐτῷ τὰ πρὸ τούτου*, scilicet *ἐχρήσατο.* 578, 28. *οὐδεὶς ὅςτις οὐκ ἄν.* Repete ex praecedentibus *παρέσχεν.* 586, 10. *δεῖ τοίνυν τούτοις βοηθεῖν ὁμοίως ὥςπερ ἂν αὐτῷ τις ἀδικουμένῳ*, scilicet *βοηθήσειεν.* 659, 24. *καὶ μὴν καὶ χρυσοῖς στεφάνοις ἐστεφανοῦτε, οὐκ ἄν, εἴ γ' ἐχθρὸν ἡγεῖσθε.* Repete *ἐστεφανοῦτε.* 749, 2. *φέρε γὰρ πρὸς Διός, ἔστιν ὅςτις ἂν ἢ πρόεδρός ποτ' ἐψήφιστο ἢ πρύτανις τούτων τι τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, ἐγὼ μὲν οὐδὲν 'ἂν οἶμαι*, scilicet *ἐψηφίσθαι.* Hic quidem omittunt libri quidam. Euripidis Alc. 181.

σὲ δ' ἄλλη τις γυνὴ κεκτήσεται,
σώφρων μὲν οὐκ ἂν μᾶλλον, εὐτυχὴς δ' ἴσως.

Vide quae ibi notavit Matthiae. Adde Soph. Philoct. 571.

πρὸς ποῖον ἂν τόνδ' αὐτὸς Ὀδυσσεὺς ἔπλει.

Vide ibi adnotata. In eadem fabula 493.

ὃν δὴ πάλαι' ἂν ἐξότου δέδοικ' ἐγὼ
μή μοι βεβήκῃ.

Intellige *εἴη.* Quin etiam coniunctivus omittitur. Eurip. Hippol. 659.

νῦν δ' ἐκ δόμων μέν, ἔς τ' ἂν ἔνδημος χθονὸς
Θησεύς, ἄπειμι, σῖγα δ' ἕξομεν στόμα.

V.

De ἂν repetito.

Pervulgatum est, ἂν indicativo et optativo iunctum iterari, ut bis terve in eadem sententia positum inveniatur. Eadem ratio cadit etiam in infinitivum et participium, quia hae verbi partes nihil nisi conversam ex indicativo vel optativo orationem continent. Sed id non temere fieri posse, sponte patet. Sunt autem duo modi, quibus repeti ἂν potest, unus, quum pluribus verbis interpositis ab eo verbo quicum coniungi debeat longius avulsum est, quam ut non videatur concinnitas orationis repetitionem requirere, alter qui est longe frequentissimus, quum in parte aliqua sententiae iteratur. Plane enim eadem huius particulae ratio est, quae est negationum. Etenim quemadmodum quum ad totam sententiam pertinet negatio, iterari in partibus quibusdam solet, ut οὐκ ἔστιν οὐδείς, sic etiam, quum tota sententia conditionalis est, refertur ea conditio etiam ad partes eius primarias. De ea re dixi ad Viger. p. 814. seqq. Sunt autem partes illae tales, ut addant aliquid, quod illa principalis sententiae ratione afficiatur. Id modo est participium, ut in Oed. R. 828.

ἆρ' οὐκ ἀπ' ὠμοῦ ταῦτα δαίμονός τις ἂν
κρίνων ἐπ' ἀνδρὶ τῷδ' ἂν ὀρθοίη λόγον;

modo conditio aliter expressa, ut in Electra v. 333.

ὥςτ' ἂν εἰ σθένος
λάβοιμι, δηλώσαιμ' ἂν οἷ' αὐτοῖς φρονῶ·

et in Antig. 466.

ἀλλ' ἂν εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς
μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἐσχόμην νέκυν,
κείνοις ἂν ἤλγουν·

et in Oed. R. 1438.

ἔδρασ' ἄν, εὖ τοῦτ' ἴσθ' ἄν, εἰ μὴ τοῦ θεοῦ
πρώτιστ' ἔχρῃζον ἐκμαθεῖν τί πρακτέον.

modo affirmatio maior, ut in Oed. R. 139.

> ὅςτις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανών, τάχ' ἂν
> κἄμ' ἂν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι;

et apud Aristoph. in Thesm. 196.

> καὶ γὰρ ἂν μαινοίμεθ' ἄν;

Soph. Oed. R. 1053.

> ἤδ' ἂν τάδ' οὐχ ἥκιστ' ἂν Ἰοκάστη λέγοι·

modo negatio, ut in Lysistrata v. 361.

> φωνὴν ἂν οὐκ ἂν εἶχον·

et in formula οὐκ ἂν φθάνοις ἄν, de qua vide Elmsleium ad Heracl. 721. Alia exempla attulit Reisigius in Coniect. p. 187. Tum quae par est negationi in interrogatione, ut in Oed. R. 772.

> τῷ γὰρ ἂν καὶ μείζονι
> λέξαιμ' ἂν ἢ σοί;

Aristoph. Pac. 68.

> πῶς ἄν ποτ' ἀφικοίμην ἄν;

Denique in divisione sententiae, ut in Oed. R. 857.

> ὥςτ' οὐχὶ μαντείας γ' ἂν οὔτε τῇδ' ἐγὼ
> βλέψαιμ' ἂν οὕνεκ', οὔτε τῇδ' ἂν ὕστερον·

et v. 1227.

> οἶμαι γὰρ οὔτ' ἂν Ἴστρον οὔτε Φᾶσιν ἂν
> νίψαι καθαρμῷ τήνδε τὴν στέγην.

Harum rationum ubi nulli locus est, non potest iterari ἄν. Itaque absurde legebatur in Phaedro Platonis p. 276. B. ἐφ' οἷς δὲ ἐσπούδακε, τῇ γεωργικῇ ἂν χρώμενος ἂν τέχνῃ, σπείρας εἰς τὸ προςῆκον, ἀγαπῴη ἂν ἐν ὀγδόῳ μηνὶ ὅσα ἔσπειρε τέλος λαβόντα. Recte multorum fide librorum delevit prius ἂν Bekkerus. Neque enim duae hic sunt notiones, sed una, χρῆσθαι γεωργικῇ. Vide notata ad Soph. Philoct. 116.

Caeterum haec iteratio particulae in primis usitata est Atticis. Rarius invenitur apud Herodotum, raro apud epicos, ut Odyss. δ. 733.

τῷ κε μάλ' ἢ κεν ἔμεινε.

Sed epici aliud sibi proprium habent, ut coniungant ἄν κεν. Iliad. ν. 127.

ἃς οὔτ' ἄν κεν Ἄρης ὀνόσαιτο μετελθών,
οὔτε κ' Ἀθηναίη λαοσσόος.

Quae patet ob negationis accessionem esse coniuncta. Sic etiam Oppianus Hal. IV. 602.

οὐδέ κεν ἄν τις
ἐςβαίη.

V. 367. οὐδέ κεν ἄν τι
ἀντόμενοι τρέσσειαν.

Scriptor Lithicorum v. 247.

οὐδέ κεν ἂν γνοίης κέρας ἀτρεκὲς ἢ λίθος ἐστίν.

Et πῶς κεν ἂν Maximus v. 277. et καὶ δ' ἄν κε v. 303. Quin etiam cum coniunctivo ita coniungunt ἄν κεν, ut hae particulae pro una sint, quod eo factum puto, quia κε ex καὶ natum est. Homerus quidem in formula ὄφρ' ἂν μέν κεν. Iliad. λ. 187.

ὄφρ' ἂν μέν κεν ὁρᾷ Ἀγαμέμνονα, ποιμένα λαῶν.

Vide Od. ε. 361. ζ. 259. Sic ἤν κε, ἐπήν κε construxerunt Apollonius Rhodius, Theocritus, Manetho. V. Schaefer. ad Theocr. XXVII. 35. Illud ἐπήν κεν restituendum Soloni apud Plutarchum in Vita eius c. 2.

Multum ab his differt geminatum ἄν, quod Elmsleius ad Aeschyli Prom. 768. iure negavit coniunctivo consociari. Cur vero? Quia, ut libro II. ostendimus, hic modus verbi non per se adsciscit ἄν, sed ἂν pertinet ad vocem ex qua pendet coniunctivus. Huius vocis ea particula significatum quum mutet, nihil est in tali sententia

quod repeti possit. Neque enim ad praedicata pertinet *ἄν*, sed ad ipsam conditionem ex qua pendet sententia, ut *ὅς ἄν, ἐάν, ὡς ἄν*. Quare etiam quum haec per optativum in obliquam orationem vertuntur, non potest iterari *ἄν*. Sed est tamen, nisi fallor, quaedam singularis ratio, qua videri potest etiam cum coniunctivo repetitum esse *ἄν*, etsi re vera non est repetitum. Apud Aristophanem in Eq. 1107. scriptum est,

ἀνύσατε νῦν, ὅ τι περ ποιήσεθ᾽· ὡς ἐγώ,
ὁπότερος ἂν σφῷν εὖ με μᾶλλον ἂν ποιῇ,
τούτῳ παραδώσω τῆς πυκνὸς τὰς ἡνίας.

Omittit Suidas duobus in locis prius *ἄν*, quod omitti non potest. Corrigere studuerunt versum Elmsleius in Mus. Crit. III. p. 362. Reisigius Coniect. I. p. 188. Neutrius coniectura mihi satis probabilis videtur. Sed scribendum puto,

ὁπότερος ἂν σφῷν εὖ με μᾶλλον ἂν ποιῇ.

i. e. *ὁπότερος ἄν, ἃ ἂν ποιῇ, μᾶλλον εὖ ποιῇ με.* Eodem prorsus modo Thucydides VII. 7. *πρέσβεις τε ἄλλοι τῶν Συρακοσίων καὶ Κορινθίων ἐς Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον ἀπεστάλησαν, ὅπως στρατιὰ ἔτι περαιωθῇ τρόπῳ ᾧ ἂν ἐν ὁλκάσιν ἢ πλοίοις ἢ ἄλλως ὅπως ἂν προχωρῇ.* Nam hic quoque nihil nisi verbum repetendum est. Audacius hunc locum tentatum arbitror a Schaefero ad Demosth. I. p. 815. Sed vitium repetitae cum coniunctivo particulae eximendum est Maximo v. 598. ubi legitur:

ὡς δὲ καὶ εἰαρινοῖσιν ἐν ἰχθύσιν αἰθροπολούσης
εὐκεράου μήνης μόλις οἴσεαι ὅττι καὶ φῶρος
εἰς παλάμας κεν ἕλοι.

Aberravit ab recta via Dorvillius ad Char. p. 749. (658. ed. Lips.) Scribe *ὅττι κε φωρὸς εἰς παλάμας ἔλθῃ.*

VI.

De omisso ἂν propter aliud ἄν.

Quemadmodum iteratur ἄν in una sententia, ita in oratione membris quibusdam distincta non raro in uno tantum membro ponitur, in altero autem omittitur. Quod si quaeris qua lege fiat, res ipsa monstrat, sic demum posse, si utrumque membrum ad commune quiddam referri licet, ita ut, si praemittas ἄν, ad utrumque verbum pertineat. Sit nobis pro fundamento huius disputationis illud Xenophontis in Hierone 7, 12. *πῶς γὰρ ἄν τίς ποτε ἐξαρκέσειε τύραννος ἢ χρήματα ἐκτίνων ὅσους ἀφείλετο ἢ δεσμοὺς ἀντιπάσχοι ὅσους δὴ ἐδέσμευσεν, ἢ ὅσους κατέκτανε πῶς ἂν ἱκανὰς ψυχὰς ἀντιπαράσχοιτο ἀποθανουμένας;* Prius *πῶς ἄν* ad duo refertur verba, ideoque recte et ordine factum, ut, sequente deinde divisione, neutri de duobus quae proxima sunt verbis, *ἐξαρκέσειεν* et *ἀντιπάσχοι*, additum sit, etsi potuit addi utrique. Sed quod deinde sequitur *πῶς*, inversa orationis forma novam incipit sententiam, neque est pars praegressae; itaque etiam suum sibi ἄν adiici postulat. Nunc videamus alia. In eodem libro 11, 11. scriptum est: *ὥςτε οὐ μόνον φιλοῖο ἄν, ἀλλὰ καὶ ἐρῷο ὑπ' ἀνθρώπων· καὶ τοὺς καλοὺς οὐ πειρᾶν, ἀλλὰ πειρώμενον ὑπ' αὐτῶν ἀνέχεσθαι ἄν σε δέοι.* Scilicet id est, *ὥςτ' ἂν οὐ μόνον φιλοῖο ἀλλὰ καὶ ἐρῷο.* Altera nova sententia est, novum sibi ἄν vindicans, *καὶ δέοι ἄν σε.* Sequuntur prorsus similia: *φόβον δὲ οὐκ ἂν ἔχοις, ἀλλ' ἄλλοις παρέχοις μή τι πάθῃς· ἑκόντας δὲ τοὺς πειθομένους ἔχοις ἄν, καὶ ἐθελουσίως σοῦ προνοοῦντας θεῷο ἄν.* I. e. *φόβον δ' ἂν οὐκ ἔχοις ἀλλὰ παρέχοις.* Sequitur iterum nova sententia cum suo ἄν, quae in duas partes divisa, etiam in altera parte habet ἄν, quo poterat carere. Paullo difficilius iudicium est de proximis verbis: *εἰ δέ τις κίνδυνος εἴη, οὐ συμμάχους μόνον ἀλλὰ καὶ προμάχους καὶ προθύμους ὁρῴης ἄν, πολλῶν μὲν δωρεῶν ἀξιούμενος, οὐκ ἀπορῶν δὲ ὅτῳ τούτων εὐμενεῖ μεταδώσεις, πάντας μὲν συγχαίροντας*

ἔχων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς, πάντας δὲ πρὸ τῶν σῶν ὥςπερ τῶν ἰδίων μαχομένους· θησαυρούς γε μὴν ἔχοις πάντας τοὺς παρὰ τοῖς φίλοις πλούτους. Addendum post ἔχοις censuerunt ἂν Schaeferus, Bremius, Reisigius, alii, nec sine probabilitate. Non videtur tamen necessarium esse, quia hoc in mente habebat scriptor, κινδύνου δ' ἂν ὄντος μάλιστα μὲν αὐτοὺς προθύμους ὁρῴης, θησαυρούς γε μὴν ἔχοις τοὺς αὐτῶν πλούτους. Minus explicate de hoc genere disseruit Matthiae ad Eurip. Hippol. 468. p. 44. qui quum negasset, illam rationem quadrare in haec Sophoclis El. 790.

Π. οὐκοῦν ἀποστείχοιμ' ἄν, εἰ τάδ' εὖ κυρεῖ.
Κ. ἥκιστ'· ἐπείπερ οὔτ' ἐμοῦ καταξίως
πράξειας, οὔτε τοῦ πορεύσαντος ξένου,

vide quae ad eum locum adnotavi. Adde Oed. Col. 997.

τίνοι' ἄν, οὐδὲ τοὔνδικον περιβλέποις.

Sed haec quamvis ingente possim exemplorum multitudine confirmare, satis sit quomodo iudicanda sint indicasse.

VII.

De collocatione particulae ἄν.

Reliquum est ut dicatur de collocatione particulae ἄν, quae nonnullis in generibus loquendi vel insolentior esse vel aliquid videtur perversitatis habere. Quum particula illa sit in iis, quae non possunt in ipso poni orationis principio, quumque natura sua ad aliud verbum referatur cum eoque sit coniuncta, consequens est proprium ei locum esse statim post eam vocem, ad cuius notionem constituendam aliquid confert. Itaque primo, quod ad consociationem eius cum coniunctivo attinet, quoniam ad huius potestatem mutandam nihil confert, non potest post coniunctivum poni, sed ei est voci adiicienda, a qua regitur coniunctivus. Itaque ἐάν, ὅς ἄν, et quaecumque sunt huius generis alia coniunctim ponuntur, nisi quod, quum non in unam illa vocem coalescunt, coniunctio interponi potest,

ut ὅς δ' ἄν, ἵνα γὰρ ἄν, de qua re est libro primo dictum. Cum caeteris autem verbi modis coniunctum ἄν, sequitur eamdem regulam, ut verbo ad quod pertinet subiiciatur, ut εἶχον ἄν, ἔχοιμ' ἄν, ἔχειν ἄν, ἔχων ἄν. Sed horum verborum quoniam ea conditio est, ut plerumque non sola per se sententiam compleant, sed coniuncta demum cum aliis vocibus integram notionem conficiant, perinde est quo loco ponatur ἄν, dummodo locetur post unam earum vocum, ex quibus constat illa quae efficienda est notio. Vt quod est εἶχον ἂν πρόφασιν, licet etiam sic dici, πρόφασιν ἂν εἶχον, vel πρόφασιν εἶχον ἄν, vel εἶχον πρόφασιν ἄν, ut apud Demosth. p. 1105, 2. εἰ μὲν τοίνυν μὴ προσεμαρτύρουν τῇ προκλήσει τὴν διαθήκην οὗτοι, λόγον εἶχέ τιν' ἂν τὸ φεύγειν ἐμὲ ἀνοίγειν τὸ γραμματεῖον. Consentaneum est autem, fere post unam ex iis vocibus poni, in quibus maius aliquod momentum est. Vt apud Lycurgum p. 165. (242. §. 39. Bekk.) καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὦ ἄνδρες, τίς οὐκ ἂν τὴν πόλιν ἠλέησεν; Maluit sic, quam τίς ἂν οὐκ ἠλέησε, quia non *quis misericors non fuit*, sed *quis immisericors* dicere volebat. Thucyd. II. 11. οὔκουν χρή, εἴ τῳ καὶ δοκοῦμεν πλήθει ἐπιέναι καὶ ἀσφάλεια πολλὴ εἶναι μὴ ἂν ἐλθεῖν τοὺς ἐναντίους ἡμῖν διὰ μάχης, τούτου ἕκενα ἀμελέστερόν τι παρεσκευασμένους χωρεῖν. Demosth. p. 295, 8. τίς οὐχὶ κατέπτυσεν ἂν σοῦ. Pertinet autem ad hoc genus etiam καί, quum quidem haec vocula non est simpliciter copula, sed paullo fortiorem habet vim, ut quasi pro affirmatione quadam sit. Herodotus IV. 118. καὶ ἂν ἐδήλου. Et fortasse Thucyd. VIII. 68. de quo loco v. supra lib. III. c. 4. Sed non cadit hoc in ἀλλὰ apud Sophoclem Antig. 465.

οὕτως ἔμοιγε τοῦδε τοῦ πόνου τυχεῖν
παρ' οὐδὲν ἄλγος, ἀλλ' ἂν εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς
μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἐσχόμην νέκυν,
κείνοις ἂν ἤλγουν.

Id enim propterea sic dici debuit, quia ἀλλ' ἂν elliptice

dixit pro *ἀλλ' ἢν ἂν ἄλγος*, sed eam ellipsin deinde explet additis *κείνοις ἂν ἤλγουν*.

Sed sunt aliae quaedam loquendi formae, in quibus *ἂν* videri potest extra eam sententiam esse, in qua media poni debebat. Quae formae facile expedientur, si cogitaveris, duas sententias per attractionis figuram quam vocant in unam coniungi. Earum formarum una est, quum *inquiat aliquis* dicere volumus, verba illius afferentes. Plato Hipp. mai. p. 299. A. *μανθάνω ἂν ἴσως φαίη.* Phaedone p. 87. A. *τί οὖν ἂν φαίη ὁ λόγος ἔτι ἀπιστεῖς;* quod est *τί οὖν ἀπιστεῖς, φαίη ἂν ὁ λόγος.* Qualia non sunt interpunctionibus disiungenda, quibus pervertitur constructio. Exempla vide alia apud Heindorfium ad Phaedonis locum p. 135. qui non debebat Sophoclis Oed. R. 937.

τάχ' ἂν
ἥδοιο μέν, πῶς δ' οὐκ ἄν; ἀσχάλλοις δ' ἴσως

huc referre, interpungique iubere *πῶς δ' οὐκ; ἂν ἀσχάλλοις δ' ἴσως.* Hoc enim barbarum foret. Adde vero Demosth. 13, 6. ubi Bekkerus ordinem verborum cum libris quibusdam, sed secus quam usus postulabat, mutavit; 14, 24. 1445, 14. et paullo aliter p. 1097, 8. *ὅτι νὴ Δί' ἂν εἴποι.*

Eiusdem generis est hoc apud Xenoph. Hist. Gr. VI. 1, 9. *ὧν ἐγὼ καὶ τὰ σώματα καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ὁρῶν, οἶμαι ἄν, αὐτῶν εἰ καλῶς τις ἐπιμελοῖτο, οὐκ εἶναι ἔθνος ὁποίῳ ἂν ἀξιώσαιεν ὑπήκοοι εἶναι Θετταλοί.* Huic simile aliud exemplum vide apud Heindorfium.

Vix ulla vero frequentior forma est, quam illa, quod mireris, ignota Porsono, *οὐκ οἶδ' ἂν εἰ πείσαιμι,* quod est *οὐκ οἶδα εἰ πείσαιμ' ἄν.* Exemplis quae Elmsleius ad Med. 911. attulit, adde Demosth. p. 441, 21. 1423, 15.

Alia ratio est, quum inseritur sententiae aliquid, quod proprie non ad eam pertinet, ut apud Aristoph. Pac. 137. appellatio,

ἀλλ' ὦ μέλ' ἄν μοι σιτίων διπλῶν ἔδει.

Ac nescio an eodem referendum sit, quod in Eccles. 218. et libri et Suidas v. *χρηστῶς* sic scriptum exhibent:

ἡ δ' Ἀθηναίων πόλις
εἰ τοῦτο χρηστῶς εἶχεν, οὐκ ἂν ἐσώζετο,
εἰ μή τι καινὸν ἄλλο περιειργάζετο;

Elmsleius in addendis ad Acharn. 127. coniiciebat *οὐκ ἐσώζετ' ἄν*. Id quidem minus metri, quam sensus caussa praestat: non enim *num perdita esset*, sed *num non esset salva* dicit. Sed id vide an sic dixerit,

εἰ τοῦτο χρηστῶς εἶχ' ἂν οὐκ ἐσώζετο.

quod est, *τοῦτο ἂν χρηστῶς ἔχουσα οὐκ ἐσώζετο;* Eoque modo defendi posset, quod legebatur apud Andocidem p. 77. (150. §. 6. Bekk.) *ὧν ἕνεκα, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ ἀνθρωπίνως περὶ ἐμοῦ γιγνώσκοντες ἂν εἴητε ἄνδρες εὐγνωμονέστεροι*, nisi ibi nunc ex tribus codd. quorum uno ad eum finem iam Schneiderus usus erat ad Xenoph. de Vectigal. 6, 2. editum esset *εἴητε ἄν*.

Quae de simplice *ἂν* diximus, cadunt etiam in iteratum. Itaque vehementer erravit Werferus Act. Monac. I. p. 252. quum illud Isocratis p. 5. D. quo supra usi sumus, *ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῴης*, sic scribi voluit: *ἃ τοῖς ἄλλοις, ἂν πράττουσιν, ἂν ἐπιτιμώης*. Paullo melius, certe non ab linguae ratione alienum esset, *ἃ τοῖς ἄλλοις ἄν, πράττουσιν ἄν, ἐπιτιμῴης*. Sed id significaret: *quae caeteris, si facturi sint, exprobres*. Nunc autem si duplex *ἂν* ponendum est, cohaerent *ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν:* itaque quod reliquum est, *ἐπιτιμῴης*, non potest dici *ἂν ἐπιτιμῴης*, quia *ἂν* in principio positum esset, sed dicendum est *ἐπιτιμῴης ἄν*. Pauca de millenis id exempla docebunt. Demosth. p. 849, 22. *ἔτι δὲ τὸ πρᾶγμ' ἂν ἐξελέγξαι ζητῶν ἐξήτησεν ἄν με τὸν παῖδα.* 1132, 28. *πῶς ἂν οὖν μὴ εἰδὼς ὁ πατὴρ αὐτὸν Ἀθηναῖον ἐσόμενον ἔδωκεν ἂν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα;* 1368, 18. *οὓς ἄν τις δεόμενος ἐκ πονηρῶν πραγμάτων εἴπειεν ἄν.* Lucian. Hermotim. 55. *ὁ Φειδίας ἄν ποτε ἰδὼν ὄνυχα λέοντος ἔγνω ἂν ὅτι λέοντός ἐστιν, εἰ μὴ ἑωράκει ποτὲ*

λέοντα ὅλον; Sed alio addito vocabulo quod ad illud verbum pertineat, praeponere poteris verbo particulam, ut, *ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσι μεγάλως ἂν ἐπιτιμῴης.* Demosth. p. 1159, 14. *καίτοι πῶς ἂν εἰ μὴ πεπορισμένον τε ἦν καὶ ἐπηγγέλκειν αὐτοῖς, εὐθὺς ἂν ἀπέλαβον;* In eumdem errorem, in quem Werferus, etiam Porsonus, adolescens quidem, inciderat, quum Advers. p. 43. Antiphanis versus apud Athenaeum p. 3. F. sic putabat scribendos esse:

τοῦ δ' ἄν τις ἄλλου πρὸς θεῶν, πάτερ, οὕνεκ' ἂν
*εὔξαιτο πλουτεῖν εὐπορεῖν τε χρημάτων.**)

---

*) Vulgo, *τοῦ γάρ τις ἄλλου πρὸς θεῶν περ οὕνεκα.* Sed codd. non habent *περ.* Vide Dindorfii addenda ad Athenaeum, ubi quae proposita est coniectura, posthabenda mihi videtur ei, quae in adnotationibus est allata:

τοῦ γάρ τις ἄλλου πρὸς θεῶν ἂν οὕνεκα.

INDEX SCRIPTORVM.

Aeschines p. 107. Reisk. 57
110. 69
153. 64
175. 75
196. 82
244. 72
326. 72
383. 65
430. 121
447. 108
506. 67
542. 85
611. 156
628. 109
Aeschylus Agam. 1057. 164
Choeph. 346. 182
— 437. 121
— 983. 120
Pers. 450. 148
Sept. ad Theb. 344. 103
Suppl. 129. 118
— 735. 163
Τοξοτ. 116
Alciphron III. 21. 103
Andocides p. 11. Reisk. 65
28. 71
38. 153
41. 39
58. 44
73. 25
77. 196
100. 39
131. 159
Antiphanes 197
Antiphon p. 619. Reisk. 104
634. 68
680. 69
688. 68
712. 185
716. 69
718. 68
722. 148
725. 69
768. 27
778. 51
780. 56
Antisthenes rhetor p. 52. 66
58. 34
Apollonius Dyscolus III. 6. 15
III. 28. 76
Archilochus 133
Archytas 47
Aristophanes Ach. 294. 106
873. 41
1200. 177
Av. 180. 163
790. 51
1314. 34
Eccl. 140. 74
151. 66
218. 196
628. 105
750. 105
772. 75
856. 105
Eq. 133. 110
698. 100

Eq. 805. 101
960. 106
1057. 161
1107. 191
1131. 42
Lys. 1025. 26
1098. 26
Nub. 465. 33
1154. 26
1157. 37
1232. 132
1338. 75
Pac. 69. 23
137. 195
437. 101
450. 101
1028. 44
1198. 48
Plut. 374. 158
438. 158
Ran. 175. 133
866. 66
1281. 105
Thesm. 284. 121
814. 37
Vesp. 286. 44
919. 106
942. 36
960. 67
1094. 166
Callimachus h. Dian. 27. 134
Clinias ap. Stob. 47
Cratinus *Γείτοσι* 96
Demosthenes
p. 13, 6. Reisk. 195
15, 8. 42
24, 27. 62
40, 8. 62
54, 29. 67
66, 12. 176
77, 19. 87
95, 24. 182
97, 8. 62
112, 5. 63
128, 29. 184
184, 9. 122
192, 22. 186
196, 20. 173
204, 23. 183
242, 9. 50
260, 1. 57
284, 17. 184
293, 12. 63
353, 22. 70
378, 5. 130
395, 14. 63
467, 28. 180
492, 21. 158
525, 15. 61
19. 91
554, 1. 70
569, 27. 68
747, 13. 145
749, 2. 186
776, 3. 181
780, 7. 137
814, 18. 148
849, 14. 55
860, 8. 181
865, 22. 148
901, 13. 73
921, 1. 158
1017, 21. 62
1055, 2. 117
1105, 2. 194
1106, 28. 27
1109, 7. 70
1169, 9. 92
1225, 21. 181
1229, 22. 55
1352, 27. 185
1374, 24. 45
1404, 14. 94
17. 159
1451, 18. 26
1467, 9. 39
Ecphantes ap. Stob. 47
Epicurus epist. 45. 53. 118
Etym. M. 471, 6. 135
Euripides Alc. 53. 144

Euripides Alc. 337. 112
851. 104
Andr. 179. 115
239. 87
465. 35
771. 172
Bacch. 367. 126
639. 35
1286. 123
1309. 73
Cycl. 558. 131
577. 100
Dict. 115
Electr. 57. 144
485. 34
1121. 38
Hec. 1111. 72
Hel. 455. 180
637. 128
873. 123
Heracl. 249. 125
527. 163
769. 34
Herc. fur. 1401. 127
1417. 88
Hipp. 468. 162
518. 125
Inone 55
Ione 353. 73
Iph. Aul. 538. 104
944. 61
1192. 113
1210. 162
1238. 100
Iph. Taur. 894. 35
1024. 176
Med. 1098. 128
1275. 89
Orest. 237. 111
1218. 104
1354. 104
Phoen. 90. 112
213. 54
Rhes. 50. 123
613. 110
685. 177
Suppl. 451. 83
460. 118
Troad. 395. 72
Gorgias 113. 67
Herodotus I. 2. 169
29. 141
32. 108
42. 51
53. 90
70. 169
82. 109
86. 91
108. 27
119. 151
140. 109
159. 109
187. 73
196. 20. 22
197. 109
198. 109
II. 13. 101
43. 71
III. 25. 62
69. 46
104. 31
150. 26
155. 178
IV. 46. 116
66. 116
118. 7. 194
157. 108
195. 165
V. 43. 92
67. 90
82. 93
VI. 44. 151
82. 108
85. 127
86. 117
86, 3. 92
VII. 5. 155
159. 7
180. 169
184. 169

	214.	169
VIII.	18.	102
	22.	103
	36.	91
	67.	91
	119.	52
	136.	44. 169
IX.	16.	92
	71.	169
Hesiodus O. et D.	345.	47
Homerus Iliad. α.	249.	24
	271.	160
	340.	98
	549.	172
β.	250.	170
	292.	85
	340.	161
γ.	299.	145
	409.	29
δ.	93.	164
	190.	83
	262.	142
	343.	142
	539.	168
ε.	212.	146
	257.	99
	303.	159
	311.	168
	407.	84
η.	48.	164
	352.	133
ϑ.	23.	172
ι.	386.	28
	397.	172
	524.	143
κ.	126.	132
μ.	58.	168
ν.	732.	21
ξ.	484.	40
ο.	39.	156
	45.	156
ϱ.	70.	169
	398.	169
σ.	307.	81
υ.	426.	161
φ.	274.	160
	340.	29
	462.	99
	576.	99
χ.	86.	99
	348.	144
	364.	24
	369.	24
ψ.	46.	111
	150.	154
	494.	141
ω.	553.	82
Odyss. α.	316.	39
	403.	84
β.	52.	175
	86.	39
	104.	21
γ.	255.	39
δ.	400.	82
	472.	144
	546.	25
	644.	140
	649.	147
ε.	33.	85
	141.	86
	221.	99
	237.	140
	417.	29
ζ.	27.	132
	286.	142
η.	204.	99
	314.	161
ϑ.	147.	85
ι.	208.	5
κ.	532.	86
λ.	103.	161
	415.	39
μ.	156.	137
	348.	99
ν.	415.	147
ξ.	162.	40
	331.	86
	402.	146
ο.	544.	155
π.	383.	156

σ. 260. 21
τ. 149. 21
288. 86
489. 172
510. 145
υ. 85. 82
ω. 87. 39
139. 21
253. 143
342. 143
530. 175
Ioannes Apocalyps. 21, 21. 5
Isocrates a grammaticis emendatus 30
p. 5. D. Steph. 185. 196
7. C. 32
79. B. 31
129. A. 184
142. B. 183
162. C. 180
202. B. 36
253. C. 162
342. D. 180
Lucianus
Demon. 10. 27
Dial. meretr. 7, 1. 102
11, 4. 34
Dial. mort. 9, 2. 27
13, 6. 32
Encom. Dem. 39. 22
Fugitiv. 24. 34
Halc. 5. 27
Pisc. 22. 102
Tim. 39. 149
Ver. hist. II. 29. 149
Vit. auct. 11. 149
Lycurgus p. 149. Reisk. 166
164. 72
165. 53. 192
212. 45
Lysias p. 238. Reisk. 130
Maximus v. 598. 191
Maximus Tyrius diss. VII. 7. 178
Menander Thrasyleonte 42
Metopus 178
Moschus I. 6. 159
III. 114. 163
Nicolaus Damasc. p. 245. 122
Oraculum ap. schol. Aristoph. Eq. 91
Orpheus Arg. 1257. 65
Phalaris 177
Pindarus Ol. III. 81. 161
XI. fin. 161
Pyth. IV. 118. 162
468. 173
Nem. VII. 16. 100
100. 31
131. 174
Isthm. V. 54. 32
Plato Alcib. I. 122. D. 178
II. 142. E. 38
Apol. 41. B. 43
Cratyl. 391. A. 180
B. 39
Critone 50. C. 94
Euthydem. 290. D. 37
292. E. 164
Hipp. mai. 299. A. 195
Legum I. 647. A. 38
II. 655. C. 94
IX. 872. E. 107
XII. 947. C. 37
958. D. 97
Menone 89. B. 54
Phaedone 61. C. 33
77. B. 119
D. 120
87. A. 195
101. D. 148
Phaedro 231. D. 94
255. E. 129
256. BC. 43
265. B. 43
276. B. 189
Philebo 15. C. 94
Politico 281. D. 107
Protagora 319. B. 94
Theaeteto 166. A. 163
Plutarchus Aemilio 32. 6
Polybius XXXVIII. 5, 7. 37

Posidippus 163
Pythagorei Galei p. 709. 712. 751. 47
Scholiastes Aristidis 50
Solon 190
Sophocles
Aiace 183. 74
554. 110
741. 103
964. 104
1085 114
1089. 119
1182. 110
Ἀχαιῶν συλλόγῳ 107
Antigona 215. 127
465. 194
604. 158
666. 142
710. 97
1025. 103
Electra 103. 111
223. 111
771. 113
913. 72
1061. 113
1505. 59
Oedipo Coloneo 77. 110
188. 138
404. 138
580. 114
1075. 180
1365. 61
1446. 96
Oedipo Rege 198. 97
255. 60
325. 127
446. 185
834. 111
873. 96
937. 195
1062. 100
1074. 125
1230. 115
1438. 50
1515. 132
Oenomao 175
Phaedra bis 116
Philocteta 300. 89
493. 186
524. 146
610. 140
763. 110
917. 104
1075. 117
1089. 36
1329. 112
Trachiniis 147. 111
251. 114
604. 103
672. 35
945. 104
1107. 186
Tyrone 115
fragm. ap. Stob. XL. 3. 176
Strabo p. 679. 94
Theages ap. Stob. 46
Theocritus IV. 11. 162
VIII. 18. 89. 91. 162
XXII. 74. 163
XXV. 60. 137
XXVII. 24. 157
38. 35
65. 163
XXIX. 37. 156
Thucydides I. 33. 33
II. 11. 194
63. 8
80. 32. 180
III. 44. 149
IV. 63. 41
VII. 7. 130. 191
25. 130
VIII. 27. 149
54. 148
68. 148
Tzetzes ad Lycophr. 424. 178
Xenophon
Agesilao init. 174
Anabasi I. 4, 8. 178
V. 1, 10. 62

Cyrop. I. 6, 1. 183
22. 150
III. 3, 17. 98
50. 96
IV. 8, 3. 64
V. 5, 1. 150
VII. 5, 21. 33
49. 151
VIII. 3, 38. 48. 151
Hierone 7, 12. 192
11, 11. 192
Hist. Gr. VI. 1, 9. 195
Mem. Socr. I, 2. 6. 150
3, 3. 179
II. 7, 10. 60
de rep. Lac. 1, 8. 148
2, 11. 149
8, 3. 181
Sympos. 2, 26. 136
4, 37. 41
Xenophon Ephesius III. 8. 37

INDEX VERBORVM.

Αἱρήσασθαι 37
ἀνὰ 5
ἂν cum ἦν, ἔδει, et sim. 62
δηλονότι 70
εἴ κε cum indicativo 49
ἐνίστασθαι 53
ἔνστημα 53
ἤϊα 51
ἴσως 10
καί post pronomen apud Hom. 24
καί τε 40. seq.
κε καὶ 161
οἶδ' ὅτι ἂν 52
ὄκκα, ὄκκαν 46
οὐ δήπου 69
οὐκ ἂν οἶδ' ὅτι 53
οὐκ οἶδ' ἄν εἰ 195
που 10
praeteritum de re cogitando sumpta 86
τάχ' ἂν 43
τε 10
ὥς ἂν 112. 185

EMENDATIONES COLVTHI.*)

Quod fieri solet, ut, quod quis non statim quum opor- 3
tebat fecerit, de die in diem protrahat, id mihi accidit bis neglecta scriptione dissertationis, quae vitis eorum praemitteretur, qui per annuum spatium ab Ordine Philosophorum essent Philosophiae Doctores et Artium Magistri creati. Incidi autem in has moras eo, quod quaedam nimis impedita obstinatius persequebar, alia autem, ubi inchoassem, longioris vidi disputationis fore, quam quae huiusmodi praefationibus conveniret. Itaque ne tertium deessem officio meo, missis quae in medium afferre destinaveram, subito consilio decrevi, productis simul trium annorum Candidatis, aliquid promere ex eo genere, quod quoniam in solo coniectandi lusu positum est, laboris nihil, terminos autem arbitrarios haberet. Id si qui reprehendent, (reprehendent autem si non alii, certe illi, quibus hoc unum opus est, vituperare) ferendum id erit: et ferendum esset, quidquid scriberem: sed fortasse aliqui minus morosi iudices ne hoc quidem genus scribendi plane contemnent, nihil denique aliud agi intelligentes, quam quod etiam in illis rebus, quae plurimum et doctrinae et laboris poscunt, praecipuum maximeque necessarium existimatur, ut recto quis utatur iudicio, sine quo vel uberrima materiae copia, tamquam iners et rudis moles, caeca

*) Editae sunt a. 1828.

atque inutilis iacet. At enimvero de arte critica tam dis-
crepantes sunt hominum sententiae, quam de arte medico-
rum. Simillimi enim sunt critici medicis, ac potius nihil
ab iis differunt, nisi quod scripta, illi autem corpora cu-
rant. Vt illis et cognoscendorum morborum scientia opus
est, quam *σημειωτικὴν* appellant; et rerum, quibus ad
medendum utantur cognitione, quam *ὕλην ἰατρικὴν* di-
cunt; et componendorum medicamentorum arte, quam
4 *φαρμακευτικὴν* vocant; et curandorum aegrotorum peri-
tia, quam nominant *θεραπευτικήν*: sic hi et corruptela-
rum varias formas caussasque cognovisse, et quae sint at-
que unde petenda vitiorum remedia tenere, et horum re-
mediorum quae temperamenta sint adhibenda intelligere,
et corrupta denique qua ratione sananda sint scire debent.
Vt medici alii ad urendum et secandum proni, alii timidi
et vel ad levem infirmitatem trepidi sunt, sic etiam ex cri-
ticis alii violentas manus iniiciunt, ne sinceris quidem par-
centes; alii vix tremulo digiti tactu attrectare affecta au-
dent. Vt medici raro aliquem penitus sanant, aliquando
etiam interficiunt, arti victimam oblatam dicentes: sic qui
scriptorem, nisi forte unius pagellae terminis comprehen-
sum, in integrum restituerit criticus, nondum repertus est,
exstiterunt autem, qui necatorum ab se scriptorum magna
cadavera, artem suam iactantes, publice exponerent. Vt
medicorum quidam, aliquid saltem de multis profuturum
rati, mixturas ex omni genere herbarum, radicum, cor-
ticum, metallorum concoctas praebent; quidam autem,
sive disciplinae sive ingenii vitio, panaceas venditant, una-
que e pyxide omnium depromunt morborum remedia; qui-
dam vero magicis artibus et credendi fiducia divinae opis
miracula de caelo devocant: sic etiam e criticorum numero
nonnulli, quo penitius menda exstirpent, aliquam *ἀντίδο-
τον ἑκατονταμίγματον* admovent; alii contra suas lau-
dant universales medicinas, vel transpositionem verborum,
vel eiectionem interpretamentorum, vel palaeographicae
curiositatis praepotens theriacum, vel si quid aliud ali-
quando salutare fuisse cognoverint; alii denique, belli ho-
mines et cum lepore quodam daemoniaci, operosum me-

dendi laborem ut sordidum contemnentes, incantationibus quibusdam et praestigiis, dum modo credas, morbida sana, genuinaque spuria esse persuadent. Quin ut nuper exorti sunt medici, qui unius scrupuli infinitesima parte graves morbos profligant, sic etiam critici quidam aliquam norunt *ὁμοιοπάθειαν*, qui pro persanatis vendunt scriptores, si in Attico *ξὺν* pro *σὺν*, in Aeolico *σδ* pro *ζ* dederint, vel aliquos sibi visos soloecismos, quibus ut feles muribus insidiantur, removerint. Postremo ut medici officium est, nobiles iuxta et ignobiles, divites et pauperes, optimum
quemque et pessimum curare: sic etiam critici est, quo- 5
quo vocetur, non gravate opitulatum ire, nec qui sit quem curare iubeatur, sed an opis sit indigens quaerere. Et hoc quidem mihi spero excusationi fore, Colutho, si possim, salutiferam manum admoventi: qui homo si non scripsisset carmen illud quod habemus, non plus damni fecissent litterae, quam quum scripsit lucri fecerunt. Sed scripsit ille, scriptumque eius pessime nabitum ad nos pervenit: ut, etiam si nihil praemii promittat medelam allaturo, saltem vel misericordia dignus videatur, vel, ut in vili capite, experimenta facere liceat. Vtrumque ei supra quam credi poterat contigit, licet non magno cum fructu. Lennepii enim iuvenilis opera, non digna illa quae in hodierna luce litterarum denuo typis describeretur, sicut illo tempore solitum erat, nec nostro insolens est, magis in expromendis alienis, quam in afferendis quae ad rem pertinerent sese iactabat. Nimirum in familiari hominum consuetudine et circulis qui non quod interrogatus erat respondet, sed alienissima quaeque vel multo laxae orationis flumine profundit, vel cruda cum brevitate fastidiosi supercilii iaculatur, impolitus et stolidus haberi solet: in scriptis autem quo quis plura a proposito abhorrentia, quaeque iam scire nolis congerat, eo multi et doctiorem et eruditiorem esse existimant: quo fit, ut hodie quoque magna edi volumina videamus, in quibus eorum, quae titulus profitetur, admodum nihil, sed quae neque quaeras neque te credas inventurum reperias. Post Lennepium, si leves quosdam conatus et vertentium in alias linguas mirabilem Coluthi ad-

mirationem excipias, primus utilem ei operam praestitit vir doctrina aeque atque usu doctrinae eximius, Imm. Bekkerus, emendatiorem tum ex multo meliore codice, tum comparatione Nonni a Wernikio facta exhibens. Aliquot versionibus et commentario instructum paullo post edidit Stanislaus Iulianus, duobus codd. Parisinis, quorum lectiones iam Lennepius habuit, non solum iterum collatis, sed integris ipsa cum forma litterarum repetitis. Huius editionis qui brevem censuram in Notitiis litt. Gott. a. 1825. m. Sept. P. 155. scripsit V. D. mirum, quod collato libro Mutinensi paucos tantum restare corruptos locos ait. Novissime impressum est carmen illud e recensione Bekkeri cum
6 Tryphiodoro Lipsiae, adiectis scripturis, quas codex Neapolitanus, nullius ille pretii, suppeditarat. Emendandi periculum fecit Fr. Graefius, vir mihi amicissimus, quem propter eximium animi candorem non minus quam propter excellentis ingenii virtutes diligo magnique facio. Is quas Petropoli edidit Observationes criticas in Coluthum et Musaeum, repetitas ad calcem Lennepii editionis Lipsiensis, in iis gavisus sum quum eum quaedam proposuisse vidi, in quae ego quoque incideram: in aliis non paucis diversa mihi sententia est. Adsuevit enim, statuariorum illorum more, qui laesa et truncata antiquae artis monimenta integrare et restaurare conantur, non tam in eo elaborare, ut quas habemus veterum reliquias a mendis quibus obsitae sunt purget, quam ut opera ipsa, qualia quis animo informare possit, perpolita exhibeat: quae mihi quidem ingeniosi potius artificis quaedam sollertia, quam officium esse videtur critici. Itaque in his, quae ipse de Coluthi carmine dicturus sum, praetermittam pleraque omnia, in quibus a Graefio meo dissentio.

Nonni, Nonnique imitatorum, in quibus Coluthus est, partim facilis emendatio est, partim difficilis: facilis eo, quod certo in orbe et sententiarum et verborum et dicendi modorum quasi circumaguntur; difficilis propter genus dicendi inflatum et abundantiam inutilium verborum, in qua si quid corruptum est, fere quae potuerint scribi permulta occurrunt critico, latet autem, pari iure omnium,

quid debuerit. Eo optabilius accidit, si viam aliquam indicat certum genus vitiorum, quo talis scriptor affectus sit. Atque in Colutho praeter menda omnium scriptorum communia tres maxime perturbationis modi reperiuntur, ab ipsis monstrati codicibus, lacunae, transpositiones versuum, et manus correctoris. De lacunis sic statuendum videtur. Quum antiquior caeteris codex Mutinensis septem versus praebuerit, qui non sunt in reliquis libris, omittat autem aliquot versus, qui exstant in illis, v. 129. 135. 139—142. 284. 301. 349. quarum omissionum plerasque patet ab negligentia librarii repetendas esse, oculis ad paria versuum initia aberrantis, recte poterit colligi, ex uno pervetusto codice, quem situs vitiaverat, et Mutinensem, et aliquanto post, magis etiam lacerato codice illo, eum, quo Bessario est usus, aliosque descriptos esse. Ordo 7
versuum raro variat in codicibus, v. 49. 349. sed esse nonnulla, quae in omnibus codicibus non suo loco legantur, nimis manifestum est. Id eidem illi deberi videtur vetusto codici, in quo quae lacerata vel evanida legi non posse viderentur, ab alia manu in summis vel imis marginibus adscripta fuerint. Nisi quis forte libros omnes manasse suspicabitur ex repertis ipsius Coluthi chartis, in quibus ille quae commentatus erat expolire coeperit, necdum ad finem perduxerit. Certe de duplici recensione cogitavit Graefius. Mihi quidem, quod tertium eorum quae in Coluthi carmine notabilia essent commemorabam, correctiones, partim propter corrupta, vel, ut v. 23. male intellecta ab librariis factae, partim non esse omnino correctiones videntur, ut, de quo infra dicam, v. 288.

Incipit carmen his verbis:

Νύμφαι Τρωϊάδες, ποταμοῦ Ξάνθοιο γενέθλη,
αἳ πλοκάμων κρήδεμνα καὶ ἱερὰ παίγνια χειρῶν
πολλάκι πατρῴῃσιν ἐπὶ ψαμάθοισι λιποῦσαι
ἐς χόρον Ἰδαίῃσιν ἐπεντύνεσθε χορείαις,
δεῦτε, θεμιστοπόλοιο νοήματα μηλοβοτῆρος
εἴπατέ μοι, κελάδοντος ἀπορνύμεναι ποταμοῖο,
ἐξ ὀρέων πόθεν ἦλθεν ἀήθεα πόντον ἐλαύνων,

ἀγνώσσων ἁλὸς ἔργα.

Non credam scripsisse poetam *κελάδοντος ἀπορνύμεναι ποταμοῖο.* Languent enim haec verba, debebatque Coluthus, si eleganter scribere vellet, omissis supra *ποταμοῦ Ξάνθοιο γενέθλη*, dicere, adeste a fluvio, a quo estis prognatae. Scripsit vero,

εἴπατέ μοι, κελάδοντος ἀπορνύμενος ποταμοῖο
ἐξ ὀρέων πόθεν ἦλθεν.

Auctorem habemus ipsum v. 70.

εἴ τινά που Ξάνθοιο παρ' Ἰδαίοιο ῥεέθροις
παῖδα Πάριν Πριάμοιο, τὶν' ἀγλαὸν ἡβητῆρα,
Τροίης βουκολέοντα κατ' οὔρεα, τέκνον, ἀκούεις.

Sic illi versus scribendi. *Ἐξ ὀρέων* etsi per se non suspectum est, tamen adeo mira est scriptura cod. Mut. *ἠνορέων*, ut non inepte quis possit coniicere, *κελάδοντος*
8 *ἀπορνύμενος ποταμοῖο ἠϊόνων.* Fallitur enim Buttmannus in Lexilog. vol. II. p. 22. *ἠϊόνας* fluviis tribui negans: v. Apollon. Rh. lib. II. 659.

Sequuntur haec:

τί δὲ χρέος ἔπλετο νηῶν
ἀρχεκάκων, ἵνα πόντον ὁμοῦ καὶ γαῖαν ὀρίνῃ
βουκόλος· ὠγυγίη δὲ τίς ἔπλετο νείκεος ἀρχή,
ὄφρα καὶ ἀθανάτοισι θεμιστεύσωσι νομῆες·
τίς δὲ δικασπολίη· πόθεν ἔκλυεν οὔνομα νύμφης
Ἀργείης· αὐταὶ γὰρ ἐθηήσασθε μολοῦσαι
Ἰδαίης τρικάρηνον ὑπὸ πρηῶνα Φαλάκρης
καὶ Πάριν οἰοπόλοισιν ἐφεδριόωντα θοώκοις
καὶ Χαρίτων βασίλειαν ἀγαλλομένην Ἀφροδίτην.

Horum in principio recte vulgo *τί δέ*, non *τί δαί*, quod aliquot codd. habent. Pessime Wernikius ad Tryphiod. p. 39. *αὐταὶ γὰρ* in *ἀτὰρ αὐταὶ* mutatum volebat, ratione etiam falsa usus, quum Nonni imitatores non continuare spondeos in uno commate putavit. Fecit id Coluthus etiam v. 59. 83. 359. quorum exemplorum tamen

duo, in quibus χρύσεος est, propter primae correptionem dubia sunt: v. Wernik. p. 405. Sed Tryphiodorus, quem in nonnullis rebus ab Nonno discessisse idem Wernikius observavit, duodequinquaginta versus habet, quorum primi duo pedes spondei sunt, duos autem v. 461. 543. quorum ambae primae dipodiae ex spondeis constant; duos denique, in quibus duo contigui sunt diversarum dipodiarum spondei, v. 77. 474. quod genus apud Coluthum invenitur v. 21. 32. 61. 132. 137. 146. 205. 236. 241. 282. 365. 370. Huiusmodi observationes etsi non sunt contemnendae, tamen ne abutendum quidem iis est: id quod accidit Wernikio. Novissimus editor Dionysii Periegetae quum p. 508. faciem istam carminis epici non a Nonno demum fluxisse scripsit, novi luminis iubar ex longinquo ostendit, cui tamen vellemus faustiore auspicio quam Bassaricis Dionysii praelusum esset. Redeo ad Coluthum. *Μολοῦσαι* si ex Hemsterhusii coniectura in μολοῦσας mutaretur, antea scribendum erat ἀθανάτῃσι. Sed recte librorum scripturam servavit Iulianus, defenditque censor Heidelbergensis in Annalibus 1824. P. V. p. 501. seq. Neque enim dicit poeta, vos deas a Paride iudicatas vidi- 9
stis, sed, vidistis iudicem Parim et victricem Venerem.

Finito prooemio ipsam rei expositionem aggreditur poeta his verbis:

> ὣς ὁ μὲν ὑψιλόφοισιν ἐν οὔρεσιν Αἱμονιήων,
> νυμφιδίων Πηλῆος ἀειδομένων ὑμεναίων,
> Ζηνὸς ἐφημοσύνῃσιν ἐῳνοχόει Γανυμήδης.
> πᾶσα δὲ κυδαίνουσα θεῶν ἔσπευδε γενέθλη
> αὐτοκασιγνήτην λευκώλενον Ἀμφιτρίτης.

In uno codd. Parisiensium, quorum scripturam repraesentavit Iulianus, legitur ως sine accentu: id qui vertendo expressit, Lennepius, merito reprehensus est. Genuinam scripturam quum Iulianus versu 121. confirmari iudicavit, errasse videtur. Habet enim ibi particula iustam rationem, si cum λιγαίνων coniungitur. Hic vero, ubi nihil praecessit, quo referatur illud ὥς, non video, quomodo eo uti potuerit poeta. Nam si Homerus Iliadis li-

brum XII. verbis illis ὥς ὅ μέν, et alias rhapsodias similiter incepit, intelligere debuit Coluthus, factum id esse sic, ut praegressa respicerentur. Censor Heidelbergensis p. 509. comparandum fuisse ait Homericum Od. I. 11.

ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
οἴκοι ἔσαν,

aliaque in medias res rapientia exordia. Horum vellem exempla, quae similia essent, dedisset. Nam de illo in Odyssea etsi Nitzschius, quemque is laudat, Guil. Muellerus rectius quam alii iudicarunt, tamen reliquerunt, quod maxime addendum erat, referri ἔνθα ad verba v. 2. posita, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν, itaque indicato iam tempore recte dictum esse. Coluthus, nisi fallor, scripserat τοῖσι μέν, ut intelligerentur ex re ipsa convivae in nuptiis Pelei. Error fortasse ex eo natus, quod in antiquissimo codice scriptum erat οἶσι μέν, omissa littera initiali, quae ut in ipsius narrationis exordio post esset rubro pingenda.

In enumeratione deorum, qui nuptias Thetidis praesentia sua ornaverint, quaedam corrupta, alia turbata sunt. Quod v. 23. legitur,

ἐκ δὲ μελισσήεντος ἀπεσσυμένων Ἑλικῶνος
Μουσάων λιγύφωνον ἄγων χορὸν ἤλθεν Ἀπόλλων,

correctori debetur: sed is, ut oportebat, ἐπεσσυμένων scripserat, quod est in cod. Goth. Pro ea voce genuinam scripturam dedit codex Mut. ἀπ' εὐόδμου. Ea mirum est nec Iulianum, qui Nicandrum Ther. 11. eiusque scholiasten attulerit, nec censorem eius Heidelbergensem, qui adnotationem Iuliani tractaverit, uti scivisse. Aliter vidissent Μελισσήεντος loci in Helicone nomen esse proprium. His versibus subiiciendi sunt v. 39. 40.

χρυσείοις δ' ἑκάτερθε τινασσόμενος πλοκάμοισι
βότρυς ἀκερσεκόμης Ζεφύρῳ στυφελίζετο χαίτης.

Qui quo iure a plerisque ad Bacchum relati sint, non in-

telligo. Mecum sentit Graefius, cuius perelegans est coniectura,

χρυσείης δ' ἑκάτερθε τιναssoμένης πλοκαμῖδος.

V. 26. legitur:

οὐδ' αὐτὴ βασίλεια καὶ ἁρμονίης Ἀφροδίτη
ἐρχομένη δήθυνεν ἐπ' ἄλσεα Κενταύροιο.

Secundus codd. Paris. *καὶ ἁρμοδίης*. Censor Heidelbergensis coniecit *συναρμονίης*, quam vocem Schneiderus in lexicon suum ut valde dubiam nescio unde intulerat. Passovius omisit. Wernikius alium requiri genitivum videns, latere eum in voce *αὐτὴ* putabat. Ita sensit etiam qui *οὐδ' ἀπάτης βασίλεια* coniecit, quod non convenire huic loco recte monuit Graefius. Si genitivis aliis opus est, tale quid scriptum suspicari licebit, *οὐδ' αὐτὴ βασίλεια χοροπλεκέων ὑμεναίων καὶ γλυκεροῖο πόθοιο καὶ ἁρμονίης Ἀφροδίτη*. Sin minus, potuit ille scribere *καθ' ἁρμονίην*, ut *μεθ' ἁρμονίην Ἀφροδίτης* scriptum est v. 375. de quo versu infra dicetur. Sed, si verum fateri oportet, nihil hic certi sine libris inveniri potest.

V. 46. Eridis ira ad epulas non vocatae his verbis describitur:

πολλάκι δ' εὐλάϊγγος ἀπὸ κλισμοῖο θοροῦσα
ἵστατο καὶ παλίνορσος ἐφέζετο· χειρὶ δὲ γαίης
οὐδέ τε κόλπον ἔρυξε, καὶ οὐκ ἐφράσσατο πέτρην.

Permiris haec coniecturis tentata sunt, quarum eam, quae a Lennepio proposita est, admisit Bekkerus, *χειρὶ δὲ γαίης εὐρέα κόλπον ἄραξε*. At, nisi quod grammaticae non repugnat, nihil haec coniectura habet laudabile. Nam 11 ne commemorem ineptum hic epitheton esse *εὐρέα*, quae illa tam singularis ratio est furoris significandi, manu terram percutere? Immo qui ita sunt irae impotentes, solent se ipsos totos in terram fligere et humi volvere. Idque etiam Eridem fecisse dici vel corruptum illud *οὐδέ τε* monere debebat, in quo quis non statim videat *οὖδει* latere? Confirmat hanc emendationem scriptura codicis Mut. *οὐδ'*

ακόλπος ἄραξε. Quod si haec recte coniecimus, relinquitur ut exciderit aliquid vel ante v. 48. vel ante *γαίης.* Nam fortasse non inepte opinabimur hanc ipsam vocem aliquid contulisse, ut omitterentur nonnulla. Quum enim, qui ad tantum desperationis furorem evecti sunt, crines sibi discindere atque evellere soleant, veri simile videtur, id etiam de Eride esse praedicatum: ut v. 47. scriptum fuerit *χειρὶ δὲ χαίτης*, a quibus vocibus ad similes *δὲ γαίης* aberrans oculus librarium in errorem abduxerit.

V. 53. aperte vera est cod. Mut. scriptura:

Ἡφαίστῳ δ' ὑπόεικεν, ἀμαιμακέτη περ ἐοῦσα.

Nam quod apud Tryphiodorum est v. 685.

Ἡφαίστῳ δ' ὑπόεικεν, ἀτυζόμενος χόλον Ἥρης,

id quo pacto defendendae apud Coluthum vulgatae *ἀτυζομένη* adhiberi possit, non video, nisi quis hunc quoque *χόλον Ἥρης* addidisse credat.

V. 60. haec leguntur:

ἔνθεν Ἔρις πτολέμοιο προάγγελον ἔρνος ἑλοῦσα,
μῆλον, ἀριζήλων ἐφράσσατο δήνεα μόχθων.

Haec quum omnino non sunt venuste dicta, tum iure offendit viros doctos nomen Eridis, quam hic, quoniam omnia quae praecedunt de ea sunt dea dicta, non decebat nominatim appellari. Sed ex coniecturis, quae prolatae sunt, duae, quae ferri possunt, Lennepii *ἔνθεν ἄρα,* et Wernikii ad Tryphiod. p. 37. *ἔνθεν δέ*, longius ab librorum scriptura recedunt, nec tollunt aliud, quod in his versibus displicet, *μῆλον* inconcinne positum. Codex Vossianus, qui etiam v. 55. non contemnendam scripturam *κόλπον* praebet, hic habet *ἔριν*, idque etiam in primo Parisinorum supra vulgatam scriptum est. Pro *ἑλοῦσα* autem cod. Mut. *ἰδοῦσα.* Tum quinque codd. *μήλων.* Hinc corrigendum:

12 *ἔνθεν ἔριν πολέμοιο προάγγελον, ἔρνος ἰδοῦσα*
μήλου, ἀριζήλων τ' ἐφράσσατο δήνεα μόχθων.

Sequitur statim v. 62.

χειρὶ δὲ κινήσασα μόθου πρωτόσπορον ἀρχὴν
ἐς θαλίην ἔῤῥιψε.

Quis credat, etiamsi sic loqui licuit poetae, tamen neminem exstitisse qui *δινήσασα* reponeret?

Commemoratis tribus deabus, quae pomum illud sibi dari aequum censuerint: nam post v. 65. intercidisse quae de Minerva scripserat poeta, Lennepius vidit: Iuppiter mandata dedisse dicitur Mercurio v. 68.

Ζεὺς δὲ θεῶν καὶ νεῖκος ἰδὼν καὶ παῖδα καλέσσας
τοῖον ἐφεδρήσσοντα προσέννεπεν Ἑρμάωνα.

Haec et scabra est et vitiosa oratio. Quam, nisi omittendo peccatum est, quod non est verisimile, sic corrige:

Ζεὺς δὲ θεάων νεῖκος ἰδών, ὃν παῖδα καλέσσας,
τοῖον ὑποδρήσσοντα προσέννεπεν Ἑρμάωνα.

Ὑποδρήσσοντα quidem iam Lennepius, sed non sine errore, quoniam *θεῶν ὑπηρέτην* significari voluit. At neque hoc participium fungi potest substantivi officio, nec praesentis participium ad ea referri, quae facturus sit iussu Iovis Mercurius, sed pertinet ad praegressum *καλέσσας*: *vocanti patri dicto audientem.* In Iovis oratione quod est v. 71. vitium, supra sustulimus. Dubitari fortasse poterit etiam v. 75. de verbo *διακρινθεῖσα*, quod in duobus codd. *διακριθεῖσα* scriptum. Certe non male legeretur *διαπροκριθεῖσα*, ut apud Euripidem in Phoen. 222. est *πόλεος ἐκπροκριθεῖσ' ἐμας.*

V. 82. quae de Venere dicuntur,

καὶ περόνην θυόεντα διαστήσασα κομάων,
χρυσῷ μὲν πλοκάμους, χρυσῷ δ' ἐστέψατο χαίτην,

mutila esse pene persuasit Wernikius comparatione Nonni XXXII. 15. (34. ed. Graef.)

καὶ περόνῃ συνέεργε νέου κληῖδα χιτῶνος,
καὶ πλεκτὴν θυόεντι κόμην ἐδίηνεν ἐλαίῳ.

In cod. Mut. quod legitur, *καὶ πτερὸν ἰθυνθέντα*, etsi videri potest ex *καὶ περόνῃ θυόεντα* corruptum esse, ta-
13 men, ut in loco, in quo sine librorum auxilio nihil certi afferri potest, non omnino spreverim. Nam, ut post *καὶ περόνῃ* exciderint similia illis apud Nonnum, nihil impedit quin deinde tale quid dederit Coluthus,

καὶ πλόκον ἰθυνθέντα διαστήσασα κομάων,

quod ipsum videri potest expressum esse ex Nonni verbis eodem loco v. 12.

πολλάκι δ' ἰσάζουσα καθειμένον ἄχρι μετώπου
πλαζομένης ἔστησε μετήλυδα κόσμον ἐθείρης.

Distinctionem *πλοκάμων* et *χαίτης*, quae est a Colutho facta, recte Hesychio auctore tuitus est Iulianus.

V. 86.

σήμερον ἀγλαΐαι με διακρίνουσι προςώπων.

Quidni potius *διακρινέουσι*?

V. 90. valde languet *ἀεὶ* in his verbis,

καὶ πολέμων βασίλειαν ἀεὶ καλέουσιν Ἀθήνην,

ut non dubitandum videatur, quin genuina scriptura sit *ἐπικλείουσιν*. Quae statim de se praedicat Venus,

μούνη Κύπρις ἄναλκις ἔην θεός. οὐ βασιλήων
κοιρανίην, οὐδ' ἔγχος Ἀρήϊον, οὐ βέλος ἕλκω,

non sunt illa quidem sic dicta, ut valde reprehendi possint: sed tamen huius sectae poeta maluisset *οὐκ ἔγχος Ἀρήϊον* scribere. Duo codd. *οὐδ' εὖχος* praebent: unde quis non facile sibi persuadeat scribendum esse:

οὐ βασιλήων
κοιρανίην οἰδ' εὖχος, Ἀρήϊον οὐ βέλος ἕλκω.

Nam ad *ἔγχος* si adiicitur *βέλος*, nihil id est nisi quod iam dictum erat: regum vero duo praecipua sunt, imperium et dignitas. Pergit sic:

ἀλλὰ τί δειμαίνω περιώσιον; ἀντὶ μὲν αἰχμῆς,

ὡς θοὸν ἔγχος ἔχουσα μελίφρονα θεσμὸν ἐρώτων,
κεστὸν ἔχω, καὶ κέντρον ἄγω, καὶ τόξον ἀείρω,
κεστόν, ὅθεν φιλότητος ἐμῆς ἐμὸν οἶστρον ἑλοῦσαι
πολλάκις ὠδίνουσι καὶ οὐ θνήσκουσι γυναῖκες.

Posui in his *θεσμὸν* pro *δεσμὸν* e verissima emendatione Lennepii, quam Nonni usus confirmat. Idem Lennepius, particula *μὲν* motus, post secundum horum versuum aliquid excidisse putabat Nec mirer, si cui persuadeat, 14
praesertim Nonnum XXXV. 168. comparanti:

ἀπτόλεμος γὰρ
Κύπρις ἀριστεύει πλέον Ἄρεος, οὐδὲ χατίζει
ἀσπίδος, οὐ μελίης ποτὲ δεύεται· ἀμφότερον γάρ,
ἔγχος ἐμὸν πέλε κάλλος, ἐμὸν ξίφος ἔπλετο μορφή,
καὶ βλεφάρων ἀκτῖνες ἐμοὶ γεγάασιν ὀϊστοί·
μάζος ἀκοντίζει πλέον ἔγχεος.

Sed gravius vitium, ut quidem versus Coluthi interpuncti sunt, in tertio versu est, in quo si *ἀντὶ αἰχμῆς κεστὸν ἔχω* coniungenda sunt, quis non videt inepte adiici *καὶ κέντρον ἄγω καὶ τόξον ἀείρω*? sin excidit aliquid ante *κεστὸν ἔχω*, quis non potius teli genus, ut in reliqua parte versus, commemorandum fuisse intelligat? Et tamen, nisi fallor, omnia sincera sunt, modo recte interpungantur:

ἀντὶ μὲν αἰχμῆς,
ὡς θοὸν ἔγχος ἔχουσα μελίφρονα θεσμὸν ἐρώτων,
κεστὸν ἔχω· καὶ κέντρον ἄγω καὶ τόξον ἀείρω
κεστόν.

Pro cuspide, inquit, cingulum, hastae instar foedera amoris habens, teneo: et spiculum agito arcumque tollo cingulum. Sic patet non opus esse ut *μὲν* habeat particulam respondentem. Non potuit enim inferri *δέ*, sic conformata oratione: sed deberet inferri, si procederet compositio verborum ita, ut instituta erat: *ἀντὶ μὲν αἰχμῆς κεστὸν ἔχω, ἀντὶ δὲ κέντρου, καὶ ἀντὶ τούτου κεστὸν ἔχω· ἀντὶ δὲ τόξου, ὁμοίως.* Reliquum est, de quo dicatur, illud, *φιλότητος ἐμῆς ἐμὸν οἶστρον*, in

quo Bekkero poeta visus est similiter lusisse ut Nonnus XVI. 88.

αὐτὸς ἐμοῖς ὤμοισιν ἐμὴν Νίκαιαν ἀείρων.

At haec valde diversa sunt, quodque apte dixit Nonnus, frigidum esset apud Coluthum. Hunc oportebat gravius quid praedicare de oestro amoris, ut eum non leviora vulnera facere quam Martis tela, sed ea tamen non, ut illius, mortifera, diceret. Ego illa duo verba nihil nisi discrepantiam scripturae esse puto, quum alii scriberent *φιλότητος ἐμῆς οἶστρον*, alii *φιλότητος ἐμὸν οἶστρον.* His in unum coniunctis expulsum est adiectivum. Videtur mihi poeta scripsisse *φιλότητος ἐμῆς βαρὺν οἶστρον ἑλοῦσαι.*

Aperte perturbata sunt, quae v. **110.** leguntur:

τοῖς ἑών, σύριγγος ἐς ἤθεα βαιὸς ὁδεύων,
ἀγροτέρην καλάμων λιγυρὴν ἐδίωκεν ἀοιδήν.
πολλάκι δ' οἰοπόλοισιν ἐνὶ σταθμοῖσιν ἀείδων,
καὶ ταύρων ἀμέλησε καὶ οὐκ ἐμπάζετο μήλων,
ἔνθεν ἔχων σύριγγα κατ' ἤθεα καλὰ νομήων,
Πανὶ καὶ Ἑρμάωνι φίλην ἀνεβάλλετο μολπήν.
οὐ κύνες ὠρύοντο καὶ οὐ μυκήσατο ταῦρος.

De multis, quae hic molitus est Graefius, illud aliquam veri speciem habet, quod duplicis recensionis sibi visus est vestigia deprehendisse. Sed tamen, si quid video, faciliore opera res expediri potest. In primo horum versuum cod. Mut. *τοῖος ἐπεί.* Vt videtur, etiam *βαιόν*, quod non praetulerim vulgato. Scribendum videtur:

τοῖος ἐπεὶ σήραγγος ἐς ἤθεα βαιὸς ὁδεύοι,
ἀγροτέρων καλάμων λιγυρὴν ἐδίωκεν ἀοιδήν.

Ἀγροτέρων recte emendavit Graefius: neque enim haec poetarum secta duo coniungit epitheta ornantia. *Σήραγγος* mea est coniectura, in quam quum plurima tentaret etiam Graefius incidit. In quinto versu quod e cod. Voss. affertur *ἔνθεα,* nihil aliud est quam quod in primo Paris. legitur *ἔνθεν* supra scripto *α.* Id si non ut Lennepius *ἔν-*

θα δ', sed *ἐνθάδ'* correxeris, satis bene omnia cohaerebunt. Erit illud *ἐνθάδε* ad montis Idae loca referendum, in quibus degebat Paris, ut iam sequatur quid ille tum egerit, quum ad eum veniret Mercurius. Ante ultimum horum versuum aliquid excidisse vix potest dubitari.

V. 127. de *μεθήσας* videndus Lobeckius ad Phryn. p. 721.

V. 136.

χειρῶν μειδιόωντα δίκης προπάροιθεν ἑλοῦσα
τοῖον Ἀλεξάνδρῳ μυθήσατο μῦθον Ἀθήνη.

Tribus haec affecta sunt vitiis, primo, quod non sunt nexa superioribus; secundo, quod non apparet cur Paris rideat; tertio, quod Minervae personam dedecet hic supplicandi modus. E cod. Mut. scripturis *μειλ ν εντα* et in fine versus *ἑλόσσης* vereor ut aliquid erui possit. Fuit haud dubie pro hoc versu aliud quid scriptum a poeta: ipse versus autem et genuinus est et aptissimus, si in locum suum 16
reponatur post v. 158. ubi de Venere impudentius instante sermo est:

τοῖα δὲ μειδιόωσα προσέννεπε μηλοβοτῆρα,
χειρῶν μειδιόωντα δίκης προπάροιθεν ἑλοῦσα.

V. 144. Nonni sectatorum stilus scribi iubet,

πείθεο, καὶ πολέμους σε καὶ ἠνορέην σε διδάξω.

Libri *πολέμους τε καί.* Sunt haec levia, sed tamen non negligenda. Eiusmodi est pronomen *σέ*, quod v. 148. recte Bekkerus et Wernikius ad Coluth. p. 264. post *πάσης*, non post *Ἀσίης*, ut Lennepius, insertum voluerunt. In eo autem qui antecedit versu verba sic distingui debent:

εἴ με διακρίνων προφερέστερον, ἔρνος ὀπάσσαις.

Immo *εἰ μέ*, inquiant qui apud Tryphiodorum e v. 405. *μὲ καὶ αὐτήν*, aliaque alibi similia procuderunt, quae nobis non videntur esse non appetentis soloecismorum. *Ἤ μ' ἀνάειρ', ἢ ἐγὼ σέ.*

V. 166. haec leguntur:

οὔπω μῦθος ἔληγεν, ὃ δ' ἀγλαὸν ὤπασε μῆλον,
ἀγλαΐης ἀνάθημα, μέγα κτέρας Ἀφρογενείῃ,
φυταλιὴν πολέμοιο, κακὴν πολέμοιο γενέθλην.

Quorum versuum último nihil fingi potest putidius. Aliquot codd. et edd. vett. *φοιταλιήν*. Scribendum:

φοιταλέην πολέμοιο κακοπτολέμοιο γενέθλην.

V. 176. Quae hic non adiuvisse Iunonem dicitur *σακέων βασίλεια, καὶ εἰ πυρὸς ἔστι τιθήνη*, ut in cod. Mut. pro vulgato *ἐσσὶ* scriptum, ridiculum esset, si aut Minerva esset, ut Lennepio visum: qui enim haec, ubi ipsa vincere volebat, Iunoni conciliasset victoriam? aut adeo, quod censori Heidelbergensi in mentem venit, coniux Vulcani Gratia. Enyo est, quam dicit poeta, facem gestans.

Ab Iunone transit Venus ad Minervam his verbis v. **179.**

οἷά τε κυδιάεις ἀνεμώλιος, Ἀτρυτώνη,
ἣν γάμος οὐκ ἔσπειρε καὶ οὐ μαιώσατο μήτηρ,
ἀλλὰ σιδηρείη σε τομὴ καὶ ῥίζα σιδήρου
πατρῴων ἀλόχευτον ἀνεβλάστησε καρήνων.
οἷα δὲ χαλκείοισι καλυψαμένη χρόα πέπλοις,
καὶ φεύγεις φιλότητα καὶ Ἄρεος ἔργα διώκεις,
ἁρμονίης ἀδίδακτος, ὁμοφροσύνης ἀδαήμων.

17 Bekkerus signa exclamandi posuit post *Ἀτρυτώνη* et post *πέπλοις*. Ea ratio si vera esset, in quinto horum versuum mente repetendum esset *κυδιάεις*. At tum certe post *Ἀτρυτώνη* signum illud non recte poneretur. Deberent enim sententiae ita cohaerere: *οἷα κυδιάεις, ὅτι σε γάμος οὐκ ἔσπειρεν· οἷα δέ, ὅτι χαλκέοις ὅπλοις καλύπτῃ.* Sed ne sic quidem omnia recte procederent. Neque enim apte adnexa essent illa, *καὶ φεύγεις φιλότητα*, et quae sequuntur, quae omnino cur ab armis potius, quam ab origine Minervae deriventur, non apparet. Nihil posset reprehendi, si pro altero isto *οἷα* aliud quid, v. c. *ἀμφί*, legeretur. Sed quum minime suspectum sit *οἷα*, positum

autem non possit non ad superius *οἷα* referri, illi autem quod adiectum est *τέ* non bene conveniat, recte mihi videor iudicare, alieno loco intrusum esse hunc versum. Eo hinc reiecto ante primum eorum quos apposui, bene habebit locus, ita nexa oratione:

οἷα δέ, χαλκείοισι καλυψαμένη χρόα πέπλοις,
οἷα σὺ κυδιάεις ἀνεμώλιος, Ἀτρυτώνη.

Nihil vitii est in illis:

ἀγνώσσεις ὅτι μᾶλλον ἀναλκίδες εἰσὶν Ἀθῆναι
τοῖαι, κυδαλίμοισιν ἀγαλλόμεναι πολέμοισι,
κεκριμένων μελέων οὔτ' ἄρσενες οὔτε γυναῖκες.

Quod Graefio, acutissimo leporum et venustatis arbitro, *Ἀθῆναι* non Minervae, sed urbs Athenarum esse visae sunt, vehementer miror.

V. 189. e. cod. Mut. reponendum *τοῖον*, et v. 197. *ὃς τότε* pro *ὅς ποτε*, quod ineptum est. V. 200.

νῆας, ἃς οὐκ ἐνόησε καὶ οὐκ ἤσκησεν Ἀθήνη.

Wernikius quum ad Tryphiod. p. 43. haud cunctanter *ἅτ'* scribendum dixit, metro melius quam sententiae consuluit. Vacua vitio est Graefii coniectura, deleto *νῆας* scribentis *οἵας*, sed est id languidius. Ego quidem credam Coluthum in hac syllabae mensura Hesiodi exemplum sequutum esse.

Paride navigante *ἐπ' εὐρέα νῶτα γαλήνης* (sic enim iure correxit Lennepius v. 204.) oritur tempestas, quae v. 206. sic describitur:

κυανέη μὲν ὕπερθεν ἀναθρώσκουσα θάλασσα
οὐρανὸν ὀρφναίων ἑλίκων ἐζώσατο δεσμῷ·
ἡ δ' ἄρα μιχθαλόεντος ἀπ' ἠέρος ὄμβρον ἰεῖσα. 18
ἐκλύσθη δέ τε πόντος ἐρεσσομένων ἐρετάων.

Nihil nec varietates scripturae prosunt, nec quae visa viris doctis est lacuna esse ante ultimum verbum. Manet enim, ut alia taceam, duplex perversitas, una in re ipsa, quod mare assurgere dicitur et caelum tortis nubibus cingere,

altera in oppositione per particulas *μὲν* et *δὲ* indicata, quae hic talis esset, ut idem sibi ipsum opponeretur. Nisi fallor, nihil hic deest, sed vitiata est scriptura. Removerit vitia, qui scripserit:

> *κυανέη μὲν ὕπερθεν ἀναθρώσκουσα θύελλα*
> *οὐρανὸν ὀρφναίων ἑλίκων ἐζώσατο δεσμῷ,*
> *εἶθαρ ὀμιχλήεντος ἀπ' ἠέρος ὄμβρον ἱεῖσα.*
> *ἐκλύσθη δ' ὕπο πόντος ἐρεσσομένων ἐρετάων.*

Θύελλα etiam Graefio in mentem venit. Vltimum versum ut sic scribendum putem, hanc rationem habeo, quod Coluthus, si scivit quid significaret *δέ τε*, non potuit id scribere. Omninoque apud huius sectae poetas perraro, si usquam, has particulas iungi videas: neque id mirum in hoc stili genere. Quare viderint, qui apud Tryphiodorum v. 530. *οἵ δέ τ' ἔλειφθεν* scribi voluerunt, expulerintne vitium an intulerint. Certe, si *ἐλέλειφθεν* ferre nollent, satius erat *ὑπέλειφθεν* scribere.

V. 233. Bekkerus e cod. Mut. opinor dedit *κυνέῃσιν*. Iulianus ex coniectura non male *κυνέῃφιν*. Vulgata *κυνέηθεν* si vera est, coniungenda est cum *ἀναστέλλοιεν*.

V. 235. Mirifice lapsi sunt et Iulianus et censor eius Heidelbergensis, qui quod in altero Parisiensium scriptum est *ἀναετήρων* et supra *κτό*, reponendum iudicarunt *φιλοξείνοιο ἄνακτος*. Nam vel accentus monstrare debebat, scripturam quam supra posuisset in codice illo librarius, non *ἄνακτος* fuisse, sed *ἀνακτόρων*.

V. 242. Dubitationes, quae multae magnaeque de hoc loco motae sunt, praeclare composuit Graefius, *κυσαμένη* reponendum monens, modo ne attrectasset praecedentia v. 239. Nihil enim certius quam *παραγνάψας* in medio positum esse, ut sit *deflectens?* ad *Καρνείοιο Ὑακίνθου* autem repeti debere *θηεύμενος εἶδος*.

V. 247. Hic quoque recte mihi videtur Graefius di-
19 vinasse, in mendosa cod. Mut. scriptura latere *ἀγχιπόροισι*: quod praeferendum vulgatae.

V. 254. quum θαλερὸν pro θαλερῶν praebeat cod. Mut. maxime simplex opinor emendatio praestabit,

καὶ θαλάμου προπάροιθεν ὀπιπεύουσα θυράων.

V. 258. Nihil suspecti haberet hic locus, si legeretur ἄλλοτε μέν. Quod libri omnes habent ἄλλοτε δή, vereor ne scribendum sit ἄλλοτε δέ, exciderint autem aliquot versus, in quibus fortasse cum Apolline comparabatur Paris, omissi illi per negligentiam, aberrante oculo ad ἄλλοτε δὲ ab ἄλλοτε μέν, quod superius positum neglexit.

V. 264. Scribendum videtur ἐπὶ ξυνοχῇσι καρήνου. Ita capitis cum cervice iuncturam appellat.

V. 266. Veram esse puto librorum scripturam, sed malim ita distingui:

ξεῖνε, πόθεν τελέθεις ἐρατὸν γένος; εἰπὲ καὶ ἡμῖν.

Est ea blandientis oratio, similem vim habens, ut Homericum illud, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.

Versum 269. qui e cod. Mut. accessit, quum non commodam sedem tenere animadverteret Iulianus, posuit eum ante v. 268. At ne sic quidem elegantiae consulitur. Mihi ponendus videtur ante v. 273. quo loco eum legi et res et verba postulant.

V. 276.

τοῖα Πάριν ποθέουσα λιγύθροος ἔννεπε νύμφη.

Haec cod. Mut. scriptura minime inepta videbitur reputanti Πάριν non cum ποθέουσα, sed cum ἔννεπε coniungendum esse, quo modo etiam Homerus εἶπε cum accusativo construxit.

V. 278. scribendum puto,

εἴ τινά που Φρυγίης ἐπὶ πείρασι γαῖαν ἀκούεις.

Quod libri habent ἐνί, si quem ego sensum harum rerum habeo, hac in sede versus ἐν dixisset poeta. Idque reddendum existimo etiam Musaeo v. 81. apud quem v. 271. meliorem scripturam duo codd. praebent παρακάτθεο.

V. 282. nimis languidum est, quod legitur,

ἔνθεν ἀριστεύων ἐμφύλια πάντα διώκω.

Sed quum non corruptum videatur *πάντα*, deesse ver-
20 sum puto, in quo substantivum erat, virtutes, laudes, decora significans. Sed quamvis multis in locis mutilum sit hoc carmen, tamen post hos versus,

ὧν ὃ μὲν ἡμετέρης δωμήσατο τείχεα πάτρης,
τείχεα μὴ πίπτοντα, Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων,

qui aliquid excidisse putant, eo opinor moti, quod quum *ὃ μὲν* dixerit poeta, deinde Neptuno etiam Apollinem adiungat, nimis rigidas mihi videntur dictioni poeticae leges scribere. Si tamen aliquid excidit, non fuit id aliud, si quid ego video, quam unus versus, de quo nescio an aliquid indicii faciat scriptura codicis Mut. qui pro *μὴ πίπτοντα* exhibet *μαρμαίροντα*. Id Bekkerus iure posthabuit vulgatae, quae multo fortior est. Quid vero si tamen vera est codicis illius scriptura, coniuncta quidem cum vulgata:

ὧν ὃ μὲν ἡμετέρης δωμήσατο τείχεα πάτρης,
τείχεα μαρμαίροντα, Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων,
τείχεα μὴ πίπτοντα . . . .

V. 295. Non prorsus abhorret ab usu Graecorum *καί*, quod ad totam sententiam pertineat, collocatum ut hic,

ἧς ἕνεκεν τέτληκα καὶ οἴδματα πολλὰ περῆσαι.

Sed tamen elegantius *δι' οἴδματα* scripsisset. Quum autem Nonni secta amet partitiones per duo *καὶ* factas, haud scio an perierit versus eadem vocula incipiens, hac sententia: *et tam remotas regiones adire.*

V. 297. scribendum:

εἴ με καταισχύνειας, ἐμὴν καὶ Κύπριν ἐλέγξεις.

Quae sequuntur, ita continuanda sunt:

οὐκ ἐρέω· τί δὲ τόσσον ἐπισταμένην σε διδάξω,

εἰ τοῖαι γεγάασιν ἐν Ἀργείοισι γυναῖκες.

Nam quod de Menelao interpositum est, neque cohaeret cum reliqua oratione, neque decet Paridem. Est ille versus, si quid video, Helenae tribuendus, cuius oratio eo additamento aucta plane respondet Paridis orationi, v. 312.

ἔγρεο νῦν, Σπάρτηθεν ἐπὶ Τροίην με κόμισσον.
ἕψομαι, ὡς Κυθέρεια γάμων βασίλεια κελεύει.
οὐ τρομέω Μενέλαον, ὅτ' ἂν Τροίῃ με νοήσῃ.
οἶσθα γὰρ ὡς Μενέλαος ἀνάλκιδός ἐστι γενέθλης.

V. 316. scribendum puto: 21

νὺξ δὲ πόνων ἄμπαυμα μετ' ἠελίοιο κελεύθους
ὕπνον ἐλαφρίζουσα παρήορον ὤπασεν ἠοῖ
ἀρχομένῃ.

Helenae scilicet nox sub auroram dedit somnum inquietum. De voce illa *παρήορον*, quam praetulit etiam Graefius, videndus Wernikius ad Tryphiod. 371.

V. 319. Scribendum esse *κεράων δ' ἀπελάμπετο κόσμος*, Homericum illud *χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή* ostendit.

V. 337. Scribe, *ἔτι κλαίουσα νοσήσεις*. Arguunt sequentia.

V. 340. recte libri *ἢ τάχα:* sed quae mox sequuntur,

καὶ ἐς λειμῶνα μολοῦσα
ὡράων δροσόεντος ὑπὲρ πεδίοιο θαάσσει,

si integra essent, non possent nisi de celebri quodam apud Spartanos prato Horarum accipi. De eo mihi quidem nihil lectum, neque auditum opinor Colutho, apud quem quum respondeat Hermiona, *οἶδα κελεύθους ἐς ῥόδον, ἐς λειμῶνα*, credibile est excidisse versum, in quo rosetum vel rosae, ornamentum Horarum, commemoratae fuerint. Sequuntur hi versus:

ἢ χρόα πατρῴοιο λοεσσαμένη ποταμοῖο,
ᾤχετο, καὶ δήθυνεν ὑπ' Εὐρώταο ῥεέθροις.

Apertum est scribi debere *λοεσσομένη*. Sed in altero versu

quum plerique libri *ὑπὲρ Εὐρώταο παρ᾽ ὄχθαις* habeant, veram scripturam esse existimo *ἐπ᾽ Εὐρώταο ῥεέθροις*. Eius et *ὑπὲρ* et *παρὰ* explicatio est. Nec profecto apte dici potuit sub undis Eurotae morari Helena.

V. 359. scribe:

μὴ διερῶν γονόεντος ἐπ᾽ Εὐρώταο ῥεέθρων
νηχομένην ἐκάλυψεν ὑποβρυχίην σε γαλήνη.

Et *διερῶν* quidem Graefium quoque correxisse video, qui etiam *ἐπ᾽* in *ὑπ᾽* mutabat, non male, sed praeter necessitatem, et minus venuste.

In iis, quae v. 363. seqq. mendosissima leguntur, quamvis acutissima sit Graefii emendatio, tamen ea mihi non, ut ipsi, certissima videtur. Nam quum ita scribi iubet,

ἀνακλίνασκε δὲ διερὴν
ὕπνος, ἐπεί, θανάτοιο συνέμπορος εἴπερ ἐτύχθη,
22 *ἀμφίς, ἀναγκαίῃ ξυνήϊα πάντα λαχόντα,*
ἔργα παλαιοτέροιο κασιγνήτοιο διώκειν,

primum impeditior haec structura verborum est, quam qua hoc genus poetarum uti solet; deinde autem *ἀνακλίνασκε*, quae verbi forma frequentativa est, abhorret ab huius loci ratione. Quare mihi, quae cum hoc participio cohaerebant verba, deesse videntur. In iis autem quae sequuntur, si praeter *εἴπερ*, quod recte a Graefio restitutum, participium duale reponatur, omnia plana sunt.

ὕπνος ἐπεὶ θανάτοιο συνέμπορος εἴπερ ἐτύχθη,
ἄμφω ἀναγκαίῃ ξυνήϊα πάντα λαχόντε
ἔργα παλαιοτέροιο κασιγνήτοιο διώκειν.

Dixerat, nisi fallor, Hermionam somno oppressam tam alto, ut si mortua esset, iacuisse. Nunc addit: nam si Somnus comes Mortis est, ambos oportet, omnia communia nactos, maioris fratris facere officia.

V. 375. Hunc versum non suo loco legi apertum est. Neque illud dubium videtur, eius loco aliud quid scriptum fuisse. Hoc vero mirere, quod non animadverterunt VV. DD. isto versu perorationem totius carminis incipere. Quare

etsi nolim pertinacius pugnare cum iis, qui post v. **386.** multa deesse putant, tamen non video quid cogat ita statuere. Nam abisse Parim cum Helena supra dixerat v. **325.** Inde dolorem Hermionae describit, nec quidquam requirimus amplius. Iam ergo post v. **386.** recte perget:

οὕτω καλλικόμοιο μεθ' ἁρμονίην 'Αφροδίτης
πὰρ Κικόνων πτολίεθρα καὶ Αἰολίδος πόρον Ἕλλης
Δαρδανίης λιμένεσσιν ὁ νύμφιος ἤγαγε νύμφην.

Posui *πάρ*, non quo id a poeta profectum significarem, sed quia tali particula haec coniuncta fuisse credibile est. Quis neget enim etiam alia loca, ut supra, commemorari potuisse?

V. **377.** recte videtur Graefius vidisse, quod in cod. Mut. legitur *αἰνὰ παθοῦσα*, depravatum esse ex *δεινὰ παθοῦσα*.

V. **389.** omnino scribendum:

χρυσέην δ' ἔῤῥηξε καλύπτρην
Κασσάνδρη θεόφοιτος, ἀπ' ἀκροπόληος ἰδοῦσα.

Hoc *ἀπ'* in neutrius Parisiensium textu legitur, sed in prioris margine.

DE ARCHIMEDIS PROBLEMATE BOVINO. *)

3 Qui eximiam operam epigrammatis Graecorum explicandis impendit, Fr. Iacobsius, ab eo dolemus unum neglectum esse in primis memorabile epigramma, quod Archimedi tributum primus e codice Guelferbytano edidit Lessingius in symbola secunda ad historiam et litteraturam p. 423. seqq. sive Operum vol. XIV. p. 232. seqq. iterum autem vulgarunt ante hos VII. annos Struvii, pater et filius, Altonae, commentariis instructum. Horum tanta fuit lascivia, ut non solum contemptim de eo sentirent, abiudicarentque ab Archimede, sed etiam alteram eius partem ab obscuro quodam homine ad ludificandos mathematicos compositam existimarent. Nimirum illi more multorum, qui antiquitatis monimenta tractant, vituperare et ut inepta reiicere quae ipsis molestiam crearent, quam accurate pervestigare maluerunt. Fugit eos nobile apud veteres fuisse Archimedis *πρόβλημα βοεικόν*, quod est illud ipsum, cuius ratio continetur isto epigrammate. Testem habemus scholiastam Platonis ad Charmidem p. 324. (91. ed. Ruhnk.) qui sic scribit: *λογιστικὴ ἐστὶ θεωρία τῶν ἀριθμητῶν, οὐχὶ δὲ τῶν ἀριθμῶν μεταχειριστική, οὐ τὸν ὄντως*

*) Edita est a. 1828.

ἀριθμὸν λαμβάνουσα, ἀλλ' ὑποτιθεμένη τὸ μὲν ἓν ὡς μονάδα, τὸ δὲ ἀριθμητὸν ὡς ἀριθμόν, οἷον τὰ τρία τριάδα εἶναι καὶ τὰ δέκα δεκάδα· ἐφ' ὧν ἐπάγει τὰ κατὰ ἀριθμητικὴν θεωρήματα. θεωρεῖ οὖν τοῦτο μὲν τὸ κληθὲν ὑπ' Ἀρχιμήδους βοεικὸν πρόβλημα, τοῦτο δὲ μηλίτας καὶ φιαλίτας ἀριθμούς, τοὺς μὲν ἐπὶ φιαλῶν, τοὺς δὲ ἐπὶ ποίμνης· (designantur his problemata in Iacobsii Anthol. Pal. T. II. p. 559. 50. et 549. 4.) *καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ γενῶν τὰ πλήθη τῶν αἰσθητῶν σωμάτων σκοποῦσα ὡς περὶ τελείων ἀποφαίνεται. ὕλη δὲ αὐτῆς πάντα τὰ ἀριθμητά· μέρη δὲ αὐτῆς αἱ Ἑλληνικαὶ καὶ Αἰγυπτιακαὶ καλούμεναι μέθοδοι ἐν πολλαπλασιασμοῖς καὶ μερισμοῖς, καὶ αἱ τῶν μορίων συγκεφαλαιώσεις καὶ διαι-* 4
ρέσεις, αἷς ἰχνεύει τὰ κατὰ τὴν ὕλην ἐμφωλευόμενα τῶν προβλημάτων τῇ περὶ τοὺς τριγώνους καὶ πολυγώνους πραγματείᾳ· τέλος δὲ αὐτῆς τὸ κοινωνικὸν ἐν βίῳ καὶ χρήσιμον ἐν συμβολαίοις, εἰ καὶ δοκεῖ περὶ τῶν αἰσθητῶν ὡς τελείων ἀποφαίνεσθαι. Multo autem ante, quam edita sunt scholia illa, haec Latine reddita exstabant in Dasypodii versione Nomenclaturarum Heronis Alexandrini, quam ille orationi suae de disciplinis mathematicis adiecit, fol. 16. a. cuius loci indicium debeo C. Br. Mollweidio, collegae quondam meo, eximiae eruditionis viro. Accedit inde fides inscriptioni epigrammatis, quae vel per se ita est comparata, ut non mentiri videatur: *πρόβλημα, ὅπερ Ἀρχιμήδης ἐν ἐπιγράμμασιν εὑρών, τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περὶ ταῦτα πραγματευομένοις ζητεῖν ἀπέστειλεν ἐν τῇ πρὸς Ἐρατοσθένην τὸν Κυρηναῖον ἐπιστολῇ.* Nec dubitandum puto, quin versus ipsi ab Archimede facti sint. Solebant enim talia, quo firmius memoriae mandari possent, versibus comprehendi: nec mirum, si Archimedes in re communi non est patria dialecto usus. Simul autem et res ipsa, et quae scholiastes ille de trigonis et polygonis dicit, argumento sunt, tantum abesse ut altera pars epigrammatis spuria sit, ut maxime genuinam haberi oporteat. Nam prior pars eiusmodi est, ut solutio eius aliquid operae, nihil autem artis requirat; altera vero et digna est ingenio Archimedis, et talis, ut recte provocar

ad eam explicandam potuerint nobilissimi mathematici. Certe id frustra conati sunt et Chr. Leistius, cuius dissertationem dedit Lessingius p. 438. seqq. et I. Struvius. Gaussium quidem, primarium in his litteris virum, solvisse totum problema ab eodem illo Mollweidio accepi: adissemque virum celeberrimum, ut eam rationem vel mecum communicaret, vel publice ederet, nisi persuasum haberem, non eam iustam solutionem esse. Quum enim ille, ut referebat Mollweidius, problema illud, sic, ut et a scholiasta et a caeteris interpretibus constitutum est, intellexerit, fieri non potest, quin, si falsa est interpretatio illa, non Archimedeum illud problema, sed aliud ab illo diversum solverit. Atqui ita esse, videor mihi demonstrare posse: ob eamque caussam hac scribendi opportunitate utendum putavi, ut ostenderem, quae ratio
5 esset illius problematis Ac fortasse, si quis mathematicus viam, qua in hoc genere usus est Archimedes, investigaverit, comprobabitur, quod de illo viro praedicat Plutarchus in Marcello c. 17. *ζητῶν μὲν γὰρ οὐκ ἄν τις εὕροι δι' αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν, ἅμα δὲ τῇ μαθήσει παρίσταται δόξα τοῦ κἂν αὐτὸν εὑρεῖν. οὕτω λείαν ὁδὸν ἄγει καὶ ταχεῖαν ἐπὶ τὸ δεικνύμενον.* Videndum vero ante omnia erat, quid diceret Archimedes: verbis enim non recte intellectis qui potest de re verbis illis comprehensa recte iudicari? Illustre hoc quoque documentum est, rerum scientiam ex interpretatione verborum pendere. Epigramma emendatum dare visum est, adiectis adnotationibus.

Πληθὺν Ἠελίοιο βοῶν, ὦ ξεῖνε, μέτρησον,
φροντίδ' ἐπιστήσας, εἰ μετέχεις σοφίης,
πόσση ἄρ' ἐν πεδίοις Σικελῆς πότ' ἐβόσκετο νήσου
Θρινακίης, τετραχῇ στίφεα δασσαμένη,
χροίην ἀλλάσσοντα, τὸ μὲν λευκοῖο γάλακτος,
κυανέῳ δ' ἕτερον χρώματι λαμπόμενον·
ἄλλο γε μὲν ξανθόν, τὸ δὲ ποικίλον· ἐν δὲ ἑκάστῳ
στίφει ἔσαν ταῦροι πλήθεσι βριθόμενοι,
συμμετρίης τοιῆςδε τετευχότες· ἀργότριχας μὲν

κυανέων ταύρων ἡμίσει ἠδὲ τρίτῳ
καὶ ξανθοῖς σύμπασιν ἴσους, ὦ ξεῖνε, νόησον·
αὐτὰρ κυανέους τῷ τετράτῳ τε μέρει
μικτοχρόων καὶ πέμπτῳ, ἔτι ξανθοῖσί τε πᾶσιν.
τοὺς δ' ὑπολειπομένους ποικιλόχρωτας ἄθρει
ἀργεννῶν ταύρων ἕκτῳ μέρει ἑβδομάτῳ τε
καὶ ξανθοῖς αὖτις πᾶσιν ἰσαζομένους
θηλείαισι δὲ βουσὶ τάδ' ἔπλετο· λευκότριχες μὲν
ἦσαν συμπάσης κυανέης ἀγέλης
τῷ τριτάτῳ τε μέρει καὶ τετράτῳ ἀτρεκὲς ἶσαι.
αὐτὰρ κυάνεαι τῷ τετράτῳ τε πάλιν
μικτοχρόων καὶ πέμπτῳ ὁμοῦ μέρει ἰσάζοντο
σὺν ταύροις· πάσης δ' εἰς νομὸν ἐρχομένης
ξανθοτρίχων ἀγέλης πέμπτῳ μέρει ἠδὲ καὶ ἕκτῳ
ποικίλαι ἰσάριθμον πλῆθος ἔχον τετραχῇ.
ξανθαὶ δ' ἠριθμεῦντο μέρους τρίτου ἡμίσει ἶσαι
ἀργεννῆς ἀγέλης ἑβδομάτῳ τε μέρει. 6
ξεῖνε, σὺ δ' Ἠελίοιο βοῶν πόσαι ἀτρεκὲς εἰπών,
χωρὶς μὲν ταύρων ζατρεφέων ἀριθμόν,
χωρὶς δ' αὖ θήλειαι ὅσαι κατὰ χρῶμα ἕκασται,
οὐκ ἄϊδρις κε λέγοι', οὐδ' ἀριθμῶν ἀδαής·
οὐ μήν πώ γε σοφοῖς ἐναρίθμιος· ἀλλ' ἴθι φράζευ
καὶ τάδ' ἔτ' ἄλλα βοῶν Ἠελίοιο πάθη.
ἀργότριχες ταῦροι μὲν ἐπεὶ μιξαίατο πληθὺν
κυανέοις, ἵσταντ' ἔμπεδον ἰσόμετροι
εἰς βάθος εἰς εὖρός τε· τὰ δ' αὖ πέρι μήκεα, πάντη
πίμπλαντο πλίνθου Θρινακίης πεδία.
ξανθοὶ δ' αὖτ' εἰς ἓν καὶ ποικίλοι ἀθροισθέντες
ἵσταντ', ἀμβολάδην ἐξ ἑνὸς ἀρχόμενοι,
σχῆμα τελειοῦντες τὸ τρικράσπεδον, εἴτε προσόντων
ἀλλοχρόων ταύρων, εἴτ' ἐπιλειπομένων.
ταῦτα συνεξευρὼν καὶ ἐνὶ πραπίδεσσιν ἀθροίσας,
καὶ πληθέων ἀποδοὺς, ὦ ξένε, πάντα μέτρα,
ἔρχεο κυδιόων νικηφόρος, ἴσθι τε πάντως
κεκριμένος ταύτη γ' ὄμπνιος ἐν σοφίη

Scholion in codice additum est epigrammati hoc. *Τὸ μὲν οὖν πρόβλημα διὰ τοῦ ποιήματος ὁ Ἀρχιμήδης ἐδήλωσε σαφῶς. ἰστέον δὲ τὸ λεγόμενον, ὅτι τέσσαρας ἀγέλας εἶναι δεῖ βοῶν· λευκοτρίχων μὲν μίαν ταύρων καὶ θηλειῶν· ὧν τὸ πλῆθος ὁμοῦ συνάγει μυριάδας διπλᾶς ιδ΄, καὶ ἁπλᾶς ͵φπβ, καὶ μονάδας ͵ζτξ· κυανοχρόων δ᾽ ἄλλην ὁμοῦ ταύρων καὶ θηλειῶν, ὧν τὸ πλῆθός ἐστι μυριάδων διπλῶν ἐννέα, καὶ ἁπλῶν ͵ηωλ, καὶ μονάδων ω΄· μιξοτρίχων δ᾽ ἄλλην ταύρων καὶ θηλειῶν, ὧν τὸ πλῆθός ἐστι μυριάδων διπλῶν η΄, καὶ ἁπλῶν ͵ϛϡϟα, καὶ μονάδων υ΄. τῆς δὲ λοιπῆς ἀγέλης τῶν ξανθοτρίχων συνάγει τὸ πλῆθος διπλᾶς μυριάδας ζ΄, καὶ ἁπλᾶς ͵ϛψη, μονάδας δὲ ͵η· ὥστε συνάγεσθαι ὁμοῦ τὸ πλῆθος τῶν δ΄ ἀγελῶν μυριάδας διπλᾶς μ΄, καὶ ἁπλᾶς ͵γριβ, καὶ μονάδας ͵ϛφξ. καὶ ἡ μὲν ἀγέλη τῶν λευκοτρίχων ταύρων ἔχει μυριάδας διπλᾶς η΄, καὶ ἁπλᾶς ͵βϡλα, καὶ μονάδας ͵ηφξ· θηλειῶν δὲ μυριάδας διπλᾶς ε΄, καὶ ἁπλᾶς ͵ζχν, καὶ μονάδας ͵ηω· ἡ δὲ ἀγέλη τῶν κυανοχρόων ταύρων ἔχει μὲν μυριάδας διπλᾶς ε΄, καὶ ἁπλᾶς ͵θχπδ, καὶ μονάδας ͵ρκ· θηλειῶν δὲ μυριάδας διπλᾶς γ΄, καὶ ἁπλᾶς ͵θρμε, καὶ μονάδας ͵θχπ· ἡ δὲ ἀγέλη τῶν ποικιλοτρίχων ταύρων ἔχει μὲν μυριάδας διπλᾶς ε΄, καὶ ἁπλᾶς ͵ηωξδ, καὶ μονάδας ͵δω· θηλειῶν δὲ μυριάδας διπλᾶς β΄, καὶ ἁπλᾶς ͵ηρκϛ, καὶ μονάδας ͵εχ· ἡ δ᾽ ἀγέλη τῶν ξανθοχρωμάτων ταύρων ἔχει μὲν μυριάδας διπλᾶς γ΄, καὶ ἁπλᾶς ͵γρϟε, καὶ μονάδας ϡξ· θηλειῶν δὲ μυριάδας διπλᾶς δ΄, καὶ ἁπλᾶς ͵γφιγ, καὶ μονάδας ͵ζμ· καὶ ἔστι τὸ πλῆθος τῶν λευκοτρίχων ταύρων ἴσον τῷ ἡμίσει καὶ τρίτῳ μέρει τοῦ πλήθους τῶν κυανοχρόων ταύρων καὶ ἔτι ὅλῃ τῇ τῶν ξανθοχρωμάτων ἀγέλῃ· τὸ δὲ πλῆθος τῶν κυανοχρωμάτων ἴσον τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ μέρει τῶν ποικιλοχρόων ταύρων καὶ ὅλῳ τῷ πλήθει τῶν ξανθοχρωμάτων· τὸ δὲ πλῆθος τῶν ποικιλοτρίχων ταύρων ἴσον τῷ ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ μέρει τῶν λευκοτρίχων ταύρων καὶ ἔτι τῷ πλήθει ὅλῳ τῶν ξανθοχρωμάτων ταύρων· καὶ πάλιν τὸ πλῆθος τῶν λευκῶν θηλειῶν ἴσον τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ μέρει ὅλης τῆς ἀγέλης τῶν κυανοχρόων· τὸ δὲ τῶν κυανοχρόων ἴσον τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ μέρει τῆς ὅλης ἀγέλης τῶν ποικιλο-*

τρίχων· τὸ δὲ τῶν ποικιλοτρίχων ἴσον τῷ πέμπτῳ καὶ ἕκτῳ μέρει τῆς ὅλης τῶν ξανθῶν βοῶν. πάλιν δὲ τὸ τῶν ξανθῶν θηλειῶν πλῆθος ἦν ἴσον τῷ ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ μέρει τῆς ὅλης ἀγέλης τῶν λευκῶν βοῶν· καὶ ἡ μὲν ἀγέλη τῶν λευκοτρίχων ταύρων καὶ ἡ τῶν κυανοχρόων ταύρων συντεθεῖσα ποιεῖ τετράγωνον ἀριθμόν· ἡ δ' ἀγέλη τῶν ξανθοτρίχων ταύρων μετὰ τῆς ἀγέλης τῶν ποικιλοχρόων συντεθεῖσα ποιεῖ τρίγωνον, ὡς ἔχει τὰ τῶν ὑποκειμένων κανόνων καθ' ἕκαστον χρῶμα. Huius scholiastae sic demum idonea auctoritas esset, si totum solvisset problema: nunc neque quomodo alteri taurorum greges quadratum, alteri triquetrum numerum efficerent ostendit, neque aliis quibusdam in rebus explicatio eius cum verbis epigrammatis conspirat. Tamen eum et Leistius et Struvii sequuti sunt, miro lubitu etiam qui nigri et badii boves dicendi erant, caeruleos et flavos appellantes. Calculi quidem istius scholiastae prout ille epigramma interpretatus est, si a quadrato et triquetro discesseris, recte computati sunt. Nam quum taurorum qui minimi inveniri possunt numeri, alborum sint **2226**, nigrorum **1602**, maculosorum **1580**, badiorum **891**, his ita ille usus est, ut numeros conficeret taurorum vaccarumque hosce, quos litteris colorum initialibus notatos haec tabula exhibet:

Λ.	*τ.*	8,2931,8560			8
	β.	5,7650,8800	=	7 M.	
		14,0582,7360		12	
M.	*τ.*	5,9684,1120			
	β.	3,9145,9680	=	9 *Στ.*	
		9,8830,0800		20	
Στ.	*τ.*	5,8864,4800			
	β.	2,8126,5600	=	11 *Ξ.*	
		8,6991,0400		30	
Ξ.	*τ.*	3,3195,0960			
	β.	4,3513,7040	=	13 *Λ.*	
		7,6708,8000		42	

Vniversorum autem gregum haec summa est, **40,3112,6560.** [a]) Qui haec eruit, in eo quidem magis probandus videtur, quam Struvii, qui quod viderent albos nigrosque tauros in unum coniunctos debere numerum quadratum efficere, hunc quaerendum censuerunt, eoque invento numeros posuerunt taurorum vaccarumque ad eamdem rationem exactos, sed multo maiores, et tamen sine fructu, quia ultima parte problematis non expedita nihil profecerunt. Quare satis erat minimos ponere numeros omnes, quos facile quis postea eo numero multiplicaret, in quo inveniendo unice laboratur. Eaque via sapienter ab ipso erat Archimede monstrata.

Sed veniendum est ad id, quod supra dicebam, verbis non recte intellectis aliud agi, atque Archimedes proposuerat. Id factum est duobus in locis. Et primum quidem v. 24. ubi Leistius et Struvii inconsiderate scholiastae rationes sequuti, removendum duxerunt verbum τετραχῇ. Quod quum in ἀτρεκὲς mutari voluerunt, metro intulerunt vitium, cui excusando imperitioribus non deest machina: scriptori epigrammatis non esset excusabile visum. Cur vero damnemus vocem illam? Tantum abest enim, ut numeri non congruant, si quadraginta quattuor pro undecim tricesimis partibus ponantur, ut non solum aliquanto minores fiant, sed etiam impediatur, ne secus quam na-
9 tura et mos fert, taurorum maior sit quam vaccarum multitudo. Scilicet quoniam ex minimis taurorum numeris **2226**, et **1602**, et **1580**, et **891**, eruendus est vaccarum numerus, invenies albarum multitudinis vaccarum quae detractis $\frac{143}{1200}$ partibus reliquae sunt partes $\frac{1057}{1200}$ hisce aequiparari taurinorum gregum partibus:

$$\frac{7.\ 1602}{12} + \frac{21.\ 1580}{80} + \frac{77.\ 891}{200} + \frac{143.\ 2226}{1200}$$

a) Censor in Diurn. Ien. a. 1829. m. Martio fol. 49. quod sic scriptus est hic numerus, et non 4,031,126,560, et similiter etiam qui praecedunt, typographi errore factum putat. At consulto ita divisi, ut, qui scholiastae verba compararet, ab millenariis numeris myriades, a myriadibus duplices myriades discretas inveniret.

Quos numeros in unum collectos quum dividi oporteat numero **1057**, qui constat ex elementis **7** et **151**, satis est eos maiore horum elementorum multiplicari, quia alterum nihil turbat. [b]) Sic inveniuntur numeri hice:

Λ.	τ.	336126		
	β.	335580	=	7 *M.*
		671706		12.
M.	τ.	241902		
	β.	333378	=	9 *Στ.*
		575280		20
Στ.	τ.	238580		
	β.	502260	=	44 *Ξ.*
		740840		30
Ξ.	τ.	134541		
	β.	207909	=	13 *Λ.*
		342450		42

Ita taurorum omnium ad vaccas omnes haec est proportio: **6299** : **9133**$\frac{44}{151}$: in scholiastae autem computatione: **6299** : **4521**$\frac{342}{4657}$ [c]).

b) Nescio quo errore, quum scriberem hanc dissertationem, hos numeros elementis 11. 13 = 143, propter divisiones, quibus in singulorum gregum magnitudine computanda opus esset, multiplicandos dixi. Ea multiplicatione non opus esse, postea intellexi, monuitque censor Ienensis. Itaque nunc numeros posui non multiplicatos isto elemento.

c) Censor Ienensis:

Λ.	τ.	48572559882	97066218942
	β.	48493659060	
M.	τ.	34956532314	83131986960
	β.	48175454646	
Στ.	τ.	34476480060	107056565880
	β.	72580085820	
Ξ.	τ.	19442116287	49486422159
	β.	30044305863	

$(\Lambda + M.)$ τ. $= 83529092196 = 289014^2$

Sed multo maioris momenti est interpretatio versuum 35—40. In his scriptum erat *τὰ δ' αὖ περιμήκεα πάντῃ πίμπλαντο πλίνθου Θρινακίης πεδία.* Mirum, ne dicam ineptum epitheton est arvorum *περιμήκεα*, multoque magis friget additum *πάντῃ.* Non ego credam sic ista scripsisse Archimedem. Quare posui *τὰ δ' αὖ πέρι μήκεα, πάντῃ πίμπλαντο πλίνθου Θρινακίης πεδία·* quorum verborum hic sensus est: latera autem circumcirca ab omni parte quod attinet, laterculis implebantur campi Thrinaciae. *Μήκεα* constat latera dici quadratorum. *Πλίνθος* recte explicata a Struviis. *Πλινθίδας* communi sermone vocant numeros *ἰσάκις ἴσους ἐλαττονάκις.* Hinc patet, non de toto quadrato, sed de singulis eius lateribus sermonem esse: invenirique debere numerum quadratum, cuius singula latera hanc rationem habeant: $a^2. (a-b)$.

Gravius etiam erratum est in explicatione verborum, quae v. 39. sic scripta legebantur: *σχῆμα τελειοῦντες τὸ τρικράσπεδον, οὔτε προςόντων ἀλλοχρόων ταύρων, οὔτ' ἐπιλειπομένων.* Hic profecto nimis secure scholiastam sequuti sunt interpretes. At sive ille ipse computare rationes istas conatus est, sive ab alio accepta retulit, illud apertum est, nihil ab eo allatum esse, quod difficillimam partem problematis explanaret, sed satis eum habuisse, mentem Archimedis, et id quoque negligenter, indicare: nisi quis ostendat, qui positi ab eo sunt numeri, quomodo per fractiones et quadratum, qui requiritur, et triquetros efficiant. Nobis quidem, qui ipsum epigramma ante oculos habeamus, hoc potius, quam interpres iste, audiendum est. At quid hoc est: badiorum et variorum taurorum greges coniuncti numerum triquetrum praebent, neque adnumeratis alius coloris tauris, neque relictis? Quod Struvii volunt, *οὔτ' ἐπιλειπομένων* abundanter additum esse, id est iniuriam facere scriptori epigrammatis. Nam ista quidem non solum inepta, sed plane absurda

---

At nihil prodest quadratus, nisi etiam triquetri, quorum is intervallum sit, indicantur.

oratio esset. Nec quae illi similia, ut ipsi putant, exempla attulere, huius generis sunt. Paullo aptius commemorare potuerant illud Homeri Iliad. μ. 14.

πολλοὶ δ' Ἀργείων οἳ μὲν δάμεν, οἳ δ' ἐλίποντο.

quo in loco non sane necessaria sunt illa *οἳ δ' ἐλίποντο*, sed tamen ne absurde quidem addita. In Archimedis autem versibus pervertit istud additamentum illam ipsam sententiam, quam interpretibus visus est enunciare scriptor voluisse. Quod si, ut par est, non temere et inutiliter adiecta sunt verba illa, alia rursum offensio est in duplici negatione. Quis enim sic potius dicat, *numerus iste triquetrus est, neque adnumeratis neque relictis caeteris tauris*, quam *et adnumeratis et relictis?* Quae quum ita sint, non dubitavi scribere *εἴτε προςόντων ἀλ-
λοχρόων ταύρων, εἴτ' ἐπιλειπομένων.* Ea vero re pa- 11
tet totius problematis aliam esse rationem, quam visa est interpretibus. Itaque ut paucis complectar, hoc voluit Archimedes: coniunctos greges alborum et nigrorum taurorum praebere numerum quadratum, cuius singula latera ex laterculo facta sint; badiorum autem et variorum taurorum coniunctos greges efficere numerum triquetrum, sive accedant ad eos albi et nigri tauri, sive non accedant. Atque ut haec notis illis, quibus supra usus sum, brevi conspectu comprehendam, posterior pars problematis hanc rationem habet:

$$Λ.\ τ. + Μ.\ τ. = (a^2.\ (a-b))^2 = 3828x.$$

$$Στ.\ τ. + Ξ.\ τ. = \frac{c.\ (c+1)}{2} = 2471\,x.$$

$$Στ.\ τ. + Ξ.\ τ. + Λ.\ τ. + Μ.\ τ. = \frac{d.\ (d+1)}{2} = 6299\,x$$

Ergo $\frac{d.\ (d+1)}{2} - \frac{c.\ (c+1)}{2} = (a^2.\ (a-b))^2$. Haec quomodo computaverit Archimedes, mathematicis quaerendum relinquimus. Viderint illi, casune factum sit, an consilio, ut, qui numerus pro quadrati elemento positus est, 3828, triquetrus sit $\frac{87.\ 88.}{2}$. Credam ego quidem, Archimedem

rationem illam putasse numeris fractis, quorum pervagatus apud veteres illos usus fuit. Et quum duo numeri differentia sua multiplicati, si alter de altero detrahitur, quadratum differentiae relinquant: veri simile est, numeros illos, qui triquetri esse debent, 2471 et 6299, differentia sua, quae est 3828, multiplicatos, triquetros factos esse, distantes quadrato tali, qualem designavit Archimedes, cuius singula latera sint laterculi. Vt exemplis rem declarem, $15\frac{1}{6}$ et $9\frac{1}{6}$ differentiam habent 6: qua multiplicati isti numeri praebent triquetros 91 et 55, quorum differentia est quadratus 36. Vel $13\frac{3}{5}$ et $3\frac{3}{5}$ differunt numero denario: quo si multiplicantur, exsistunt triquetri 136 et 36, distantes ab se invicem quadrato 100. Sed ille, quem Archimedes requirit, quadratus permagnus est. Nam qui minimus est numerus, 3828, ex his elementis constat: 3. 4. 11. 29. quae, ut supra dictum, mul-
12 tiplicanda sunt hoc: 151. ita ut latus quadrati minimum habeat elementa 3. 4. 11. 29. 151. Sed horum quaedam geminanda erunt, ut latus illud efficiat laterculum.

HERMESIANACTIS ELEGI. *)

Quod Athenaeus lib. XIII. p. 597. conservavit Herme- 3
sianactis elegorum insigne fragmentum, eius pulcritudinem tantopere admirati sunt homines eruditi, ut certatim menda, quibus illud plurimis contaminatum est, tollere, pristinumque ei reddere nitorem studerent. Sed tamen ad hunc usque diem, ut ingenue confiteamur, nihil videtur effectum esse, nisi ut, persanatis non multis locis, plerique tentati sint potius, quam correcti, nonnulli etiam magis depravati. Id cogitanti mihi quo pacto evenisset, duae maxime visae sunt res esse, quae viros doctos, sicut in aliis multis veterum scriptis, ita etiam in illis Hermesianactis versibus ab recta via abduxissent. Earum una in eo est posita, quod nonnulli ad unum aliquod verbum dictumve animum attendentes totius orationis vim sententiarumque omnium complexum negligunt; altera autem cernitur in eo, quod dicendi genera distinguere non adsueti,

*) Edita est a. 1828. Censuram eius scripsit Guil. Ern. Weberus in Diurnis scholasticis a. 1829. Part. II. mense Aprili n. 42. in quibus eodem anno mense Ianuario n. 2. 3. de Rigleri et Axtii editione sententiam dixerat. Novissime tractavit hoc carmen Nic. Bachius in Philetae, Hermesianactis atque Phanoclis reliquiis, quae prodierunt a. 1829. Halis Saxonum. Idem quaedam monuerat in censura Athenaei a G. Dindorfio editi in Iahnii Annalibus vol IX. fasc. III.

earum vocum formularumque usum et potestatem non respiciunt, quae quod pervulgatae sunt, nihil vitii continere putantur, et tamen, quia loco non suo sunt scriptae, nec debent nec possunt ferri. Sed etsi utrumque genus ita est comparatum, ut vitari possit, si quis caute satis circumspecteque procedat, tamen vel sic in Hermesianactis quidem elegis nonnulla relinquentur, quae, nisi codicum meliorum ope, sanari nequeant, iis praesertim in locis, in quibus vel res hodie ignotae respiciuntur, vel hominum locorumve nomina inveniuntur mendosa. Quin in caeteris etiam non pauca sunt, in quibus non ultra opinionem et veri similem coniecturam progredi liceat. Quare si ego quoque quantum quidem possim ad huius constitui carminis emendationem conferre, sic velim existimari, viam me potius corrigéndi aliquam in plerisque locis voluisse osten-
4 dere, quam certa putare corruptorum remedia reperisse, gavisurumque potius esse, si meliora quis afferat, quam ipse quae invenerim defensurum. *Μόνη γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ ἴασις ἁμαρτίας, ὁμολογεῖν τε ἁμαρτόντα καὶ δῆλον εἶναι ἐπ᾽ αὐτῷ μεταγινώσκοντα.* *) Nam sua inventa omnibus modis tenere non solum vel ineptae vanitatis, vel inopis superbiae, vel stolidae pervicaciae, vel turpis invidiae, sed omnino dementiae esse arbitror. Sed de Hermesianactis versibus quo commodius dici possit, ipsum placet fragmentum sic, ut in antiquissimis libris scriptum est, supra ponere, iis tantum receptis emendationibus, quae omni sint dubitatione vacuae.

Οἴην μὲν φίλος υἱὸς ἀνήγαγεν Οἰάγροιο
Ἀγριόπην, Θρῇσσαν στειλάμενος κιθάρην,
ᾳδόθεν, ἔπλευσεν δὲ κακὸν καὶ ἀπειθέα χῶρον,

---

*) Arrian. de exped. Alex. VII. 29.

3. Suspectum habeo *ἀπειθέα χῶρον*. Quantum intersit, utrum *χῶρος* an *Ἀΐδης* dicatur *ἀπειθής*, nemo non videt. Malim *ἀπευθέα*, sive is ignorabilis intelligendus, sive ex quo nulla venit fama.

ἔνθα Χάρων ἀκοὴν ἕλκεται εἰς ἄκατον
ψυχὰς οἰχομένων· λίμνη δ' ἔπι μακρὸν ἀΰτεῖ,
ῥεῦμα διὲκ μεγάλων ῥυομένη δονάκων.
ἀλλ' ἔτλη παρὰ κῦμα μονόζωστος κιθαρίζων
'Ορφεύς, παντοίους δ' ἐξανέπεισε θεούς·
Κωκυτόν τ' ἀθέμιστον ἐπ' ὀφρύσι μειδήσαντα
ἠδὲ καὶ αἰνοτάτου βλέμμ' ὑπέμεινε κυνός,

---

4. Tam elegans est atque usitatum, quod Lennepius coniecit κοινήν, ut non mirer probatum esse ab omnibus.[a]) Sed tamen librorum scriptura facit, ut dubitem an exquisitiora amans poeta ἄκατον illam potius ἀόκνην dixerit.

5. Quod in cod. Ven. est, λίμνηι, non debebat nominativis litem movere. Si quid suspectum in hoc loco, est id ῥυομένη, inusitata, sed propria tamen significatione positum, ut non videatur mutandum esse. Si tamen, συρομένη praestaret aliis coniecturis.

7. Μονόζωστος pro μονόζωστον, Ruhnkenio debetur: sed et hic et alii non παντοίους tentare debebant, sed ἐξανέπεισε, quod verbum non solum propter aoristum pro imperfecto positum, sed magis etiam propter totius loci rationem vitiosum esse, versus 13. docet. Poeta Orpheum dixerat securum inter inferni horrores omnium celebrasse laudes deorum. Id ille, nisi fallor, significaverat verbo ἐξανέλισσε, quo refertur postea ἔνθεν ἀοιδιάων: ab universorum genere deorum exorsus, infernos exoravit reges.

9. Hic locus luculentum praebet illius quam supra notavi duplicis criticorum perversitatis exemplum, quum ad verba tantum attenti ὑπ' ὀφρύσι μειδήσαντα coniecerint, non reputantes, si illuc, ut ipsis videbatur, ὑπέμεινε referendum est, ridentem sustinere non adeo difficile esse; non offenderint autem in ἠδὲ καί, cuius ut paullo minor pravitas, elegantia non maior est, quam illius inscriptioni Crissaeae iterum iterumque frustra obtrusi καί τε. 'Αθέμιστον dici Cocytum quum aegre ferret Ruhnkenius, cur non aegrius etiam tulit ὑπ' ὀφρύσι μειδήσαντα, quod vix lyrico concedendum videtur? Immo *flumine languido Cocytus errans* aliter, opinor, testificatus est se Orphea testudine commotum esse. Itaque sic potius scripsisse poetam existimem: Κωκυτόν τ' ἀνέθιστον ἐπ' ὀφρύσιν οἰδήσαντα εἶδε, καὶ αἰνοτάτου βλέμμ' ὑπέμεινε κυνός.[b])

---

a) Sed tamen Göttlingius apud Weberum ὀκνηλήν, Blomfieldius autem, satis mirabili coniectura, οἰχρήν, quae a Bachio in ipsum est textum recepta.

b) Bachius quum ἠδὲ καί, quod *atque adeo* significaret, defendit,

ἐν πυρὶ μὲν φωνὴν τεθοωμένου, ἐν πυρὶ δ' ὄμμα
σκληρὸν τριστοίχοις δεῖμα φέρον κεφαλαῖς.
ἔνθεν ἀοιδιάων μεγάλους ἀνέπεισεν ἄνακτας
Ἀγριόπην μαλακοῦ πνεῦμα λαβεῖν βιότου.
οὐ μὴν οὐδ' υἱὸς Μήνης ἀγέραστον ἔθηκε
Μουσαῖος, Χαρίτων ἤρανος, Ἀντιόπην,
ἥ τε πολὺν μύστησιν Ἐλευσῖνος παρὰ πέζαν
εὐασμὸν κρυφίων ἐξεφόρει λογίων,
Ῥάριον ὀργίων ἀνέμω διαποιπνύουσα
Δήμητρα· γνωστὴ δ' ἐστὶ καὶ εἰν Ἀΐδῃ.
φημὶ δὲ καὶ Βοιωτὸν ἀποπρολιπόντα μέλαθρον
Ἡσίοδον, πάσης ἤρανον ἱστορίης
Ἀσκραίων ἐςικέσθαι ἑκόνθ' Ἑλικωνίδα κώμην·
ἔνθεν ὅγ' Ἠοίην μνώμενος Ἀσκραϊκὴν
πόλλ' ἔπαθεν, πάσας δὲ λόγων ἀνεγράψατο βί-
βλους,
ὕμνων ἐκ πρώτης παιδὸς ἀνερχόμενος.

---

17. Libri πολυμνήστησιν. Hoc bene correxerunt novissimi editores Riglerus et Axtius.[c])

19. *Ῥάριον* carere spiritu aspero monent scholiastae ad Hom. Iliad. α. 56. Scribendum puto *Ῥάριον ὀργειῶνι νόμῳ διαποιπνύουσα Δημήτρα.*[d])

21. Veterrimi codd. *μέλαθραν*, alii *μέλαθρον*, Schweighaeuserus *μέλαθρα*. Mihi quidem, quum *μέλαθρον* vix aliter quam de sede Cumana intelligi possit, parum apte Boeotus dici videtur Hesiodus. Requiri hic *Κυμαῖον ἀποπρολιπόντα μέλαθρον* novissimi editores viderunt.

23. Codices *ἔχων*. Vera videtur Dalecampii emendatio *ἑκόνθ'*, aptior illa, si quis Hesiodi dictorum meminerit, quam quod aliis placuit *ἐρῶνθ'*, inutile propter sequentem versum.

---

non cogitavit vehementer id in poeta languere. Webero obscurum fuisse videtur, quo sensu *ἀνέθιστον ἐπ' ὀφρύσιν οἰδήσαντα* dictum esset. Illud est, *praeter solitum ad ripas intumescentem.*

c) Multo ante eos Blomfieldius in Diatribe de Antimacho. V. Diar. class. fasc. VII. p. 233.

d) Blomfieldii *Ῥάριον ὀργειῶνα νόμῳ διαποιπνύουσα* non intelligo. Incredibilia commentus est I. H. Vossius ad Hom. h. Cer. p. 130. Bachii *Ῥάριον ὄργι' ἀνὰ τέμενος* propter productionem syllabae, qualem non licet imputare Hermesianacti, admitti nequit. Io. Casp. Orellius apud Weberum: *Ῥάριον ὀργίων ἀνὰ λείμακα ποιπνύουσαν Δήμητρι.*

αὐτὸς δ' οὗτος ἀοιδός, ὃν ἐκ Διὸς αἶσα φυλάσσει,
ἥδιστον πάντων δαίμονα μουσοπόλον,
λεπτὴν εἰς Ἰθάκην ἀνετείνετο θεῖος Ὅμηρος
ᾠδῆσιν πινυτῆς εἵνεκα Πηνελόπης·
ἣν δία πολλὰ παθὼν ὀλίγην ἐσενάσσατο νῆσον,
πολλὸν ἀπ' εὐρείης λειπόμενος πατρίδος·
κλαῖεν δ' Ἰκαρίου τε γένος καὶ δῆμον Ἀμύκλου,
καὶ Σπάρτην, ἰδίων ἁπτόμενος παθέων.
Μίμνερμος δέ, τὸν ἡδὺν ὃς εὕρετο πολλὸν ἀνατλὰς
ἦχον καὶ μαλακοῦ πνεῦμ' ἀπὸ πενταμέτρου,
καίετο μὲν Ναννοῦς, πολιῷ δ' ἐπὶ πολλάκι λωτῷ

---

28. Codd. Ven. Pal. *μουσοπόλον*. Edd. vett. *μουσοπόλων*. Vtrumvis ferri posset, modo *δαίμονα* satis recte dictum esse constaret. Nihil eo confert Ammiani *τέχνης ῥητορικῆς δαίμων λευκοφόρος*, de quo Iacobsius ad Anthol. vol. X. p. 137. Ambigique potest etiam de eo, utrum haec verba appositio sint, an constructa cum *φυλάσσει*. Nam si distinguitur post *φυλάσσει*, simpliciter aeternum esse Homerum dicit poeta; si non distinguitur, suavitate eum in omne tempus principem servari. Gravior mihi digniorque prior ratio videtur. Quare sic poetam scripsisse suspicor: *ἥδιστον πάντων δαίμονα μουσοπολῶν ᾠδῆσιν*· haec enim verba coniungenda sunt: *dulcissimum deorum* Amorem *carminibus colens*. Recordabatur, nisi fallor, quod Hesiodus dixit, *ἠδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν*. Non habeo aliud exemplum verbi *μουσοπολεῖν*, sed exemplis in hoc genere non opus. Eodem modo, nisi quis forte id hic quoque praeferat, *μουσοποιεῖν* dixit Aristophanes Nub. 334. Versu 29. *δ'* post *λεπτὴν* delevit novissimus editor Athenaei.

33. Libri *ἔκλαιεν δ' Ἰκάρου*. Mira socordia criticorum, quorum nullus hoc emendaverit.

35. Nullo pacto fieri potest, quod Ruhnkenio videbatur, ut *πολλὸν ἀνατλὰς* coniungatur cum *καίετο μὲν Ναννοῦς*. Alia haec mala, quam amoris curas, fuisse crediderim: ac mox graves inimici memorantur Hermobius et Pherecles. Quod Philetae verba apud Stobaeum LXXXI. 4. attulit Ruhnkenius, *ἀλλ' ἐπέων εἰδὼς κόσμον, καὶ πολλὰ μογήσας μύθων παντοίων οἶμον ἐπιστάμενος*, fecit more illius temporis, quo sibi, ut etiamnum nonnulli, in similiter dictorum comparatione viri docti placebant. Nihil iste locus ad Hermesianactem, praesertim quum Philetas, si quid video, *μὴ πολλὰ μογήσας* scripserit.

37. Cod. Ven. *πολλιῷ*, Pal. *πολίῳ*, edd. vett. *πολιῷ*. Tum

κνημωθεὶς κώμους σίχε συνεξαμύη
ἤχθεε δ' Ἑρμόβιον τὸν ἀεὶ βαρὺν, οὐδὲ Φερέκλην
ἐχθρὸν μισήσας τοιάδ' ἔπεμψεν ἔπη.
Λυδῆς δ' Ἀντίμαχος Λυκηΐδος ἐκ μὲν ἔρωτος
πληγείς, Πακτωλοῦ ῥεῦμ' ἐπέβη ποταμοῦ·

Venetus πολλάκι λώτῳ, vel λωτῷ, Pal. πολλάκι μώτω, edd. πολλὰ κιμώτῳ. In sequente versu autem omnes κνημωθείς, et post Venetus et Laurentianus σίχε συνεξαμύη, Palatinus cum edd. vett. σίχε συνδραμίη. Quum Mimnermus tibicen ipse tibicinam amaverit Nanno, λωτῷ recte scriptum videtur. Πολιῷ, nisi forte σκολίῳ scripsit, exquisitius dictum de senili tibia, ut πολιῷ γυῖα δεδεὶς καμάτῳ Phaniae, quod Ruhnkenius attulit, in Anthol. Pal. vol. I. p. 283. ep. 294. Vide quae dixi ad Eurip. Med. 876. Denique in στεῖχε Ruhnkenius, in συνεξανύειν incidit Ilgenius. Elegans erit et sententia et dictio, si scripserimus: πολιῷ δ' ἐπὶ πολλάκι λωτῷ κημωθεὶς κώμους στεῖχε συνεξανύειν.[e]) Κημωθεὶς est φορβειᾷ vinctus: vide schol. Aristoph. ad Eq. 1147. Συνεξανύειν autem, quod tibicinam ipse tibia canens sequebatur.

39. Cod. Ven. ἠδ' habet ante ἤχθεε, Laurentianus ἠ. Casaubonus, quum ἠδὲ Φέρεκλον scribi voluit, ἤχθεε videtur ab ἀχθέω derivasse. At id aeque inusitatum ut ἐχθέω. Ruhnkenius aliique, probantes illud Casauboni ἠδέ, ne attenderunt quidem ad insolentem verbi formam. In pentametro Pal. cum edd. τοιάδ', Laur. τοῖανδ', Ven. τοίαν vel τ' οιαν. Si, ut par est, non pueriliter in vocabulis sensu carentibus ludere, sed id quaerere volumus, quod dicere poeta vel potuerit vel debuerit, apertum esse arbitror, hanc in verbis illis sententiam requiri, amore constrictum odium abiecisse Mimnermum inimicorum, cum quibus antea graves iras exercuisset. Similiter Hermesianax in fine fragmenti Aristippum ab solitis disputationibus refugisse dicit. Quare sic scribendum videtur: δήχθη δ', Ἑρμόβιον τὸν ἀεὶ βαρὺν ἠδὲ Φερεκλῆν ἐχθρὸν μισήσας οἷ' ἀνέπεμψεν ἔπη. Poenituit eum, inquit, carminum, qualia effuderat, quum semper sibi gravem Hermobium, inimicumque Phereclem odio persequeretur.

41. Ven. et Laur. Λυσηίδος. Pal. et edd. vett. χρυσηΐδος, Non improbabilis videtur Ruhnkenii coniectura, insolentius nomen gentile restituendum putantis, Λύδης Λυδηΐδος, ob similem Asclepiadae locum, Λύδη καὶ γένος εἰμὶ καὶ οὔνομα.

---

e) Sic iam ad Orph. Argon. 1293. correxi. Postea etiam Blomfieldius κημωθείς. Iacobsius apud Weberum, κηλωθείς, κώμους ἔκλυσιν εἶχ' (vel εὗρ') ἀνίης.

Δαρδάνη δὲ θανοῦσαν ὑπὸ ξηρὴν θέτο γαῖαν
καλλιωναιζαον δ' ἦλθεν ἀποπρολιπὼν
ἄκρην ἐς Κολοφῶνα· γόων δ' ἐνεπλήσατο βίβλους,
ἱράς, ἐκ παντὸς παυσάμενος καμάτου.
Λέσβιος Ἀλκαῖος δὲ πόσους ἀνεδέξατο κώμους,
Σαπφοῦς φορμίζων ἱμερόεντα πόθον,

---

43. Veri simillimum puto esse, quod Lennepius coniecit, *Σαρδιανὴν* legendum esse pro eo quod Ven. et Laur. habent *δαρδάνη*, in edd. vett. *δαρδάνην*, in Pal. *περδάνη* scriptum. Si ita est, nescio synizesin poeta, an insuetam correptionem praetulerit. f)

44. Ven. *καλλιωναΐζαον*. Laur. *καλλιωναιζαον*, deinde ambo *διῆλθεν*. Pal. edd. vett. *καλλίον' ἴζαον δῆθεν*. Ilgenii coniecturae, *κλαίων, αἰάζων δ' ἦλθεν*, et novissimorum editorum *αἴλινον αἰάζων δ' ἦλθεν*, obstat non eleganter adiectum alterum participium *ἀποπρολιπών*, quod quum aliquem accusativum requirere videatur, praestaret quod Heinrichio in mentem venit *καλλίναον ποταμόν*, nisi longius ab litterarum vestigiis recederet. Permirum vero, quod partem corruptae scripturae tueri videtur Hesychius, apud quem hae nimium quantum diversae eiusdem vocis interpretationes prostant: *αἰζαόν, τὴν μέσην ὥραν*, et *αἰζάων, ὁρῶν ὑψηλῶν*. Poterunt haec tamen in concordiam adduci, quum, si *αἰζάων* recte interpretatus est grammaticus, veri simile sit, quae ad *αἰζαὸν* adscripsit, ab librariis corrupta esse ex *τὴν μετέωρον*. Fuerit ergo, si etiam accentui aliquid apud Hesychium tribuendum est, adiectivum *αἰζαός*, excelsum significans, mutatoque accentu substantivum *αἴζαον*, vertex montis, similiter ut ex *αἰπὺς* dictum est oppidum Messeniae *Αἶπυ*. Haec quamvis incerta, tamen monent ne temere expellamus illud *αἴζαον* ex Hermesianactis versu. Certe suspicari licet, sic ab eo scriptum esse: *Τμώλιον αἴζαον δ' ἦλθεν ἀποπρολιπών*. Egregie cum his concinunt Strabonis verba lib. XIII. p. 928. B. (625. Casaub.) *ὑπέρκειται δὲ τῶν Σαρδέων ὁ Τμῶλος, εὐδαῖμον ὄρος, ἐν τῇ ἀκρωρείᾳ σκοπὴν ἔχων καὶ ἐξέδραν λευκοῦ λίθου, Περσῶν ἔργον, ἀφ' οὗ κατοπτεύεται τὰ κύκλῳ πεδία.*

45. Scripsi *ἄκρην*. Ven. Laur. *ἄκρον*. Pal. cum edd. *ἄκραν*.

47. Recte Mitscherlichium ad Hom. h. Cer. p. 225. emendasse puto *ἀνεδείξατο*, *dedicavit*.

---

f) *Δαρδανίην δέ, θανοῦσαν ὅτ' ἐν ξήρῃ θέτο γαίῃ, κάλλιον ἀείδων ἦλθεν ἀποκρολιπὼν ἄκραν ἐς Κ.* Göttling. ap. Weberum, qui *Δαρδανίης* coniicit, et elegantius putat *ὅτι ξήρῃ θέτο γαίῃ*. cf. Osann. ad Apulei. de orthogr. p. 23. et Schellenberg. ad Antimach. p. 12.

γιγνώσκεις· ὁ δ᾽ ἀοιδὸς ἀηδόνος ἠράσαθ᾽ ὕμνων,
Τήϊον ἀλγύνων ἄνδρα πολυφραδίῃ.
καὶ γὰρ τὴν ὁ μελιχρὸς ἐφωμίλησ᾽ Ἀνακρείων,
στελλομένην πολλαῖς ἄμμιγα Λεσβιάσιν.
φοίτα δ᾽ ἄλλοτε μὲν λείπων Σάμον, ἄλλοτε δ᾽ αὐτὴν
οἰνηρὴν δοῦριν κεκλιμένην πατρίδα,
Λέσβον ἐς εὔοινον· τὸ δὲ μυρίον εἴςιδε Λεκτὸν

---

49. Invenustissime Ruhnkenius, distinctione posita, *ὕμνων* cum *πολυφραδίῃ* iungi voluit. Cod. Ven. *ὑμνῶν*.

51. Edd. *Ἀνακρείων*. MSS. *Ἀνακρέων*, quod praeferrem, si *ἐφωμίλησεν* plene scriptum invenirem. Valde enim insolenter penultima sub ictu versus producitur, et facillime id evitare potuerat poeta, si scripsisset, *καὶ γὰρ τὴν ὁ μελιχρὸς Ἀνακρείων ἐφίλησεν*.

52. *Στελλομένην*, ne quis *στεργομένην* coniiciat, exquisitiora amans poeta dicere videtur *τὴν μεταπεμπομένην*, ad quam multa miserit carmina Anacreon.

54. Edd. vett. et ut videtur etiam codices MSS. praeter Pal. in quo est *δοῦχιν*, habent *δοῦριν*, quod Casaubonus in *δουρὶ* mutavit. At neque hoc propter metrum ferri potest, nec, si quis *δούρει* scribat, sicut *δόρει* dicitur, facile inveniat, quo id exemplo defendi possit. Sed praestat tamen altero, quod nullo pacto admittendum.

55. Libri *τὸ δὲ μυρίον*. Casauboni inventum, *τὸ δὲ δὴ ῥίον* nimis facilem a viris doctis assensum impetravit. Certissimum est, Hermesianactem dedisse, *τὸ δ᾽ ὁμούριον εἴςιδε Λεκτόν*. g)

---

g) Schaeferus ad Plutarch. vol. V. p. 149. „*Λεκτοῦ*. Sic *τονωτέον*. V. Strabo XIII. 1. 2. T. II. p. 438. Cor. In Athenaeo p. 598. C. perperam dederunt *Λέκτον*, ubi *μυρίον* in *Μύσιον* nuper probabiliter mutavit Guil. Ferd. Wenschius in libello scholastico (Viteberg. 1829) p. 17. Nam quod Hermanno in mentem venit *ὁμούριον* tantum abest ut certum sit (ipsi est certissimum), ut ne umbram quidem habeat probabilitatis. Quippe repugnat rationi dicere contermina quae disterminat mare interiectum. Talia, si forte, dici possunt *πλησιόχωρα*, non possunt dici *ὅμορα*.“ Rationi ego quidem atram bilem parum amicam esse video. Ne dicam, cui vacuus cupiditate animus sit, non tam exili diligentia poetas interpretaturum esse, ut neget, quae *πλησιόχωρα* prosa oratione aut a poeta, qualis Io. Tzetzes fuit, dici credibile est, *ὅμορα* potuisse dici, malitque propterea Troadis promontorium Mysiae adscribi: quis nescit et *ὅμορα* et *contermina*, quam vocem Tacitus aliique sequioris aevi scriptores prosae orationis acceptam a poetis amarunt, saepe nihil aliud quam *vicina* significare? Sed ne ratione, cuius usum saepe vitio nobis vertit vir doctis-

πολλάκις Αἰολικοῦ κύματος ἀντιπέρας.
Ἀτθὶς δ' οἷα μέλισσα πολυπρήωνα κολώνην
λείπουσ' ἐν τραγικαῖς ἦδε χοροστασίαις
Βάκχον καὶ τὸν ἔρωτ' ἀγειραιθειαρειδος . .

---

57. Libri *αὖθις* et *πολυπρίωνα κοδώνην.* Lennepius *πολυπρήωνα Κολωνόν.* Ruhnkenius *Ἀτθὶς* et *κολώνην.*

59. Codd. Ven. et Laur. *ἀγειραιθειαρειδος.* Pal. et vett. edd. *ἀγεῖραιθ' ἀρειδός.* Vix credibile est, Lennepii suspicionem, latere in his nomen Theoridis, quam Sophocli iam seni amatam esse Athenaeus testatur p. 592. A. B. Ruhnkenio parum probabilem visam esse, ut adeo post hoc distichon aliud, quo nominatim appellaretur Theoris, omissum esse putaverit. Quum Sophocles propter suavitatem carminum apis vocitatus sit, patet *οἷα* non ad *Ἀτθὶς μέλισσα* referendum esse, ut sit *Atticae apis instar*; sed coniungi verba debere hoc modo, *οἷα ἦδε Βάκχον.* Itaque recte Schweighaeuserus in iis quae exciderunt verbum quale est *γιγνώσκεις* vel *οἶσθα* positum fuisse iudicavit, motus similibus locis v. 49. 73. 75. Veri simile est hos versus ad hunc fere modum scriptos fuisse:

Ἀτθὶς δ' οἷα μέλισσα, πολυπρήωνα Κολωνὸν
λείπουσ', ἐν τραγικαῖς ἦδε χοροστασίαις

---

simus, quam exemplis, quibus ipse plurimum tribuere solet, defendere malle, quod diximus, videamur: fatebitur, credo, inter *ὅμορα* aliquid interiectum esse posse, si haec consideraverit: Strabo XVI. p. 738. init. (vol. VI. p. 246. ed. Tzschuck) *ἡ δ' Ἀτουρία τοῖς περὶ Ἄρβηλα τόποις ὅμορός ἐστι, μεταξὺ ἔχουσα τὸν Λύκον ποταμόν.* Id Epitome dicit *πλησίον Ἀρβήλων.* Scholiastes Apoll. Rh. I. 419. *καὶ Νίκανδρος ἐν τρίτῃ Αἰτωλικῶν ἐκ τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Ὀρτυγίας φησὶ τὴν Δῆλον ὀνομασθῆναι γράφων τάδε· οἳ δ' ἐξ Ὀρτυγίης Τιτηνίδος ὁρμηθέντες, οἱ μὲν τὴν Ἔφεσον· οἳ δὲ* (Cod. Par. *ἄλλοι δὲ*) *τὴν πρότερον Δῆλον καλουμένην· ἄλλοι δὲ* (Cod. Par. *οἱ δὲ*) *τὴν ὁμοτέρμονα Σικελίας* (Cod. Par. *Σικελίην*) *νῆσον, ὅθεν Ὀρτυγίαι πᾶσαι βοῶνται.* Ex his fragmenta Nicandri haec eruas:

οἳ δ' ἐξ Ὀρτυγίης Τιτηνίδος ὁρμηθέντες,
οἳ μὲν ἴτην Ἔφεσον·

(sequebantur, ut videtur, duorum nomina virorum) et:

ἄλλοι δ' ὁμοτέρμονα νῆσον
Σικελίης, πᾶσαι τόθεν Ὀρτυγίαι βοόωνται.

Non hic certe de eo videtur tempore haec scripsisse, quo ponte vel aggere iuncta Syracusis est Ortygia. Quod de accentu, quo *Λεκτόν*, non *Λέκτον* scribendum sit, dicit Schaeferus, non Strabo erat afferendus, apud quem neque de accentu quidquam, neque constanter *Λεκτὸν* scriptum legitur, sed scholiastes Homeri ad Iliad. ξ. 284. ita probans *ὀξύτονον*, ut fuisse qui aliter scriberent appareat.

. . . . Ζεὺς ἔπορεν Σοφοκλεῖ.
φημὶ δὲ κἀκεῖνον τὸν ἀεὶ πεφυλαγμένον ἄνδρα
καὶ πάντων μῖσος κτώμενον ἐκ συνοχῶν
πάσας ἀμφὶ γυναῖκας, ὑπὸ σκολιοῖο τυπέντα
τόξου, νυκτερινὰς οὐκ ἀποθέσθ' ὀδύνας.
ἀλλὰ Μακηδονίης πάσας κατενίσσατο λαύρας
Αἰγείων μέθεπεν δ' Ἀρχελέω ταμίην,
εἰςόκε . . δαίμων Εὐριπίδῃ εὗρετ' ὄλεθρον,

Βάκχον, καὶ τὸν ἔρωτ' ἀνέγειρε Θεωρίδος, . .
. . . . . . Ζεὺς ἔπορεν Σοφοκλεῖ.

Lacuna quid continuerit, plane incertum: sed tamen, opinor, aut, cuiusmodi quid suspicatus est Ilgenius, *arte ab Iove accepta*, ut *τεχνοσόφῳ φρενί, τήν*, aut de senectute, ut *καὶ γεραιῷ γὰρ ἐρᾶν*, utrumvis, si in fine hexametri *οἶσθα* fuit.

62. Quod in libris est, *καὶ πάντων μῖσος κτώμενον ἐκ συνοχῶν*, ego quidem sic corrigendum puto: *καὶ σπανίων μῖσος κτώμενον ἐκ συνόδων*. Moschopulus in Vita Euripidis: *σκυθρωπὸς δὲ τὸ ἦθος ἦν καὶ ἀμειδὴς καὶ φεύγων τὰς συνουσίας· ὅθεν καὶ μισογύνης ἐδοξάσθη.*

66. Librorum scriptura, *Αἰγείων*, si accentu mutato *Αἰγειῶν* reponatur, iungaturque ea vox cum praecedentibus verbis, per se nihil habet, quod improbari possit, siquidem urbs Aegea Macedonici regni sedes fuit. Non inepte tamen critici, quoniam caeterorum amicas eruditorum hominum omnes nominatim poeta memorat, hic quoque mulieris nomen, quam Euripides amaverit, latere sunt suspicati. Sed id quale fuerit, quis certo dicat? In Vita Moschopuli haec tantum relata sunt: *ἕτεροι δὲ ἱστόρησαν, οὐχ ὑπὸ κυνῶν, ἀλλ' ὑπὸ γυναικῶν αὐτὸν διασπασθῆναι, πορευόμενον ἀωρὶ πρὸς Κράτερον τὸν ἐρώμενον Ἀρχελάου. καὶ γὰρ σχεῖν αὐτὸν καὶ περὶ τοὺς τοιούτους ἔρωτας. οἱ δέ, πρὸς τὴν γαμετὴν Νικοδίκου τοῦ Ἀρεθουσίου.* Eadem apud Suidam prostant, ubi hic Nicodicus Nicodemus vocatur.

67. MSS. *εἰςόκε δαίμων*. Edd. inter has voces *τοι* inserunt Quod servans Porsonus *Εὐριπίδη* vocativo causu scribi volebat. Idque omnino et elegantius est, quam si quis scribi vellet *εἰςόκε τις δαίμων Εὐριπίδῃ*, et, nisi fallor, etiam rectius prupter verbum medium *εὕρετο*, quod praebent codd. Ven. et Laur. pro Pal. et editionum scriptura *εὗρεν*. Caeterum severioris grammaticae ratio *εἰςότε* potius, quam *εἰςόκε* requirit. Permultis tamen locis apud recentiores poetas *εἰςόκε* cum indicativis praeteritorum constructum invenitur, ut iure dubitari possit, librariisne imputari

ἀμφὶ βίου στυγνῶν ἀντιάσαντι κυνῶν.
ἄνδρα δέ, τὸν Κυθέρηθεν ἀνετρέψαντο τιθῆναι
Βάκχου καὶ λωτοῦ πιστότατον ταμίην
Μοῦσαι, παιδευθέντα Φιλόξενον, οἷα τιναχθεὶς
ὠρυγῇ ταύτης ἦλθε διὰ πτόλεως,
γιγνώσκεις, ἀΐουσα μέγαν πόθον, ὃν Γαλατείης
αὐτοῖς μηλείοις θῆκαθ᾽ ὑπὸ προγόνοις.
οἶσθα δὲ καὶ τὸν ἀοιδόν, ὃν Εὐρυπύλου πολιῆται
Κῷοι χάλκειον θῆκαν ὑπὸ πλατάνῳ,
Βιττίδα μολπάζοντα θοήν, περὶ πάντα Φιλητᾶν

---

ea scriptura debeat, an male Homeri usum interpretatis Alexandrinis grammaticis.

68. Languet *ἀμφὶ βίου*, etiam si de vita luctatum cum canibus dici Euripidem credas. Quare *Ἀμφιβίου* scriptum fuisse puto. Moschopulus eum hominem Lysimachum vocat.

69. Non plane contemnendum, quod habet Laur. *ἄνδρα τε.* Eodem versu Athenaei edd. *ἀνετρέψαντο.* Ex codd. nihil enotatum. Ruhnkenius tacens dedit, quod iam Latinus interpres expresserat, *ἀνεθρέψαντο.* Interpretes *τὸν* pro *ὃν* dictum putant. Elegantius scriberetur, *ἄνδρα δὲ τὸν Κυθέρηθεν, ὃν ἐθρέψαντο.*

71. Non recte intellexerunt interpretes hoc distichon, quantum ex eorum adnotationibus colligi potest. *Παιδευθέντα* significat *castigatum:* respicit enim poeta poenam, qua affectus a Dionysio fuerat Philoxenus: unde ille *τιναχθείς*, vehementer commotus, *ὠρυγῇ*, magno cum eiulatu per urbem Colophonem transiit, quum se in patriam Cythera reciperet.

73. Libri MSS. *γιγνώσκει καὶ οὖσαν μέγαν.* Edd. vett. *καὶ οὖσαμέγαν* vel *καίουσα μέγαν.* Emendavit Ruhnkenius. Alloquitur poeta Leontium, amicam suam, cui hoc carmen scriptum est.

74. Libri *μηλίοις.* Correxit Heringa, male tamen interpretans. Tibicina illa fuit, amata Dionysio, ut ex Athenaeo p. 6. 7. compertum habemus. Eam Hermesianax dicere videtur primum oves pavisse, eoque iam tempore amore incendisse Philoxenum.

77. Libri *Βιττίδα.* Id quum Graecum nomen esse docuit Ruhnkenius, non refutavit Sealigerum, qui Ovidii duobus locis adductus *Βαττίδα* scribendum censuit. Non est enim credibile, nomen, quod ex ipsius Philetae carminibus notum esset, ab aliis aliter esse scriptum. Itaque nisi in Ovidii locis peccasse librarios ostendetur, corrigendus erit Hermesianactis versus.

ῥήματα καὶ πᾶσαν ῥυόμενον λαλιήν.
οὐδὲ μὲν οὐδ' ὁπόσοι σκληρὸν βίον ἐστήσαντο
ἀνθρώπων, σκολιὴν μαιόμενοι σοφίην,
οὓς αὐτὴ περὶ πικρὰ λόγοις ἐσφίγξατο μῆτις
καὶ δεινὴ μύθων κῆδος ἔχουσ' ἀρετή,
οὐδ' οἳ δεινὸν ἔρωτος ἀπεστρέψαντο κυδοιμὸν
φαινόμενον, δεινὸν δ' ἦλθον ὑφ' ἡνίοχον.
οἵη μὲν Σάμιον μανίη κατέδησε Θεανοῦς
Πυθαγόρην, ἑλίκων κομψὰ γεωμετρίης
εὑρόμενον, καὶ κύκλον, ὅσον περιβάλλεται αἰθήρ,
βαιῇ ἐνὶ σφαίρῃ πάντ' ἀποτασσόμενον.

---

78. Scribendum videtur *τρυόμενον.*

80. Perelegans est et nescio an vera Heinrichii coniectura *σκοτίην.*

81. *Αὐτὴ* vix erit qui pro sano habeat. Scribendum puto *αὐή*, *quos anhelans cura disputando de rebus amoris macilentos reddidit.* *Πικρὰ* vel amori opposita, vel acuta intellige, ut Platoni *πικρὸς ἔρως* dictus, si sic scripsit, apud Athen. p. 589. C.

82. Pal. et edd. *κῦδος.* Cod. Ven. *κῆδος*, quod ego quidem non dixerim male scriptum, ut Ruhnkenio visum propter illud Theognidis v. 900. *κυδίστην ἀρετὴν τοῖς συνιεῖσιν ἔχει.* Hic quoque verba ille comparavit, de mente consilioque scriptorum securus. Certe non minus apte, nisi aptius etiam curam in dicendo suam ponens, quam gloriam dicendi nacta exsangues reddere sophistas dicitur gravis illa virtus.

83. Codd. Ven. Laur. *οὐδ' οἶδεν ὄν.* Pal. *οὐδ' οἱ δὲ τόν.* Ald. *οὐδ' οἳ δεινόν.* Id usui epicae dictionis congruum, ut apud Homerum, *οὐδὲ μὲν οὐδ' οἳ ἄναρχοι ἔσαν.* Itaque male Westonus, *οὐδ' οἶδ' αἰνόν*, quod probabat Porsonus. Deinde Ven. et Laur. *ἀπεστρέψαντο.* Sed quum pateat, non dici illos non aversatos esse bellum Amoris, sed propulsare nequivisse, probabilior est Pal. et edd. vett. scriptura, *ἀπετρέψαντο.*

84. Scripsisse poetam puto, *φθανόμενοι δεινὸν δ' ἦλθον ὑφ' ἡνίοχον.* Id aptissimum praegressis.

88. Vulgo *βαιῇ τ' ἐν σφαίρῃ.* Quod servans Hemsterhusius eleganter coniecit *πάντ' ἀπομασσόμενον.* Servari posse videtur *ἀποτασσόμενον*, quod proprie est *distribuentem.* Sic eo verbo usus Diophantus in Brunckii Anal. T. II. p. 307. Initio versus codices *βίης ἐν.* Recte Dindorfius *βαιῇ ἐνὶ σφαίρῃ.*

οἴῳ δ' ἐκλίηνεν, ὃν ἔξοχον ἔχρη Ἀπόλλων
  ἀνθρώπων εἶναι Σωκράτη ἐν σοφίῃ,
Κύπρις μηνίουσα πυρὸς μένει· ἐκ δὲ βαθείης
  ψυχῆς κουφοτέρας ἐξεπόνησ' ἀνίας,
οἰκί' ἐς Ἀσπασίης πωλεύμενος· οὐδέ τι τέκμαρ
  εὗρε, λόγων πολλὰς εὑρόμενος διόδους.
ἄνδρα Κυρηναῖον δ' εἴσω πόθος ἔσπασεν Ἰσθμοῦ
  δεινός, ὅτ' ἀπιδανῆς Λαΐδος ἠράσατο
ὀξὺς Ἀρίστιππος, πάσας δ' ἠνήνατο λέσχας
  φεύγων οὐδαμένον ἐξεφόρησε βίω.

---

89. Heringae debetur *ἐκλίηνεν ὃν* pro *ἐκλειημένον*, Porsono autem reliquorum emendatio, quae in codd. Ven. Laur. sic scripta sunt, *ἐχρῆν πολλῶν δ' ἀνθρώπων εἶναι*, in Pal. et edd. vett. *ἐχρῆν * εἶναι πολλῶν δ' ἀνθρώπων.* [h])

92. Codd. Ven. Laur. *κουφοτέρας*. Pal. edd. vett. *κουροτέρας*. *Ἐξεπόνησε* non mutaverim propter insolentius addita *ἐκ βαθείης ψυχῆς*. Nam quum ex profunda mente leviores curas elaborasse Socrates dicitur, in his eum curis mentem suam, alias in rebus gravissimis occupatam, exercuisse significat poeta.

94. Recte libri *λόγῳ*. Hoc enim dicit poeta, non potuisse facto finem invenire Socratem, quum tamen verbis ubique se expedire didicisset. Non male legeretur, *οὐδέ τι τέκμαρ εὗρ' ὁ λόγῳ πολλὰς εὑρόμενος διόδους*.

95. Libri MSS. omittunt *δ'*. Ex quo apparet, veram scripturam esse, quam etiam alia commendant, *ἄνδρα δὲ Κυρηναῖον ἔσω πόθος ἔσπασεν Ἰσθμοῦ δεινός*. *Δεινὸς* correctio est Ruhnkenii pro *δεινόν*. Sed idem quod *ἀπιδανῆς* mutari voluit in *εὐπιθάνης*, recte monuit Schweighaeuserus, contrarium dicendum fuisse. Scribendum *ἀπιθάνης*, non quod Aristippus eam magna pecunia conduxerit, sed quod florida aetate difficilis aditu fuit, de qua re scriptum apud Athenaeum XIII. p. 570. B. C. 585. D.

98. Hic quoque Ruhnkenius, quum *ἠνήνατο φεύγων* coniungebat, Oppiani usus verbis Cyneg. III. 375. *εἰ δὲ κ' ἀνηναμένη φεύγῃ φιλοτήσιον εὐνήν*, non cogitavit, frigidius apud Hermesianactem additum fore *φεύγων*. Quae sequuntur, corruptissime in libris scripta, *οὐδαμένον ἐξεφόρησε βίω*, in his vix dubitari potest, quin partem veri viderit Porsonus, quum coniecit *ἐξ*

---

h) *Ἔχρη* etiam I. C. Orellius apud Weberum, ante edita Porsoni Miscellanea.

'Εφύρης ἐβίω. Primam ille vocem non attigit. Quam enim Riglerus et Axtius ei coniecturam tribuerunt, Ilgenii est. Quid res exigat, non obscurum videtur. Aeginam enim cum Laide petere consueverat Aristippus, teste Athenaeo p. 588. E. *'Αρίστιππος δὲ κατ' ἔτος συνδιημέρευεν αὐτῇ ἐν Αἰγίνῃ τοῖς Ποσειδωνίοις*. Nec solo id Neptuniorum tempore factum esse, idem Athenaeus indicat p. 544. D. *διέτριβε δ' ὁ 'Αρίστιππος τὰ πολλὰ ἐν Αἰγίνῃ τρυφῶν*. Hinc litterarum vestigia sequenti facilis se offert coniectura: *φεύγων εὐλιμένων ἐξ 'Εφύρης ὁρίων*.

Descriptis iam a typographo hisce adnotationibus venit in manus nostras censura novissimae editionis in Diariis litterariis Halensibus fol. 204. in qua quaedam similia nostris invenimus: de caeteris cur dissentiamus, quoniam exponere serum est, coniiciendum lectoribus relinquimus.

DE

AESCHYLI

PROMETHEO SOLVTO

DISSERTATIO. *)

De Aeschyli Prometheis contentione maiore quam fructu 3
disputatum esse, inter omnes constat. Nam quum et Igniferum Prometheum et Vinctum et Solutum Aeschylus scripserit, visus est Hemsterhusio ad Pollucem IX. 156. omnem historiam Promethei tribus tragoediis esse complexus. Aliter statuerat G. Canterus Nov. Lectt. VII. 21. qui Prometheum πυρφόρον et πυρκαέα, quae fuit fabula satyrica, unum eumdemque esse putabat. Nuper Hemsterhusii sententia defensa est, ita quidem, ut tres illae tragoediae una fuisse trilogia coniunctae perhiberentur. Quod verumne an falsum sit, dubitari vehementer, ad liquidum perduci vix potest. Interea operae pretium est, quo in statu res sit cognoscere, ut in arripiendo cupiditas, in reiiciendo temeritas arceatur.

In indice fabularum Aeschyli tres Promethei numerantur, δεσμώτης, πυρφόρος, λυόμενος. Ex argumento Persarum compertum habemus, Phineum, Persas, Glaucum Potniensem, Prometheum una tetralogia comprehen-

*) Edita est a. 1828.

sos fuisse. Hic igitur Prometheus, cuius cognomen nullum apposuit scriptor argumenti, satyricus fuit. *Πυρκαέα* vocatum esse, ex Polluce IX. 156. X. 64. constat. Ex *πυρφόρῳ* quae perpauca afferuntur, incertum relinquunt, tragoediane an fabula satyrica fuerit. Satyricam qui fuisse existimant, similitudine nominum moti, ab aliis *πυρφόρον*, ab aliis *πυρκαέα* appellatam credunt, eoque factum putant, ut *πυρκαεὺς* nullus sit in indicem fabularum relatus. Contrariam sententiam qui defendunt, indici illi non multum tribuendum esse monent, nominum autem significatus differre volunt, ut *πυρφόρος* sit, qui *fraude mala gentibus intulerit ignem aetheria domo subductum*, *πυρκαεὺς* autem qui accenderit. Et factum id esse in *πυρκαεῖ* ex Plutarcho in libro de utilitate ex hostibus capienda
4 p. 86. F. cognitum est. Patet his argumentis non multum effici. Nam indici isti ut non temere fidendum, ita ne deneganda quidem fides temere est: qui autem accendit ignem primus, idem infert in vitam et usum hominum.

Sed addunt rationes alias: Vinctum Prometheum et Solutum una in trilogia coniunctos fuisse testari scholiastam ad Vincti v. 510. unde veri simile esse, totam trilogiam in rebus Promethei esse versatam, praesertim quum consueverit Aeschylus argumenta per tres tragoedias continuare. Veri simile esse, nemo infitiabitur: quamquam ipsi, qui illam sententiam defendunt, frustra conati sunt ostendere, quomodo raptus a Prometheo ignis aptum tragoediae argumentum praebuerit. Sed fuerit illa tragoedia: satis enim fecundum erat Aeschyli ingenium, ut etiam ex iniqua materia tragoediam sciret componere, praesertim tam simplicem, quam sunt illae antiquiores. At illud certe non debebant afferre, consuevisse Aeschylum trilogiis suis aliquam rerum continuitatem explicare. Tres tragoedias, quibus succederet fabula satyrica, coniunctim productas in scenam esse, neminem latet, etsi nec quis id primus instituerit, nec quae caussa eius instituti fuerit scimus. Probabiliter Dahlmannus in commentatione de primordiis et successibus veteris comoediae p. 22. morem hunc e brevitate antiquissimarum tragoediarum repetendum censet.

Illi vero arcanam rationem domi habent, qui etiam Iliadem, ipso mirante quid nescius scripserit Homero, trilogiam esse, ad eiusque exemplum suas invenisse Aeschylum trilogias sciunt. At eas finxerunt ipsi. Nām duas tantum eius generis trilogias Aeschyli certo cognitas habemus, Oresteam, superstitem adhuc, et Lycurgiam. Fuerunt fortassis etiam aliae: sed omnes ad eum modum compositas fuisse nec traditum a quoquam veterum accepimus, nec per se simile veri est. Non tenuerunt certe alii poetae istam rationem, atque ipse adeo Aeschylus uno complexu iunxit Phineum, Persas, Glaucum Potniensem, addito Prometheo satyrico. Neque enim opus esse arbitror, quae de horum argumentorum cohaerentia prolata sunt refutare. Omnino autem perpaucae trilogiae, quae in unius argumenti perpetuitate constiterint, memorantur: de qua re disseruit Süvernius in egregia commentatione, quam scripsit de dramatis indole historica, p. 38. 43. 45. Itaque 5
ista ratione nihil assequuti videntur, nisi ut potuisse tres Prometheos comprehendi una trilogia concedatur.

Sed habent aliud. Philosophum fuisse aiunt Aeschylum, qui quod profundam illam sapientiam, quae antiquis de Prometheo fabulis contineretur, explicare voluerit, non in parte eius aliqua potuerit consistere, sed comprehendere totam debuerit. Hoc quum dicunt, idem mihi videntur facere, quod olim grammatici quidam in Homero fecere, quum Iovem aetherem, Iunonem aërem inferiorem, atque alios deos alia esse contenderunt. Non nego quidem ego, quiqui illam fabulam vel invenerunt vel amplius exornarunt, non id temere aut stulte fecisse: immo et video et fateor sollertissime esse et sapientissime excogitatam: de qua re haud paullo consideratius quam alii scripsit Baurus in Annalibus litt. Heidelbergensibus a. 1826. fasc. VI. p. 691 seqq. sed aliud longe est fabulae rationem exponere, aliud explicare consilium poetae, praesertim scenici, qui non docere, sed placere populo, aut, si docere, non docere per aenigmata abstrusae cuiusdam sapientiae, sed per viva constantiae, fortitudinis, animi magnitudinis exempla velit. Ab eo trilogiam factam credere,

ut istiusmodi doctrinae philosophicae satisfaceret, alienissimum a sana ratione est, neque utilius, quam quaerere, (et quaesiverunt quidam) quomodo in Iovis persona crudelissimi tyranni exemplum proponere potuerit. Neque habuerunt ista apud Graecos offensionem, nec potuerunt habere, ut in religionibus, quae totae ex huiuscemodi fabulis essent compositae. Immo illud admirari oportet, quod, quum de singulis diis indignissima quaeque crederent, tamen, ubi sine certo nomine deum dicebant, immunem ab omni vitio, summaque sanctitate praeditum intelligebant. Illam igitur Iovis saevitiam ut excusent defensores trilogiae, et iure punitum volunt Prometheum, eaque caussa miro modo interpretantur illud v. 266.

ἑκὼν, ἑκὼν ἥμαρτον, οὐκ ἀρνήσομαι,

et in sequente fabula, reconciliato Iove, restitutam arbitrantur divinam iustitiam: quo invento vereor ne non optime dignitati consuluerint supremi deorum, quem decuerat potius non saevire omnino, quam placari ea lege, ut alius Promethei vice lueret.

6 Sed progredior ad aliud. Nam quum libri quidam personis Vincti Promethei Tellurem et Herculem inserant, ea nomina mansisse putant ex eo, quod in aliquo vetusto codice, qui Soluti quoque Promethei partem continuerit, simul omnes utriusque fabulae personae fuerint enumeratae. Quam coniecturam ut confirment, incredibili levitate Agamemnonis personarum indicem afferunt, in quo ex Choephoris accesserint Orestes, Electra, nutrix. Nam eas personas non codex ullus, sed Adr. Turnebus adiecit, quod, uti tum quidem Agamemno et Choephori in unam fabulam coaluerant, deesse eas existimabat. In Prometheo Vincto codices pauci Telluris, Robortelli editio Herculis, utrumque nomen editio Aldina addunt. Fluxit id, ut mihi quidem videtur, ex aliqua argumenti enarratione, in qua praeter personas, quae in scenam prodirent, etiam illae fuerunt nominatae, quas poeta non introduxisset quidem agentes, sed commemorasset tamen ut cum fatis Promethei coniunctas. Illi, qui de communi personarum in-

dice cogitarunt, cur non dixerunt, comprehendisse eum omnes totius trilogiae personas, praemissumque fuisse primae tragoediae: inde, quum separatim describeretur Prometheus Vinctus, negligentius repetitum esse, non deletis omnibus, quae omittenda fuissent, nominibus? Sed patere arbitror, hoc quoque quam exigui ac potius nullius sit ponderis. Alia sciens praetereo, ut de quibus alibi dixerim. Neque opus est, quae utcumque defensa per se cadere necesse est, iterum refutare.

Tantum abest igitur, ut demonstratum sit, tres Prometheos una fuisse trilogia coniunctos, ut id vel maxime dubium manere videatur. Et quis non miretur, quod nullus scriptor Prometheidem Aeschyli memoravit? Etenim si Agamemno, Choephori, Eumenides nomen habuerunt Oresteae; Edoni autem, Bassarides, Neanisci, cum Lycurgo, Lycurgiae: multo magis consentaneum erat, tres fabulas, quae omnes essent Promethei nomine inscriptae, Prometheidem esse appellatam. Sed casu factum dicent, quod illud nomen non invenitur. Fortasse: modo fuerit illa Prometheis. At fateantur tamen necesse est, si nulla fuit, non mirandum esse, quod ne nomen quidem est usurpatum.

Accedit aliud. Quod Hyginus scripsit in Poet. Astron. II. 15. p. 456. *Prometheum autem in monte Scythiae nomine Caucaso ferrea catena vinxit: quem alligatum ad triginta millia annorum Aeschylus tragoediarum scriptor ait*, id ad Prometheum Igniferum pertinere scholiastes ad Vincti v. 94. monstrat: *ἐν γὰρ τῷ πυρφόρῳ τρεῖς μυριάδας φησὶ δεδέσθαι αὐτόν.* Haec, si Ignifer pars trilogiae fuit, aperte repugnant iis, quae in Vincto dicit Prometheus, tertia decima hominum generatione se solutum e vinculis iri, qui sunt anni circiter quadringenti. Scio duobus modis removeri hanc repugnantiam posse: uno, si finitum numerum pro infinito nominatum statuamus: veluti *τρισμυριετῆ χρόνον;* altero, si destinata quidem poenae putemus ab Iove triginta millia annorum, sed remissam maximam eius spatii partem esse, quum Chiro Centaurus in Orcum abire decresset. Sed tamen prius illud non est credibile: vidissent enim, qui legebant fa-

bulam illam, non proprie intelligenda esse verba, sicuti viderunt, quem in Vincto dixit *μυριετῆ χρόνον*, infinite esse dictum. Alterum autem quantum quaevis hariolatio valet. Caeterum Caucasi mentionem non urgebo, quia ex Hygini verbis non certo colligi potest, nominatum eum montem in Ignifero Prometheo esse. Nec si nominasset Aeschylus, repugnaret sibi, ut qui in Soluto tamen ibi affixum fecerit Prometheum.

Sed ne Solutum quidem Prometheum ut una cum Vincto in scenam productum credamus, eas habemus rationes, quae dubitatione vacuae sint. Nam argumenti quidem continuitas quam speciosa, tam eadem fallax est: quod quum satis demonstraverit Süvernius in illa quam dixi dissertatione p. 45 seq. non opus est id a nobis repeti. At, inquient, in ipsa superstite fabula sunt, quae sequuturam esse solutionem Promethei ostendant. Profecto: et primum quidem v. 176.

πρὶν ἂν ἐξ ἀγρίων
δεσμῶν χαλάσῃ, ποινάς τε τίνειν
τῆςδ' αἰκίας ἐθελήσῃ.

Dein eo loco, ad quem scholiastae adnotationem protulimus, v. 510.

οὐ ταῦτα ταύτῃ μοῖρά πω τελεςφόρος
κρᾶναι πέπρωται, μυρίαις δὲ πημοναῖς
δύαις τε καμφθείς, ὧδε δεσμὰ φυγγάνω.

8 Et mox, postquam Iovi quoque fatum metuendum esse significaverat, v. 521.

ἄλλου λόγου μέμνησθε, τόνδε δ' οὐδαμῶς
καιρὸς γεγωνεῖν, ἀλλὰ συγκαλυπτέος
ὅσον μάλιστα· τόνδε γὰρ σώζων ἐγὼ
δεσμοὺς ἀεικεῖς καὶ δύας ἐκφυγγάνω.

Et postquam apertius dixit illa de filio, quem Iuppiter suam ipse in perniciem geniturus esset, de sua liberatione loquens, v. 874.

τοιόνδε χρησμὸν ἡ παλαιγενὴς

μήτηρ ἐμοὶ διῆλθε Τιτανὶς θεῶν.
ὅπως δὲ χὤπῃ, ταῦτα δεῖ μακροῦ λόγου
εἰπεῖν.

Et iterum v. 912.

τοιῶνδε μόχθων ἐκτροπὴν οὐδεὶς θεῶν
δύναιτ' ἂν αὐτῷ πλὴν ἐμοῦ δεῖξαι σαφῶς.
ἐγὼ τάδ' οἶδα, χῷ τρόπῳ.

Referunt eo etiam Mercurii verba, v. 949.

μηδέ μοι διπλᾶς
ὁδοὺς, Προμηθεῦ, προςβάλῃς,

redituram in proxima fabula Mercurium indicari rati. Denique quae idem dicit v. 1025.

τοιοῦδε μόχθου τέρμα μή τι προςδόκα,
πρὶν ἂν θεῶν τις διάδοχος τῶν σῶν πόνων
φανῇ, θελήσῃ τ' εἰς ἀναύγητον μολεῖν
ᾅδην κνεφαῖά τ' ἀμφὶ ταρτάρου βάθη·

quibus Chironem respicit, qui ultro exuta immortali natura pro Prometheo ad Orcum abierit. Ac negari nequit, esse haec omnia ita comparata, ut, quoniam cum liberatione Promethei coniuncta sunt, non possint non ad Solutum Prometheum spectare, si is copulatus cum Vincto fuit. Sed mutemus rem, aut invertamus: sumamus nullum scriptum esse Solutum Prometheum, aut tempore priorem fuisse Vincto: num qui minus eadem illa dicta esse credemus? Nam liberationis quidem necessario facienda erat mentio, ne Io, cuius ex posteris sospitator Promethei exstiturus esset, inutilis persona videretur. Connubium Iovis autem multo minus praeteriri poterat, quia curandum erat, ut finem iustum haberet fabula, nec spe- 9
ctatores, quem ad multa saecula saxis affigi vidissent, deserere ibi pendentem, suisque immiserabilem relinquere malis cogerentur: quod quum esset ita instituendum, ut nec poenae atrocitas, quae vel maxime in diuturnitate vinculorum posita esset, minueretur, nec repugnaretur com-

muni famae, quae longissimum tempus in rupibus pependisse Prometheum tradidisset: utrumque scite devitavit poeta eo, quod de exitioso Iovi connubio vaticinari Prometheum, et quum de eo apertius dicere recusaret, ipsa cum rupe in tartarum detrudi fecit, rediturum olim in lucem iisdem adhuc vinculis constrictum. Ita iustum finem accepit fabula, neque est quod iam amplius requirant spectatores: qui etsi audiverunt gravioribus olim poenis affectum iri Prometheum, tamen eas nunc quidem non exspectant, quia dictum erat v. 999.

μακρὸν δὲ μῆκος ἐκτελευτήσας χρόνου,
ἄψοῤῥον ἥξεις ἐς φάος.

Itaque non debebam dicere in dissertatione de compositione tetralogiarum, non ita finiri fabulam, ut spectatores non quid porro futurum esset requirerent. Non magis Mercurii verba alteram fabulam successuram esse demonstrant. Nam ille quod rogat, ne sibi iterum veniendi necessitatem Prometheus afferat, consuetudini tribuendum videtur familiaris sermonis. Accedit quod in hoc dicto aliquid comminationis inest, quasi altera legatione atrociora etiam, quam nunc, denunciaturo. At in Soluto Prometheo si rediit, paciscendi potius caussa missum esse credibile est. Illa autem, quod non ante liberatum iri Prometheum dicit, quam quum alius pro eo deus in Orco vivere voluerit, quodque satis ei dandum pro tantis cruciatibus indicatur, ex eo genere sunt, ex quo plurima apud tragicos inveniuntur. Amant enim futura secundum communem famam, potissimeque circa finem fabularum, praedicere. Et de vicario quidem aptissime sic est dictum, ut Prometheo, non speranti quemquam pro se moriturum, aeternae poenae portendi videantur.

Quod si ne his quidem efficitur, ut Solutum Prometheum cum Vincto copulatum credi oporteat, solum relinquitur scholiastae testimonium, quod sane eo minus est contemnendum, quia hunc in tota hac caussa unicum te-
10 stem habemus. Is ad v. 510. ita scribit: *ἐν γὰρ τῷ ἑξῆς δράματι λύεται· ὅπερ ἐμφαίνει Αἰσχύλος.* Inserta for-

tasse haec verba sunt ab alio, quam qui reliquam adnotationem ad istum locum scripsit: desunt enim in bono atque antiquo codice: aliis in libris postrema tantum, *ὅπερ ἐμφαίνει Αἰσχύλος*, sunt omissa. Non intercedam, quin haec veteris et docti grammatici adnotatio esse credatur, nec dubitabo, dicatne *τὸ ἑξῆς δρᾶμα* quod in trilogia eadem, an quod in codice suo proximum sit: verum illud tamen nescio an haud satis certum sit, aliorum eum testium fide hoc scripsisse, et non sua quadam coniectura ductum, quoniam poetam, ut ait, id indicare opinaretur. Quare etsi minime reiiciendam eius auctoritatem arbitror, tamen ei non tantum tribuerim, ut dubitationi non putem locum relictum esse, quum praesertim scholiastis illis adeo ignotum fuisse Solutum Prometheum videam, ut ne ad versum quidem 1026. ubi maxime exspectes, de Chirone aliquid se inaudivisse prodant.

Scholiastam si missum facimus, sunt quaedam, quae suadere videantur, ut Solutum Prometheum non coniunctum cum Vincto fuisse coniiciamus. Eorum unum est, idque, ut mihi quidem videtur, non leve putandum, quo me iam in dissertatione illa, quae est de compositione tetralogiarum, non mediocriter commotum esse significavi. Nam quum veri simillimum sit, in trilogiis condendis id spectavisse poetas, ut ipsa inventione inter se dissimiles essent fabulae, duo illi Promethei, quantum colligere possumus, tanta fuerunt similitudine, ut vix appareat, quomodo consociari sine quadam offensione potuerint. Etenim ut Vincti maxima propemodum pars descriptiones locorum regionumque, quas Io vel peragraverit, vel posthac sit pervagatura, continet, sic in Soluto prolixe de Herculis expeditionibus expositum esse patet, in utroque autem etiam de inventis, quibus Prometheus vitam hominum adiuvisset, copiose fuit explicatum. Quae narrationes ut vel maxime animos audientium retineant, rerumque admirabilium novitate oblectent, tamen per duas fabulas continuatae mirum ni aliquid satietatis afferre debuerint.

Deinde etsi minime necesse est temporis continuitatem in tragoediis rerum ordine cohaerentibus spectari, ta-

men nescio an illud, ne dicam parum apte, certe valde
11 audacter fieri putandum sit, si spectatores, quem modo ad immensum aevi spatium rupibus affigi cognoverunt, eum paullo post liberari longo illo cruciatu videant. Multum enim interest, utrum quae incerto ignotoque tempore disiuncta fuerunt, an quae multis seculis disterminata esse et sciamus et iterum iterumque audiverimus, coniuncta in scenam proferantur. Et in Vincto quidem Prometheo spatium illud, neque id uno loco, designatum est luculentissime. Intelligebat enim poeta, temporis diuturnitatem, in qua praecipue cerneretur Promethei poenae crudelitas, nullam vim ad animos movendos habituram, nisi quanta esset notis quibusdam et quasi in sensum cadentibus spatiis definiretur. Itaque quum Prometheus primo liberatorem suum tertia decima generatione ex Ionis prole exstiturum dixisset, post alio loco distinctius ab Epapho, quem paritura sit Io, quintam generationem Argos reversuram vaticinatur, ex eaque nasciturum regium apud Argivos genus, quo de semine oriturum illum audacem iaculatorem, a quo hisce ex vinculis se solutum iri in fatis sit. Ita termino poenae post multas hominum generationes veluti per nebulam ostenso tam alte imprimitur animis cruciatuum illorum longissima diuturnitas, ut pene aegre laturi videamur, si subito tot seculis quasi saltu quodam superatis ad ipsum illorum malorum finem adducamur.

Est denique etiam de loco quaedam dubitatio. In secunda enim fabula ad Caucasum alligatum fingi Prometheum certis testimoniis constat: in superstite autem non solum nusquam indicat poeta in Caucaso locum illum esse, sed diserte etiam procul esse Caucaso in Scythia Europaea quum in principio fabulae et v. 301. significat, tum apertius etiam prodit v. 422. ubi Caucasum in circumiacentibus, sed aliquantum tamen remotis regionibus memorat; apertissime autem v. 718. quo loco Io rapidi fluminis cursum persequi iubetur,

πρὶν ἂν πρὸς αὐτὸν Καύκασον μόλῃ.

Quae verba iam inter antiquos interpretes adverterunt eum,

qui in argumento et ad v. 1. scripsit: *ἰστέον δὲ ὅτι οὐ κατὰ τὸν κοινὸν λόγον ἐν Καυκάσῳ φησὶ δεδέσθαι τὸν Προμηθέα, ἀλλὰ πρὸς τοῖς Εὐρωπαίοις τέρμασι τοῦ Ὠκεανοῦ, ὡς ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν Ἰὼ λεγομένων ἔξεστι συμβαλεῖν.* Quae tametsi verissime dicta sunt, tamen quibusdam falsa sunt visa, unius codicis scriptura addu- 12
ctis, quae haec est: *ἰστέον ὅτι ἐν τῷ Καυκάσῳ φησὶ δεδέσθαι τὸν Προμηθέα, πρὸς τοῖς Εὐρωπαίοις μέρεσι δὲ τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ οὐκ ἀλλαχοῦ, ὡς ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν Ἰὼ λεγομένων ἔνεστι συνιδεῖν.* Patet vero, eo in scholio aut negationem omissam esse, aut scripsisse scholiastam *τοῦ Καυκάσου* pro *τοῦ Ὠκεανοῦ*. Et hoc suadet scholion MS. ad v. 563. in quo de Ione dicitur: *κατήντησε καὶ ἔνθα ἦν ὁ Προμηθεὺς δεδεμένος πρὸς τοῖς Εὐρωπαίοις μέρεσι τοῦ Καυκάσου, καὶ ὁρᾷ αὐτὸν ἐκεῖσε προσηλωμένον ἐν ταῖς πέτραις τοῦ ὄρους.* Ex his intelligitur, hunc scholiastam, quod in Caucaso alligatum esse Prometheum crederet, sane quidem eo quo isti volunt modo locum illum interpretatum esse, quod fecit etiam alius scholiastes ad v. 717. at quae tandem malae potest aperteque verbis poetae repugnantis interpretationis esse auctoritas? Nihilo minus eam sententiam defendere nuper conatus est Hermannus Reinganum in Iahnii Annalibus litterariis a. 1828. vol. II. fasc. III. p. 329. qui quum *αὐτὸν Καύκασον* de summo vertice iugi illius, cuius alia in parte alligatus fuerit Prometheus, dictum statuit, idque confirmari putavit verbis, quae sunt v. 846.

Νεῖλον πρὸς αὐτῷ στόματι καὶ προσχώματι,

ipse, quam diversa confudisset, animadvertere potuerat, si cogitasset, illo in versu non *Νεῖλον πρὸς αὐτοῦ στόματι* esse scriptum. Certum igitur, minimeque dubium est, in fabula superstite Prometheum non in Caucaso, sed in Scythiae parte ea, quae remotior a Caucaso sit, vinctum dici. Neque obscurum est, cur id finxerit Aeschylus. Loco enim opus erat propius ad Oceanum sito, ut mallei ictibus ex antris suis excitari possent nymphae Oceanides, ipseque ex abdita sede sua pater evocari Oceanus.

Iam mirum, ac potius absonum esse dicunt, eam rupem, in qua haerebat Prometheus, in proxima fabula e Scythia in Caucasum esse translatam: quapropter, quum in Soluto Prometheo dubitari de Caucaso non posset, perversas interpretationes in Vincto invenerunt. Stat vero nec removeri potest illa discrepantia. Quod si coniunctae fuerunt hae tragoediae, nihil relinquitur, nisi ut rupem, quae deiecta in tartarum fuerat, alio loco emersisse dicamus. Est id sane mirum: sed si mutandum esse locum iudicavit
13 poeta, non sine caussa fecit: nam in Caucaso liberatum esse Prometheum fama ferebat: et dixit fortasse etiam aliquid de ea re. Expedita vero sunt omnia, si tragoediae illae diversis sunt temporibus scriptae. Disiunctis enim, neque obstabat quidquam, quo minus poeta in Prometheo Soluto sequeretur quod caeteri tradidissent; in Vincto autem inveniret, quod Oceani numinibus advocandis videretur accommodatius. Quod si longius progredi coniectando licet, tempore prior factus esse Solutus videri poterit. Quum enim, qui primo aliquod argumentum tractat, facilius in communi fama acquiescat, neque erit quod de Scythia cum Caucaso commutata queramur, nec perturbabimur illis triginta annorum millibus, ut positis quum nondum de Inachi filia ad Prometheum adducenda esset cogitatum.

Opposui dubiis dubia, incertis incerta, non alio consilio, quam ne temere pro veris venderentur, quae possent etiam non vera esse. Addam his unum, magis etiam dubium, sed opportunum fortasse trilogias rerum perpetuitate cohaerentes amantibus, si Ignifer Prometheus non fuerit tragoedia. Nam etsi neque in indice Aeschyli fabularum Io adscripta est, neque ab aliis scriptoribus memorata, tamen, qui alias Aeschyli tragoedias Latinas fecit, Attius, Ionem scripsit, ut saltem non absurdum videatur, eam ex eodem fonte petitam suspicari.

Igitur de Prometheo Soluto nihil compertum habemus, quam in principio fabulae Titanes peragrata magna parte orbis terrarum ad Caucasum adesse, cruciatum visuros vincti atque aquilae morsibus laniati fratris; post eo-

dem venire Herculem, cui Prometheum labores, qui eum exspectarent, in iisque pugnam cum Liguribus praedicere, postquam vel ipsi vel choro de meritis suis in genus humanum exposuisset; inde liberari Prometheum e vinculis, confixa Herculis sagittis aquila; cuius in facti explicatione mentionem factam esse coronae, quod genus ornamenti in honorem Promethei homines recepissent. Longius, nisi temere hariolari placeat, non licet progredi. Nec quae praeter has, quas diximus, in hac fabula personae fuerint traditum est. In quibus si matri Terrae aliquis concedendus est locus, quod eam Vincti personis libri quidam inserunt, cavendum saltem, ne quis eamdem, quoniam *πολ-* 14
λῶν ὀνομάτων μορφὴ μία in superstite fabula vocatur, bis praesentem fuisse, simulque et in scena et inter Titanes in orchestra stetisse sibi persuadeat. Chironem tamen partes suas in hac tragoedia habuisse valde est veri simile: de quo Apollodori verba infra dabimus. De Mercurio quam anceps coniectura ex illo *μηδέ μοι διπλᾶς ὁδοὺς προςβάλῃς* petatur, supra dictum. Non magis aut opus videtur aut operae pretium, de choro Titanum dicere, quem fuit qui ex duodecim Titanibus, maribus et feminis, compositum fuisse contenderet. Satius erit, opinor, quod usus postulabat, quindecim; quod ratio commendabat, omnes mares; quod artis poeticae lex suadebat, nullis distinctos nominibus propriis in orchestram ingressos existimare.

Titanes igitur anapaestis fabulam sunt exorsi. Arrianus in Periplo Ponti Euxini p. 19. *καί τοι Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ λυομένῳ τὸν Φᾶσιν ὅρον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ποιεῖ. λέγουσι γοῦν αὐτῷ οἱ Τιτᾶνες πρὸς τὸν Προμηθέα ὅτι*

Ἥκομεν —
τοὺς σοὺς ἄθλους τούςδε, Προμηθεῦ,
δεσμοῦ τε πάθος τόδ᾽ ἐποψόμενοι.

ἔπειτα καταλέγουσιν ὅσην χώραν ἐπῆλθον,

τῇ μὲν δίδυμον χθονὸς Εὐρώπης
μέγαν ἠδ᾽ Ἀσίας τέρμονα Φᾶσιν.

Ed. Bas. *πῇ μὲν* et *πῇ δέ.* Ac vulgo *τῇ δ᾽.* Eadem

scripta fuerunt in Periplo Ponti Euxini et Maeotidis paludis p. 1. ubi primis verbis recisis superest *σμοῦ τε πάθος* et quae sequuntur, in quibus recte scriptum est *ἠδ'*. Cod. Pal. apud Bastium Ep. crit. p. 12. vers. Lat. *πῇ μὲν — πῇ δ'*, et ad *τέρμονα Φᾶσιν* addit *ποταμόν*. Procopius Hist. Goth. IV. 6. p. 336, 11. *ἀλλὰ καὶ ὁ τραγῳδιοποιὸς Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ τῷ λυομένῳ εὐθὺς ἀρχόμενος τῆς τραγῳδίας τὸν ποταμὸν Φᾶσιν τέρμονα καλεῖ γῆς τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης.* Toupius ad Suid. I. p. 94. temere ordinem verborum mutabat, *ἥκομεν ἄθλους τοὺς σοὺς τούςδε.* Iacobsius in censura ed. Schütz. in Diurnis litt. Halens. a. 1822. fol. 72. p. 569. *ἥκομεν αὐτοὶ* coniiciebat, otioso vocabulo. Non dubitandum videtur, quin *ἥκομεν*, ut *ἥκω* in Hecuba, primum fuerit fabulae verbum. Adiectum ei fuisse credibile est, Titanes esse qui loque-
15 rentur, idque fortasse copiosius exornatum: quare omisit Arrianus. Blomfieldius praefat. ad Pers. p. 14. quo loco de choris metro anapaestico tragoedias exordientibus, non recte intellecta Aristotelis definitione prologi, disseruit, *τῆς μὲν διδύμου χθονός, Εὐρώπης μεγάλης τ' Ἀσίας τέρμονα, Φᾶσιν* scribendum censuit, quae prosae orationi quam poesi convenientior est dicendi ratio.

Quum Periplis illis testibus Titanes exposuerint, per quantos sibi terrarum tractus eundum fuerit, facile intelligi potest, ad eamdem narrationem pertinere, sed non ut ipsos illos quos attulimus versus exciperet, quae I. H. Vossii opinio erat, insigne fragmentum, quod Strabo servavit lib. I. p. 33. (58) *ὅ τε γὰρ Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ λυομένῳ φησὶν οὕτω·*

φοινικόπεδόν τ' ἐρυθρᾶς ἱερὸν
χεῦμα θαλάσσης,
χαλκοκέραυνόν τε παρ' Ὠκεανῷ
λίμναν παντοτρόφον Αἰθιόπων,
ἵν' ὁ παντόπτας Ἥλιος αἰεὶ
χρῶτ' ἀθάνατον καματόν θ' ἵππων
θερμαῖς ὕδατος
μαλακοῦ προχοαῖς ἀναπαύει.

In his *φοινικόπεδον* nemo non videt non de maris aequore, sed de terra mare illud cingente dictum esse. Confirmatque vulgata apud veteres opinio. Stephanus Byz. v. *Ἐρυθρά· Οὐράνιος δ' ἐν Ἀραβικῶν δευτέρα, ἀπὸ τῶν παρακειμένων ὀρῶν, ἃ ἐρυθρὰ δεινῶς εἰσὶ καὶ πορφυρᾶ, καὶ ἐπὴν βάλλῃ εἰς αὐτὰ ὁ ἥλιος τὴν αὐγήν, καταπέμπει εἰς τὴν θάλασσαν σκιὰν ἐρυθράν· καὶ ὄμβρῳ δὲ κατακλυσθέντων τῶν ὀρέων κάτω συῤῥέοντι εἰς θάλασσαν οὕτω γίγνεται ἡ θάλασσα τὴν χρόαν.* Alios auctores ibi indicavit Berkelius; multo plurium testimonia attulit Relandus in diss. de mari rubro p. 70. sq. In sequentibus libri *παντεπόπτας ἥλιος*, aliaque mendosa, *παντοστρόφον, παντοστρόφων*: tum codd. *τ'* addunt post *προχοαῖς*, ex quo coniici potest, fuisse qui *θέρμαις* legerent. His scripturis nihil adiuvamur ad expedienda, quae in hoc loco explicatione indigent. Patet ea contineri vocibus *παντοτρόφον* et *χαλκοκέραυνον*. Quarum alteram Lobeckius et Erfurdtius metri caussa in *πάντων τροφὸν* mutandam censebant: v. Friedemannum ad Strab. lib. I. p. 315. sed de metro qui- 16
dem exempta dubitatio a Gaisfordio ad Hephaest. p. 280. et me in Elem. d. m. p. 374. Perdit vero metri rationem Tyrwhitti ad Strabonem coniectura *ποντοτρεφῶν*, quo verbo ille Ichthyophagos dici putabat. Id si cui placeat, facilius aptet metro, si *ποντοτρόφον* scribat. Et convenit id sane optime, comprehenditque etiam Chelonophagos. Sed praestat tamen, opinor, *παντοτρόφον* tenere, quod idem sit ac *πάντων τροφόν*. Latissime enim patet Aethiopia, omnemque complectitur Africae tractum qui ad meridiem est. Atque id ipsum ut demonstraret, locum illum Aeschyli attulit Strabo. Restat altera vox. Et Casaubonus quidem laudandus ob modestiam, qui „ecquam, inquit, „paludem *Χαλκοκέραυνον* Aethiopum poeta intel„ligat, non sane ipse intelligo." Id Tyrwhittus quoque sibi accidere fatetur. I. H. Vossius vero, Pauwio auctore, aeris instar coruscantem interpretatus est in Epist. mythol. 55. p. 161. vol. II. ed. sec. Schneiderus in lexico Graeco, vocem ipsam magis quam id de quo dicta est respiciens, *χαλκοκέραστον* vel simile quid scriptum opinabatur. Tue-

tur in lexici illius editione librorum scripturam Passovius, aereum tonitru dici ratus: nam ubique ille et ipsum nomen *κεραυνός*, et quae ex eo composita sunt, ad tonitru refert: quod non facere debuit. Brequignyi coniecturam *χαλκοκελαίνων* tantum ne praeteriisse videar memoro. Veri simile est, ansam Aeschylo dedisse, ut aeris mentionem faceret, Homerum Od. *γ*. 1.

Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην,
οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον.

Praeteriit hoc caeli cognomen doctissimus interpres Nitzschius. Mihi non idem quod *χάλκεος* et *Διὸς χαλκοβατὲς δῶ*, sed splendidum aerea supellectile ornamentisque videtur significare. Nam bis tantum de caelo dictum, hic et Iliad. *ε*. 504. in caeteris locis divitem et opulentum notat: Iliad. *κ*. 315. *σ*. 289. Od. *ο*. 424. Atque Aeschylus quidem quum lacum, in quem Sol immergeretur, aeris aliqua nota insignivit, ipse quoque vix aliud quam splendorem dicere potuit, hac etiam in re ducem habens Homerum, apud quem est Iliad. *κ*. 153.

τῆλε δὲ χαλκὸς
λάμφ', ὥστε στεροπὴ πατρὸς Διός.

17 et prope iisdem verbis *λ*. 65. Persimile his, fateor, est *χαλκοκέραυνος*: modo quis doceat, *κεραυνόν*, quo nomine fulmen feriens vocatur, idem esse quod *ἀστραπήν*, qui est coruscans fulgor fulminis. Mihi haec tam insolens significatio videtur, ut valde suspectam habeam. Intelligerem *χαλκομάραυγον*, quod ipsum ab Homero commendationem habet Iliad. *ν*. 340.

ὄσσε δ' ἄμερδεν
αὐγὴ χαλκείη κορύθων ἀπὸ λαμπομενάων.

Μαραυγεῖν, quod Plutarchus ab antiquioribus petiit, (nam *ὥσπερ γὰρ τὸ λαμπρὸν φάος μαραυγίαν περιτίθησι τοῖς ὀφθαλμοῖς* Archytas dixit apud Stobaeum Serm. I. 81.) non ego quidem, ut Lobeckius ad Phryn. p. 671. si eum recte intelligo, communis sermonis usu obliquatum et contractum dixerim, sed ex ipsa radice formatum, ex qua sunt

μαρμαίρειν, *ἀμαρύσσειν*, *μαρμαρυγή*, *σμάραγδος*, et alia. Caeterum quum Strabo Aeschyli versus propterea afferat, ut ostendat omnem oram, quae ab oriente sole ad occidentem est, ab Aethiopibus habitatam esse, ex eo vanum esse intelligitur, quod commentus est I. H. Vossius, cohaesisse non interpositis aliis versibus hoc fragmentum cum eo, quod primo loco collocavimus, lacumque, quem Aeschylus dicat, esse mare Caspium, et Titanes, tartaro emissos, apud fratrem Solem habitasse. Sed proprium hoc erat viri caetera optimi, ut quae semel ei in mentem venissent, ad invictae veritatis persuasionem rigescerent. Non magis credam, quod cuidam visum est, Aristophanem, quum in Avibus v. 1553. scripsit,

πρὸς δὲ τοῖς Σκιάποσιν λί-
μνη τίς ἐστ᾽, ἄλουτος οὗ
ψυχαγωγεῖ Σωκράτης,

ad Aeschylum respexisse. Illud non praetereundum duco, minus elegantem esse paroemiaci cum caeteris versibus coniunctionem, ut suspicari quis possit, verbis *θερμαῖς ὕδατος μαλακοῖ προχοαῖς* uno versu comprehensis ante *ἀναπαύει* excidisse aliquod participium.

De Aethiopibus nescio an plura dixerint Titanes. Exstat certe, quod ad eos spectet, anapaesticum fragmentum sine fabulae nomine apud scholiastam Apollonii Rhod. ad IV. 1348. *στέρφος δέ ἐστι τὸ δέρμα, ὅθεν καὶ τὸ* 18
στερφῶσαι. Ἴβυκος δὲ στερφωτῆρα στρατὸν εἴρηκε τὸν ἔχοντα δέρματα. διὸ καὶ παρ᾽ Αἰσχύλῳ ἀξιοῦσι γράφειν

μελανοστέρφων γένος,

ἀλλ᾽ οὐ μελανοστέρνων. οὐ γὰρ μόνον τὰ στέρνα μέλανα ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

Choro respondebat Prometheus trimetris, cuius orationis initium servavit Latine versum Cicero Q. Tusc. II. 10. Eius haec verba sunt: *veniat Aeschylus, non poeta solum, sed etiam Pythagoreus: sic enim accepimus. Quomodo fert apud eum Prometheus dolorem quem excepit ob furtum Lemnium*, unde ignis cluet mortalibus clam divisus: eum dictus Prometheus clepisse dolo, poe-

nasque Iovi fato expendisse supremo. *Has igitur poenas pendens affixus ad Caucasum haec dicit:*

Titanum suboles, socia nostri sanguinis,
generata caelo, adspicite religatum asperis
vinctumque saxis, navem ut horrisono freto
noctem paventes timidi adnectunt navitae.
Saturnius me sic infixit Iuppiter,
Iovisque numen Mulcibri arcivit manus.
hos ille cuneos fabrica crudeli inserens
perrupit artus: qua miser sollertia
transverberatus castrum hoc Furiarum incolo.
iam tertio me quoque funesto die
tristi advolatu aduncis lacerans unguibus
Iovis satelles pastu dilaniat fero.
tum iecore opimo farta et satiata affatim
clangorem fundit vastum, et sublime avolans
pinnata cauda nostrum adulat sanguinem.
quum vero adesum inflatu renovatum est iecur,
tum rursus tetros avida se ad pastus refert.
sic hanc custodem maesti cruciatus alo,
quae me perenni vivum foedat miseria.
namque, ut videtis, vinclis constrictus Iovis
arcere nequeo diram volucrem a pectore.
sic me ipse viduus pestis excipio anxias,
19 *amore mortis terminum anquirens mali:*
sed longe a leto numine aspellor Iovis.
atque haec vetusta seclis glomerata horridis
luctifica clades nostro infixa est corpori,
e quo liquatae solis ardore excidunt
guttae, quae saxa assidue instillant Caucasi.

A se ipso haec versa esse ostendit paullo post, quum interroganti, *interea unde isti versus? non enim agnosco,* respondet: *dicam hercle: etenim recte requiris: videsne abundare me otio:* et alia, quae eo spectant. Atque ut Ciceronis Priscianus X. p. 907. affert verba e v. 13. *tum iecore opimo farta et satiata.* Sed Nonius, cuius nulla est ad illos testes auctoritas, in v. *adulatio.* p. 17,

10. ut ex Attii Prometheo posuit quae v. 14. leguntur, sic in antiquis Nonii libris scripta: *tu mei volans pennatu cauda nostrum adulat sanguinem.* Potuit autem Nonius eo facilius errare, quod sane Prometheum scripsit Attius: ex quo etsi unus tantum versus interitum effugit, tamen nec de nomine fabulae nec de scriptore dubitandum videtur, quia eumdem illum versum non Nonius solum, sed etiam Priscianus Attii Prometheo adscribunt. Eam fabulam recte, ut ego quidem arbitror, Rathius ex Aeschyli Prometheo Vincto versam esse coniecit. Nam Solutum Prometheum si scripsisset Attius, huius, non suis versibus usurus erat Cicero. Sed de versu illo infra dicetur. Cicero quae vertit, sic scripta dedi, ut ea quae vera viderentur ponerem. Quid differant libri, ex Orellii aliorumque edd. cognosci potest. Caeterum de Graecis huius fabulae fragmentis nullum est, quod ad hunc locum pertineat, nisi forte ad v. 11. aut 17. illud apud Hesychium: *εἰςαφάσματα. εἰςπτήματα. ἀπὸ τοῦ εἰςαφιέναι· ἢ σπαράγματα. Αἰσχύλος Προμηθεῖ λυομένῳ.* Prometheum haerentem adhuc in vinculis, in eumque intuentem Herculem pinxerat Panaenus Olympiae, teste Pausania V. 11, 2. cuiusmodi picturam accuratissime descripsit Achilles Tatius III. 8.

Nisi maximam, certe praecipuam partem fabulae, ut videtur, is tenebat, per quem liberandus erat Prometheus, Hercules. Qui quum orbem terrarum peragrans ad Caucasum venisset, ibique rupi affixum conspexisset Prometheum, mirabatur, si recte coniicimus, tam atrox specta- 20
culum, atque ut erat iniqua passis praesens auxilio, animosusque ad ardua, occidere aquilam, quae iecur Promethei exederet, ipsumque ex vinculis exsolvere constituit. Ei igitur, ut Oceanidibus in superstite fabula, et caussas tantae poenae exposuisse Prometheum credibile est, et memorasse, quibus genus humanum beneficiis affecisset. Ex eo colloquio deprompta videntur verba Promethei, quae etsi non nominatim ex Soluto allata sunt, tamen quin ad hanc tragoediam pertineant vix potest dubitari. Habet ea Plutarchus de fortuna p. 98. C. *νῦν δὲ*

οὐκ ἀπὸ τύχης οὐδ' αὐτομάτως περίεσμεν αὐτῶν καὶ κρατοῦμεν, ἀλλ' ὁ Προμηθεύς, τουτέστιν ὁ λογισμός, αἴτιος,

ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα καὶ ταύρων γονὰς
δοὺς ἀντίδουλα καὶ πόνων ἐκδέκτορα,

κατ' Αἰσχύλον. Legebatur *ἀντίδωρα*, quod correxit Sallierius in Comm. Acad. Inscript. Paris. T. X. p. 340. Nam idem Plutarchus de sollertia animalium p. 964. F. *οὐ γὰρ ἀδικοῦσιν οἱ τὰ ἄμικτα καὶ βλαβερὰ κομιδῇ κολάζοντες καὶ ἀποκτιννύοντες, τὰ δὲ ἥμερα καὶ φιλάνθρωπα ποιούμενοι τιθασὰ καὶ σύνεργα χρείας πρὸς ἣν ἕκαστον εὖ πέφυκεν, ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα καὶ ταύρων γονάς, ὧν ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς δοῦναι ἡμῖν φησὶν ἀντίδουλα καὶ πόνων ἀνδέκτορα.* Legebatur hic *ὀχείαν*, quod correxerunt Reiskius et Wyttenbachius. Tum Porphyrius de abst. III. 18. p. 257. *ἀρκεῖ γὰρ ὅτι μηδὲν πονεῖν δεόμενοι χρώμεθα προκάμνουσι καὶ μοχθοῦσιν, ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα καὶ ταύρων γονάς, ὡς Αἰσχύλος φησίν, ἀντίδουλα καὶ πόνων ἐκδέκτορα χειρωσάμενοι καὶ καταζεύξαντες.* Ita fere emendavit Rhoerius. Relatum hoc in fragmenta Plutarchi a Wyttenbachio T. V. P. II. p. 898. *Ἀνδέκτορα* nescio an praestet. Alterum habet Lobeckius ad Aiac. 323. p. 271. ubi de forma nominis et genere dixit.

Pertinet ad res Promethei Pandora, quae Proclo teste ad Hesiodi O. et D. 156. ab Aeschylo dicta est

τοῦ πηλοπλάστου σπέρματος θνητὴ γυνή,

sed non proditum qua in fabula. Attigit eum versum Hemsterhusius ad Lucian. Prom. 1. T. I. p. 185.

21 Enarrabat deinde Prometheus Herculi, quid eum porro laborum exantlare oporteret, ad eum modum, quo in Vincto similia edocetur Io. Ex ea fabulae parte quae supersunt etsi quo ordine scripta ab Aeschylo fuerint dici non potest: nam etiam Vincti si nihil nisi fragmenta exstarent, quis ea non esset alio quam in ipsa fabula sunt ordine dispositurus? tamen sequendum putamus, quod est veri

simillimum. Eo igitur primum referam illud apud Stephanum Byz. in v. Ἄβιοι: *Αἰσχύλος δὲ Γαβίους διὰ τοῦ γ ἐν λυομένῳ Προμηθεῖ·*

ἔπειτα δ' ἥξει δῆμον ἐνδικώτατον
[βροτῶν] ἁπάντων καὶ φιλοξενώτατον,
Γαβίους, ἵν' οὔτ' ἄροτρον οὔτε γατόμος
τέμνει δίκελλ' ἄρουραν, ἀλλ' αὐτόσποροι
γύαι φέρουσι βίοτον ἄφθονον βροτοῖς.

V. 1. veri simile est poetam *ἥξεις* scripsisse, quod quum Stanleio, tum aliis probatum est. *Ἐνδικώτατον* praebuerunt MSS. pro vulgato *ἐνδικαιότατον*, et reposuerat Stanleius, qui etiam caetera emendavit, nisi, ut saepe, alienis usus est: legebatur *δικέλλῃ* et in MSS. *δικέλλης*, tum *γέαι*, quod Florens Christianus in *γαῖαι* mutabat: Stanleii *γύαι* confirmarunt codd. In secundo versu Stanleius *θνητῶν*, Holstenius *ἀνδρῶν*, Valckenarius ad Adoniaz. p. 217. *Σκυθῶν* addendum putabant: hic quidem more suo quod aliis secus videretur probans. Aeschylus, credo, Homerum sequi maluit, cuius notum esset illud,

Γλακτοφάγων, Ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων.

Additum Abiorum nomini *γ* digamma esse putarunt Valckenarius, Toupius ad Suid. T. III. p. 493. et censor Valckenarii in bibl. philol. Gottingensi vol. III. p. 160. Scholiastes Venetus ad Iliad. *ν*. 6. *τούτους Αἰσχύλος Γαβίους φησίν*. Eustathius p. 916, 24. (881, 8. ed. Bas.) *Αἰσχύλος δὲ φασὶν αὐτοὺς Γανίους λέγει*, ubi Hemsterhusius in margine adnotavit *Γαβίους* scribendum esse. Meminisse huius populi etiam Curtium VII. 6, 11. ad Stephanum indicavit Berglerus. Aeschyli versus tetigit Huschkius in Analect. crit. p. 78.

Sequitur quod de Istro dictum retulit scholiastes Apollonii Rhodii ad IV. 284. *τὸν Ἴστρον φησὶν ἐκ τῶν Ὑπερβορέων καταφέρεσθαι καὶ τῶν Ῥιπαίων ὀρῶν. οὕτω δὲ* 22
εἶπεν ἀκολουθῶν Αἰσχύλῳ ἐν λυομένῳ Προμηθεῖ λέγοντι τοῦτο. Paullo haec aliter scripta in cod. Paris. in quo *ἐν Προμηθεῖ* sine cognomine. Comparanti Hippocratem

in libro de aere locis et aquis, qui quum p. 291, 49. de Scythia scribat, *κεῖται γὰρ ὑπ' αὐταῖς ταῖς ἄρκτοις καὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ῥιπαίοισιν, ὅθεν ὁ βορέης πνέει*, paullo ante, v. 41. dicit: *αὐτοὶ δ' ἐσθίουσι κρέα ἑφθά, καὶ πίνουσι γάλα ἵππων, καὶ ἱππάκην τρώγουσι· τοῦτο δ' ἐστὶ τυρὸς ἵππων·* non dissimile veri videbitur, etiam apud Aeschylum haec coniuncta fuisse, de quo Strabo VII. p. 300. *καὶ Αἰσχύλος δ' ἐμφαίνει συνηγορῶν τῷ ποιητῇ, φήσας περὶ τῶν Σκυθῶν·*

ἀλλ' ἱππάκης βρωτῆρες εὔνομοι Σκύθαι.

Egregie ita vulgatum *ἱππικῆς βοτῆρες* emendavit Casaubonus. *Ἱππάκην, Σκυθικὸν βρῶμα*, ex Aelio Dionysio memoravit Eustathius p. 916, 16. (880, 52.)

In iis, quae deinceps narrabantur, pugna memorabatur subeunda Herculi cum Liguribus: de qua antequam diceretur, ea crediderim posita fuisse, quae Galenus in comm. prima ad Hippocr. Epidem. VI. p. 454, 56. vol. V. ed. Bas. (XVII. p. 879. ed. Lips.) affert, si illa sunt ex Soluto Prometheo petita, ut primo H. Stephano ad Aeschylum p. 356. deinde Casaubono, Bentleio, et plerisque aliis visum est, non, quem nominat Galenus, ex Vincto. Vinctum recte nominatum iudicabat vir quidam doctus, ut ante multos annos a Fr. Aug. Wolfio accepisse memini: videri enim intercidisse versus illos cum compluribus aliis inter v. 790. et 791. ed. Stanl. Eadem mihi quoque subnata fuerat suspicio, quod Io per regiones septemtrionales et occidentales in Libyam perventura diceretur. Ac ne hodie quidem utrum horum verum esse dicam scio. Neutri enim sententiae deest, quod eam tueri videatur, etiam si nihil tribuamus addito cognomini, in quo vel ipse Galenus vel librarii errare potuerunt. Nam quum in illis fragmentis, quisquis is est, quicum loquitur Prometheus, loca vento Borea infesta aditurus dicatur, aeque id et in Ionis et in Herculis personam cadit. Io quidem nuper visa est per orientem in Libyam venire: quam sententiam novissime defendit Reinganum in Iahnii annalibus,
23 sed iis argumentis, quibus ut falsa potius quam vera videri

ista opinio debeat efficiatur. Quare non libet his immorari. Regiones, quas Aeschylus memorat, communi antiquitatis opinione ad septemtrionem et occidentem sitae erant: eas Aeschylo in orientem usque ad Libyam extendi visas esse si quis eiusmodi argumentis ostenderit, quibus permoveri possint ii, qui nec levitate ea sunt ut incredibilia credant, nec temeritate tanta ut quae fieri nequeunt fieri velint, is demum vicerit, iter illud non per oras sub Aquilone et occasu solis iacentes in Aethiopiam atque hinc in Libyam deflecti. Id igitur demonstret oportet, qui fragmentis illis, de quibus mox dicetur, non locum fuisse in Vincto Prometheo volet ostendere. Accedit quod, quum Attii Prometheus, ut supra dictum, non ex Soluto Prometheo expressus fuerit, sed, quoniam Aeschylum admirabatur Attius, ex Vincto sumptus videatur, versus ille, qui solus ex ea tragoedia superest, mirifice cum illis apud Galenum fragmentis conspirat. Est autem hic, apud Nonium v. *gelus* p. 208, 1. et Priscianum VI. p. 685. qui *tum* omittit:

tum profusus flamine hiberno gelus.

Vix enim credi potest, hoc Attium posuisse pro verbis parum similibus, quae apud Aeschylum sunt v. 17. aut 992.

Sed dicendum est etiam de altera sententia. Nam quum Strabo eo loco, quo pugnae Herculis cum Liguribus ex Aeschylo mentionem facit, ventos impetuosissimos commemoret qui eam regionem perflant, eorumdemque ventorum vis in fragmentis illis apud Galenum describatur, fatendum est tam bene haec congruere, ut minime inepta sit coniectura eorum, qui fragmenta ista ad Solutum Prometheum referenda censuerunt. Manebit igitur ambiguum, ex utra sint fabula petita, donec aut aliud repertum fuerit testimonium, aut ostendatur a Vincto esse abiudicanda. Sed volo iam ipsa afferre, postquam adscripsero quae de ventis illis Strabo p. 182. refert: *ἅπασα μὲν οὖν ἡ ὑπερκειμένη χώρα προςήνεμός ἐστι, διαφερόντως δ' εἰς τὸ πεδίον τοῦτο μελαμβόρειον καταιγίζει πνεῦμα βίαιον καὶ φρικῶδες. φασὶ γοῦν σύρεσθαι καὶ κυλινδεῖσθαι τῶν*

λίθων ἐνίους, κατακλᾶσθαι δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν ὀχημάτων καὶ γυμνοῦσθαι καὶ ὅπλων καὶ ἐσθῆτος ἀπὸ τῆς ἐμπνοῆς. Galenus igitur sic scribit, cuius totum il-
24 lum qui de vocabulo *πέμφιξ* est locum dabo, quoniam in eo etiam alia sunt poetarum fragmenta, quibus aliquid emendationis mihi videor afferre posse. Bentleium enim, qui in epistola ad Millium p. 500. ed. Lips. eum locum tractavit, securius sequuti sunt Brunckius aliique, reveriti auctoritatem viri, nec cogitantes, quae ille ex tempore fudisset, non omnia, si diligentius expendantur, firma esse mansura. *Νυνὶ δ' ἀρκέσει τοῖς γραμματικοῖς ἀκολουθήσαντα, κατὰ τὴν ἐκείνων διάταξιν εἰπεῖν τι περὶ τῶν κατὰ τὴν πέμφιγα σημαινομένων. δοκεῖ μὲν γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τῆς πνοῆς Σοφοκλῆς ἐν Κολχίσι λέγειν·*

ἀπῆξε πέμφιξ ὡς ἰπνοῦ σελασφόρου·

καὶ ὁ αὐτὸς ἐν Σαλμωνεῖ σατύροις·

καὶ τάχ' ἂν κεραυνίᾳ
πέμφιγι βροντῆς καὶ δυςοσμίαν λάβοι.

Αἰσχύλος δὲ ἐν Προμηθεῖ δεσμώτῃ·

εὐθεῖαν ἕρπε τήνδε· καὶ πρώτιστα μὲν
Βορεάδας ἥξεις πρὸς πνοάς, ἵν' εὐλαβοῦ
βρόμον καταιγίζοντα, μή σ' ἀναρπάσῃ
δυςχειμέρῳ πέμφιγι συστρέψας ἄφνω.

ἐπὶ δὲ τῶν ἀκτίνων αὐτῶν δοκεῖ χρῆσθαι τῷ τῆς πέμφιγος ὀνόματι Σοφοκλῆς ἐν Κολχίσι κατὰ τάδε τὰ ἔπη·

κἂν ἐθαύμασας
τηλέσκοπον πέμφιγα χρυσέαν ἰδών.

οὕτω καὶ Αἰσχύλος ἐν Ξαντρίαις·

ἃς οὔτε πέμφιξ ἡλίου προςδέρκεται,
οὔτ' ἀστερωπὸν ὄμμα Λητῴας κόρης.

ἐπὶ δὲ τῆς ῥανίδος ὁ αὐτός φησιν ἐν Προμηθεῖ·

ἐξευλαβοῦ δὲ μή σε προςβάλῃ στόμα
πέμφιξ· πικρὰ γάρ, κοὐ διὰ ζωῆς ἀτμοί.

καὶ ἐν Πενθεῖ·

μηδ' αἵματος πέμφιγα πρὸς πέδῳ βάλῃς.

ἐπὶ δὲ τοῦ νέφους δοκεῖ τετάχθαι κατὰ τόδε τὸ ἔπος ἐν Σαλμωνεῖ σατύροις παρὰ Σοφοκλεῖ·

πέμφιγι πλήσας ὄψιν ἀγγέλῳ πυρός.

καὶ παρ' Ἰβύκῳ·

πυκινὰς πέμφιγας πιόμενοι.

λέλεκται δ' οὗτος ὁ λόγος αὐτῷ κατά τινα παραβολὴν ἐπὶ χειμαζομένων εἰρημένην. διὸ καὶ τῶν προγνωστικῶν οἱ πλεῖστοι ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς ὄμβρους σταγόνων εἰρῆσθαί φασι τὰς πέμφιγας. ὁ δὲ Καλλίμαχος ὧδε·

μὴ διὰ πεμφίγων ἐναγίσματα.

ὁ δὲ Εὐφορίων οὕτως·

ἠπεδανὸν πέμφιγες ἐπιτρύζουσι θανόντα.

Indicandum est paucis, quid in his poetarum exemplis mutaverim. Primum e Sophoclis Colchidibus fragmentum sic scriptum erat: *ἀπῆξε πέμφιξιν οὐ πέλας φόρου.* Bentleius, *ἀπῆξε πέμφιξ Ἰονίου πέλας πόρου* vel *ἐξ ἔω σελασφόρου.* At debent exempla haec omnia sic esse comparata, ut ex ipsis appareat, quo significatu dicta sit *πέμφιξ.* In illa Sophoclis fabula de ignivomis tauris quos Iaso domuisset sermo erat: quo ex loco servavit nonnulla Scholiastes Pindari ad Pyth. IV. 398. Ex eorum naribus halitum exire dicebat poeta, si quid video, qualem furnus spiraret vivis carbonibus repletus. Ad *σελασφόρου* comparari potest hoc Aristophanis Pac. 839.

ἀπὸ δείπνου τινὲς
τῶν πλουσίων οὗτοι βαδίζουσ' ἀστέρων,
ἰπνοὺς ἔχοντες, ἐν δὲ τοῖς ἰπνοῖσι πῦρ.

Quod sequitur fragmentum, in eo legebatur, *κεραύνια πέμφιξι, βροντῆς, καὶ δυςοσμίας λάβοι.* Bentleius, quod mirere, *καὶ τάχ' ἂν Κεραύνια πέμφιξι βροντῆς*

καὶ δυςοσμίας βάλοι. At haud dubie de Salmoneo fulmine icto sermo erat. Aeschyli versus ex Prometheo emendarunt Casaubonus ad Strabonem p. 182. et Bentleius. Legebatur *ἑρπετὴν δὲ* et *πρὸς πνοαῖσιν*, *εὐλαβοῦ* et *τρέψας ἄφνω.* Casaubonus minus bene, *πρὸς πνοάς. σὺ δ' εὐλαβοῦ*, et *συστρέψας ἄνω.* Gatakerus in Adv. misc. p. 532. quum alia in hoc loco male constituit, tum *πέμφιγ' ἀνατρέψας ἄφνω.* Quod mox ex Colchidibus affertur, sic erat scriptum: *κἂν ἐθαύμασα τῇδε σκοπῶν πέμφιγα χρυσέαν ἰδών.* Emendavit Bentleius, sed scribens ille *κἀπεθαύμασα.* Mihi, quod posui, verisimilius visum. Sequebatur: *οὕτω καὶ Αἰσχύλος, ἐξ ἀντιαίας οὔτε πέμφιξ ἡλίου προςδέρκεται, οὔ τ' ἀστέρων στόμα Λητῴας κόρης.* Emendatio Bentleio debetur, qui mox etiam *ῥα-*
26 *νίδος* in Galeno pro *ῥαγίτιδος* reposuit. Aeschyli quod sequitur exemplum quum non adiecto cognomine ex Prometheo attulerit Galenus, eumdem videtur designare, quem supra dixerat. Et concordat etiam sententia utriusque fragmenti. Legebatur *προςβάλλῃ.* Sophoclis e Salmoneo alterum exemplum sic exhibebatur: *πέμφιγι πᾶσαν ὀψιαγέλων πυρός.* Bentleius, *πέμφιγι πᾶσαν ὄψιν ἀγγέλῳ πυρός.* Id vix aut scripserit Sophocles, aut Galenus, imperfecta sententia, attulerit. A Callimachi fragmento, quod scriptum erat *μὴ διὰ πεμφίγων ἐνάγουσιν ἔα*, manum abstinuit Bentleius, nisi quod lacunae signum post *πεμφίγων* posuit. Nostram emendationem ipsa, quam in hoc versu cerni Galenus testatur, vocis significatio tuebitur. *) Denique in Euphorionis versu legebatur *εἶπε δ' ἄνθη.* Bentleius *ἠπεδαναί*, idemque *εἰ πεδαναὶ* et *ἐπικλύζουσι* coniecit.

Sequitur ipse de pugna cum Liguribus locus. Strabo quum dixisset, *μεταξὺ τῆς Μασσαλίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ πεδίον ἐστί, τῆς θαλάττης διέχον εἰς ἑκατὸν σταδίους, τοσοῦτον δὲ τὸν διάμετρον, κυκλοτερὲς*

---

*) Eleganter Naekius in dissertatione de Callimachi Hecale p. 15. coniecit: *δείδια πεμφίγων ἐναγίσματα.*

τὸ σχῆμα· καλεῖται δὲ λιθῶδες ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος· μεστὸν γάρ ἐστι λίθων χειροπληθῶν, ὑποπεφυκυῖαν ἐχόντων αὐτοῖς ἄγρωστιν, ἀφ' ἧς ἄφθονοι νομαὶ βοσκήμασιν εἰσίν· ἐν μέσῳ δ' ὕδατα, καὶ ἁλυκίδες ἐνίστανται καὶ ἅλες; paullo post, commemoratis Aristotelis et Posidonii de lapidum illorum origine sententiis, ita scribit: *τὸ μέντοι δυςαπολόγητον Αἰσχύλος καταμαθὼν ἢ παρ' ἄλλου παραλαβὼν, εἰς μῦθον ἐξετόπισε. φησὶ γοῦν Προμηθεὺς παρ' αὐτῷ καθηγούμενος Ἡρακλεῖ τῶν ὁδῶν τῶν ἀπὸ Καυκάσου πρὸς τὰς Ἑσπερίδας·*

ἥξεις δὲ Λιγύων εἰς ἀτάρβητον στρατόν.
ἔνθ' οὐ μάχης, σάφ' οἶδα, καὶ θοῦρός περ ὢν,
μέμψει· πέπρωται γάρ σε καὶ βέλη λιπεῖν
ἐνταῦθ'· ἑλέσθαι δ' οὔτιν' ἐκ γαίας λίθον
ἕξεις, ἐπεὶ πᾶς χῶρός ἐστι μαλθακός.
ἰδὼν δ' ἀμηχανοῦντά σ' ὁ Ζεὺς οἰκτερεῖ,
νεφέλην δ' ὑποσχὼν νιφάδι γογγύλων πέτρων
ὑπόσκιον θήσει χθόν'· οἷς ἔπειτα σὺ
βαλὼν διώσεις ῥᾳδίως Λίγυν στρατόν.

Dionysius Hal. Ant. R. I. 41. *δηλοῖ δὲ τὸν πόλεμον τόνδε τῶν ἀρχαίων ποιητῶν Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ λυομένῳ.
πεποίηται γὰρ αὐτῷ ὁ Προμηθεὺς Ἡρακλεῖ τά τε ἄλλα* 27
προλέγων, ὡς ἕκαστον αὐτῷ τι συμβήσεσθαι ἔμελλε κατὰ τὴν ἐπὶ Γηρυόνην στρατείαν, καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ Λιγυστικοῦ πολέμου, ὡς οὐ ῥᾴδιος ὁ ἀγὼν ἔσται διηγούμενος· τὰ δὲ ποιήματα ὧδε ἔχει·

ἥξεις δὲ Λιγύων εἰς ἀτάρβητον στρατόν,
ἔνθ' οὐ μάχης, εὖ οἶδα, καὶ θοῦρός περ ὢν,
μέμψει· πέπρωται γάρ σε καὶ βέλη λιπεῖν.

Hyginus Poet. Astr. II. 6, p. 437. *Aeschylus autem in fabula, quae inscribitur Προμηθεὺς λυόμενος, Herculem ait esse non cum dracone, sed cum Liguribus depugnantem. Dicit enim, quo tempore Hercules a Geryone boves abduxerit, iter fecisse per Ligurum fines: quos conatos ab eo pecus abducere, manus contulisse et complures eorum sagittis confixisse: sed*

postquam Herculem tela deficerent, multitudine barbarorum et inopia armorum defessum se ingeniculasse, multis iam vulneribus acceptis: Iovem autem misertum filii, curasse ut circa eum magna lapidum copia esset: quibus se Herculem defendisse et hostes fugasse. Itaque Iovem similitudinem pugnantis inter sidera constituisse. Attigit non nominato auctore Theo ad Arati Phaen. v. 75. *οὗτος δέ ἐστι κατά τινας ὁ Ἡρακλῆς· αὐτὸν γὰρ τὸν Ἡρακλέα τοῖς Λίγυσι πολεμοῦντα, ἐπιλιπόντων αὐτῷ τῶν τοξευμάτων, ἐπὶ γόνυ πεσεῖν καὶ λίθοις βάλλειν, οὓς αὐτῷ ὗσεν Ζεύς.* Disputavit de Aeschyli versibus primus H. Stephanus ad Aeschylum p. 357. deinde P. Leopardus Emend. V. 17. in Gruteri Face critica vol. III. p. 100. et Salmasius Exerc. Plin. p. 42. Et v. 7. quidem Casaubonus *ὑπερσχὼν* corrigebat, cui iure contradixit Salmasius. *Γογγύλων* ipse dedi pro *στρογγύλων*. In idem, sed timens, incidit Scholefieldius. V. 8. legebatur apud Strabonem *οἷς ἔπειτα συμβαλὼν δῃώσεις*. Leopardus et Salmasius, *οἷς ἔπειτα σὺ βαλὼν διώξεις*. Veram scripturam *διώσεις* Seidlerus de verss. dochm. p. 102. ubi per errorem *διώσας* scriptum, et ante eum Erfurdtius, eodem quo ille Euripidis loco in Heracl. 995. usus, invenerunt: sed multo ante utrumque idem viderat Leopardus.

Edoctusne sit in Aeschyli fabula a Prometheo Hercules, quomodo Atlantis ope aureis pomis Hesperidum
28 potiretur, de qua re scriptum est apud Apollodorum II. 5, 11. §. 13. et scholiastam Apollonii Rhodii ad IV. 1396. hodie ignoramus. Veri tamen simile est, istis in itineribus describendis fabulosos illos *κυνοκεφάλους* et *στερνοφθάλμους* commemoratos esse, quos Strabo I. p. 43. et VII. p. 299. Apollodoro auctore ab Aeschylo dictos ait. Certe quos utrubique tertios addit *μονομμάτους*, Arimaspi sunt, de quibus in Vincto Prometheo est. Quos his alios aliis deformitatibus insignes populos Tzetzes adiicit Chil. VII. 766 — 768. non videntur ex Aeschylo esse collecti.

Aquilam interempturus Hercules Apollinem invocabat. Plutarchus in Amatorio p. 757. D. E. *ὁ δὲ Ἡρα-*

κλῆς ἕτερον θεὸν παρακαλεῖ μέλλων ἐπὶ τὸν ὄρνιν αἵρεσθαι τὸ τόξον, ὡς Αἰσχύλος φησίν,

Ἀγρεὺς δ' Ἀπόλλων ὀρθὸν ἰθύνοι βέλος.

Sic Wyttenbachius ex E. Vulgo *ἰθύνει*. Apollinis illud cognomen tetigit Boeckhius Explic. Pind. Pyth. IX. p. 324. Aquilam quomodo veterum doctorum qui sapere sibi videbantur interpretati fuerint, cognosci potest ex scholiis Apollonii Rhodii ad II. 1248. et Eudocia p. 346.

Liberati iam Promethei verba habemus apud Plutarchum in ipso vitae Pompeii initio: *πρὸς δὲ Πομπήϊον ἔοικε τοῦτο παθεῖν ὁ Ῥωμαίων δῆμος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς πρὸς τὸν Ἡρακλέα σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ λέγων,*

ἐχθροῦ πατρός μοι τοῦτο φίλτατον τέκνον.

In quo versu *τοῦτο* ab librariis metri explendi caussa insertum puto, ut in comici veteris versibus, quos affert Diogenes Laertius II. 18. de quibus alio loco dicetur. Vt alia taceam, pronomen istud vel propter genus neutrum, ubi usus masculinum requirit, reprehendendum est.

Incertum est, fuerintne quae Apollodorus II. 5, 11. §. 12. refert omnia ab Aeschylo commemorata: *καὶ περαιωθεὶς ἐπὶ τὴν ἤπειρον τὴν ἀντικρύ, κατετόξευσεν ἐπὶ τοῦ Καυκάσου τὸν ἐσθίοντα τὸ τοῦ Προμηθέως ἧπαρ ἀετόν, ὄντα Ἐχίδνης καὶ Τυφῶνος· καὶ τὸν Προμηθέα διέλυσε δεσμὸν ἑλόμενος τὸν τῆς ἐλαίας, καὶ παρέσχε τῷ Διῒ Χείρωνα, ἀθάνατον ὄντα, θνήσκειν ἀντ' αὐτοῦ θέλοντα.* Quod hic de Chirone dicit, ambigue indicatum esse in Prometheo Vincto v. 1026. supra diximus. Sed 29
de corona, quam signum esse vinculorum vidit Galeus, testimonium exstat Athenaei XV. p. 674. D. *Αἰσχύλος δ' ἐν τῷ λυομένῳ Προμηθεῖ σαφῶς φησὶν ὅτι ἐπὶ τιμῇ τοῦ Προμηθέως τὸν στέφανον περιτίθεμεν τῇ κεφαλῇ, ἀντίποινα τοῦ ἐκείνου δεσμοῦ, καίτοι ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Σφιγγὶ εἰπών,*

τῷ δὲ ξένῳ γε στέφανος, ἀρχαῖον στέφος,

δεσμῶν ἄριστος, ἐκ Προμηθέως λόγου.

Heynius ad Apollodorum scribi volebat ἐκ Προμηθέως λύγου, ob ea quae Athenaeus de Caribus p. 672. narrat. Sed recte ei contradixerunt Schweighaeuserus et Iacobsius, hic quidem in Diar. litt. Halensibus loco supra indicato: nam viminea corona Carum propria erat, nec pertinebat ad Prometheum, ut ipsa illa Athenaei narratio docet. Poterant vero eiusdem scriptoris etiam his verbis uti, quae adscripsimus: nam si λύγου verum esset, non poterat ille καίτοι dicere: consentiret enim secum Aeschylus. Nunc ille in Sphinge hoc dicere videtur, Prometheo auctore optimum hospiti vinculum esse coronam. Scilicet providentiae est, quasi vinculo quodam sibi hospitem obstringere. Στέφανος in versibus illis pro librorum scriptura στέφανον dedit Grotius. Heynio qui assentiuntur, mirabar unde haberent ἀκραιοστεφής, quod capitis sertum significaret, pro ἀρχαῖον στέφος, usque dum fabrum huius verbi cognovi.

Scholiastes Aristidis a Frommelio editus p. 191. τὸ δειλίας ἐξ Αἴαντος τοῦ μαστιγοφόρου Σοφοκλέους, τὸ δὲ σιωπῆς ἐκ Σιμωνίδου· καὶ Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ δεσμώτῃ·

πολλοῖς γάρ ἐστι κέρδος ἡ σιγὴ βροτοῖς.

Non legitur hic versus in Vincto. Sed in Ignifero, Gellio teste XIII. 18. (edd. vett. 17.) fuit:

σιγᾶν θ᾽ ὅπου δεῖ καὶ λέγειν τὰ καίρια.

Altera illa sententia similiter dicta Carcini versibus apud Stobaeum exstat Serm. XXXIII. 1.

πολλοῖς γὰρ ἀνθρώποισι φάρμακον κακῶν
σιγή· μάλιστα δ᾽ ἐστὶ σώφρονος τρόπου.

Eustathius ad Iliad. ε. p. 600, 43. (457, 29.) σχίσματα γάρ τινα καὶ οἱ θύσανοι, ὅθεν ἀρειθύσανοι κατὰ
30 Παυσανίαν Ἄρεος θύσανοι, οἷον ἀποσχίσματα, παρ᾽ Αἰσχύλῳ ἐν Προμηθεῖ λυομένῳ. Bis hanc vocem habet

Hesychius, p. 528. *ἀϱθύσανοι* (Favorinus, ut litterarum ordo postulabat *ἀϱθϱύσανοι*) *ἀποσχήματα καὶ ἀποβλαστήματα*, et p. 522. *ἀϱιθύσανοι*, *ἡνίοχοι*, ubi litterarum ordo requirit *ἀϱειθύσανοι*. Ingeniose Passovius in lexico Germanica *degen*, *degenknopf*, de fortibus dicta comparat. Certe *ἡνίοχοι* non suspectum videtur, si isto nomine quasi Martis appendices significantur.

Quod Antiatticista in Bekkeri Anecdotis p. 116, 7. adnotavit, *χεϱσά, τὰ μὴ γεωϱγούμενα· Αἰσχύλος Πϱομηθεῖ*, non solum utrum ex Soluto an ex Ignifero Prometheo petitum esset incertum putare debebat Blomfieldius in glossario ad Persarum v. 64. sed dubitari etiam poterat, an in Vincti loco eo qui intercidit scriptum fuisset.

DE HYPERBOLE

DISSERTATIO. *)

3 Multa sunt in philologorum armamentariis reposita instrumenta, quorum fabricam atque usum qui callent, recte iis et cum fructu utuntur; qui non callent, nihil proficiunt, nisi ut territent nonnullos σὺν σάκει κωδωνοκρότῳ παλαισταί. In iis instrumentis non ultimum tenent locum quae a grammaticis et artis dicendi magistris figurae vocantur, promptissimum omni ulceri emplastrum: quippe nomen silentium facit, ut, enallagen vel ἓν διὰ δυοῖν si memores, quaerere quid id sit indignum rati, fraudem sibi fieri patiantur. Et tamen vix ullam istarum invenias figurarum, quae si accuratius consideretur, ita sit explicata, ut, quae sit eius natura, quae vis, qui fines, qui usus, satis pateat. Libet id in una paucis ostendere, hyperbolen dico, non quo aut exhauriri posse tam infinitam materiam his paucis pagellis sperem, aut exquisita velim atque recondita in medium afferre, sed ut et errores quosdam removeam, et quae permulta de illa figura dici possunt, quas maxime in partes distribuenda videantur designem. Definivit eam his verbis Trypho, seu quisquis est scriptor libelli de tropis, duobus in Museis criticis editi,

*) Edita est a. 1829.

Cantabrigiensi fasc. I. p. 52. et Vratislaviensi vol. I. p. 13. *ὑπερβολὴ ἐστὶ φράσις ὑπεραίρουσα τὴν ἀλήθειαν αὐξήσεως ἢ μειώσεως χάριν.* Quae sic vertit rhetoricorum ad Herennium scriptor IV. 33. *superlatio est oratio superans veritatem, alicuius augendi minuendive caussa;* Cicero de Or. III. 53. sic: *augendi minuendive caussa veritatis superlatio atque traiectio.* Alia eodem redeuntia commemoravit Weiskius noster in dissertatione prima de hyperbole errorum in historia Philippi Amyntae f. commissorum genitrice §. 1. At plus haec definitio continet, quam inest in hyperbole. Nam qui minus veritatis est augendi minuendive caussa facta superlatio, quum, qui de 4
proeliis referunt, a centenis millenos caesos esse iactant? Et tamen neque est hyperbole, neque vocatur a quoquam. Quid autem adulationem dicam atque obtrectationem, quae eodem in genere totae versantur? Nimirum aliud est exaggeratio extenuatiove, qua qui utuntur, credi sibi quod dicunt postulant; aliud hyperbole, quae est oratio veritatem supra quam credi volumus excedens: ut illud Ciceronis in oratione pro Sextio c. 58. *nominatim sum appellatus in Bruto:*

Tullius, qui libertatem civibus stabiliverat:

millies revocatum est. Intellexit hoc Quintilianus, cuius aegre caremus libro de caussis corruptae eloquentiae, in quo se hunc locum plenius tractavisse ait: sed is tamen in Inst. or. VIII. 6, 74. ita scripsit: *monere satis est, mentiri hyperbolen, nec ita, ut mendacio fallere velit.* Itaque ipsi §. 67. hyperbole est *ementiens superiectio.* At ne haec quidem iusta finitio est. Praeterea fallitur hic quoque, minuendo inservire putans hyperbolen. Id minuere nihil est aliud quam augere exiguitatem, ut quod Longinus cap. 38. affert, agellum a comico quodam breviorem dictum esse epistola Laconica: aut quod ille de tropis scriptor ex Diphilo de muliere parum formosa:

ἣν ὁ πατὴρ ἐφίλησεν οὐδεπώποτε,
παρ' ἧς τὸν ἄρτον ἡ κύων οὐ λαμβάνει,

μέλαινα δ' οὕτως, ὥςτε καὶ ποιεῖν σκότος·

quae non est formositatis imminutio, sed superlatio deformitatis.

In omni hyperbole requirimus ut iusta sit, i. e. ut contineat ea, in quibus natura posita est hyperbolae. Oportet igitur apparere, nimium dici eius quod extollere volumus. In qua re tribus modis peccari potest, vel quod parum est dicendo, vel tollendo supra modum, vel perperam augendo. Primum illud quum fit, prava est hyperbole eo, quod, quum speciem hyperbolae prae se ferat, re vera nulla est, ac minuit potius: ut, quum Romani sexcenta de numero modum excedente dicant, male eo verbo uteretur, qui ex matutina pluvia nubilum diem auguranti diceret, sexcenties, quum mane pluisset, post meridiem sudum fuisse. Contrarius huic error est, quum quid supra modum attollitur. Nam etsi in omni hyperbole nimium dici oportet, tamen etiam in nimio illud est nimium, quod rem monstruosum in modum auget. Mon-
5 struosum autem est, quod naturam rei perimit. Talis esset illa apud Homerum *ἑκατὸν πολέων πρυλέεσσ' ἀραρυῖα* galea Minervae, Iliad. V. 744. si is, quod nonnullis placuit, tam magnam dixisset, ut centum urbium peditatui sufficeret. Nam ea tam vasta est magnitudo, quantam in galea si cogitare quis velit, elabi animo imaginem galeae necesse sit. Tertium vitii genus perperam augendo cernitur: quod fit augendo eo, quod auctum vel nihil confert ad amplificationem rei, vel eam pervertit. Illud fecit Paullus Silentiarius in epigrammate ad amicam his versibus:

μηδὲν ἔοι τὸ μεταξύ· Σεμιράμιδος γὰρ ἐκεῖνο
τεῖχος ἐμοὶ δοκέει λεπτὸν ὕφασμα σέθεν.

Hunc murum Semiramidis, quem iure Ruhnkenius in epist. crit. I. p. 132. (75.) ut ridiculum et puerilem vituperavit, ex his Synesii ep. 4. acceptum esse monuit Toupius: *ὄντες ἐπιβάται πλεῖν ἢ πεντήκοντα, τριτημόριόν που μάλιστα γυναῖκες, αἱ πλείους νέαι καὶ ἀγαθαὶ τὰς ὄψεις.*

ἀλλὰ μὴ φθόνει. παραπέτασμα γὰρ ἡμᾶς ἀπετείχιζε, καὶ τοῦτο ἐῤῥωμενέστατον, οὐ πάλαι διεῤῥωγότος ἱστίου τεμάχιον, σωφρονοῦσιν ἀνθρώποις τὸ τεῖχος τὸ Σεμιράμιδος. Et Synesius quidem recte, ut quam impervium sibi velum illud esse putaverint indicaturus: male vero Paullus: qui si tenuissimae vestis obiectu nimium se ab amica distineri putabat, neque quanto spatio neque quam insuperabili septo arceretur, sed quam penitus, dicere debebat. Atqui penitus etiam quivis murus vel paries secluderet: auxit ergo, quo augendo nihil profecit. Alter perperam augendi modus, qui est in perturbanda amplificatione, in illa, cuius mentionem fecimus, Minervae galea ipse quoque conspicitur. Nam galea quum unius sit capitis tegumentum, perversum est eam multorum capitum capacem dicere, quia magnitudinem galeae non numero capitum, sed mensura illius capitis, cui destinata est, metimur: ut multo rectius mons dictus esset ista galea tegi posse. Sed permirum est, fuisse nostro quoque aevo viros eruditos, quibus *qui nil molitur inepte* tam absurdum quid videretur protulisse. Descripserat Homerus currum Iunonis; memoraverat insignia aegidis: mox ambas deas curru de caelo in Olympum, inde in campum Troianum, qua Simois et Scamander confluunt, vectas, hinc pedibus ad exercitum Graecorum progressas dicit. Et hac 6
in narratione, in qua aliud nihil abnorme invenitur, solam ille Minervae galeam a tam immani et monstruosa magnitudine laudaverit? non cogitaverit, corpus deae, si galea tanta esset, quantum esse debuerit? non viderit, tantum abfuisse, ut istiusmodi duo monstra (certe non brevior Iuno) locum in exercitu invenirent, ut vel solo pedis simul Graecos Troianosque debuerint proterere? Absit ut id credamus. Verissime illi, qui figuris militum ornatam dici galeam censuerunt: eodem modo, quo zona Iunonis Iliad. XIV. 181. *ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖα* dicitur. At, inquiat quis, vel sic centum urbium peditatus immodicum est et incredibile ornamentum galeae. Recte: sed quid si ne haec quidem iusta est illorum verborum interpretatio? Mirum certe, quod illos *πρυλέας* quam alio nomine

appellare maluit, praesertim si totos exercitus designabat, in quibus, si *πρυλέες* sunt pedites, non decebat equites, qui dignitate potiores sunt, praeteriri. At illud ipsum valde dubium est, significetne pedites ea vox. Est enim in iis, de quarum significatu ne veteribus quidem satis constabat. Id quum ex interpretibus Homeri et lexicographis, tum ex poetis recentioribus aliud atque aliud sequutis cognoscitur. Plerisque visi sunt pedites significari. Hinc scholiastes ad Iliad. XI. 49. *ἡ διπλῆ, ὅτι φανερῶς πρυλέες οἱ πεζοί. ἀντιδιέσταλκε γὰρ τοὺς ἵππους.* Et ad XII. 77. *ἡ διπλῆ, ὅτι σαφῶς τοὺς πεζοὺς ὁπλίτας πρυλέας.* Hesychius: *Πρυλεῖς, οἳ μέν, πολλοὺς λαούς· οἳ δέ, προμάχους, ἢ πεζοὺς ὁπλίτας ἀθρόους. Προυλέσι, πεζοῖς ὁπλίταις. Πρυλέες, πεζοὶ ὁπλῖται, ἀπὸ τῆς πορείας, τουτέστι πορείᾳ χρώμενοι. Πρυλέεσσ' ἀραρυῖα, πεζοῖς ἡρμοσμένη.* In Scholiis ad Iliad. V. 744. quod legitur, *εἶχε γάρ, φασίν, ἐν ἑαυτῇ πολίτας τετυπωμένους πολέων ρ',* scribi debebat *ὁπλίτας*, ut in sequente scholio. Conferendi porro Etym. M. p. 693, 31. Apollonius in lexico Homerico, Suidas, Eustathius p. 601, 1. Hic quidem et isto loco et p. 893. Herodiano placere ait, nominativum non *πρύλις* fuisse, quod nomen proprium est apud Lycophr. 222. sed *πρυλής*. Gortyniorum eam vocem esse testatur scholiastes ad Iliad. XII. *πρυλέες, οὕτως Γορτύνιοι.* Sed Eustathius, quum scripsit p. 893, 34. *πρυλέες δέ, οἱ ἐν μάχῃ πεζοὶ κατὰ γλῶσσαν Γορτυνίων,*
7 *ὥς φασιν οἱ παλαιοί,* plus dixit, opinor, quam acceperat, addito, qua significatione usurparent Gortynii. Repetita sunt haec verba a Favorino in Excerptis p. 390. ed. Dindorf. Accepta vox ita a Manethone II. 215.

ἠδ' ἱππήων πρυλέων τε
ἡγεμόνας,

et a scriptore epigrammatis, quod inter incertorum est 596.

καὶ στίχας ἠδὲ φάλαγγας, ἰδ' ἀῤῥαγέας παρατάξεις
ὁπλιτῶν πρυλέων, κρατερῶν πάλιν ἱπποκορυστῶν.

Neque enim distinguendum videtur, ὁπλιτῶν, πρυλέων. Cynegeticorum scriptor autem pro confertis posuit III. 124.

τοὶ δ᾿ ἄρα δειλοὶ
τεῖχος ὑπ᾿ εὐπτέρυγον πρυλέες τρίζουσι νεοσσοί.

Sed praestat, ex ipso, si fieri potest, Homero explicationem petere. Is eo vocabulo, praeter eum locum qui est de galea Minervae, ter usus invenitur. Iliad. XII. 76. Polydamas, quoniam equos per fossam Graecorum adigere periculosum esse videt, haec suadet:

ἵππους μὲν θεράποντες ἐρυκόντων ἐπὶ τάφρῳ,
αὐτοὶ δὲ πρυλέες σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Ἕκτορι πάντες ἑπώμεθ᾿ ἀολλέες.

Et hoc quidem loco grammaticis pedites visi sunt necessario intelligendi esse. Geminus huic est alius in XI. a v. 47.

ἡνιόχῳ μὲν ἔπειτα ἑῷ ἐπέτελλεν ἕκαστος
ἵππους εὖ κατὰ κόσμον ἐρυκέμεν αὖθ᾿ ἐπὶ τάφρῳ·
αὐτοὶ δὲ πρυλέες σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
ῥώοντ᾿· ἄσβεστος δὲ βοὴ γένετ᾿ ἠῶθι πρό.
φθὰν δὲ μέγ᾿ ἱππήων ἐπὶ τάφρῳ κοσμηθέντες·
ἱππῆες δ᾿ ὀλίγον μετεκίαθον.

Huius loci explicatio pendet ex primo versu, quem recte interpretatus est scholiastes: qui quae scripsit, ita sunt corrigenda: ἐντειλάμενοι τοῖς ἡνιόχοις οἱ παραβάται ἐπὶ τῇ τάφρῳ σὺν τοῖς ἵπποις ἀναμένειν αὐτούς, ἐν ὅσῳ τοὺς ἵππους ἐκεῖνοι ζευγνύουσι, καὶ αὐτοὶ ἅμα τοῖς πεζοῖς διαβαίνουσι τὴν τάφρον, καὶ ἐκεῖνοι μετ᾿ οὐ πολὺ καταλαμβάνουσιν ἅμα τοῖς ἵπποις. Videri possunt hic quoque pedites dici: sed tamen nec necessitas ulla cogit, quia etiam si plane abesset illa vox, idem diceretur, et permirum est, quod alibi, qui relicto curru in solo stantes 8
aliquid agunt, constanter πεζοὶ vocantur. Ex quo recte colligere videmur, aliud significari. Ac peropportune accidit, ut tertium apud Homerum exemplum exstet, idque magis quam superiora illa perspicuum. Iliad. XXI. 90.

ἤτοι τὸν πρώτοισι μετὰ πρυλέεσσι δάμασσας,

ἀντίθεον Πολύδωρον, ἐπεὶ βάλες ὀξέϊ δουρί.

Quomodo ille occubuerit, narratum XX. 411.

δὴ τότε νηπιέῃσι, ποδῶν ἀρετὴν ἀναφαίνων,
θῦνε διὰ προμάχων, εἵως φίλον ὤλεσε θυμόν.
τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
νῶτα, παραΐσσοντος.

Quae verba qui cum illis comparet, facile videat, qui *πρυλέες* dicuntur, *προμάχους* potius, quam pedites esse intelligendos: quamquam etiam amplius quid significari, pedum pernicitas, qua confisus fuerit Polydorus, arguit. Ea enim pyrrhichistae virtus est. Atqui pyrrhicha, teste Aristotele apud scholiastam Pindari ad Pyth. II. 127. a Cypriis *πρύλις* vocabatur, quae proprie Curetum armata saltatio est, memorata Callimacho h. Iov. 52.

οὖλα δὲ Κούρητές σε πέρι πρύλιν ὠρχήσαντο,
τεύχεα πεπλήγοντες,

translata ad Amazones in h. Dianae v. 240.

αὐταὶ δ', Οὖπι ἄνασσα, πέρι πρύλιν ὠρχήσαντο,
πρῶτα μὲν ἐν σακέεσσιν ἐνόπλιον, αὖθι δὲ κύκλῳ
στησάμεναι χορὸν εὐρύν.

De ea saltatione videndi Hoeckius in Cretae vol. I. p. 213. et O. Müllerus in Doriensium vol. II. p. 250. et 337. Ex his efficitur, ut *πρυλέες* proprie dicti videantur praesules sive praesultores, qui ante caeteros progressi saltationem cum armis praeirent. Atque ex praepositione *πρὸ* certe factum est nomen, nisi etiam ex *λεώς*. Nam grammatici quas derivationes afferunt, perineptae sunt. Idem tripudii ritus Romae observatus ab Saliis, de quibus Festus: *redamtruare dicitur in Saliorum exsultationibus: quum praesul amtruavit, quod est motus edidit, ei referuntur invicem iidem motus. Lucilius:*

praesul ut amtruet hinc, ut vulgus redamtruet inde.

9 Conf. Nonius in v. *redamtruare*, et Gutberlethus de Sa-

liis cap. 25. Apparere ex his puto, qui factum sit, ut *πρυλέες* aliis *πεζοί*, aliis *ὁπλῖται*, aliis *πρόμαχοι* esse viderentur. Nam sunt haec omnia in illo nomine coniuncta, quia adhaerent officio praesulis, etsi nullum eorum primarium est. Iam igitur non exercitus centum urbium, sed praesultores dici videbuntur. Fuerintne etiam apud veteres, qui ita existimarent, non satis liquet ex his Eustathii p. 600, 45. *τινὲς δὲ τὸ ἑκατὸν πολέων πρυλέεσσ' ἀραρυῖαν οὕτως ἔφρασαν· ἑκατὸν πολέων ἀριστεῖς ἔχουσαν· ἢ κεκοσμημένην τοῖς τῆς Κρήτης ὁπλίταις, τουτέστι τὰ τῶν Κορυβάντων ἔργα ἔχουσαν ἐντετυπωμένα. ὅτι δὲ ἑκατόμπολις ἡ Κρήτη καὶ ἐν Ὀδυσσείᾳ δηλοῦται. ὡς δὲ καὶ Κρῆτες οἱ Κορύβαντες, δῆλον καὶ αὐτό.* Odysseae dicit XIX. 174. ubi nonaginta Cretae urbes memorantur: sed *ἑκατόμπολις* dicta Iliad. II. 649. Et Creticas saltationes bene notas fuisse Homero docent Iliad. XVI. 617. XVIII. 590. seqq. Omnino autem non prorsus absurda est illorum coniectura, qui Cretae centum urbes respici censuerunt, non quod Homerus has in mente habuerit, sed quod aliquis ante eum poeta. Nam permulta Homerus aperte ab antiquioribus poetis accepit, quae fere eo cognoscuntur, quod explicatus magis reconditos et a simplicitate Homerica alienos habent. Quibus nescio an hoc quoque et vel maxime sit adnumerandum. Licebit enim suspicari, illorum aliquem poetarum, quum de rebus Creticis caneret, Minervam descripsisse ex singulis urbibus singulos praesules cum armis tripudiantes in galea gerentem, non ineptum profecto insigne deae, quae fuit ubi *Προμαχόρμας* cognomine coleretur, teste Pausania II. 34, 8. Non infitior tamen, simplicius ideoque probabilius mihi videri, *ἑκατὸν* non esse cum *πολέων*, sed cum *πρυλέεσσι* coniungendum, ut *πολέων πρυλέες* quasi pro una voce sint, quae duces urbium apud antiquum illum poetam significaverit. Vtrumvis horum probet quis, certe non amplius centum viris galea habebat. Ea nec nimia, ut apud poetam, imaginum multitudo est, et rationem continet idoneam numeri centenarii, quem in fimbriis zonae non miramur, miramur autem in urbibus, quoniam,

si simpliciter bellatores cogitari vellet, duarum potius diceret hostilium expressos esse urbium exercitus. Accedit quod iam etiam equitum omissio iusta videbitur.

Sed redeo in viam. Genera hyperbolae tria posuit Demetrius in libro de elocutione § 124. *τριττὴ δέ ἐστιν· ἢ καθ᾽ ὁμοιότητα ἐκφέρεται, ὡς τὸ θέειν δ᾽ ἀνέμοισιν ὅμοιοι· ἢ καθ᾽ ὑπεροχήν, ὡς τὸ λευκότεροι χιόνος· ἢ κατὰ τὸ ἀδύνατον, ὡς τὸ οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη.* Malam hanc divisionem esse vidit ipse: quare sic pergit: *πᾶσα μὲν οὖν ὑπερβολὴ ἀδύνατος· οὔτε γὰρ ἂν χιόνος λευκότερον γένοιτο, οὔτ᾽ ἂν ἀνέμῳ θέειν ὅμοιον· αὕτη μέντοι ἡ ὑπερβολὴ ἐξαιρέτως ὀνομάζεται ἀδύνατος.* Et profecto duplex est istius divisionis vitium: unum, quod iis quae fieri nequeunt nihil commune est cum similibus et comparatis: alterum, quod haec duo unum sunt, quia comparatio in utroque est, in altero parilitatis, in altero superationis: quod non latuit scriptorem rhetoricorum ad Herennium. Quintilianus §. 68—70. exempla quidem ille potius quam iustam divisionem dare volens, quinque genera commemoravit: quum plus facto diceretur, quum res per similitudinem attolleretur, quum per comparationem, quum signis quibusdam, quum translatione. Haec et similia qui attentius fuerit contemplatus, non genera diversa hyperbolae esse intelliget, sed consociationes hyperbolae cum aliis orationis figuris. Aristoteles in rhet. III. 11, 15. omnis probatae hyperbolae naturam in translatione videtur posuisse: *εἰσὶ δὲ καὶ εὐδοκιμοῦσαι ὑπερβολαὶ μεταφοραί.* Ac sane transfertur in omni hyperbole aliquid ex alia re in eam, quam ista accessione extollimus. Sed formae si discernendae sunt hyperboles, non est a fortuitis notis petenda differentia, quarum infinita multitudo et varietas est: verum ipsa videndum natura hyperboles quas vel contineat vel admittat diversitates.

Paucis summam rei complexus est Quintilianus §. 76. qui, *tum est*, inquit, *hyperbole virtus*, *quum res ipsa de qua loquendum est naturalem modum excessit: conceditur enim amplius dicere*, *quia dici quantum*

est non potest: meliusque ultra quam citra stat oratio.
Quicumque utuntur hyperbole, utuntur propterea, quia
non habent quo satis exprimant quantum sit id de quo lo-
quuntur. Itaque praedicant de eo aliquid quod modum
excedat, non quo id credi sibi velint, sed ut, quum ni- 11
mium dicitur, non satis dici posse qui audiunt intelligant.
Quare omnis hyperbole concitati est commotique animi
signum. Quod si genera quaedam constituenda sunt hy-
perbolae, distingui ea oportet pro diversitate animi affe-
ctionum. Quarum quum tanta et varietas sit et implicatio,
multarum etiam affinitas, ut neque enumerari omnes ne-
que inter se distingui posse videantur: non ipsae conside-
randae sunt, sed status illi animi, ad quos referuntur:
qui sunt numero perpauci. Nam aut nullo sumus motu
perturbati, sed in quotidianae vitae remissione subito ex-
citamur rebus, de quibus sermo incidit; aut serio aliquid
agimus et contentis viribus, saepeque etiam cupide; aut
vacui ab negotiis animum rerum magnarum pulcrarumque
contemplatione modo temperatius, modo usque ad exsul-
tationem oblectamus; aut denique simulata perversitate
acute dictis petulantem risum captamus. Horum quattuor
animi statuum suum quique habet genus hyperbolae, fere
illud vi et potestate magis quam forma a caeteris discretum.

Atque in familiari quidem consuetudine saepissime utimur hyperbole: sed quoniam hoc genus sermonis remissum est multaque temperatum negligentia, non paucae hyperbolae ita se paullatim in usum insinuarunt, ut nonnullarum vis pene exstincta sit, ut quum Graeci multa *μυρία*, Latini magnum *saevum* vel *insanum* vocant: in plerisque autem valde hebetata reperitur, ut quod iam Homerus dixit *γέλῳ ἔκθανον*, vel quod saepe oratores, *δέει τεθνάναι τινά*. Quare hae quidem fere non sunt in virtutibus orationis numerandae: immo, quoniam vulgo tritae sunt, saepe minus decent cultum atque expolitum dicendi genus.

Alia ratio est illarum, quas in agendis rebus seriis usurpamus. Earum magna varietas est, multique quasi gradus, prouti sedatior vel commotior est animus. Sed

de hoc genere non recte sentire video Longinum, qui cap. 38. latentes hyperbolas commendat his verbis: *μήποτ᾿ οὖν ἄρισται τῶν ὑπερβολῶν αἱ αὐτὸ τοῦτο διαλανθάνουσαι ὅτι εἰσὶν ὑπερβολαί. γίνεται δὲ τὸ τοιόνδε, ἐπειδὰν ὑπὸ ἐκπαθείας μεγέθει τινὶ συνεκφωνῶνται περιστάσεως, ὅπερ ὁ Θουκυδίδης ἐπὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ φθειρομένων ποιεῖ* (VII. 84.)· *οἵ τε γὰρ Συρακούσιοι,*
12 *φησίν, ἐπικαταβάντες τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ μάλιστα ἔσφαζον· καὶ τὸ ὕδωρ εὐθὺς διέφθαρτο· ἀλλ᾿ οὐδὲν ἧσσον ἐπίνετο ὁμοῦ τῷ πηλῷ ᾑματωμένον, καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτι ἦν περιμάχητον· αἷμα καὶ πηλὸν πινόμενα ὅμως εἶναι περιμάχητα ἔτι, ποιεῖ πιστὸν ἡ τοῦ πάθους ὑπεροχὴ καὶ περίστασις. καὶ τὸ Ἡροδότειον ἐπὶ τῶν ἐν Θερμοπύλαις ὅμοιον* (VII. 225.). *ἐν τούτῳ, φησίν, ἀλεξομένους μαχαίρῃσι, ὅσοις αὐτῶν ἔτι ἐτύγχανον περιεοῦσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες. ἐνταῦθ᾿, οἷόν ἐστι τὸ καὶ στόμασι μάχεσθαι πρὸς ὡπλισμένους, καὶ ὁποῖόν τι τὸ κατακεχῶσθαι βέλεσιν, ἐρεῖς; πλὴν ὁμοίως ἔχει πίστιν· οὐ γὰρ τὸ πρᾶγμα ἕνεκα τῆς ὑπερβολῆς παραλαμβάνεσθαι δοκεῖ, ἡ δ᾿ ὑπερβολὴ εὐλόγως γεννᾶσθαι πρὸς τοῦ πράγματος.* Nam non est omnino hyperbole, si narratur fidem superans, sed tamen verum. Nec fieri potest, ulla hyperbole ut lateat, quia eo est hyperbole, quod aperte nimium dicit. Alio modo Aristoteles iniquus videtur, quamquam de eo tantum quod oratorem deceat praecipiens, quum scribit: *εἰσὶ δὲ ὑπερβολαὶ μειρακιώδεις. σφοδρότητα γὰρ δηλοῦσι, διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα,*

οὐδ᾿ εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε.
κούρην δ᾿ οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
οὐδ᾿ εἰ χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
ἔργα δ᾿ Ἀθηναίῃ.

χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες. διὸ πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές. Nam quo quis magis iratus est, eo vehementiore oratione utitur: ut, si irasci non est

puerile, ne hyperbole quidem, quales iratorum sunt, puerilis videri debeat, nisi si modum excedat: quod quum fit, etiam ira videbitur iusto maior esse, ut ipsa potius, quam hyperbole sit reprehendenda. Nec profecto in iis, quae de filia Agamemnonis dicit Achilles, quidquam est quod vituperari possit. Altero autem dicto recte offensus videtur Aristoteles, sed, qua est brevitate, non dixit argumenta. Non reprehendisset, opinor, si hoc, et nihil amplius diceret Achilles. Est enim haec hyperbole ex illo genere, quod usu debilitatum est. At videat mihi quis totum illum locum, Iliad. IX. 379.

οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τόσα δοίη, 13
ὅσσα τέ οἱ νῦν ἐστί, καὶ εἴ ποθεν ἄλλα γένοιτο·
οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχόμενον ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν·
οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε,
οὐδέ κεν ὧς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσει' Ἀγαμέμνων,
πρίν γ' ἄπο πᾶσαν ἐμοὶ δόμεναι θυμαλγέα λώβην.

Tot aliarum rerum commemoratione praegressa non potuit versus ille sic adiici, ut pro nota et usitata ratione loquendi haberetur: langueret enim: neque vero augendi caussa apte additus est: nam etsi arenae infinito maior quam divitiarum in Orchomeni vel Thebarum thesauris numerus est, minorem tamen ad animos audientium vim habet, quia splendoris cogitatione a divitiis illis superatur. Accedit quod, quae de Thebis adiecta sunt, iam magis compositum animum produnt, quam ut denuo aliquid augendi caussa afferri conveniat. Quocirca non inepte quis coniiciat, quae de Orchomeno et Thebis dicuntur, ornamentum esse, quod alius poeta addiderit omisso versu illo, in quo de arenis et pulvere est. Nam vel hoc versu omisso vel illis recisis apta atque elegans erit oratio.

Sed explicandum est de tertio genere dicendi, quod soli inservit animi oblectationi. Id poetarum potissime proprium est, quum vel admirationem rerum magnarum ex-

citare volunt, vel exuberante hilaritatis lepore venusta describunt. Praeivit in magnis exemplum Homerus, eximius ille maxime in ornandis diis, vidensque sagacissime, quas ferat amplificationes poesis, quasque repudiet. De ea re quis nescit quae ab Lessingio in Laocoonte et Herdero in Silvis criticis sunt disputata? Sed tamen illi, quamquam acute pleraque scienterque dixere, non ex omni parte hoc videntur hyperbolae apud Homerum genus perspexisse. Non optimi rhapsodi carmen esse, quo in libro Iliadis XXI. pugna deorum enarratur, monui in praefatione ad hymnos Homeri. Eo in carmine si Mars a Minerva prostratus v. 407. ἑπτὰ ἐπέσχε πέλεθρα πεσών, est illa
14 sane ingens hyperbole, quam poeta iste imitando expressit ex illo, quod in Odyss. XI. 576. de Tityo scriptum est:

ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.

Hunc enim et eodem in libro v. 308. seqq. Otum et Ephialtem tam immani corporum mole fuisse, non deos, perhibet Homerus. Habet quidem tanta magnitudo in effigie quae oculis conspicitur, ut in statuis, eximiam vim ad animos admiratione et reverentia percellendos: ecqua enim aptior et luculentior est divinitatis imago, quam quae longe sit omni cum hominum formis comparatione superior? In poesi vero, sive dii inter se soli aliquid agentes, sive hominum mixti negotiis describantur, absurda est: nam aut perit plane, si eadem omnium proportio est; aut illata in hominum vitam, monstruosa diversitate proportionis perturbat omnia et pessumdat, ut supra in galea Minervae est observatum. Quare sapienter Homerus deos paullo tantum humana specie maiores finxit, et quales hominum sunt qui proceritate ante plerosque eminent: auxit vero per hyperbolen vires deorum, quas immensas cogitare animus sine perversitate potest. Ita illud Iliad. V. 859.

ὃ δ' ἔβραχε χάλκεος Ἄρης,
ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
ἀνέρες ἐν πολέμῳ, ἔριδα ξυνάγοντες ἄρηος.

Quae de Neptuno repetuntur XIV. 148. In dea vero scite declinavit quod minus decorum videbatur, in V. 784.

ἔνθα στᾶσ' ἤϋσε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Στέντορι εἰδομένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ,
ὃς τόσον αὐδήσασχ', ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα.

Ad idem genus pertinent illa, in quibus falluntur, qui corporis magnitudinem ingentem significari putant: ut quod de Neptuno est ex monte Sami Thraciae Aegas eunte Iliad. XIII. 17.

αὐτίκα δ' ἐξ ὄρεος κατεβήσετο παιπαλόεντος,
κραιπνὰ ποσὶν προβιβάς· τρέμε δ' οὔρεα μακρὰ καὶ ὕλη
ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.
τρὶς μὲν ὀρέξατ' ἰών, τὸ δὲ τέτρατον ἵκετο τέκμωρ,
Αἰγάς.

Non enim in forma dei hyperbole est, sed in celeritate.15 Nam fingendus cogitatione est gradiens magnis gressibus, ut pingi in antiquis monumentis videmus, qui altero pede montis cacumen tanta vi et celeritate ferit, ut, dum gressum carpit, altero pede alius tangat montis verticem. Perspicue id declaratum est in equis deorum, ne illis quidem solito altioribus, Iliad. V. 770.

ὅσσον δ' ἠεροειδὲς ἀνὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν,
ἥμενος ἐν σκοπιῇ, λεύσσων ἐπὶ οἴνοπα πόντον,
τόσσον ἐπιθρώσκουσι θεῶν ὑψηχέες ἵπποι.

Sed argumentum, qui immania diis corpora tribuisse Homerum censent, luculentissimum in Eride propositum putant his versibus Iliad. IV. 439.

ὦρσε δὲ τοὺς μὲν Ἄρης, τοὺς δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Δεῖμός τ' ἠδὲ Φόβος, καὶ Ἔρις ἄμοτον μεμαυῖα,
Ἄρεος ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη ἑτάρη τε,
ἥτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει.

At haec non formae, quam dea Eris habeat, descriptio,

sed hyperbolica comparatio est, qua natura declaratur numinis ficti, de quo numinum genere egregie disseruit Nitzschius in praefatione commentarii in Odysseam: ut, si mentem poetae simplicius enuncies, hoc ille dicat: contentionem incitasse exercitus, quae a parvo initio in immensum soleat augeri, ut, si humanam speciem habeat, ea sensim accrescens mox capite sit caelum tactura. Haec quidem de magnis. Sed est etiam in venustis et lepidis hyperbolae locus, idque eo magis, quo magis lascivit exsultans hilaritas: quae saepe ita luxuriatur, ut quidvis arripiat, in quod impetum suum effundat. Hinc illae hyperbolae, quibus quid vel secum ipsum, vel cum alio persimili, vel cum prorsus dissimili comparatur. Demetrius §. 127. *τὸ δὲ χρυσῶ χρυσοτέρα τὸ Σαπφικὸν ἐν ὑπερβολῇ λέγεται καὶ αὐτό, καὶ ἀδυνάτως, πλὴν αὐτῷ γε τῷ ἀδυνάτῳ χάριν ἔχει, οὐ ψυχρότητα· ὃ δὴ καὶ μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις Σαπφοῦς τῆς θείας, ὅτι φύσει κινδυνώδει πράγματι καὶ δυςκατορθώτῳ ἐχρήσατο ἐπιχαρίτως.* Non uteretur hoc iratus Achilles, ubi dicit

κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος.

16 Idem §. 162. huic addit aliud Sapphicum, *πολὺ πακτίδος ἁδυμελεστέρα,* et illa, quae iam supra commemoraverat, *ὑγιέστερος κολοκύντης* et *φαλακρότερος εὐδίας.* In oratore iure haec improbat Gregorius Cor. in commentario in Hermogenem p. 914. ed. Reisk.

Sequitur denique quartum genus, quod est in ridiculo. Ac ridiculum quum in rerum non consociabilium coniunctione cernatur, quae res tamen consociari, sed alio modo, patiantur, perversitatem aliquam in hyperbole, quae risum moveat, inesse oportet. Huius quae sit ratio, optime monstrant pictores, quum ora et formas hominum pingunt portentosum in modum porrectas, contractas, distortas, sed ut tamen et species maneat humana, et, si certorum hominum faciunt imagines, etiam similitudo. Multa huiusmodi in Plauti Milite exstant, et quis non novit celebrata illa Munchusiana, qui liber fere totus ex talibus est hyperbolis compositus? Sed Luciani utar ex Timone

exemplo. Ibi cap. 50. seq. Demeas orator, simulatque thesaurum a Timone repertum audivit, decretum ab se scriptum recitat, ex quo ille quum propter alia temere ficta merita, tum propter plurimas victorias Olympicas, quos ludos ne spectaverat quidem umquam, aurea statua sit honorandus; mox autem percussus a Timone, arcem ab eo incensam, aurumque ablatum vociferatur: et quae alia huiusmodi facetissime ibi dicentem fecit Lucianus. Sunt hae hyperbolae, quod et laudandi et criminandi caussa ea dicuntur, quae quivis videat plus vero continere: ridiculae autem sunt eo, quia, quum gratia conciliari possit extollendis quae quis fecerit, absurdum est eam captare praedicandis iis, quae quis non fecerit, ac ne potuerit quidem facere: eademque etiam criminationum ratio est. Intelligitur ex tali exemplo, qua conditione mentiri possit hyperbole. Potest tum, quum non persuadere quod mentitur, sed propter absurditatem rideri vult. Id est, quod initio dicebamus, exaggerationem, quia credi postularet, non esse hyperbolen. Quare etsi, qui adulantur vel obtrectant, transgrediuntur fines veri, ac saepe mera proferunt mendacia, tamen quia videri vera dicere, si non omnibus, at quibusdam volunt, et in adulando quidem
plerumque iis quos adulantur ipsis, in obtrectando autem 17
aliis, non utuntur hyperbole, sed exaggeratione vel attenuatione: in qua si mentiuntur, sicut omnes qui mentiuntur, latiturum esse mendacium sperant. Nam aperte falsa dicere non est mentiri, sed aut ludere, aut errare, aut non sanae mentis esse.

Revocat hoc mihi in mentem ea, quae nuper de iudiciis capitalibus, quae Areopago Ephialtes eripuerit, disputata sunt. Recto in ea re atque incorrupto iudicio usus est Petr. Guil. Forchhammerus,*) quum rem confectam censuit luculentissimo testimonio Demosthenis, cuius haec

---

*) Post hunc etiam alii de hac caussa disputarunt, quorum de sententiis docte disseruit Car. Fr. Hermannus in Annalibus Heidelbergensibus a. 1830. fasc. VII. p. 689—701.

verba sunt in oratione contra Aristocratem p. **641, 28.** *τοῦτο μόνον τὸ δικαστήριον οὐχὶ τύραννος, οὐκ ὀλιγαρχία, οὐ δημοκρατία τὰς φονικὰς δίκας ἀφελέσθαι τετόλμηκεν, ἀλλὰ πάντες ἀσθενέστερον ἂν τὸ δίκαιον εὑρεῖν ἡγοῦνται περὶ τούτων αὐτοὶ τοῦ παρὰ τούτοις εὑρημένου δικαίου.* Vix credibile videatur, sperni tam locupletem testem potuisse. Tamen factum est. Nam quum Tayloro auctore creditum esset, etiam de caede iudicandi potestatem ademptam esse Areopago, repellendus esse visus est, qui contrarium affirmaret, Demosthenes, tamquam qui rem exaggerasset ornandi Areopagi caussa. Quod non erat provide circumspecteque iudicatum: sed dictum semel repetitumque ab aliis, defensum est, sive quod verum esse crederetur, sive, ut fit, ne prolatum videretur quod falsum esset. At priusquam argumenta, quae communiendae illi opinioni essent, conquirerentur, videndum erat, ne repudiatus esset Demosthenes inconsideratius. Nam quid est tandem exaggeratio? Exaggerari quidem non potest, quod nullum est: quia quae non sunt, neque augeri possunt nec minui. Quare si quodam tempore non habuit potestatem illam Areopagus, quomodo per exaggerationem dici potuit nullo tempore non habuisse? Neque vero est extenuatio: quae exaggeratio est exiguitatis. Ea quidem quum saepe ita fiat, ut quod parum est vel nihil esse vel non esse dicatur, videri posset Demosthenes rem extenuasse, si et adempta illa iudicia Areopago per breve tempus fuissent, et ipse esset aliter loquutus. At novem circiter Olympiades non esse in Areopago de caede iudicatum volunt: Demosthenes autem diserte nullo in statu rei publicae intermissa illa
18 iudicia esse ait, atque ne ausum quidem umquam esse quemquam illud institutum mutare. Ergo neque exaggeravit neque extenuavit, sed mentitus est, et quidem non solum impudentissime, quum omnes, qui eam orationem audiebant, falsa dici scirent, sed etiam stultissime, quia eo mendacio caussae illi, in qua demonstranda tam accurate elaboravit, aperte nocuisset, nulla praesertim necessitate ut ista diceret urgente. Credant haec qui volent:

nihil enim non creditur. Sed qui non credent, eo magis vera dicere Demosthenem censebunt, quod ademptis iudiciis capitalibus Areopagus de Areopago esset sublatus. At, inquiunt, aperte repugnat Demostheni Lysias, redditam Areopago sua aetate potestatem illam testificans. Miror ego quidem, huius verba etiam Forchhammerum ita commovisse, ut et de scriptura dubitaret et eas admoveret machinas, quas non fert usus dicendi. Neque his neque aliis machinis opus. Nam eadem ipsa verba, quibus contrarium quam Demosthenes testari visus est Lysias, si aliter interpretere, tantum abest ut repugnent Demosthenis dicto, ut id etiam confirment. Recitata lege ex tabulis Areopagi, p. 94, 31. (p. 31. ed. Reisk.) ita loquitur: *ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, ὅτι αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἐξ Ἀρείου πάγου, ᾧ καὶ πάτριόν ἐστι καὶ ἐφ᾽ ὑμῶν ἀποδέδοται τοῦ φόνου τὰς δίκας δικάζειν, διαῤῥήδην εἴρηται τοῦτον μὴ καταγινώσκειν φόνου, ὃς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῇ ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν ταύτην τὴν τιμωρίαν ποιήσηται.* Ambiguum verbum est *ἀποδέδοται*, quod et *redditum est* significat, et quod Romani iuris consulti dicunt *competit*. Vtro significatu dictum esset, illos qui audiebant oratorem latere non potuit: nobis vero ambiguum videatur necesse est, qui non sciamus, sed quaeramus, ereptaene illae quoque caussae aliquando Areopago et post redditae sint, an numquam ereptae. Quid fuit igitur, cur altera interpretatio acciperetur, altera plane reiiceretur? Non est id obscurum. Nam si numquam caedis iudicia adempta sunt Areopago, ineptus videatur necesse est orator, qui dicat istas cognitiones et patrias ei esse et sua aetate competere, quasi dubitari possit, an, si id numquam non fuit, nunc non sit. Concedo non posse non ita videri, primo quidem adspectu. Sed accuratius rem consideranti secus esse apparebit. Defendit se is, qui adulterum interfecerat, lege Areopagi. Illius igitur legis 19
quanta debeat auctoritas esse ut ostendat, Areopagum illud esse iudicium dicit, cui et patrium sit de caede iudicare, et nunc quoque ea potestas competat. Cur

vero nunc quoque, inquiunt, si numquam erepta fuit? Nempe ob id ipsum. Idem est enim ac si diceret, et patrium esse id Areopago, nec nunc ademptum esse, quum ademptae sint aliarum rerum multarum cognitiones. Nam illud quidem apertum est, non potuisse Lysiam illud *καὶ ἐφ' ὑμῶν ἀποδέδοται* adiicere, nisi idoneam caussam haberet: referuntur enim haec verba manifesto ad dubitationem aliquam de auctoritate Areopagi. Quam ut hac ipsa in caussa, quam defendit, maximam esse ostendat, non satis habet patrium id Areopago iudicium dicere, sed addit etiam, mansisse ei proprium, quamvis aliis in rebus attrita sit atque imminuta eius potestas. Id si loci illius ratio ornatius dici pateretur, iisdem poterat verbis uti, quibus est usus Demosthenes. Sed ne quis nobis opponat, *ἐφ' ὑμῶν* non esse *nunc*, sed *vestra memoria*, nec minus absurde dici *ἐφ' ὑμῶν ἀποδέδοται*, quam si quis Latine dicat *vestra memoria competit:* paucis momemus id falsum esse. Nam ea loquendi forma praesentis temporis omnem permanentem statum notat, nec tantum ad ea, quae in eo spatio iam praeterierunt, sed etiam ad nunc praesentia atque adeo ad futura refertur. Neque id cuiquam ignotum esse credo. Ideo ne dissimulandum quidem est, ubi non e re tua sit. Xenophon de vectig. 6, 1. *πῶς οὐκ ἄξιον ὡς τάχιστα τούτοις ἐπιχειρεῖν, ἵνα ἔτι ἐφ' ἡμῶν ἐπίδωμεν τὴν πόλιν μετ' ἀσφαλείας εὐδαιμονοῦσαν.* Demosthenes in ipso fine orationis ad Pantaenetum p. 984. *οὐ γὰρ εἰ μὴ τῶν δικαίων ἐγὼ παρ' ὑμῶν τεύξομαι, τοῦτ' ἐστὶ δεινότατον, ἀλλ' εἰ πρᾶγμα δίκαιον ὡρισμένον ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου νυνὶ καταλύσετε ἐφ' ἡμῶν.*

DE INSCRIPTIONIBVS QVIBVSDAM GRAECIS. *)

In lectionibus Academicis, quas super arte critica habebam, quum ad eum locum pervenissem qui de inscriptionibus in monumentis est, vellemque quid in eo genere observandum esset exemplo aliquo ostendere, venerunt in mentem mirabiles illi ταχείριοι, quos in censura Syllogae epigrammatum Graecorum a Welckero editae attigeram. Istam igitur inscriptionem, (est autem numero centesima) quam tum obiter nec de industria consideraveram, ad eum usum adhibere constitui, nihil referre ratus, seu posset seu non posset explicari. Non enim artis criticae est ex nihilo aliquid producere, sed videre, possitne aliquid an non erui, et, si aliquid, quid illud esse sana et sobria ratio probabili argumentatione evincat. Itaque quum librum, ex quo sumpta est illa inscriptio, ipsum inspicerem, quod, quum censuram illam scribebam, ut alienum a consilio meo non feceram: volebam enim illo tempore dumtaxat de vocabulo quod Welckerus invenisset dicere: statim animadverti aliquanto

*) Germanice scripta haec prodierunt in Iahnii Annalibus a. 1829. vol. II. fasc. II. p. 209. seqq. et 1830. vol. II. fasc. IV. p. 455. seqq.

certiora quam factum esset posse afferri. Ipsa per se inscriptio non magni pretii est, sed tamen non contemnenda, quia habet quaedam utilia. Praeterea aptissima est ad monstrandum, quid faciendum, quid non faciendum sit, si quis inscriptiones considerate velit et iusto cum successu tractare. Quare operae pretium facturus mihi videor, si de inscriptione illa, perpensis quae hactenus allata sunt, explicatius exponam. Simulque hoc me effecturum spero, ut Welckerus ipse intelligat, me de libro eius in censura illa neque inique nec cupide iudicasse, librumque illum si quis totum sic, uti nunc una in inscriptione faciam, percensere voluerit, non defuturam esse materiam confirmandae quam pronunciavi sententiae.

Apertum est in explicandis inscriptionibus ante omnia de iis quae externa dicimus quaerendum esse: qua in terra inventa sit inscriptio; quo loco posita; quid circa eam fuerit; quid praeter ipsam monumento contineatur, num statua, an imago, et ea cuius rei; deinde integrumne sit an mutilatum, et quo modo laesum; postremo ipsa scriptura et quidquid ad eam pertinet quo modo sit comparatum. Hinc merito aegre ferimus, si horum aliquid, quo forte uti possemus, non est indicatum, maximeque quod ad scripturae et litterarum formam attinet. Nam si litterarum aliae figurae, versuum aliae divisiones, vocabulorum alia scribendi ratio exhibetur, vacillat firmo fundamento destituta opera critici. Cui quum rarissime contingat ut ipsa ante oculos habeat monumenta, plerumque autem exemplis imitando captis vel narrationibus fidem habere debeat: religiosissime curare oportet, qui recte disserere de inscriptionibus vult, ut ad primum et certissimum et maxime integrum fontem redeat. Quod si circumspecte atque ut persuadeat aliis procedere volet, ipse primo sic exhibebit inscriptionem, ut omnia, quae ad iudicium faciendum aliquid momenti habeant, quam plenissime atque evidentissime ante oculos ponantur. Id vero a Welckero tantopere neglectum est, ut forma, qua hoc de

quo dicimus epigramma edidit, lectorem non possit non plane in errorem abducere. Praebuit ille octo disticha elegiaca, quorum tertium et quartum lacunis hiant, ut, qui intueatur epigramma, non possit dubitare quin in lapide versuum sexti et septimi nihil nisi initia, octavi paucae e medio syllabae supersint, quae autem partes horum versuum punctis notatae sunt, earum vacua detritis litteris spatia conspiciantur. At librum, ex quo epigramma petiit Welckerus, si quis inspiciat, lacunarum nullum vestigium, disticha autem non octo, sed septem inveniet. Quare qui Welckero vel fideret, vel fidere, quod Gudii libro careret, coactus esset, non pentametrum corruptum corrigere, sed tres numquam scriptos versus resarcire allaboraret: quod ei si successisset, potitum Gudii libro poeniteret perditae operae.

His praemissis, omnia quae Welckerus de epigrammate isto scripsit, ipsis verbis afferam, addamque, quae mihi monenda videntur. Sic igitur ille: *Fr. Hessel. Praef. Append. ad Gudii Inscriptt. p.* 42. *De huius inscriptionis salebris nemo iudicare potest, nisi qui siglorum aenigmata litteris intermixta examinaverit eiusque enodandae periculum ipse fecerit. Num operae pretium facturus sit, nolo equidem quaerere. Lapidem Hesselius his verbis describit: „In medio stat imago muliebris nuda, a tergo partem vestis fluxae ad interfeminium trahente laeva manu, dextra pectori laevo admota, et super eodem brachio lacinia exstante, cuius pars lateri dextro dependet, ornatis capillis, ventre prominulo ut praegnantis; sed de hoc consuli possunt inscriptiones“* (*de hoc quidem illae ne γρῦ quidem*) *„utrimquesecus hexametris versibus et pentametris“* (omisit *et pentametris* Welckerus) *„sculptis infabre, nec, ut videtur, una eademque manu, litteris inaequalibus, parum incisis, quibusdam extritis, dubiis virgula subnotatis.“ De diversa manu omnino dubito. Defuncti imago inscriptioni intersita est etiam n.* 46. 51. *et aliis, ut in cippo Gruteriano p.* 649, 6.

Parum accurate loquutus est Hesselius, quum scripsit *dubiis virgula subnotatis*. Quae verba patet non ad lapidem, in quo litterae dubiae virgula notatae sint, sed ad exemplum inscriptionis, in quo ipse eas litteras virgula notaverit, esse referenda.

Siglorum aenigmata, quae Welckerus in scriptura invenisse sibi visus est, nulla in ea sunt, sed quae sic appellat litterae sunt binae, ternae, quaternae communi linea copulatae. Sic *NΔ*, *NE*, *ME*, *ΠP*, *NME*, *HNΠ*, *NMNH*, aliaeque litterae in unam coniunctae figuram sunt eo, quod prioris cuiusque ultima linea simul prima sequentis est. Obscurum atque ambiguum plane nihil, sed omnia clare distincteque perscripta.

Vbi Welckerus trium versuum fragmenta exhibuit, in ipsa inscriptione nihil nisi unum corruptum pentametrum esse, legentibus librum suum non indicavit. Hesselius non opus habebat de ea re dicere, ut qui depictam repraesentaret lapidis scripturam. Welckerum vero, qui inscriptionem vulgaribus typis, et pro metro in versus distinctam, atque adeo hic illic mutatam exhiberet, quam maxime oportebat accurata descriptione efficere, ut lectores quae ad rem facerent cognoscere possent atque perpendere. Ille quod omisit, nunc ego faciam. Ab utroque latere figurae muliebris posita est inscriptio, et quidem in sinistra parte disticha tria priora, in dextra quattuor reliqua. Hesselius non exhibuit imaginem mulieris, sed solam adumbrationem spatii, quod illa implebat. Quae spatii delineatio tamquam in solo stat in linea transversa per totum lapidem ducta. Sinistrum latus lapidis continet versus XIX. quorum XVI. super ea linea, reliqui III. infra sunt. Dextrum latus, cuius paullo maior latitudo est, non nisi XVI. versus habet, qui quod fere XVI. primis alterius lateris versibus respondent, omnes sunt supra istam lineam scripti. Iam quum sinistri lateris postremis tribus versibus nihil in dextro latere oppositum sit, coniecisse videtur Welckerus, vacuum illud spatium litteris impletum fuisse. At nihil omnino caussae erat cur sic exi-

stimaret, siquidem neque Hesselius quidquam de lacuna dixit, neque in pictura ullum deletae scripturae vestigium cernitur. Quin si quid illo in latere scriptum fuisset, plus spatii est, quam ut non multo maior et plures, quam visum est Welckero, versus complexa lacuna esset sumenda. Ex quo consequitur lacunas temere a Welckero esse confictas.

Quae retulimus, etiam aliam ob caussam memorabilia sunt. Nam Hesselius quum inscriptiones non ab una eademque manu scriptas videri dixit, non opus habuit quidquam addere, quoniam pictas eas, ut in lapide sunt, dabat. Ad quod si Welckerus respondet *de diversa manu omnino dubito*, primo lector nescit quid hoc sit, quia neque quomodo comparata sit scriptura, neque ubi prior manus desierit, altera autem inceperit scribere, accipit. Deinde vero etiam prorsus sine caussa sic pronunciavit Welckerus. Patet enim scripturam apud Hesselium consideranti, nequaquam illum temere de duplici manu cogitasse. Nam sinistrum latus, in quo tria priora disticha sunt, ubique rotundis ductibus praebet *E*, *Θ*, *O*, *Σ*, nec nisi ter *E* forma quadrata, semel versu tertio decimo, quia *ME* communi linea cohaerent; deinde in litteris quae pro dubiis habentur versu sexto decimo et duodevicesimo; *O* littera autem bis, versu septimo, et inter litteras dubias versu septimo decimo quadrata est, stans in angulo; *Θ* et *Σ* vero quadratam formam nusquam habent. At in altero latere lapidis istae quattuor litterae omnes ubique habent formam quadratam, nec nisi bis invenitur *O* rotundum, semel versu decimo, et minutum versu septimo. Porro in sinistro latere bis tantum duae litterae communi linea iunctae, versu tertio decimo, quarum supra mentionem fecimus, *ME*, et in primo versu *NΔ*. In dextro autem latere septies et vicies duae isto modo litterae copulatae sunt; sexies ternae; semel adeo quaternae. Postremo in sinistro latere fines metrorum puncto notantur, praeterquam versu septimo, in quo curvum comma est, quod nescio an errori tribuendum sit, aeque ut accentus in *O* versu

septimo decimo. In altero latere autem semel tantum in fine metri punctum est, aliis in locis virgula, quam Hesselius minuscula *ι* significavit. Haec quidem satis idonea videntur indicia esse, quibus suspicionem duarum manuum non ut inanem repudiemus. Apparebit autem aliquid in ea re momenti esse ad formandum de universa inscriptione iudicium.

Sed ut etiam sine Hesselii pictura recte iudicari possit, sic scriptam dabimus inscriptionem, uti ab Hesselio est exhibita, nisi quod linea perpendiculari locum indicabimus eum, quo in lapide sculpta est figura mulieris; quae autem in secundo, i. e. dextro latere posita sunt, separatim ponemus, utroque latere numeris notato. Ac ne novis typorum formis opus esset, solum rotundum *Σ* per *C* expressi, pro *Ω* littera autem inversum *M*, quae figura in ipso lapide apud Hesselium est, posui; tum autem quas litteras Hesselius ut dubias lineola notavit, minore corpore ut distinguerentur curavi.

I.

ΔΜƜ ΑΝΔƜ ΡΟΘΕ
ΑC ΜΕ ΤΑΧΕΙΡΙΟΙ
ΤΗΝ ΟΜΟΔΟΥΛΟΝ
ΠΛΡΘΕΝΟΝ
ΕΙC ΑΙΔΗΝ ΘΑ
ΠΤΟΝ ΑΠΕΡ
ΧΟΜΕΝΑΝ, ΑΡ
ΤΙΔΕ ΤΟΝ ΑΝ
ΑƜ ΡΕΧΟΑC ΧΕΙ
ΟΥCΑΙ ΑΠΟΔΗ
ΜΟΝ· ΝΥΜΦΙ
ΟΝ ΕΚ ΠΕΛΑΓΟΥC
ΕΙΔΟΝ ΕΠΕΡΧΟΜΕ
ΝΟΝ· ΑΛΛΟΜΕΝ
ΕΝΓΥCΕ ΤΛΗ
κλΙ CΥΗΜΕΝΑΙΚΑιε

ΠΙΔΑΚΡΥCΑΙ ΤΟ'ΥΔΕΙΥ
ΜΗΔcΝΕθΗcε ταο
ΜΕΝδεγc ΑΙΔΑΧ

II.

ΟΥΝΟΜΑΜΕΝΜΑΚΕ
ΤΑΙC ΕΠΙΧΩΡΙΟΝΟΥΝΕ
ΚΑ ΜΕΜΦΘΗι ΜΗΔΕΕΝΙ
ΚΟΠΡΙΑΝΜΕΩΝΟΜΑΣΑΝΓΕΛΕ
ΤΑΙι ΟΥ ΓΑΡ ΑΤΕΙΜΟC ΕΗΝΠΑ
ΡΑ ΔΕΣΠΟΤΑΙΣ ΑΛΛΑΜΕ ΘΕ
ΥΑΝ· ΑΥΤΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΤΟΝ ΧΕΡ
ΣΙΝΕΜΑΙΣ ΚΟΜΙΕΙΝι
ΔΩΚΑΝΤΙΜΗΕΝΤΑ ΚΑ
ΧΥΣΔΕΜΕ ΠΑΡΘΕΝΟΥ
ΣΑΝι ΔΑΙΜΩΝΙΣΑΙΔΕΝ
ΠΕΝΨΕΝΑΜΕΙΛΙΧΙΗΣι
ΑΛΛΑΚΑΙΩΣ ΤΕΟΝΩΕΑΝΕ
ΤΕΙΜΕΟΝΕΝΤΑΦΙΟΙΣΙΝι
ΚΑΙ ΤΥΝΒΟΝΓΡΑΨΑΝΜΝΗ
ΜΟΣΥΝΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

Consideranti initium inscriptionis in priore latere, *Δμωὰν Δωροθέας με ταχείριοι — θάπτον*, ipsa illa mulier, in quam factum est epigramma, loqui videbitur. Quare non est veri dissimile, unum epigramma per ambo latera continuari, quae Welckeri opinio fuit. Sed tamen inconsideratius statueret, qui id pro certo haberet, neque, quum et litterarum formae nonnihil differant, neque alterius lateris initium ad aliquid quod praegressum sit referatur, putaret etiam in utrovis latere separatam ab altera posse inscriptionem perscriptam esse. Quocirca quum in arte critica semper ab eo proficiscendum sit, quod certum est et in quo ut in firmo fundamento licet consistere, initium capiamus ab altera parte inscriptionis, quae satis incorrupta est. Ponam autem verba Welckeri, ad numeros, quos ille versuum metricorum adscripsit, adiectis numeris quos uncis separavi versuum, qui in ipso lapide conspiciuntur.

V. 9. (1. 2.) *Μακέτης*, *Macedo. Steph. B.* c. *not. Hesych. Sil.* XIII. 878. *'Επιχώριον, quum scri-*

psissem ἐπιχείριον, emendabat Niebuhrius, et video nunc esse in lapide M inversum pro Ω forma satis usitata.

Non potest dubium esse, quin recte legerit Niebuhrius, tum quia plane non licet aliter legere, quum inversum *M* pro *Ω* non solum forma sit satis usitata, sed ea forma etiam sola et constanter in hac inscriptione usurpetur; tum propter sententiam. Ac non elucet, quomodo Welckerus id non primo statim adspectu intellexerit, multoque minus, quomodo in *ἐπιχείριον* potuerit incidere. Nam quid est *ὄνομα ἐπιχείριον?*

V. **10. (3. 4.)** *Sine controversia legendum ENIKOΠPIAN, etsi syllaba KO singulari litterarum nexu compendiario expressa est. ΓEΛETAI muto in ΓENETAI. Scripseram μηδὲ ἐνικοπρίαν, ancillam coniiciens nomen Macedonicum ambiguae aut malae extra illam terram significationis habuisse, quod petat ne quis malignius premere velit; neque enim dominos ad verbum id cepisse vel ἐνικοπρίαν ipsam appellasse.*

Praeterquam quod huiusmodi nomen non *Ἐνικοπρία,* sed *Ἐγκοπρία* fuisset, patet Welckerum *μεμφθῇ μηδὲ* legisse, quod idem esset ac *μηδὲ μεμφθῇ;* putasseque, quod Graece dicendum erat *μηδὲ μεμφθῇ, οὕνεκα Ἐγκοπρίαν με ὠνόμασαν γενέται,* hac posse constructione significari: *οὔνομα μὲν οὕνεκα, μεμφθῇ μηδέ, Ἐνικοπρίαν με ὠνόμασαν γενέται.* Quam compositionem verborum num quisquam pro Graeca habiturus esset, merito quaesitum oportuerat.

Quibus nunc praefero, quod Niebuhrio debetur, memori praeconis Κοπρέος. Neque alienus est Copronymus. Fuit et pagus Atticus Κόπρος dictus. v. Corp. Inscr. T. I. p. **216.** *Pro μηδένι severior ratio postulat οὐδένι. Sed interdum μὴ inveniri, ubi meliorum scriptorum usus οὐ requirat, monet Hermannus ad Eurip. Suppl.* **1130.**

Recte Welckerus Niebuhrii monitu dedit, *οὕνεκα μέμφθη μηδὲ ἑνί, Κοπρίαν μ' ὠνόμασαν γενέται:*

sed non debebat dicere se id nunc praeferre illi quod prius sine controversia legendum pronunciaverat. Nam de praeferendo non potest sermo esse, ubi alterum evidenter verum, alterum non modo aperte falsum, sed ne cogitabile quidem est. Testimoniis a Boeckhio de pago, qui *Κόπρος* vocabatur, allatis addendus Isaei locus p. 15. ed. Reisk.

V. 11. (6. 7.) *ΑΛΑΜΕ ΘΕΥΑΝ. Correxit Iacobs. ΕΘΡΕΨΑΝ. Sic n.* 81, 2. *legitur ΘΑΥΕ pro ΘΑΨΕ, et n.* 81, 1. *ΤΕΞΑΝ pro ΤΕΥΞΑΝ.*

Hoc posterius exemplum allatum est ad comprobandam omissionem litterae, quoniam *P* in inscriptione nostra deest. Vereor tamen ne in eam non quadret. Veri simile est enim scriptum fuisse *P*, sed retro versum hac forma ꟼ, iunctumque communi linea cum sequente *E*.

V. 13. (9 — 11.) *Epitheton τιμήεις verniliter dominae lecto iugali inditum. Infra n.* 194, 2. *βῆμα τίμιον. Odyss.* XXIII. 227. *Εὐνῆς ἡμετέρης, τὴν οὐ βροτὸς ἄλλος ὀπώπει, Ἀλλ' οἶοι, σύ τ' ἐγώ τε καὶ ἀμφίπολος μία μούνη. ΚΑΧΥΣ. ΠΑΡΘΕΝΟΥΣΑΝ.*

Observari debuerat, *ΚΑ* syllabam ab Hesselio in dubiis esse notatam. Caeterum recte Welckerus *ταχὺς* et *παρθένον οὖσαν* exhibuit.

V. 14. (11. 12.) *ΙΣΑΙΔΕΝ, supra recte ΕΙΣ ΑΙΔΗΝ. ΑΜΕΙΛΙΧΙΗΣ, barbare pro ἀμείλιχος, ἀμείλικτος.*

Veri simile est, ne hic quidem litteras plene aut distincte exaratas esse, sed erat, nisi fallor, *Ξ* cum paullo longiore *I* in unam figuram contractum, *E* pro *H* autem legentis videtur error esse. Non magis credibile est, scriptorem epigrammatis *ἀμειλιχίης* pro iusta forma *ἀμειλίχιος* scripsisse, sed qui descripsit, opinor, *O* quadratum putavit *H* esse.

V. 15. (13.) *Siglis inesse videtur ΤΕΟΝΜΕ, quamvis M inversum formam τοῦ ω habet. Sequitur ΑΝΕΤΕΙΜΕΟΝ, ut v.* 11. *ΑΤΕΙΜΟΣ. Iacobs. „ὧδε τιθέντ' ἀνετείμεον, τιθέντε de hero et hera, elisione*

a scalptore neglecta. Nisi malis, quod multo lenius: ἀλλὰ καὶ ὡς τέκνον τ᾽ ἀντείμεον (typographi, ut videtur, error pro *ἀνετείμεον*) *ἐνταφίοισι. τε refertur ad καὶ in versu sequ.*" *Antipater Thess. Epitymb. n.* 195. *in Sibyllam Romae mortuam: Ἡ δέ με θρεψαμένη Πομπηΐη ἀντὶ θυγατρὸς κλαυσαμένη τύμβῳ θῆκεν ἐλευθερίῳ. Comparatio ὡς θεὸν absurda hic quidem est, non ubique. Odyss. XXIII.* 339. *οἵ δή μιν πέρι κῆρι θεὸν ὣς τιμήσαντο. Epitymb. n.* 2. *de Homeri sepulcro ἶσα θεοῖσι σέβου. Fragmentum epitaphii Asiatici ap. Gruter. p.* 1137. *et Leich. in Miscell. Lips. Nov. T. I. p.* 503. (hoc quidem in libro nihil invenias praeter haec verba: *πολύκλαυτον κοινὸς μὲν ἀνείλετο δαίμων*), *quod ita legendum videtur:*

[ἄνδρα] πολύκλαυτον, κοινὸς [συν]ανείλατο δαίμων,
καλλείψαντ᾽ ἄλοχον Δημητρείαν πολύδακρυν.
τοὺ[ς] δὲ καταφθιμένους κοινὸς μέλεος χάδε τύμβος.
τὸν νῦν δὴ κόσμησε περίφρων [ὁ] Στρατόνικος,
τιμῶν ἶσα θεοῖσιν ἀδελφόν κ. τ. λ.

Quod Iacobsii *τιθέντ᾽* et *τέκνον τ᾽* non recepit Welckerus, omnino recte factum. Iacobsius, cuius coniecturae acutum atque elegans iudicium prodere solent, fere tanta in corrigendo licentia utitur, ut saepe vel hanc ob caussam assensum impetrare nequeat. Welckerus vero, quum hunc versum fecit,

ἀλλὰ καὶ ὡς θεόν μ᾽ ἀνετίμεον ἐνταφίοισιν,

triplici scriptorem epigrammatis affecit iniuria: primo quod Iacobsii *ἀνετίμεον* suscepit, quod verbum quia non nisi de augendo pretio dicitur, hic plane non aptum est; deinde, quod poetam versu elumbi donavit, cuius claudum pedem in praefatione p. 25. iis rebus adnumerat, quas sibi mali poetae, ut quidem ipse putat, indulserint; postremo, quod sententiam obtrudit, quam ipse fatetur absurdam esse. Ac duobus modis ea sententia absurda est, siquidem servam non modo ut deam honorari, verum etiam ut deam honorari sepultura accipimus. Proferat quidem

forsitan, qui mythologicorum mysteriorum thesauros recludat, exempla sepultorum deorum: sed tamen neminem, qui sana mente sit, tale quid sibi persuasurum, sed potius confessurum speramus, pessime abuti arte critica, si tamen haec est ars critica, summamque facere iniuriam, qui aperte absurda in scriptores inferat. Atque hic quidem quid verum esset tam facile erat inventu, ut mirandum sit quomodo latere potuerit, si vel leviter attendissent. Lapis habet, *TEONWEANETEIMEON.* Litterae inversae *NW* et quod sequitur *E* per communes lineas in unam sunt figuram coactae. Atqui *N* inversum etiam in quarto versu huius lateris invenitur, nusquam vero *W* pro *M*, sed *W* ubique pro *Ω* positum. Ex quo sequitur, idem hic quoque factum esse, quodque cum *Ω* ista figura scripto cohaeret *E*, male lectum, non *E* esse, sed *Σ*. Sic habemus *TEONΩΣAN*, quod quis non videat *TEΘNΩΣAN* esse, quae communis forma est pro illa, quam Atticistae ut probatam commendant, τεθνεῶσαν? Moeris p. 449. τεθνεὼς καὶ τεθνεῶσα διῃρημένως. Sed non possum a Welckeri adnotatione discedere priusquam paucis de illa apud Gruterum inscriptione dixero, qua usus est ad demonstrandum illud *sicut deum colere.* Ab ipso enim excogitatum est hoc testimonium, quum et *INΩTΩN* in τιμῶν, quod satis dissimile est, mutavit, et non accuratius considerata inscriptione illa tum hoc, tum ἄνδρα et συνανείλατο una cum articulo, qui iam in Gruteri opere cum duplici soloecismo ante Στρατόνικος positus est, recepit. Inscriptio ista apud Gruterum sic habet:

ΠΟΛΥΚΑΥΙΟΝΚΟΙΝΟΣ . . . .
ΑΝΕΙΛΑΤΟΔΑΙΜΩΝ
ΚΑΛΛΕΙΨΑΝΤΑΛΟ
ΚΟΝΔΗΜΗΤΡΕΙΑΝΠΟΛΥΔΑΚΡΥΝΤΟΥ
ΔΕΚΑΤΑΦΘΙΜΕΝΟΥΣΚΟΙΝΟΣΜΕΛΕΩΣΧΑ
ΔΕΤΥΝΒΟΣΤΟΝΥΝΔΗΚΟΣΜΗΣΕ
ΤΟΝΝΥΝΔΗΚΟΣΜΗΣΕΠΕΡΙΦΡΩΝ
ΣΤΑΡΑΤΟΝΕΙΚΟΣΙΝΩΤΩΝΕΙΣΑΘΕΙΙΟΙΣΙΙ

ΑΔΕΛΦΟΥΑΔΕΛΦΙΔΙΩΙΤΕΑΙΔΟΙΑΙΔΑ
ΓΑΠΙΤΑΙΑΝΕΑΖΟΥΣΙΦΙΛΟΝΚΗΡΘΥ
ΓΑΤΕΡΕΣΚΑΙΙΟΣΤΕΜΕΡΟΝΠΑΤΡΟΙ
ΤΙΚΙΛΛΑΦΙΛΟ

Manifesto deest initium epigrammatis. Quae servata sunt, haec ferme videntur fuisse:

. . πολύκλαυτον, κοινὸς [τὸν] ἀνείλατο δαίμων,
καλλείψαντ' ἄλοχον Δημητρείαν πολύδακρυν,
τῇδε καταφθιμένους κοινὸς μελέως χάδε τύμβος.
τὸν νῦν δὴ κόσμησε περίφρων, [καὶ] Στρατόνικος
γνωτῶν εἵσαθ' ἑῷ σὺν ἀδελφῷ ἀδελφιδέῳ τε.
αἰδοῖαι δ' ἀγαπηταὶ ἀνιάζουσι φίλον κῆρ
θυγατίρες καὶ υἱός, γλυκερὸν πατρὸς εὖγμα φίλοιο.

Videtur ille, in quem est epigramma, simul cum quodam propinquo suo infelici casu periisse, amboque uno conditi esse sepulcro, quod vidua Demetria exornavit, exstruxit autem ex cognatis mortui Stratonicus cum fratre suo fratrisque filio.

Revertor ad nostram inscriptionem. Habemus iam in altero latere haecce distincte et non ambigue scripta quattuor disticha:

Οὔνομα μὲν Μακέταις ἐπιχώριον, οὕνεκα μέμφθη
μηδὲ ἑνί, Κοπρίαν μ' ὠνόμασαν γενέται.
οὐ γὰρ ἄτιμος ἔην παρὰ δεσπόταις, ἀλλά μ' ἔθρεψαν
αὐτοί, καὶ κοῖτον χερσὶν ἐμαῖς κομιεῖν
δῶκαν τιμήεντα. ταχὺς δέ με παρθένον οὖσαν
δαίμων εἰς Ἀΐδην πέμψεν ἀμειλίχιος.
ἀλλὰ καὶ ὡς τεθνῶσαν ἐτίμεον ἐνταφίοισιν,
καὶ τύμβον γράψαν μνημοσύνης ἕνεκεν.

Intelligimus ex his, mulierem nomen Macedonicum Copriae habuisse, ex quo eam Macedonem fuisse credibile est; deinde apud heros curando toro iugali fuisse praefectam.

Transeo iam ad alterum latus inscriptionis, quae apud Welckerum prior pars epigrammatis est.

V. 1. (2) *TAXEIPIOI. Litteram ῥῶ, vel vulgari pronunciatione suppressam, vel lapicidae errore deesse coniicio; quantitas enim neglecta ab eo, cui δεσπόταις v.* 11. *dactylum facit, scrupulum non iniicit; ταχείριος autem, sive ταρχήριος dicitur pro ταρχευτής. Ταρχευταὶ funera curabant et pollingebant. Supra n.* 49, 4. *ἐνθαδὶ τετάρχυται. Epitymb. n.* 176. *ταρχύθην., cf. n.* 537. 577. *Append. n.* 166. 367. *Appollon.* I. 82. II. 181. *Pseudophocyl. ἀταρχύτοις νεκύεσσι. Hesych. ταρχύειν· θάπτειν, ἐνταφιάζειν. Verbum ὁμόδουλος non ad τὰς ταρχειρίους, sed ad mortuae sponsum eundemque conservum trahendum videtur, qui dum illius exequiae celebrantur et inferiae dantur, tunc ipsum ab itinere maritimo redit. Quare non plene post primum distichon distinxi. Suspicari quis possit, TAXEIPIOI, praesertim quum ultima littera in fine versus sit, esse Ταχείριον, nomen defunctae, contractum ex Ταχυχείριον, ut nomen proprium est Ἐπιποδία, ap. Grut.* 608, 7. *Sed χείουσαι non poterat sine substantivo poni.*

De voce a Welckero inventa *ταχείριοι* non opus est quidquam dici, quando etiam tacentibus nobis nemo adducetur ut vocabulum probet plane contra linguae rationem formatum. Quod autem ad significationem attinet, iam in censura dictum est, si sepulturam curantes intelligendi essent, statuendum esse, Dorotheam in familia sua peculiare genus servorum, cui a funerum curatione nomen esset, habuisse. At ut fortasse in regis alicuius ministeriis funerarii regii reperiantur, privatam tamen feminam sibi suisque peculiares funerarios vel funerarias aluisse nimis a veri similitudine abhorret. Placet quidem Welckero, *ὁμόδουλον* non ad istas funerarias, sed ad sponsum referri: at videat aliquis, num id fieri hac in collocatione verborum possit:

δμωὰν Δωροθέας με ταχείριοι τὴν ὁμόδουλον
παρθένον εἰς Ἀΐδην εἶδον ἀπερχομέναν·
ἄρτι δὲ τὸν ἀναωρὶ χοὰς χείονσ' ἀπόδημον
νύμφιον ἐκ πελάγους εἶδον ἐπερχόμενον.

Immo plane non potest alia primi distichi sententia esse, quam haec: „me, famulam Dorotheae, sepelierunt *ταχείριοι*, suam conservam."

Non probabilior est altera coniectura, *Ταχείριον* nomen fuisse defunctae. Nam ut concederetur *Ταχείριον* contractum esse ex *Ταχυχείριον*, tamen primo metrum repugnaret: correptio enim *ον* syllabae ante consonantem non magis cum correptione in *δεσπόταις* quam cum illa, quae est in *ταχείριοι τήν*, potest comparari. Deinde autem pugnaret secum epigramma, si defuncta hic *Ταχείριον*, mox autem *Κοπρία* vocaretur. Opinabatur fortasse Welckerus, in domo Dorotheae eam non suo nomine Copriam, propter significatum eius nominis, sed *Ταχείριον* esse vocitatam. At id scriptor epigrammatis hand dubie paullo clarius indicasset, quam his verbis fecit, *οὔνομα Κοπρίαν μ' ὠνόμασαν γενέται*, quae communi loquendi consuetudine nihil significant nisi „nominabar Copria." Sed ipse sentiebat Welckerus, hac via nihil profici: verum in ratione reddenda lapsus est, quum scripsit: *sed χείουσαι non poterat sine substantivo dici.* Nam sic potius dicendum erat: *θάπτον* indigere substantivo: *χείουσαι* autem, quod quo loco positum est plane non opus habet substantivo, postulare ut, quod praegressum sit substantivum, generis sit feminini.

Semper igitur reiicimur ad istos *ταχειρίους*. Quod si cogitamus, tria prima disticha totius inscriptionis in uno latere scripta esse, quod latus si deesset, quae in altero latere leguntur quemvis pro integro epigrammate habiturum; ipsa autem latera formis litterarum nonnihil inter se differre: non solum potuisse fieri, sed etiam verisimile esse fatebimur, ut tota inscriptio non ex uno epigrammate, sed ex duobus, altero in sinistro, altero in dextro latere

scriptis, constet. Non ergo eo, quod in dextro latere ipsa mulier loquitur, et quod in initio alterius lateris *με* scriptum videmus, iudicium nostrum impediri patiemur, sed cogitabimus fieri posse ut in sinistro latere, ideoque in alio epigrammate, etiam persona loquatur alia. Iam vero quid planius est, quam ut verba unius litterae spatio separata, quae fortasse ne sunt quidem in lapide separata, *ΜΕ ΤΑΧΕΙΡΙΟΙ*, in unum coniungamus, *μεταχείριοι?* Nam scripturam, sicuti Hesselius eam exhibet, consideranti vix dubium esse potest, quin ipse vocabula intervallis quibusdam distinxerit: quippe non distinxit, ubi non intellexisse videtur. Sic igitur et Graecum habemus et rei non male accommodatum vocabulum. Nonnus usurpavit de eo quod quis in manibus habet, in Paraphrasi Ioannis cap. XIII. p. 171, 25.

εἰ μὴ ἐγὼ νίψω σε, χέων μεταχείριον ὕδωρ.

Sermo est de lavandis pedibus, ne quis usitatum illud *κατὰ χειρὸς ὕδωρ* dici putet. Tum quod quis in potestate sua habet, cap. XVIII. p. 221, 18.

ὄφρα μὴ Ἑβραίοις μεταχείριος ἔκδοτος εἴην.

Quo loco editio Lipsiensis a. 1618. qua in citandis his exemplis usus sum, typothetae errore *καταχείριος* habet. Et hic quidem locus fortasse indicare videatur, *μεταχείριος* omnino de eo, qui in aliena potestate est, de subiecto, de subdito dici: sed tamen veri similius est, *μεταχειρίους* amanuenses esse, eamque propriam esse earum appellationem famularum, quae semper circa heram versantur eique a manu sunt.

V. 3. (8. 9.) *ΤΟΝ ΑΝΑΩΡΕ. Pessimum est, quod dedi, vocabulum ἀναωρί, pro ἀωρί, ad normam vocum ἄνωρος, ἀνωρία, praecedente articulo, audacter a nomine suo seiuncto. ΧΕΙΟΥΣΑΙ, ut* 11 *et* 15. *ΜΕ.*

Quum Welckerus hic ipse iustum de emendatione sua iudicium dicat, mirari licet, cur eam fecerit, prae-

sertim quum ἀναωρὶ non magis ἀωρὶ significare possit, quam *non intempestive* idem esse quod *intempestive*. Qui accuratius quod in lapide scriptum est contemplatus fuerit, facile animadvertet aliquem hic vocativum positum fuisse. Qui is fuerit, res ipsa indicat. Non *ΤΟΝ ΑΝΑΩΡΕ* scriptum fuerat, sed *ΤΟΙ ΠΑΝΑΩΡΕ*. Ἄωρος et ἀώριος, πανάωρος et παναώριος peraeque usitatae formae sunt. Atque quum in primo disticho, si μεταχείριοι reponitur, non ipsam loqui defunctam videamus, iam non erit mirandum, si ipsam alloquitur alius. Significat autem πανάωρος praemature mortuam, petitumque vocabulum ex Homero Iliad. XXIV. 540. ubi Achilles suam ipsius mortem in mente habens, sic de patre Peleo dicit:

> *ἀλλ' ἕνα παῖδα τέκεν παναώριον· οὐδέ νυ τόν γε γηράσκοντα κομίζω.*

Ex eodem fonte Paullus Silentiarius in Anthol. Pal. T. I. p. 165. n. 264.

> *καὶ γάρ που λαγόνεσσι ῥυτὶς παναώριος ἤδη,*
> *καὶ λαγαρὸν δειρῇ δέρμα περικρέμαται.*

Quo in exemplo Suidas vocem illam per πρὸ ὥρας explicat. Iam ergo optimam habemus sententiam; „modo videbant, o praemature mortua, absentem sponsum e mari revertentem.“

V. 5. (16) *ΚΑΙCΥΗΜΕΝΑΙ. Iacobsius quum coniecisset ΚΛΑΥΣΑΙ ΜΕΓΑ, mihi propius ad litteras esse videbatur ΚΑΙΣΙΗΜΕΝΑΙ, κλισίῃ ἦμεναι, littera Η semel omissa, de quo v. ad n.* 103. *ἦμεναι pro ἧσθαι, ob metrum, cui etiam τιθήμεναι et similes formas deberi monuit Matthiae Gramm. T. I. p.* 52; *siquidem eiusmodi scriptorem, qui fortasse Romanus fuit, de omnis generis soloecismis reum facere, indice lapide, liceat. Quae coniectura Iacobsium, quum ipse quoque κλισίῃ μεῖναι coniecisset, sed ob metrum reiecisset, induxit, ut nunc minime dubitet legendum esse κλισίης ἔμεν κἀπιδακρῦσαι*:

ἔμεναι enim lapicidae deberi, qui, quod saepissime factum, formam pleniorem pro altera posuerit. Nescio tamen an positio hoc modo neglecta barbarum hominem haud minus prodat quam infinitivus non Graecus.

Talia quidem se ipsa refutant, mirumque est, ad duci quemquam posse, ut, quo barbarismos maxime inauditos tueatur, scriptorem contendat fuisse barbarum, idque in loco, in quem satis erat oculos coniicere, ut quis in una male scripta littera *Υ* agnosceret *Τ*. Versus hoc sonabat:

> ἀλλ᾽ ὃ μὲν ἐγγὺς ἔτλη καὶ στήμεναι κἀπιδα-
> κρῦσαι.

V. 8. (19) *ΔΕΙϹΑΙΔΑΧ.* *Fort.* δάκρυα.

Hoc, nec quidquam amplius, Welckerus de tribus postremis huius lateris versibus. At quid prodest hoc δάκρυα, quod ex litteris quae ultimae sunt *ΤΑΧ* elicit, nisi ostenditur, quomodo hoc vocabulum huic loco conveniat? Multa sunt vocabula, quorum vestigia pari iure in his litteris inveniri possent: sed quidquid sic temere et sine idonea caussa coniicitur, inanis lusus est, nullamque utilitatem affert. Welckerus, lacunas hic esse putans, quam vanam opinionem esse supra ostendimus, fragmenta posuit trium versuum:

> τοῦδ᾽ εἰ υ . . . .
> μηδὲν εϑησευαο . . . .
> . . . . . μὲν δέξαι δαχ . . .

At lacunarum nullum esse vestigium vidimus: ex quo consequitur, litteras quae v. 17. post ἐπιδακρῦσαι sunt, unum continere pentametrum, eoque finiri hoc epigramma. In huiusmodi obscuris et divinatione indigentibus locis ante omnia quaerendum, quam sententiam in verbis latere oporteat. Id ibi difficillimum est, ubi nulla apparet necessitas, quae hoc potius quam aliud quid dici postulet. Quam ob rem in tali caussa videndum, quae potuerint dici, ex iisque eligendum illud, quod verum,

vel saltem veri simillimum sit. Hanc regulam si ad hocce epigramma applicamus, primo animadvertimus, *ἀλλ' ὃ μὲν* ad aliquid oppositum referri, atque idcirco in verbis quae corrupta sunt de aliquo sermonem esse, qui opponatur sponso. Iam nihil tam consentaneum est, quam sponso opponi sponsam. Idque eo fit probabilius, quod quae primae in lapide sequuntur syllabae, *ΤΟΥΔΕΙΥ*, vix ad aliam ducunt coniecturam, quam ad *τοῦ δὲ σύ*. Idque aptissime cum praegressis versibus concinit, in quibus defunctam per *τοὶ* et *πανάωρε* compellari vidimus. Atque apertum est, in opponendo non necessario *σὺ δὲ* requiri, sed, pro conditione notionum quae adiunctae sunt, *δὲ* et potest et aliquando debet post aliam vocem poni, quam post eam quam oppositum iri exspectamus. Atqui praeter illud *τοῦ δὲ σὺ* nihil nisi *ΜΗΔΕΝ* et *ΑΙΔΑ* non ambiguum in lapide cernitur: quae verba de summa rei nihil certi produnt. Caeterae litterae tantum abest ut indicium faciant sententiae, ut eam aliunde sumere oporteat, quo invenire quibus verbis expressa sit possimus. Nunc usitatissimum veteribus est, si quis aliquid amisit, quemadmodum hic sponsus sponsam, mortua autem quod sperabat connubium, id diserte tamquam miseratione dignum commemorari. Sic Homerus in loco persimili, Odyss. XI. 321. de Ariadna:

ἥν ποτε Θησεὺς
ἐκ Κρήτης ἐς γοῦνον Ἀθηνάων ἱεράων
ἦγε μέν, οὐδ' ἀπόνητο· πάρος δέ μιν Ἄρτεμις ἔσχεν
Δίῃ ἐν ἀμφιρύτῃ, Διονύσου μαρτυρίῃσιν.

Eadem formula, *οὐδ' ἀπόνητο*, invenitur Odyss. XVI. 120. XVII. 293. Apollon. I. 88. Iam in epigrammate illo vel de sponso vel de sponsa vel de ambobus dici potuit, ereptam esse morte sponsae speratam felicitatem. Quod si quis, quoniam casu quae legi possunt litterae se commodas praebeant, quodque in fine est *Χ* lacunae signum esse videatur, statim coniiciat scriptum fuisse,

τοῦ δὲ σὺ μηδὲν ὄνησ᾽, οὐλομέναις Ἀΐδα
Χ[ερσὶν ἀναρπασθεῖσα] . . . .

eum non dixerit quidem aliquis absurdum quid aut stultum aut ineptum aut prorsus a veri similitudine alienum posuisse, sed tamen circumspecti iudicis assensionem non impetret, quia tota illa emendatio eo nititur, quod finis epigrammatis, et quidem propter unam illam litteram *Χ*, visus sit intercidisse. At vix dubitari potest, quin quum postremae litterae sint *ΕΓCΑΙΔΑΧ*, *Χ* illud nihil nisi male lectum *Ν* sit, exieritque epigramma in haec verba, *εἰς Ἀΐδαν*. Ex hac autem observatione elucescit, in *ΕΘΗC* latere *ἔβης*. Itaque reliqua sunt *ΕΥΛΟΜΕΝΔ*, quae litterae non minus quam sermonis ratio ad participium aliquod redire iubent. Hic quoque Homerus, ut supra in *πανάωρε*, verbum quod quaerimus suppeditat, *οὐνομένα*. Iliad. XXIV. 241.

ἦ οὔνεσθ᾽, ὅτι μοι Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε᾽ ἔδωκεν,
παῖδ᾽ ὀλέσαι τὸν ἄριστον;

Id grammatici *ὄνησιν ἔχετε* interpretantur, quod praebent Hesychius, Apollonius in Lexico Homerico, scholiastae. Eiusmodi rariora verba recentius aevum de industria consectabatur. In elisione sive synizesi nulla offensio. Indulsit eam sibi scriptor eodem modo, quo supra *χείουσαι ἀπόδημον* scripsit. Sic igitur etiam in primo latere lapidis epigramma habemus integrum, recte scriptum, atque a barbarismis liberum:

Δμωὰν Δωροθέας μεταχείριοι τὴν ὁμόδουλον
παρθένον εἰς Ἀΐδην θάπτον ἀπερχομέναν.
ἄρτι δέ τοι, πανάωρε, χοὰς χείουσ᾽ ἀπόδημον
νύμφιον ἐκ πελάγους εἶδον ἐπερχόμενον.
ἀλλ᾽ ὃ μὲν ἐγγὺς ἔτλη καὶ στήμεναι κἀπιδακρῦσαι·
τοῦ δὲ σὺ μηδὲν ἔβης οὐνομένα εἰς Ἀΐδαν.

II.

Fr. Th. Welckerus in Diurnis scholasticis a. 1830. parte II. n. 86. denuo epigrammata nonnulla ex variis deprompta libris tractavit. Singulari quodam fato his quoque Sylloges additamentis sententiam, quam de illo libro dixi, confirmari, non potest latere lectorem cupiditate liberum. Id ego quidem silentio praeterirem, nisi me putarem apud eos, qui hoc genere litterarum delectantur, aliquid gratiae initurum esse, si coniecturas paullo, ut mihi videtur, probabiliores in medium attulerim.

Prima illarum inscriptionum, quae sumpta est ex Leakii Itinerario Peloponnesiaco vol. I. pag. 293. haec est:

ΚΛΕΙΝΟCΠΑΙC . . ΩΙΠΟCΤΕΠΩΝΩΟCΜ . ΝΟC
ΑΥΤΟΜΑΤΩ . . . . ΩΘΝΗΟΚ

Sequuntur deleti versus duodecim vel quattuordecim.

ΞΥCΤΟΥΜΕΠΑΙΔΑ — — —
— — — — — — — —
ΤΟΝΚΑΛΙΝΕΙΚΟΝΧΩCΕΝΑΡCΕΝΑCΔΥΕΙΝ
ΛΙΠΟΝΤΑΠΑΙΔΑCΚΑΙΦΑΟC . . ΝΑΙΚΑΤΕ
ΧΗΡΗΝΑΡΙCΤΟΚΛΕΙΑΝ . ΦΙΑ . . ΔΡΙΑC
ΑΡΧΑΙΟΝΕΖΗΝΩCΕΝΗΘΟC . . . ΒΑΙΥC
ΔΑΙΜΩΝΑΠΕCΧ . . ΕΙΜΕ . . . ΠΑΙΔΩΝΔΙΟ
ΟΥCΑΝΤΕΜΕΙΟΤΑ . . . ΟCΦΙΛΗΠΑΤΡΙC
ΜΗΤΗΡΤΕΚΛΕΙΝΗΚΑΙCΥΝΕΥΝΟCΚΑΙΦΙΛC
— — ΕΙCΒΙΟΙΟΓΗΡΑΙΟΝΜΕΤΡΟΝ

Recte observat Welckerus, duo videri haec in eumdem hominem epigrammata esse, alterum elegiaco metro, alterum iambico scriptum. In priore ex parte verissime scribendum censet, *αὐτομάτῳ θανάτῳ θνήσκω* vel *θνήσκων*. Sed tamen quae altero epigrammate continentur vix permittunt, ut hunc Xysti filium, qui suorum amantissimus videtur fuisse, semet ipsum interemisse creda-

mus. Accedit, quod diligentior elegiaci fragmenti contemplatio eo ducit, ut pater potius illius hominis, i. e. Xystus ipse, sibi mortem conscivisse videatur. Potest enim illud fragmentum, quod certo non fuit principium epigrammatis, sine magna audacia hoc modo integrari:

[Ξύστου] κλεινὸς παῖς [τύμβ]ῳ ὑπὸ στενῷ ὤν,
ὅς μόνος αὐτομάτῳ [θανάτ]ῳ θνήσκ[οντος ἐλείφθη.]

In iambico epigrammate Welckerus v. 3. *δυεῖν* mutavit in *δύω*, constantiae caussa sic etiam v. 7. scribi posse censens. At epicum *δύω* non erat iambis obtrudendum. Credibilius est, lapicidae errore *δύο* et *δυεῖν* locos permutasse, quoniam in tertio versu accusativo, in septimo genitivo opus est. Recte vero Welckerus v. 4. *γυναῖκά τε* et v. 5. *ἢ φιλανδρίας ἀρχαῖον ἐζήλωσεν ἦθος* restituit. At . . . *ΒΑΙΤC* non fuisse cum *αἰσίμου* commutandum, ipse litterarum adspectus docet. Septimum versum ita explet: *Δαίμων ἄπεσχες ἵμερον παίδων δύο.* Sensum esse vult: „*Mors, ne expete geminam prolem meam.*“ Sed vix erit, qui haec verba, *δαίμων* et *ἵμερος*, apte delecta esse existimet. Peius vero rationi grammaticae est consultum. „*Imperativus ἄπεσχες,*“ inquit, „*per σχές et παράσχες (Buttm. II.* 141) *munitus est.*“ Imperativus cum augmento? — V. 8. parum probabiliter coniecit *τἀθλίου*, sed recte v. 9. *φίλοι*. V. 10. ubi optativum exspectes, *ἄξουσιν*. Facili opera restitui hoc epigramma potest, in quo nihil nisi v. 8. *ΤΑ . . . ΟC* dubium manet. Sed videtur nomen urbis latere. Reperta est inscriptio Cyparissi in Messenia: ex quo tamen non sequitur, ut iste Xysti filius cum familia sua non potuerit alia in urbe habitare: unde veri simillimum, in quod quis incidat, *Ταίναρος* fuerit. Sumam hoc: tum epigramma sic erit scribendum:

Ξύστου με παῖδα — — —
— — — — — — —
τὸν καλλίνικον χῶσεν, ἄρσενας δύο

λιπόντα παῖδας καὶ φάος γυναῖκά τε
χήρην Ἀριστόκλειαν, ἣ φιλανδρίας
ἀρχαῖον ἐζήλωσεν ἦθος· ἧς βαρὺς
δαίμων ἀπέσχισέν με καὶ παίδων δυεῖν·
οὓς ἀντ' ἐμεῖο Ταίναρος φίλη πατρὶς
μήτηρ τε κλεινὴ καὶ σύνευνος καὶ φίλοι
ἄγοιεν εἰς βίοιο γήραιον μέτρον.

III.

Secunda quoque inscriptio ex Leakii libro n. 65. deprompta est, in quo paullo aliter paulloque plenius scripta, quam ex Fourmontii schedis in Corpore Inscriptionum n. 1141. sic legitur:

ΗΣΟΡΙΝΗΗΝΤΕΛΘΟΝΤΑ ΠΟΡ . . ΔΕΚΕΚΕΥΟ
ΑΡΓΕΙΩΝΘΥΜΟΝΑΦΕΝΤΑΠΟΝΕΙ

Exstat Argis. Quod Welckerus dicit: *postrema verba, θυμὸν ἀφέντ' ἀπονεί, adverbium praebent nondum cognitum ex eo genere, de quo praeter alios etiam Barkerus in Diario classico vol.* XXVI. *p.* 158. *egit:* vereor ego, ut per hanc quidem inscriptionem adverbium illud innotescat. Id ut contendi posset, necessario sententiam loci apertam et non ambiguam esse oporteret. At hoc, quod omnium primum requiritur, prorsus abest, ne dicam permirum illud, *ἀπονεὶ* aliquem mori, offensioni esse. Quum vero Fourmontii exemplum *ΑΦΕΝΤΑΠΟΛΕ* habeat, quis dubitet, qui genitivum illum *Ἀργείων* respiciat, quin recte legerit Boeckhius, *Ἀργείων θυμὸν ἀφέντα πόλει?* Primus versus in Fourmontii exemplo haec signa habet:

. . ΣΟΡΗΝΗΗΝΣΕΛΟΟΝ . Α . ΠΩΙΔΕΚΕΚΓΥΟ

In tanta discrepantia nihil profecto certi divinari potest. Sed si tamen, quod in huiuscemodi inscriptionibus ludendi caussa facere licet, tentanda aliqua coniectura est: talem certe eam esse oportet, quae praebeat, quod co-

haereat, quod credibile sit, quod non ipsum per se corruat. Ita si hic propter has syllabas, *πορ* — *δε*, dum quidem, quod facile credi potest, rectius quam a Fourmontio lectae sint, fluvii *πόρον*, Argis ergo Inachi, dici sumimus: *δὲ* indicium est inceptae novae sententiae. Hinc coniuncta utriusque exempli ope hanc non prorsus contemnendum licebit coniecturam facere:

[τὴν στυγερὴν
γ]ῆς ὄρφνην σ' ἐλθόντα. πόρον δὲ κέκευθ[ε παρ' αὐτὸν
τύμβος ἐν] Ἀργείων θυμὸν ἀφέντα πόλει.

IV.

Alia Teuchiris reperta inscriptio, quam Paccho in Relatione de Itinere per Marmaricam tab. 86. edidit, Welckerus transpositionibus litterarum aliisque scripturae vitiis haud parum turbatam esse ait. Quibus caussis adductus ita statuat, non dicit: addit vero, non posse scripturam exacte repraesentari, quod pro rotundis *ε* et *ω* uti cogatur vulgaribus signis *E* et *Ω*. At *ω* quidem in illa inscriptione, qualem eam praebuit, nullum invenitur. Sic autem scriptam exhibuit:

ΘΕΤΠΕΘΡ ΕΝΘΑΔΕΙΚΕ CΘΝΕΝΤΟΙCΑΡΙCΙΟC
ΟΚ ΕΤΗCΤΙΑΕΤ Ο Ν Τ ΑCΟoΦΟC

Vbi retulit, doctum quemdam Gallum ex his litteris hoc extudisse:

Θευπρόπιος ἐνθάδε κεῖμαι, ὃς ἐν θνητοῖσιν ἄριστος,
ὀκτωκαιδεκέτης, ζῆσεν ἅπαντα σοφός·

iure vituperat *Θευπρόπιος* pro trisyllabo positum; reprehendit *ἅπαντα σοφὸς* etiam propter loquendi usum, quia non, ut alibi, *πάντα σοφὸς* dictum sit; non dubitat denique quin *παστὸν* scribendum sit, legitque epigramma hoc modo:

Θεύπροπος ἐνθάδε κεῖ[ται] ὁ ἐν θνητοῖσιν ἄριστος,
ὀκ[τωκαιδεκ]έτης παστὸν ἀφικόμενος.

Verum ut quis mirum illud *ἐν θνητοῖσιν ἄριστος* ferendum putet, si quidem ad mores atque ingenium referatur, quemadmodum *optimus mortalium* dici solet: tamen *παστός*, quam vocem Welckerus cum *θάλαμος* comparat, aeque ut *θάλαμος* nullo pacto pro sepulcro, sicut ipsi placet, accipi potest. Id non magis licitum, quam ut Germanica verba *haus*, *gemach*, *kammer*, per se sola sepulcrum significent. Et quomodo quis ex litteris in monumento inventis *ἀφικόμενος* eruat? ne prosodiae in hoc verbo vitium memoremus. Quin etiam *ἐν θνητοῖσιν* satis licenter ex inventis litteris procusum. Videntur hi duo versus modo initium epigrammatis esse: ut *θευπρόπος* vatem potius significet, quam nomen sit viri proprium. Tum quidem iuvenilis aetas duodeviginti annorum senili cedere debebit hominis octogenarii. His sumptis sine audaci mutatione hoc divinari licet:

θευπρόπος ἐνθάδε κε[ῖμαι] ἐὼν ἐν τοῖσιν ἄριστος,
ὀγ[δωκοντα]έτης, πάντα τ' ἐόντα σοφός.

Ita quidem in disticho, quod sequebatur, aliquid ad explendam sententiam, Homeri exemplo, adiectum fuerit, e. c.

καὶ τὰ μετεσσομένοισι γενησόμενα, πρό τ' ἐόντα.

Caeterum illa locutio, *ἐν τοῖς ἄριστος*, nimis nota est, quam ut confirmatione opus habeat.

V.

In alio in Osanni quoque Inscriptionibus fasc. VIII. p. 421. edito epigrammate ad prosodiae vitium in quarto versu attendere iubet Welckerus:

πεντήκοντα γάμων δ' ἔτεα πλησαμένη.

Diligenter vero cavendum, ne quis huiusmodi vitia poetis imputet, quae aequius est culpae tribuere imperitorum et negligentium lapicidarum. Non est dubium, quin qui hoc epigramma fecit lapidi inscribi voluerit,

πεντήκοντα γάμων πλησαμένη δ' έτεα.

VI.

„*Aliam Romanam inscriptionem*“ inquit Welckerus, „*Latinisque litteris scriptam praebet Fabrettus p.* **465.** *n.* **100.** *quae sine ulla dubitatione ex Fabretti versione sic est scribenda:*

Εὔρεσιν ἐνθάδε γῆ κατέχει θανάτοιο λαχοῦσα[ν]
μητέρα τὴν εὔτεκνον. εὐδαίμονες [ὦ] παροδῖται.“

Tot ergo modis quod pravum est, sine ulla dubitatione rectum sit? In lapide est: EVTECHNOV EVDEMONES PARHODITAE. „*Ad falsam correptionem in εὐδαίμονες*“ ait Welckerus, „*non offendendum.*“ At quo iure vitium imputare licet scriptori epigrammatis, quod gravius est quam ut ullo pacto excusari possit? Multum ab hoc differt vitium prosodicum in epigrammate, quod Welckerus infra ex Boissonadi Anecd. Graec. T. I. p. **144.** affert:

οἷσιν ἐνιθύνοις οἴακα σῆς βιοτῆς,

quod epigramma hoc ipso vitio aevum prodit illud, quo vocales hae *α*, *ι*, *υ* ubique ancipites haberi sunt coeptae. Deinde ad *εὐδαίμονες* Welckerus *ἐστὲ* suppleri vult. Tam breviter enunciata precatio vereor ut possit defendi. Atque aliquanto commodius, opinor, qui fecit epigramma, duxisset, *εὐδαιμονοίης*, *παροδῖτα*. Accedit ad haec tertium vitium, quod sermonis est, *μητέρα τὴν εὔτεκνον*. Nam si *εὔτεκνον* nudum sine alia nota poneretur, non debebat articulus addi. Haec qui omnia perpenderit, non sane censebit epi-

gramma sine ulla dubitatione sic scribendum esse, ut placuit Welckero. Sed tria illa vitia omnia facillime removeri potuerant, si sic scriptum esset:

Εὔρεσιν ἐνθάδε γῆ κατέχει θανάτοιο λαχοῦσαν,
μητέρα τὴν εὔτεκνον Εὐαίμονος, ὦ παροδῖται.

VII.

In Diurnorum scholasticorum n. 88. emendare conatus est Welckerus inscriptionem ab Osanno in Sylloge Inscr. Fasc. IX. p. 451. n. 158. editam. Haec inscriptio, in qua ipsa quoque rotunda ε et ω cum usitatis apud typographos nostros formis commutavit, huiusmodi est:

ΚΤΔΙCΤΗΑΛΟΧΩΑΠΟΛΛ
ΝΙΟCΕΙCΑΤΟCΗΜΑ
ΚΕCΤΙΑΒΙΚΤΩΡΙΑΦΛΩΡΕΝ
ΤΙΩΕΙΔΟCΑΡΙCΤΗ
ΤΕΠΙΙΡΙΗΚΟΝΤΑΧΡΟ
ΟΤCΒΙΟΤΟΝΤΕΛΕΘΟΤCΗ
ΛΗCΩΦΡΟCΤΝΗCΕΡΑ
ΗCΑΡΑΜΕΝΗCΤΕΦΑΝΟΝ
ΡΙΔΩΝΜΟΤCΩΝΙCΑΡΙ
ΟCΕCΤΙΝΟΜΑΡΤΤC
ΟΝΟΤCΠΡΟΦΕΡΕCΚΕΝ
ΚΝΗΔΤΟCΑΓΝΗC
ΟΙCΧΑΙΡΟΤCΑΦΙΛ
ΠΑCΙΝΑΛΗΘ

Welckerus praeeunte in verbis quibusdam Osanno haec sic supplet:

Κυδίστῃ ἀλόχῳ Ἀπολλ[ώ]νιος εἵσατο σῆμα
Κεστίᾳ Βικτωρίᾳ Φλωρέντιος, εἶδος ἀρίστῃ·
[ἥ] τ' ἐπὶ τριήκοντα χρό[ν]ους βίοτον τελεθούσῃ
σωφροσύνης ἐρα[τ]ῆς ἀραμένῃ στέφανον,
[Πιε]ρίδων Μουσῶν ἰσαρί[θμι]ος ἐστὶν ὅμαρτυς,

[οὓς δὲ π]όνους προφέρεσκεν [ἑῆς ἐ]κ νηδύος ἁγνῆς,
[τ]οῖς χαίρουσα φίλ[οις] πᾶσιν ἀληθ[ὲς ἀεί.]

Num haec vera esse possint, accuratior cognitio docebit. V. 2. Welckerus *ΦΛΩΡΕΝΤΙΩ* mutat in *Φλωρέντιος*, quod alterum nomen Apollonii sit, quia *Φλωρέντιον* ut nomen feminae suspectum sit. Hoc posterius quidem facile quivis concedet: sed veri tamen similius videtur, scribendum esse *Φλωρεντίᾳ*. Quamquam hoc ad summam leve est. V. 3. primo metrum vitiosum est, deinde *τελεθούση* nominativus peccat in grammaticam. Quod ait Welckerus, „*singularis locutio est βίοτον τελεθούση*," verum esset, si non esset numerus adiectus: quo addito non magis quidquam singulare in verbis illis est, quam si dictum esset *βίοτον τριακονταέτις*. V. 4. *ΛΗ* litteras, quae inutiles in principio positae sunt, Welckerus ex *CH* praecedentis versus temere repetitas putat. At quemadmodum hoc parum probabile, sic illud re diligentius expensa aliquanto veri similius videtur, recte se habere litteras istas, notasque esse numeri XXXVIII: quo simul indicium continetur, qua ratione emendandus sit qui praecedit versus: quem scriptor epigrammatis non ad severas quidem veteris prosodiae leges, sed ad non contemnendum tamen sui aevi usum sic scriptum voluit:

ὀκτὼ ἐπὶ τριάκοντα χρόνους βίοτον τελεθούσῃ.

V. 5. Welckerus novum creavit vocabulum *ὅμαρτυς*, sensu, ut ait, exigente, quod formatum sit ut *ἔπηλυς, νέηλυς, πολύδακρυς*. At de sensu quod dicit, petitio principii est: fingit enim, et quidem sine caussa, sensum, qui eiusmodi vocem requirat. Deinde vero etiam omni analogiae contraria est nova illa vox, minimeque omnium comparari potest cum illis quae attulit vocabulis, in quibus *υ* ad ipsam radicem pertinet. Graecae vocis si speciem prae se ferret vox ista, ultimam syllabam *ις* esse oporteret, ut in *Βριτόμαρτις*, quod fuerunt qui ab *ὁμαρτεῖν* derivatum vellent. Sed redeo ad sensum, quem his versibus tribuit Welckerus. Scribit ita: „*si Cestia*

Victoria sectatoribus Musarum post mortem consociatur, carmina videtur fecisse (ut Petronia Musa in Iacobsii App. n. 338. 349); eaque ex re intelligitur, cur eius fructus materni gremii πόνοι dicantur, respectis nimirum laboribus litterariis, qui per praecedentia sunt indicati. Sed vel si propter solam virtutis coronam Musis adnumeraretur, magnam quidem poeta sibi licentiam indulgente, πόνους refertur ad Musas, habetque tum ea mentio hanc sententiam, pro Musaeis fetibus Cestiam alios eosque meliores edidisse." Hic primo quaerimus, ubi tandem dictum sit, Cestiam post mortem sectatoribus Musarum consociari. De ea re ne verbum quidem in epigrammate est. Deinde carmina Cestiam fecisse censet. Vt hoc tantisper concedamus, ex eo apparere vult, cur eius carmina πόνοι vocentur. At illud πόνους Osanno demum debetur, multaeque erat dubitationi subiiciendum. Sed hos sive poeticos lusus sive alios labores litterarios πόνους materni gremii vult dictos esse. At vero hanc nemo non intelliget nimis portentosam metaphoram esse, si libros scribens mulier labores suos litterarios ex utero suo, ἐῆς ἐκ νηδύος, producere dicatur. Videtur hoc ipse sensisse Welckerus: quocirca aliam explicationem adiecit, ut, si Cestia, magnam licentiam sibi indulgente poeta, propter coronam virtutis Musis adnumeretur, πόνους referatur ad Musas, mentioque earum hanc vim habeat, ut Cestia *pro* musicis fetibus alios dicatur eosque meliores edidisse. Quam magnam licentiam appellat, est ea profecto magna, sed iterum cum petitione principii, quod Cestia propter virtutem suam Musis adnumeretur. Sed ut hoc ita sit, quomodo πόνους, si non significat scripta, referri ad Musas potest? et quidem vox, quam Welckerus pro certissima habet, quamvis in lapide nihil nisi *ONOΥC* conspiciatur? Denique ubi tandem vel levissimum indicium absurdae istius sententiae exstat, *pro* Musaeis fetibus alios Cestiam atque meliores, pueros videlicet et puellas, procreasse? Facilius certe, quamquam non in laudem ma-

tris, exspectes, liberorum loco eam versus in lucem edidisse. Sed istae omnes coniecturae non in mentem venissent Welckero, si cogitasset, *ἰσαρίθμιος* non esse *ἐναρίθμιος*, atque idcirco quod Musaeum in Cestiae fetibus sit, non nisi in numero Musarum esse positum. Ita vidisset, quod sponte se offert, novem liberorum matrem dici Cestiam. In ultimo versu epigrammatis Osannus *πᾶσιν ἀληθὴς* legendum putabat, qui propter significatum quem *ἀληθὴς* hic habeat, *non obliviscendus*, Hesychii verba affert: *ἀληθέα, ἀψευδῆ, καὶ τὰ μὴ ἐπιλανθανόμενα. ἀληθεῖς, οἱ μηδὲν ἐπιλανθανόμενοι, ὡς Πίνδαρος.* At primo Hesychius activam, non passivam significationem adnotavit. Deinde et activa et passiva dubitationi obnoxiae manebunt, usque dum verba Pindari, quae rem comprobent, in lucem fuerint protracta. Et postquam id factum erit, nisi est iam factum, innuunturque *Ὧραι ἀλαθέες* in sexto apud Boeckhium fragmento, apparebit, interpretationem istam vanum inventum esse grammaticorum. Sed Welckerus, qui recte quidem hic pentametrum potius quam hexametrum requirit, activam significationem, *non immemor*, securus adsciscit, atque idcirco duorum postremorum initia versuum sic integrat, *οὓς δὲ — τοῖς*. „*Eo*," inquit, *nititur et οὓς δὲ — τοῖς, quod posui, et tota quam restitui sententia, Cestiam omnium dilectorum suorum liberorum etiam in caelo Pieridum Musarum in societate laetam recordari. Confirmandae huic coniecturae sit, quod vix alia satisfacere potest, quae χαίρουσα non cum praegresso ἐστὶ coniungens aliud verbum ponat.*" At de caelo nihil in epigrammate dictum, Musarum autem societas a Welckero demum per vocabulum non Graecum illata. Quod vero contendit haud facile aliam inventum iri coniecturam, quae satisfaciat, hoc quoque illa nititur petitione principii, quod *χαίρουσα* cum *ἐστὶ* sit coniungendum. Nulla re nisi mente non perturbata, iustaque observatione eorum opus est, quae lingua et metrum et conspicua in litteris argumenti vestigia vel permittunt vel suppeditant, ut facili opera

quod magis satisfaciat restituatur. Videtur epigramma sic ferme habuisse.

Κυδίστη ἀλόχῳ Ἀπολλ[ώ]νιος εἴσατο σῆμα
Κεστίᾳ Βικτωρίᾳ Φλωρεντίᾳ εἶδος ἀρίστῃ,
[ὀκ]τὼ ἐπὶ τριάκοντα χρό[νους] βίοτον τελεθούσῃ,
σωφροσύνης ἐρα[τ]ῆς ἀραμένῃ στέφανον
[Πιε]ρίδων Μουσῶν ἰσάρι[θμον,] ὅς ἐστιν ὁ μάρτυς,
[εὔτοκ]ον, οὓς προφέρεσκεν [ἑῆς ἐ]κ νηδύος ἁγνῆς·
οἷς χαίρουσα φίλ[η] πᾶσιν ἀληθ[ινὴ ἦν.]

Nemo non statim videbit, horum verborum, *ὅς ἐστιν ὁ μάρτυς*, hunc esse sensum: *quae liberorum corona testis est servatae fidei coniugalis*. Nec dubitabit quisquam quin ad *οὓς* ex *στέφανον εὔτοκον* intelligendum sit *παῖδας*. Quamquam quum *εὔτοκον* non nisi ex coniectura positum sit, suspicari licet *ON* in describendo lapide pro *ΩN* male lecto esse positum Tum quidem hiatus per *παίδων* esset explendus.

SEPTEM APERTA OPERTA APVD AESCHYLVM.

Diu est, quum primum promisi me Aeschylum esse editurum. Quod nomen ut nondum exsolverim, caussae fuerunt quum labores alii, quos modo ultro suscepi modo imponi mihi passus sum, tum operis ipsius magnitudo et difficultas. Sed tamen standum promissis est, quum praesertim multi flagitent, nec quisquam me visat, quin Aeschylus quando sit proditurus quaerat. Mihi quidem haec cunctatio plus nocuit, quam Aeschylo. Vereor enim, ne, quo diutius moror, eo prolixiores exspectentur commentarii, sperentque nonnulli me vel de rebus grammaticis multa dicturum, vel quaesiturum de reconditis atque abstrusis, qualia quibus in mentem veniunt, habentur doctissimi. Verum haec ego aliis relinquam: mihi ab initio hoc fuit propositum, ut ea afferrem, quibus efficeretur, ut sui similior quam adhuc est esse videretur summus poeta. Nam etsi multi ad eum emendandum operam contulerunt suam, tamen singulari fato factum video, ut illi vel in pusillis quibusdam rebus toti adhaerescerent, vel, si ad difficiliora accederent, corrumperent plura quam vitiis purgarent, eo quod debile pectus non caperet vim immensam tanti ingenii. Quorum ego in laboriosissima opera illud saepe miratus sum, quod dum se miris modis torquent, quasi caligine quadam ocu-

lis offusa, non viderunt ea, quae quomodo latere potuerint multo difficilius intelligas, quam quomodo animadverti. Iuvat ex singulis fabulis poetae unum aliquod exemplum afferre.

I.

In Prometheo postquam a nobis observatum erat, quae ab his verbis, *ὕπο δὲ κηρόπλαστος ὀτοβεῖ δόναξ* v. 576. leguntur, iis respondere, quae sequuntur a v. 595. ridiculo quodam modo conturbati sunt critici discrepantia numerorum, quae inter hos versus est, qui sunt 579—581.

τί ποτέ μ', ὦ Κρόνιε παῖ, τί ποτε,
τί ποτε ταῖσδ' ἐνέζευξας εὑρὼν
ἁμαρτοῦσαν ἐν πημοναῖσιν; ἒ ἔ·

et versus 598—600

θεόσσυτον δὲ νόσον ὠνόμασας,
ἃ μαραίνει με χρίουσα
κέντροισι φοιταλέοις. ἒ ἔ.

Scripturae nulla memorabilis diversitas est, quam quod cod. Guelf. *πημοναῖς*, et duo codd. Vindob. *κέντροις* habent. Mirum, ac potius incredibile est, quas machinas viri docti excogitaverint, ut haec in ordinem redigerent. Et tamen vel adspexisse hos versus satis est, ut intelligas sic esse scribendos:

τί ποτέ μ', ὦ Κρόνις παῖ, τί ποτε ταῖσδ'
ἐνέζευξας εὑρὼν ἁμαρτοῦσαν ἐν
πημοσύναις; ἒ ἔ.

et:

θεόσυτον δὲ νούσον ὠνόμασας, ἃ
μαραίνει με χρίουσα κέντροις * *
φοιταλέοις. ἒ ἔ.

Incertum in his est, exciderítne aliquid in antistrophicis, an pro *κέντροις* alia scripta fuerit vox, ut *κεντρώμασιν;*

certum autem, reponendum esse πημοσύναις, quo vocabulo in eadem illa fabula Aeschylus v. 1057. est usus. Sed nullus editorum vidit.

II.

In Septem ad Thebas v. 229. Eteocles haec dicit choro:

μή μοι θεοὺς καλοῦσα βουλεύου κακῶς·
πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος· ὧδ' ἔχει λόγος.

Absurdissime obedientiam uxorem dici salutis nemo non fatebitur, licet scholiastis id subtiliter ac venuste inventum esse videatur. Succurrerunt critici, γύναι corrigentes, neque codice ullo suffragante, et, si attendissent, satis inepte. Quorsum enim isto quidem tam importuno loco chorum appellet rex? Hic quoque ipsa se quasi oculis offerebat emendatio:

πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
μήτηρ, γονῆς σωτῆρος· ὧδ' ἔχει λόγος.

Sed nullus editorum vidit.

III.

Multo incredibilius est, repertam veram rationem intellectam non esse. Id accidit in Persis, ubi postquam chorus aliquot duces, quos desideraret, nominaverat, v. 1006. haec addit: nam personas, in libris male distinctas, antistrophicorum comparatione adducti emendarunt editores:

ἔταφον, ἔταφον, οὐκ ἀμφὶ σκηναῖς
τροχηλάτοισιν, ὄπισθεν δ' ἑπόμενοι.

Valckenarius, qui haec Xerxis verba esse putaret, non

reprehendendus, quod *ἔταφεν, ἔταφεν* scribendum censuit ad Hippol. 1247. Sed chorus si haec dicit, quum per se absurdum est, qui quaerat ubi sint illi, ipsum dicere sepultos esse, tum arguitur dicti perversitas iis, quae ad haec Xerxes respondet:

βεβᾶσι γὰρ τοίπερ ἀγρέται στρατοῦ.

Nimirum diu non intellecta fuerunt caetera: quae nos quum multos ante annos ab Herodoto lucem accipere animadvertissemus, qui VII. 41. ita scriberet: *ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδέων Ξέρξης· μετεκβαίνεσκε δέ, ὅκως μιν λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἁρμάμαξαν·* (ea est quam Aeschylus *σκηνὰς τροχηλάτους* dicit) *αὐτοῦ δὲ ὄπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἄριστοί τε καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες·* est id quidem nuper etiam ab aliis observatum. Ex qua observatione quid potest planius esse, quam quid sit illud, quo restituto et rectissime oratio et aptissime procedat:

ἔταφον, ἔταφον· οὐκ ἀμφὶ σκηναῖς
τροχηλάτοισιν, ὄπιθεν ἑπόμενοι·

miror, miror: non sunt circa tentorium curule, pone sequentes. Tum rex: *perierunt enim, qui duces erant exercitus.* Sed nullus editorum vidit.

IV.

In Agamemnone v. 699. haec leguntur:

μεταμανθάνουσα δ' ὕμνον
Πριάμου πόλις γεραιὰ
πολύθρηνον μέγα που στένει
κικλήσκουσα Πάριν
τὸν αἰνόλεκτρον,
παμπρόσθη πολύθρηνον αἰῶ-
ν' ἀμφὶ πολίταν
μέλεον αἷμ' ἀνατλᾶσα.

De miro illo verbo παμπρόσθη et dubitatum est usque adhuc, et fortasse posthac dubitabitur. Sed postrema quoque aperte vitiosa sunt, quae non congruant cum numeris strophicis:

κέλσαντες Σιμόεντος ἀ-
κτας ἐπ' ἀεξιφύλλους
δι' ἔριν αἱματόεσσαν.

Quid Humboldtius vertendo expressisset, mirum est non esse intellectum. Expressit ille, quod a me ei commendatum est, non autem in adnotationibus ad eius versionem adnotatum. Nam etsi quae praecedunt, hodie lenius puto corrigi posse, tamen postrema quomodo scribenda sint, quis credat quemquam potuisse fugere, praesertim quum scholiastae adnotatio, αἰῶνα πολύθρηνον καὶ μέλεον αἷμα ἀνατλᾶσα, hunc non habuisse ἀμφὶ ostendat Scripserat Aeschylus:

μεταμανθάνουσα δ' ὕμνον
Πριάμου πόλις γεραιὰ
πολύθρηνον μέγα πού στένει, κικλήσκου-
σα Πάριν τὸν αἰνόλεκτρον
πάμπροσθ', ἦ πολύθρηνον αἰ-
ῶνα, φίλον πολιτᾶν
μέλεον αἷμ' ἀνατλᾶσα.

Sed nullus editorum vidit.

V.

In Choephoris Electra quomodo Clytaemnestra Agamemnonem interfecerit, his verbis exponit v. 421.

ἔκοψε κομμὸν Ἄρειον, εἴτε Κισσίας
νόμοισι πολεμιστρίας
ἀπριγκτοι πληκτὰ πολύπλαγκτα δ' ἦν ἰδεῖν
ἐπασσυτεροτριβῆ τὰ χερὸς ὀρέγματα.

In his *ἀπριγδόπληκτα* et *πολυπλάνητα* scribendum esse, fuerunt, qui animadverterent. Et profecto vel caecus id videat. Sed iis, quae praecedunt, nesciverunt quid facerent. Porsonus, raro ille felix in Aeschylo emendando, in praefatione ad Hecubam p. 8. *vel transpone*, inquit, *Ἔκοψ' Ἄρειον κομμόν, vel lege, quod sententiam melius connectit, κομμὸν δ' ἔκοψ' Ἄρειον.* Non dixisset ista, si vel antistrophica esse, et singulis syllabis observari responsionem vidisset, vel cogitasset de sensu verborum. Quin tanta fuit levitate, quanta qui illud *Ἄρειον* vel tulerunt vel emendare conati sunt omnes, ut ne scholiastam quidem inspiceret, qui quum scribat, *Ἄρειον, Περσικόν*, patet ab Aeschylo profectum esse *Ἄριον*: de quo nomine videndi interpretes Hesychii ad v. *Ἀρείας*: ut hic quoque rudis illa transpositionis panacea in malam rem abire iubeatur. Tum vero quae tandem sunt istae Cissiae bellatrices? Nullae fuerunt umquam. Nam quod Blomfieldius ait, *πολεμιστρίας libri universi*, vel errore scripsit, vel magna quadam negligentia. A Turnebo illud ex coniectura illatum est: libri et scripti et impressi ante Turnebum, qui soli in postremis tragoediis genuini fontes sunt, universi habent *νόμοισι λεμιστρίας*. Vnde quid potest apertius esse, quam scripsisse Aeschylum:

ἔκοψε κομμὸν Ἄριον, ἔν τε Κισσίας
νόμοις ἰηλεμιστρίας
ἀπριγδόπληκτα πολυπλάνητά τ' ἦν ἰδεῖν
ἐπασσυτεροτριβῆ τὰ χερὸς ὀρέγματα.

Nam brachiorum iactatio usitata Cissiis praeficis in plangendo illud est, quo ad describendos Clytaemnestrae feroces ictus utitur. Et quo minus quis quamvis in re per se plana dubitet, Hesychius, haud dubie, ex hoc ipso loco: *ἰηλεμιστρίας, θρηνητρίας.* Sed nullus editorum vidit.

VI.

Levis est, sed eo ad eluendum facilior macula, quae in his est Eumenidum versibus, 461. seqq. ubi Orestes sic de caede patris loquitur:

οὗτος ἔφθιτ' οὐ καλῶς, μολὼν
ἐς οἶκον, ἀλλά νιν κελαινόφρων ἐμὴ
μήτηρ κατέκτα ποικίλοις ἀγρεύμασιν
κρύψασα, λουτρῶν ἐξεμαρτύρει φόνον.

Orationem non cohaerentem ut sarciret, *λουτρὼν* coniecit H. Stephanus, fassus tamen *λουτρῶν* etiam scholiastam legisse. Aptius Scaliger *λουτρῶν δ' ἐξεμαρτύρει* corrigebat. Id quidam amplexi sunt: alii ad Stephani partes redierunt, non cogitantes ne sic quidem copulari abrupta, neque animadvertentes et ineptam esse quam inferrent sententiam, et repugnare illis, quae dicta sunt in Choephoris v. 980. seqq. ubi velamen illud, quo implicatum occiderat Agamemnonem Clytaemnestra, populo ostenditur. Haec tam sunt plana, tamque clara luce quasi feriunt oculos, ut vix credibile sit, non exstitisse qui scriberet:

ἀλλά νιν κελαινόφρων ἐμὴ
μήτηρ κατέκτα ποικίλοις ἀγρεύμασιν
κρύψασ', ἃ λουτρῶν ἐξεμαρτύρει φόνον.

Sed nullus editorum vidit.

VII.

In Supplicibus v. 354. chorus regem Pelasgum his verbis orat ut sibi subveniat:

ἴδε με τὰν ἱκέτιν φυγάδα περίδρομον
λευκόστικτον ὡς δάμαλιν ἄμ πέτραις
ἠλιβάτοις, ἵν' ἀλκᾷ πίσυνος μέμυ-
κε φράζουσα βοτῆρι μόχθους.

Y *

In his *λευκόστικτον* e Stephani editione manavit, secure in ea scriptura acquiescentibus plerisque doctorum: quorum eos, qui post accuratius cognitam rem metricam Aeschylum attigerunt vel ex numeris suspicionem vitii concipere oportebat, quum qui huic respondet versus 367. his verbis incipiat, *ποτιτρόπαιον αἰδόμενος:* omnes autem, si quidem Aeschylum cognitum haberent, vocabulo commoveri decebat perquam inepto. Quid enim? num albis distinctae maculis vaccae magis quam quae alio colore sunt a pascuis ad invia devagantur? Non potuerat profecto inutilius poeta atque inertius ponere epitheton. Vnus tantum criticorum, temerarius ille quidem supra modum, sed sagax tamen et non hebetis vir iudicii, Georgius Burgesius, rectam est veri inveniendi viam ingressus, quamquam ipsam assequi veritatem nequivit. Is *λύκῳ δερκτὸν* scripsit. At cui tandem et librorum ante Stephanum omnium scripturam *λευκόδικτον* intuenti et scholiastae legenti adnotationem, *τῷ ἑαυτῆς βοτῆρι σημαίνουσα τοὺς διωγμούς*, obscurum esse potest, scripsisse Aeschylum:

ἴδε με τὰν ἱκέτιν φυγάδα περίδρομον,
λυκοδίωκτον ὡς δάμαλιν ἆμ πέτραις
ἠλιβάτοις, ἵν' ἀλκᾷ πίσυνος μέμυ-
*κε * * * * * φράζουσα βοτῆρι μόχθους.*

Sed nullus editorum vidit.

INCREDIBILIVM

LIBER PRIMVS. *)

Incredibilium quae in aetate hominum accidunt nullus 3 uberior fons est, optimi Magistri, quam cupiditatis vis tanta, ut hominem imperio in se exuat. Id me suo exemplo ostendere, quamvis invitum, tandem coegit is vir, qui quo erga me animo sit nec vobis neque aliis ignotum est, G. H. Schaeferus, quum in Plutarchi Vitarum vol. VI. p. 506. haec scripsit: *Quae de iniuriis ab Hermanno per hos duodetriginta annos mihi petulantissime illatis scripsi non male, ut credo, meriturus de iuvenibus, quos nisi monitor surgat gravis et severus isque grandis natu, tale exemplum facile agat transversos, adeo moverunt bilem hominis ira debacchantis, ut eius in me virus evomeret praef. ad Aristophan. Nub. p. XVII. ubi recensum eorum, quae Fr. A. Wolfio illiusque sequaci Reisigio communia fuisse opinatur, his verbis finivit:* „— quin, ut nihil deesset, eadem etiam post obitum sors (*Wolfio et Reisigio*), quando quos vivos aggredi celeris vindictae metu non est ausus, eorum in manes fortis exstitit G. H. Schae-

*) Scriptus est creationi Doctorum Philosophiae a. 1830.

ferus, immemor monentis, vir *ζηταρετησιάδης*, vel maledicentissimi poetae,

> *οὐ γὰρ ἐσθλά, κατθανοῦσι κερτομεῖν ἐπ' ἀνδράσιν.*

Sed Schaeferi odiis, donec eorum qui nobiscum vixerunt quisquam superstes erit, non deerunt iusti iudices. Qui post vivent, provisum est, ut quae sunt caussae tantae invidiae, non quae praetexuntur, eas penitus sint atque ordine cogrituri. Neque enim irati sumus irato, aut laedere volumus laedendi nullas et ne indignissimas quidem artes adspernantem, sed ignoscimus potius et quantum fieri poterit excusabimus infelicem errorem mentis, quo vir, nisi impotens animi esset, optimus amicos pro hosti-
4 bus habens, nec quae facta pro quibus factis reddat videns, ipse sibi famaeque suae factus est hostis." *Attente haec ubi legerint qui multo me usu norunt, dicant satisne ad vivum ab hoc artifice expressa sit imago Schaeferi: ceteri, si quorum referat me nosse, illis auscultent. De iis qui post vivent, alios terreat incorruptum neque ullis fraudibus expugnabile iudicium posteritatis, me non terret. Reiskii manes, quibus Halensis iste homo illuserat, ego ultus sum: meos erunt qui a contumeliis vecordium calumniatorum tutentur.*

Haec scribere Schaeferum potuisse quum alii multi mirabuntur, tum ego miratus sum maxime, qui huic viro et quo tempore amicus esse videbatur et postquam inimicissimum esse cognoveram, quacumque in re possem non modo rogatus, sed etiam ultro ea dederim amicitiae documenta, tantoque studio pro eo laboraverim, ut ipse et ante hos tredecim annos (et tamen a duodetriginta me iniuriosum esse ait) amplexans, exosculans, summumque amicum suum vocans gratias mihi non sine lacrimis ageret, et duobus fere abhinc annis, quum eum nihil succensens domi suae convenissem periculi cuiusdam avertendi caussa, factoque cognovisset, quod non putaverat, non destitisse me ei bene velle, familiaribus quibusdam suis

se non amplius adversus me scripturum esse affirmaret. Quo confessus est iniustitiam, qua et fuisset usque ad eum diem reprehendendo, et futurus esset non reprehendendo posthac: nam neque, si non mererer, stringere in me tela sua debebat, quia odisset; neque, si mererer, non stringere, quia bene ei vellem. Dixi iis, qui illud mihi narrabant, non cessaturum maledicere: non posse enim. Et profecto factus est etiam acerbior. Olim enim eorum quae a me scripta erant alia non improbabat, alia probabat, alia etiam laudabat: in iis vero, quae scripsit ad Demosthenem et Plutarchum, probat nihil, reprehendit omnia, tribuit quae non potest reprehendere sibi vel aliis, vituperat universam rationem studiorum, monet iuvenes litteris operam dantes ne audiant me, cuius in ludo nihil nisi vana, inepta, prava discantur, quodque omnium maxime mirum est, his rebus se boni viri officio fungi putat. Mea quidem sententia rectius et saltem honestius fecisset, si perrexisset lectiones Academicas habere, litterasque et humanitatem docens hunc ludum meum condita melioris 5
exempli schola obscurasset atque oblivione obduxisset, quum praesertim etiam doctrinam metricam, ut fertur, hydram istam Lernaeam, quae ab Herculibus et Heracliscis occisa nondum periit, decreverit exstinguere. Sed non satis: aggressus est etiam animum, obtrectatorem me calumniatoremque vocans, denique nihil non mali exprobrans.

Petulans, protervo, iracundo animo, indomito, incogitato,
Sine modo et modestia sum, sine bono iure atque honore,
Incredibilis, imposque animi, inamabilis, illepidus vivo,
Malevolente ingenio natus.

Sed etiamsi et haec et quae reliqua de se ille Planti Mnesilochus praedicat, in me expetere crederet, tamen consultius erat, opinor, aliquid saltem mihi et veri et boni relinquere, ne se ipse iudicii haud sane incorrupti suspe-

ctum redderet. Nam nimis profecto incredibile omnibus videri oportet, quemquam hominem totum ex perversitate et malitia esse compositum. Et quomodo de me id credent illi quos abstrahere a me adnititur auditores mei, quorum nullus umquam me in scholis, quod solet malevolis opportunissimum ἀκονιτὶ vincendi theatrum esse, quidquam in eum vel acerbe vel inique vel irreverenter dicentem audivit? Etenim ego ad ista quid facerem? Quod feci: nihil. Nam defenderemne vel dicta vel facta mea? At sic existimo: veri si quid dixerim, (puto autem tantum saltem dixisse, quantum ab ipso adoptatum video) id non minus mansurum, quam periturum, si quid ipse non veri dixerit; animo autem quam quis vel bono vel magno sit, penes alios decere iudicium esse, quia suum animum laudanti non plus fidei est quam virgini iactanti virginitatem suam. An vero quod de industria me vituperari viderem, quodque conviciis et in scriptis et in familiaribus colloquiis peti, par pari referrem? Absit, ut reprehensionem refutari vicissim reprehendendo credam; proscindique conviciis non honestius ducam quam contra ingerere. An forte ulciscendi caussa, ut quidam solent, amicos, discipulos meos, eosve qui ipsi laesi essent instigarem, ut ad persequendum perdendumque convolarent virum mihi infestum? At nec vindictae cupi-
6 dus sum, neque pro me alios telis adversarii exponere volo, neque omnino propter unius viri iniustam iram conflari bellum Troianum operae pretium aestimo. An vero, quoniam hoc quoque quidam faciunt, contumeliose dictis opponerem quae alii in laudem meam dixissent, quoque magis laudassent, tanto eos mihi potentiores deos tutelares fore existimarem? At nec laudis tam avidus, quam illi, neque vituperationis tam metuens sum, qui sciam quam facili opera utrumvis pariatur, nec tamen videam utrovis ullum hominem vel meliorem quam est vel deteriorem factum, multoque optabilius esse intelligam contumelias quam laudem non meruisse Reliquum erat, ut in ius vocarem. At et inhumanum ducebam, facere ut poenam lueret, cui ipse, quod animi non compos esset,

ignoscerem, nec periclitari videbatur existimatio mea, praesertim ab eo, qui eam capulo feriret, sua manu aciem prehendens gladii. Quid enim, si quis ex utriusque nostrum scriptis eo, quo deinceps ordine edita sunt, illa omnia colligeret atque componeret, in quibus alter alterius mentionem vel nominatim vel, ut ille plerumque, suppresso nomine fecimus? Numquamne cogitavit Schaeferus, quid et aequales nunc dicant, et olim dicturi sint posteri, quorum incorruptum iudicium sibi non metuendum putat, si his tam claris, tam non dubiis vocibus utrumque nostrum de se ipsum quo animo quibusque moribus sit testantes videant? Ad haec, quae in conspectu sunt hominum litteratorum, accedunt illa, quae domi fiunt. Scit ipse quo studio fuerit, quum Reisigii irritabile cor Oedipo Coloneo a me edito interitum spirabat, de qua re alibi lepida narrabuntur. Non infitiatur, nec potest infitiari, se in sermonibus cum iis, qui eum visum veniunt, vehementissime et contumeliosissime de me conqueri et quid patraturus sit minitari. Ego quidem, qui iniuriam ab eo sibi factam ulturi erant, oravi ne id facerent, asseveravique, si sciret quam iniustus esset, ipsum magis quam illos doliturum: pariterque defendi eum atque excusavi apud illos, qui non pauci fuere, quos indignatos eius maledicentia videbam, dixique aegrotare eodem morbo, quo laboraverit I. H. Vossius, vir voluntate iustus, factis saepe iniustus. Neque enim mirum esse, virum multas fortunae iniquitates expertum, consciumque sibi magnae multoque labore partae doctrinae, eamque a quibusdam non tanti, quanti aequum sit, fieri, atque adeo alios, quos se multo inferiores esse iudicet, prae- 7
ferri sibi credentem, paullatim, praesertim si se a consuetudine hominum segreget, adeo suspicacem fieri, ut nihil non in pessimam partem accipiat, quaeque ipse animo exacerbato sibi finxerit pro veris habens, omnia sibi atra cernere videatur. Haec quidem quum feci, non puto me ei iniurias intulisse.

Succensuit mihi primum, ut quidem ait et usque repetit, novissime in Plutarchi Vol. V. p. 90. atque adeo

in Indice v. κἄν, propter unum verbum, sine malo animo positum in praefatione ad librum Vigerii, de qua culpa exposui in dissertione quam scripsi de transpositione verborum. Inde alias atque alias invenire sibi visus est caussas, quibus odium semel animo conceptum aleret. Cuius odii vim omnem impetusque quantumvis indecoros, quamdiu ipse solus petebar, tacens aequo animo sustinui: ubi autem propter me etiam discipulos meos et vehementissime et iniustissime est adortus, postquam ipse ei dixi id me non esse passurum, bis terve de illa iniquitate conquestus sum; postremumque, quum etiam mortuo insultasset, id feci illis quae supra allata sunt verbis in praefatione Nubium. Ea ego non ira debacchans, ut ipsi visum est, scripsi, sed tam considerate et cogitate, quam decebat qui nullum verbum ponere constituissem, quod non aliquando ostensurus essem dictum esse verissime. Dolebam potius, quod eum virum, quem veri rectique observantissimum esse credidissem, eo usque cupiditati suae indulgere animadverterem, ut nihil earum rerum ipse ab se arceret, quarum si in aliis vel aliquid deprehenderet, exagitaturus esset acerbissime. Sed illa opinabar satis mature cognosci, si utroque nostrum mortuo cognoscerentur. Nunc vero, quoniam ipse urget, non veritus ea dicere, quae in civitate bene ordinata nec dici, nisi demonstrata, nec dicta ferri fas est, iam eum publice rogatum volo, ut quae sint illae quas sibi a me illatas esse ait iniuriae, palam ostendat, quo ėt mihi et aliis, quid sibi istis criminationibus velit innotescat, claraque in luce videamus, quod corpus quasque figuras habeant spectra illa, quorum in tam longo tempore quasi per nebulam nihil quidquam nisi obscuras quasdam atque incertas umbras conspeximus. Oro autem etiam atque etiam, ut posita ali-
8 quantisper ira missisque querimoniis, calumniis, opprobriis, contumeliis, conviciis, ex quibus nihil nisi quo ipse sit animo, non ego quid deliquerim elucescere potest, tandem aliquando, si se virum bonum haberi vult, facta, eaque vera, non sua in mente nata, com-

monstret, caveatque ne facinora afferat talia, quale illud est, quod in indice Plutarchi v. *κἂν* enucleavit, cogitetque, risuros esse (risu autem ecquid inoptabilius gravem se et severum monitorem surgere professo?) qui videant, quia ego aliquando scripserim *qua quidem de re non praeripiam quae Erfurdtius meus admonebit,* (ea res autem constructio est particulae trium litterarum *κἂν*) propterea ipsum vicesimo anno post ad Plutarchum vol. V. p. 241. in haec verba erumpere: *V. mea in Append. ad Bastii Epistol. Critic. p. 26. s. et in Epimetro II. ad Aristophan. Plut. p. XXXVIII. s. Ad quae carpenda cum plures olim certatim convolassent iussi a magistro, ne quid ego privi propriique docuisse viderer, postmodo non sine risu magistrum intellexi, aut securum aut oblitum istius alumnorum mihi insultantium certationis, illi meae disputationi tantum habuisse honoris, ut eius auctoritate uteretur in Vigerianis p. 822. falso dicens recentissimos quos debebat dicere scriptores citerioris Graecitatis. Nisi forte Plutarchus aequalesque adeoque vetustiores in recentissimis numerandi sunt.* Ac vereor ne magis etiam rideant, si inspexerint libros in indice Plutarchi citatos, viderintque quae sit illa insultantium certatio: cuius me quidem recte oblitum dicit, quippe tam pusillae, ut oblivisci facilius quam meminisse potuerim. Tales igitur argumentationes velim ut sua ipsius caussa non minus devitet, quam commemorationes eorum, quae numquam facta sunt, ipse autem, quia odio flagrans fieri potuisse cogitabat, credidit facta esse. Cuius generis nunc quidem duo mirabilia exempla promam.

In Apparatus ad Demosthenem vol. I. p. 264. de Reisigio sic scripsit: *Ipse Kusterus, qui mihi aliisque immerentibus satis νεανικῶς insultavit ad Xenoph. Oecon. p. 45. nunc, opinor, non diffitebitur, cum illa scriberem, ratione me et consilio usum esse. Viro doctissimo, quem insecutis temporibus existimationis meae studiosissimum expertus sum, νεανίευμα illud hoc lubentius condono, quo certius scio, tela in me*

9 *coniecta non ipsum procudisse.* Scilicet me procudisse innuit. Omitto nunc quidem, quae multa dicenda habeo de his, quae vel laudat in Reisigio vel condonat: illud unum monstrabo, unde tam certo sciat, quod se scire dicit. Quamquam, etiam si tacerem, nemo id credet eorum, qui Reisigium cognitum habuerunt. Non enim ille sibi a quoquam passus esset tela procudi, quibus fabricandis ipse ita sufficeret, ut aliunde acceptis uti turpe sibi duxisset. Sed unde scit illud Schaeferus? Nempe ipse invenit. Nam res ita se habuit. Reisigius, qui tum in Vniversitate nostra litterarum studiosus erat, cum commilitone quodam suo, nunc clarissimo viro, quod pecunia indigerent, librum aliquem edere constituit. Convenere de Xenophontis Oeconomico, partitique inter se sunt operam. Iuvenilis lascivia, ab insolentiore genere scribendi commendationem libro accessuram rata, suasit et laudare quosdam effuse, et vehementer alios vituperare. Itaque me illi, magistrum suum, praeconiis extollere, tanto acrius carpere alios. Absoluto opere praefationem scripsit Reisigius, sumpto nomine Guilelmi Kusteri, in qua se olim militem fuisse scripsit, illum autem amicum suum (tanta fuit petulantia) in servum suum convertit. Librum, simulatque in lucem prodierat, usurpavit Bornemannus, nunc scholae Afranae professor, qui iam tum in Xenophonte, de quo postea praeclare meritus est, operam posuisset suam. Is me quum forte visum venisset, mira narrabat de Oeconomico, quem miles quidam una cum servo suo edidisset. Quaerenti mihi, quae esset militis istius vel doctrina vel indoles, hominem esse respondit non indoctum neque expertem ingenii, sed admodum ferocem. Ego commotus tanto miraculo, eo ipso die e bibliopolio, praeteriens forte, petii librum. Perlectis aliquot paginis agnovi Reisigium. Is quum forte paucis diebus post ad me venisset, quae tandem te, inquam, intemperiae agitarunt, ut Xenophontis Oeconomicum cum istiusmodi adnotationibus ederes? Haesit confusus, statimque confessus est. Ibi ego eum graviter propter illam et in laudando et in vituperando immo-

destiam et temeritatem admonui, tantoque impletus est metu, maxime quod in Beckium intemperanter invectus esset, ut se Gottingam conferre consultius duceret. Sed Beckius, ut erat aequum, risit feroculos impetus adolescentis: Schaeferus, sauciari se non dedignatus, aequum iudicavit, certo scire, a me procusa esse tela, quae me inscio et facta et in ipsum coniecta sunt; ubi autem facta coniectaque comperi, severam fabro suo a me castigationem peperere.

Alterum ficti criminis exemplum magis accommodatam vitis vestris, optimi Magistri, dicendi materiam praebebit, quia aliquid saltem habet, quod homines litterati non sine ullo ad studia sua fructu legant. In adnotationibus ad Plutarchum vol. V. p. 205. haec scripsit: *Meletemata illa tenent quae pervellem aut omissa aut aliter scripta. Interim profuerunt haud paucis tironum: ut scripsisse me non poeniteat. Sed hunc quoque libellum et olim, cum primum prodiisset in lucem (Thierschium testor bene gnarum illius tempestatis), et nuper adroserunt dentes maligni obtrectatorum.* Non fecit bene, quod Thierschium est testatus. Nam neque hic vir, qui ei responsor in publica defensione Meletematum erat, falsum testabitur, (animo enim esse liberrimo, neque aut metu aut gratia capi, quis nescit?) neque alius auditorum ullus, qui magno numero circumsteterunt: in quibus fuit vir eximiam postea claritatem adeptus, quem miratum scio, qui ista scribere potuerit Schaeferus: sed nominare nolo, ne, illaesus adhuc, poenas det. Narrabo rem, sicut acta est. Obsequutus erat Schaeferus meis aliorumque adhortationibus, ut se abiecto quae typothetae peccassent corrigendi tristi negotio ad docendas in Vniversitate nostra antiquas litteras conferret, paraturusque sibi id ius erat Meletematis ad disputandum publice propositis. Me ille, amicus eo tempore, rogaverat, ut contradictoris partes susciperem. Libenter promisi, rogavique, quoniam sciebam et magnum librum et plenissimum scriptorum citationibus scribi, ut singula folia, simulatque prelum reliquissent, mitteret, quo mihi

ne tempus ad inspiciendos scriptores illos deficeret. Vbi
me invitatum venit instante solemnitate, exemplumque in-
tegrum libri obtulit, quaesivit haberemne de quo ali-
quamdiu colloqueremur: nam paucorum se verborum
esse, et, si se errasse intelligeret, sine tergiversatione
concessurum: non putare autem multa me invenisse de
quibus dissentirem. Respondi, adnotasse me locos qua-
11 draginta et tres. Satis vero, inquit. Eorum locorum,
quum ad disputationem ventum est, aliquos viginti com-
memoravi: concessitque de omnibus, vera me dicere.
Attigissem etiam reliquos, nisi assedisset Tittmannus, vir
S. R. collega meus, amicusque utriusque nostrum, quem
si diutius a colloquendo arcere voluissem, inverecundus
in ipsum, immodestus in Schaeferum, iniquus in audito-
res fuissem. Disputaveramus autem ita et ego et Schae-
ferus et socius eius Thierschius, ut par est inter amicos,
eosque non alia quam veri inveniendi cupiditate ductos.
Testem huius rei ipsum habeo Schaeferum. Nam peracta
solemnitate eum diem totum usque ad vesperam apud eum
suaviter transegi: quod quis credat factum esse, si ali-
quid inter nos simultatis intercessisset? Nam neque ille
dissimulare potuisset aegritudinem, neque ego tam fuis-
sem impudens, ut, quem laesissem, laesumve se putare
vidissem, ei praesentia mea molestiam crearem. Non
ergo in modo, opinor, quo disputatum est, erat quo
arrosisse Meletemata viderer. Qua ergo in alia re? Non
certe in eo, quod officio functus sum contradicentis: nam
id rogatus feci, atque adeo, si detrectassem, iure vel
inofficiosus vel inimicus essem visus. An vero, quod non,
ut nonnulli solent, ludicra et quae ipse inania putarem at-
tuli? At indignum utroque nostrum erat, si cum docto
claroque viro sic agerem, ut cum adolescente, cuius quis
vult ingenium captiosis interrogationibus speciosisve syl-
logismis explorare. Relinquitur nihil, nisi ut res ipsae,
quae a me sunt in medium allatae, eum offenderint. Et,
nisi fallor, ita est: tempestas illa, quam dicit, aliquanto
post ipsius in pectore orta est, quum dolere coepit, quod
non potuisset non concedere vera esse quae dixissem. Nam

quibus iniuria contradicas reprehendasve, facile obliviscuntur; irascuntur graviter, si iure. Accidit opportuno casu, ut ex illo exemplo Meletematum, quod in disputationem attuleram, reposito in scriniis, quoniam alio cui Dionysii liber adiunctus est utor, non exciderent schedulae, in quibus breviter ea adnotaveram, de quibus dicerem illo die. Ita factum est, ut nunc quoque afferre, quae tum partim dixi partim dicere volui, possim. Sed quum dimidiam fere partem eorum, quae consignaveram, tum protulerim, de quibusdam, non de omnibus nunc commemini venerintne in disceptationem an non. Quocirca nunc omnia enumerare volo, ut, qui haec legant, 12
ipsi iudicare possint, num in rebus, quas vel attulerim vel voluerim afferre, quidquam sit, quo arrosisse Meletemata videar, nisi si arrodere est dicere quibus in rebus dissentias, et quidem rogatus atque ad id ipsum invitatus.

Diviseram omnem disputationem in tria capita, alia contendens non recte, alia non accurate, alia praeter necessitatem dicta vel correcta esse. Sed quoniam non omnium est mentio facta, nec singula quae ex quoque genere attulerim memini, nunc omnia promiscue, paginarum ordinem sequens, exponam. In quibus quo leviora sunt multa, eo minorem ego quidem criminandi materiam fuisse crediderim.

I. P. 1. Initium feci defendenda scriptura *Ἀλικαρνασσὸς* et similium, quam antiquiorem altera putarem, afferens ea, quae memoravit Erfurdtius in minore ed. Sophoclis ad Antigonae v. 1130.

II. P. 2. Dionysius in principio Artis rhetoricae sic scribit: *πανήγυρις εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν εἰς ἀνάπαυλαν τῶν περὶ τὸν βίον μειζόνων παραδεδομένη, ὥς που ὁ Πλάτων φησίν.* Vbi quum Schaeferus corruptum *μειζόνων* suspicatus esset mutandum esse in *μελεδώνων*, rectissime Sylburgium iudicasse existimabam, qui ipsius Platonis verbum *πόνων* reponi voluisset, videbaturque mihi illud *μειζ* ex perperam lecta praecedentis verbi *βίον* scriptura esse ortum.

III. P. 3. In his verbis Dionysii p. 226, 7. *ἀνδρὶ δὴ περὶ λόγους ἐσπουδακότι καὶ σύμπαντα τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀνατεθεικότι τούτοις πρέποι ἂν οἶμαι τοῖς τοιούτοις λόγοις κοσμεῖν τὴν πανήγυριν, τέχνῃ μετιόντι τὸν λόγον, ὡς μὴ κατὰ τοὺς πολλοὺς εἴη αὐτῷ γινόμενος,* afferens ex codice *γενόμενος*, „*perparum*," inquit, „*interest.*" Mihi praestare codicis scriptura videbatur, quia, nisi *εἴη γενόμενος* scripsisset Dionysius, scripturus fuisset *γένηται*. Hodie si mihi sententia de hoc loco dicenda esset, tum illud argumentum impugnarem, quo *δὴ* defensum est, quae particula hic non potest ferri, tum *λόγοις*, quod post *τοῖς τοιούτοις* legitur, ut ineptum, manifestoque ex interpretis adnotatione natum, tolli debere contenderem.

13 IV. P. 11. Luciani verba sunt in Charidemo c. 25. *ἀλλὰ τί ταῦτα λέγω, ὧν τὸ κάλλος τέλος ἐστίν; ὧν γὰρ εἰς χρείαν ἥκομεν ἀναγκαίως, οὐκ ἐλλείπομεν οὐδὲν σπουδῆς εἰς ὅσον ἔξεστι κάλλιστα κατασκευάζειν· τῷ τε γὰρ Μενέλεῳ οὐ τοσοῦτον ἐμέλησε τῆς χρείας τῶν οἴκων, ἢ ὅσον τοὺς εἰςερχομένους ἐκπλήττειν.* In his Schaeferus deleto *ἢ* scribi iubet *ὅσον τοῦ τοὺς εἰςερχομένους ἐκπλήττειν*. Nimirum ea tantum verba quae de Menelao sunt consideraverat, quae quis neget sic ut corrigit apte enunciatam sententiam praebere? Verum si praecedentia quoque respiciuntur, (ideo ea apposui) aliquid inconcinnitatis apparet. Nam si ea, quae ad usum necessaria sunt, ut pulcra sint curamus, manet usui suum ius, ut necessario. Ex quo consequitur, etiam qui unice gaudeat splendida domo, non dicendum esse usum non tanti quanti splendorem, sed non pluris facere. Haec igitur inconcinnitas, si corrigenda essent verba, saltem quomodo interpretando removeri posset, videtur ostendendum fuisse.

V. P. 12. ima: „*Sic infra p.* 254. *v.* 4. *καὶ abundat ante παρὰ σεαυτῷ: p.* 235. *v.* 4. *ante πατήρ: p.* 240. *v.* 13. *ante ὑπὸ θεῶν.*" At nihil usquam abundare, iure, ut arbitror, contendi. Nam aut potestatem

aliquam habet vox, aut non habet. Si habet, non abundat: si non habet, vox est quae non est vox. **P. 254.** sic scribit Dionysius: *ἀλλ' οὖν ἔστω σοι ὥςπερ τι δῶρον παρ' ἐμοῦ εἰς συντέλειάν τε καὶ κόσμον τῶν γάμων τὸ μηδὲ τῶν περὶ τούτων εἰωθότων λέγεσθαι μηδ' αὐτῶν ἀπείρως ἔχειν, εἴτ' οὖν αὐτὸς καὶ παρὰ σεαυτῷ φυλάττειν βούλοιο, εἴτε καὶ ἑτέρῳ τινὶ τοῦτον οἷον ἔρανόν τινα εἰς χάριν συνειςφέρειν.* Ipse servat, qui non servandum dat aliis; apud se servat, qui servat intra domus suae parietes: quae quum sint duo et diversa, abest copula, ubi coniuncta cogitantur; adiicitur, ubi discreta. Non ergo abundat. **P. 235.** haec leguntur in loco vitioso, cuius ultima sic videntur scripta fuisse: *καὶ ὅτι εὑρόντες καὶ δείξαντες τοὺς γάμους τοῖς ἀνθρώποις, Ζεύς τε καὶ Ἥρα, πρῶτοι ζευγνύντες τε καὶ συνδυάζοντες· οὕτω τοι ὁ μὲν καὶ πατὴρ καλεῖται πάντων, ἡ δε ζυγία.* Patet comparationem in his esse. Atqui comparationis est, quale alterum sit, tale dici etiam alterum esse. Quare in comparando frequens est usus illius voculae. Hic quidem quemadmodum coniugii repertores fuerint illi dii, ita etiam congrua 14
ei rei nomina dicuntur habere. **P. 240.** de laudatione connubio se consociantium scriptum est: *καὶ εἰ μὲν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, ὅτι ἐκ πολλοῦ προςῳκειωμένοι ὑπὸ τοῦ τόπου· εἰ δ' ἐκ διαφόρων, ὅτι καὶ ὑπὸ θεῶν συνήχθησαν εἰς τὴν κοινωνίαν.* Ne hic quidem abundat *καί*, etsi omitti potuit: nam omisso, connubium soli tribuitur voluntati deorum; addito, non casu, sed ab ipsis adeo diis consociati dicuntur.

VI. P. 13. Dionysius p. **233, 11.** *μὴ γὰρ δὴ ταῖς ψυχαῖς τε καὶ διαθέσεσι καὶ ἐννοίαις ταῖς ἐπ' αὐταῖς χωρισθείημέν ποτε.* „*Proxime sequentia, ἐννοίαις ταῖς ἐπ' αὐταῖς, velim mihi aliquis explicet. Quod cum iure desperes fieri posse, coniectandi venia data est. Sume, ταῖς natum esse ex litteris praegressis ιαις, neque improbabis, opinor, si quis pro ἐπ' αὐταῖς legat ἐναντίαις.*“ Dissentiebam de emendatione horum verborum, quae neque corrupta ne-

que obscura sunt. Nam qui locis dissociantur, dissociari quum animis et studiis possunt, tum si alter de alterius animo atque propensione in se dubitare incipit.

VII. P. 14. „*P.* 259. *ὄνομα γε μὴν ἀμφοῖν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, ἐπιτάφιος οὕτως ὀνομαζόμενος. ubi ante ἐπιτάφιος, opinor, ὁ excidit.*“ Et paullo post: „*P.* 247. *s. legitur ἐπιθαλάμιος οὕτως ἐπιγεγραμμέναις ταῖς ᾠδαῖς. Cod. noster ἐπιγραφόμενος. Scribendum igitur ὁ ἐπιθαλάμιος οὕτως ἐπιγραφόμενος ταῖς ᾠδαῖς.*“ Dionysii haec verba sunt: *ἦν μὲν οὖν καὶ παρὰ Σαπφοῖ τῆς ἰδέας ταύτης παραδείγματα, ἐπιθαλάμιος οὕτως ἐπιγεγραμμέναις ταῖς ᾠδαῖς.* Mirabar, adiici articulos, qui si legerentur in libris, delendi essent, quia prorsus legibus linguae repugnant.

VIII. P. 8. „*Pro γε τὸ ἀνθρώπειον* suspicor *legendum γένος τὸ ἀνθρώπειον.*“ Adnotatum reperio in schedis meis, aut *τὸ ἀνθρώπινον γένος*, aut *τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον* scribendum videri. Eo ipse in societatem erroris veni. Nam Dionysius p. **236**, **7.** postquam comparavit connubium hominum cum vaga Venere brutorum animalium, dixitque vitae ex eo cultum atque humanitatem esse exortum, sic pergit: *καὶ ὅτι θνητὸν ὂν γε τὸ ἀνθρώπειον, ἐκ τῆς μίξεως καὶ κοινωνίας τοῦ γάμου ἀθάνατον γέγονεν ἐκ τῆς διαδοχῆς τῶν ἐπιγινομένων, ὥςπερ φῶς ἀναπτόμενον καὶ διαμένον καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις τῇ γεννήσει τοῦ ἀνθρώπου καὶ μήποτε ἀποσβεννύμενον.* Qui si *γένος* scripsisset, dupliciter absurda diceret. Nam etiam bestiarum genus per corporum commixtionem in omnia secula propagatur: quae autem porro addita sunt, apertum est non de genere, sed de humanitate praedicari, quae tamquam lumen inexstinctum postgenitis tradatur. Hoc enim homines a bestiis differunt, quod humanitas non vita cuiusque circumscripta est cum eaque interit, sed transit ad posteros acceptaque ab illis alitur atque augescit. Ex quo patet delendum potius illud *γε*, quam in *γένος* mutandum esse.

IX. Dionysius p. **237**, **11**. *καὶ πρὸς λύπας τε καὶ δυςχερῆ τὰ ἐν τῷ βίῳ γάμος χρησιμώτατος*. P. **20**. „*τὰ δ. V. Melius abest articulus.*“ Ego necessarium esse existimabam, quia non infinite aliqua incommoda significarentur: itaque vel addendum codicis auctoritate esse, vel, si prior ille articulus, qui ad *λύπας* oppositus est, etiam ad *δυςχερῆ* referretur, non recte dici melius abesse articulum.

X. P. **23**. „*Post ἀνανεάζεσθαι αὐτὸν Sylburgius ποιεῖ desiderat: nec valde repugnem, si quis hoc verbum excidisse contendat. Leniorem tamen, opinor, admoveris medicinam pro αὐτὸν scribens αἴτιον.*“ Dionysii verba sunt p. **238**. s. *εἶτα διατυπωτέον λόγῳ οἷον προαναφωνοῦντα ὁποῖος ἂν ὁ βίος ὁ μετὰ τῶν παίδων γένοιτο, ὅτι τερπνότατος χορὸς παίδων, εἰ γένοιτο, ὁρῶντι, καὶ ὅτι τρόπον τινὰ ἐξ ἀρχῆς ἀνανεάζεσθαι αὐτὸν καὶ ἀνηβάσκειν σὺν τοῖς αὐτοῦ παισίν*. Opponebam, neque supervacaneum esse *αὐτόν*, neque verba correctionis indigere, quia *ὅτι* in oratione obliqua recte cum infinitivo consociaretur.

XI. P. **23**. „*Sophocles Trachin. v.* **1235**. *sq.*

ἥ μοι μητρὶ μὲν θανεῖν μόνη
μεταίτιος, σοί τ' αὖθις, ὡς ἔχεις, ἔχειν.

ubi, nisi fallor, scribendum: σοὶ δ' αὖθις. Vulgatum enim si cum Hoogeveeno Doctr. Part. Gr. T. **1**. *p.* **654**. *defendas loco Euripideo Orest. v.* **1317**. (**1310**. *ed. Pors.*) *scito a Porsono δ' pro τ' ob μὲν praecedens scriptum esse.*“ Puto me miratum esse, quod Porsoni de uno loco sententiam aliquid valere vellet adversus id, quod millenis posset exemplis confirmari. 16
Apud Sophoclem quidem eo minus opus esse *δὲ* scribi, quod huius voculae potestas quodammodo in adiecto *αὖθις* inesset.

XII. P. **24**. „*ὅταν μὴ ἄψυχον καὶ ταύτην ὁρᾷ. V. Meliore ordine verborum.*“ Dionysius p. **239**, **8**.

εἰ δ' εἰκόνα τις ὁρῶν ἑαυτοῦ ἄψυχον ἥδεται, ὅταν καὶ μὴ ἄψυχον ταύτην ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον, μηδὲ μίαν, ἀλλὰ πολλάς, ἂν οὕτω τύχῃ, πόσῳ μᾶλλον ἥδεσθαι δεῖ; Quem meliorem diceret ordinem verborum, nihilo contendebam meliorem, ac potius deteriorem esse. Nam in vulgato inutile esse *καί*, quia nihil aliud significaret quam quod mox iteratur his verbis, *ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον;* ante *ταύτην* autem collocatum etiam falsum, quia nihil esset quod opponeretur. Itaque corruptam esse iudicabam orationem eo, quod librarius omissum *καὶ* ante prius *ἄψυχον* novo errore ante alterum inseruisset. Sic enim scripsisse Dionysium: *εἰ δ' εἰκόνα τις ὁρῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄψυχον ἥδεται, ὅταν μὴ ἄψυχον ταύτην ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον.*

XIII. P. 25. „*καί. Omisit V. Melius abest.*" Prorsus hoc sine idonea caussa dictum esse, verba Dionysii docent p. 240, 3. *ποτὲ μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ χρηστέον τῷ τύπῳ τούτῳ, ποτὲ δὲ καὶ ἐπὶ τέλει.* Nam etiam personas coniugum laudandas dicit, addens, si sint illustres, in principio orationis; sin minus nobiles, in fine. Atqui plures nobilium, quam ignobilium laudationes scribi credibile est.

XIV. P. 31. deos *τοὺς κρείσσονας* appellari solitos docens, „*plene,*" inquit, „*Aeschylus Prom. v.* 910. *κρείσσονες θεοί.*" Falsum hoc esse monebam: nam et quae hoc dicunt, deas esse, Oceani filias, et fugere se illas dicere non deorum, sed maiorum quam ipsae sint deorum connubium.

XV. P. 43. „*Idem Oed. Col. v.* 360. *μὴ οὐχὶ δεῖμ' ἐμοὶ φέρουσά τι. Vertit Brunckius:* vereor ne mihi pavorem nunties aliquem; *subaudiens ᾗς vel ἥκῃς. Male me hoc loco habet μὴ οὐχὶ vertendum illud post verba metuendi* ne non, ut, *suspicorque corrigendum esse: μὴ σὺ δεῖμ' ἐμοὶ φέρουσά τι.*" Versus hi sunt:

ἥκεις γὰρ οὐ κενή γε. τοῦτ' ἐγὼ σαφῶς
ἔξοιδα, μὴ οὐχὶ δεῖμ' ἐμοὶ φέρουσά τι.

Non fuisse, quod eum male haberet, quia *μὴ οὐχὶ* si- 17
gnificaret *nisi*, ut ipse p. 108. docuisset, monebam.

XVI. P. 45. „*προγόνων ἐνδόξων. V. Probe, si interpungas: ποίων τινῶν προγόνων, ἐνδόξων καὶ πατέρων.*" Dionysius p. 245, 5. *ποίας τινὸς οἰκίας, ὅτι οὐ φαύλης, ὅτι οὐκ ἀδόξου, γένους ἐνδόξου, ποίων τινῶν προγόνων καὶ πατέρων.* Fatebar me non intelligere quid *καὶ* sibi vellet in his, *ἐνδόξων καὶ πατέρων*, dicebamqne verba manifesto corrupta sic esse emendanda: *ποίας τινὸς οἰκίας; ὅτι οὐ φαύλης, ὅτι οὐκ ἀδόξου γένους. ποίων τινῶν προγόνων; ἐνδόξων πατέρων:* vel *ποίων τινῶν προγόνων καὶ πατέρων; ἐνδόξων.*

XVII. P. 50. afferens Iliad. II. 133.

εἴπερ γάρ κ' ἐθέλοιμεν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
ὅρκια πιστὰ ταμόντες, ἀριθμηθήμεναι ἄμφω,
Τρῶας μὲν λέξασθαι, ἐφέστιοι ὅσσοι ἔασιν,
ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί,
Τρώων δ' ἄνδρα ἕκαστον ἑλοίμεθα οἰνοχοεύειν·
πολλαί κεν δεκάδες δευοίατο οἰνοχόοιο·

„*Heynio,*" inquit, „*videbatur quaeri posse, sitne potius ἐθέλωμεν legendum: mihi non item. Subiunctivo nullus hic locus.*" Mirabar negari rem minime dubiam, neque adeo ignotam, afferens Iliad. I. 580.

εἴπερ γάρ κ' ἐθέλῃσιν Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς
ἐξ ἑδέων στυφελίξαι·

ubi nisi reticeretur apodosis, optativum esset habitura. Et Iliad. XVII. 38.

ἦ κέ σφιν δειλοῖσι γόου κατάπαυμα γενοίμην,
εἴ κεν ἐγὼ κεφαλήν τε τεὴν καὶ τεύχε' ἐνείκας
Πάνθῳ ἐν χείρεσσι βάλω καὶ Φροντίδι δίῃ.

Addebam non praetereundum fuisse Odyss. II. 246. quod eo loco Porsonus codicis Harleiani scripturam pro vestigio optativi accepisset.

XVIII. P. 55. Bionis versus, V. 5. seqq. posuit:

εἰ μὲν γὰρ βιότω διπλόον χρόνον ἄμιν ἔδωκεν
ἢ Κρονίδας, ἢ Μοῖρα πολύτροπος, ὥστ' ἀνύεσθαι
τὸν μὲν ἐν εἰφροσύνᾳ καὶ χάρματι, τὸν δ' ἐνὶ μόχθῳ,
ἦν τάχα μοχθήσαντί ποθ' ὕστερον ἐσθλὰ δέχεσθαι.

18 „*Sic enim*,“ inquit, „*locus videtur scribendus.*“ In libris est *τὸν μὲν ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα.* Ipsis Bionis verbis in ultimo versu inseruit parenthesin: „(*f. μεθύστερον*).“ Neutra mutatione opus esse in promptu est: prior etiam elegantiam tollit variatae orationis. Nam suavior est oratio, rotundiorque etiam numerus, si *ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα* cum *ἔδωκεν* construuntur.

XIX. P. 66. quod dicit, repetitum illud p. 92. *ἄρα* potestate syllogistica in principio orationis poni, afferens Aristoph. Pac. 855. id repugnare usui bonorum scriptorum, apud Aristophanem autem interpunctione ex cod. Rav. mutata removendum esse, et tum monebam, et postea ostendi ad Sophocl. Antig. 628.

XX. P. 67. „*Xenophon Anab. V.* 4, 25. *καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα κ. τ. λ. Scribendum, ni fallor: καὶ ἄλλοι δ. ἔ. π. Distinguenda enim δόρατα a παλτοῖς s. ἀκοντίοις.*“ Xenophon sic: *ἐνταῦθα δὴ οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πάντες γενόμενοι ἐμάχοντο καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα, μακρά, ὅσα ἀνὴρ ἂν φέροι μόλις, τούτοις ἐπειρῶντο ἀμύνεσθαι ἐκ χειρός.* Nihil mutandum contendi: nam etiam in librorum scriptura *δόρατα* a *παλτοῖς* distingui: quod ipsum confessurum esse, qui non nesciret, nomen illud *ἄλλος* pervagatissimo usu diversa, quae aliqua ex parte ad unum genus referri possent, discernere.

XXI. P. 67. „*Demosthenica c. Aristocr. p.* 621, 8. *sq. ed. Reisk. Dionysius Halic. de Compos. Verb. p.* 194. *sic habet: περὶ τούτου τοίνυν ἐστί μοι ἅπασα σπουδή. Quid illud τοίνυν? Orator videtur scripsisse: περὶ τούτου ἐστί μοι ἅπασα ἡ σπουδή.*“ Repetiit hanc coniecturam in editione libri illius, cui Meletemata adiunxit, p. 380. Oportebat vero non fidere vulgatae scripturae, sed conferre Aldinam, in qua non *τοίνυν*, sed *νῦν* est. Sed constat, eum et illo in libro edendo, et saepissime in iis quae emendandi caussa affert, antiquos libros inspicere dedignatum esse.

XXII. P. 68. „*Tale porro Euripidis δυςθνήσκειν, ab ipso Scaligero pro barbaro habitum, de quo iudicium Porsoni cupidissime exspecto.*“ Quidquid de eo sentiret Porsonus, non videbatur mihi movenda esse vox munita obsequio eius qui Rhesum scripsit.

XXIII. P. 73. „*Xenophon in Oecon. V.* 4. *videtur scripsisse: καὶ γὰρ ἐν τῷ χώρῳ ὡς ἐν τῷ ἄστει, ἀεὶ κ. τ. λ.*“ Agricolas adsuefieri primo mane surgere docens Xenophon haec addit: *καὶ γὰρ ἐν τῷ χώρῳ καὶ ἐν τῷ ἄστει ἀεὶ ἐν ὥρᾳ αἱ ἐπικαιριώταται πράξεις εἰσίν.* Apertum est, corrigendi nullam caussam esse: nam duo illa *καὶ* ad se invicem referuntur: sin tamen, usus requireret, quod Schneidero in mentem venit, *ὥςπερ καὶ ἐν τῷ ἄστει.* Praeterea cum Xenophontis libris etiam Stobaeus consentit. 19

XXIV. P. 74. in Sophocleae Tyrus fragmento apud Aelian. H. A. XI. 18. ubi de equa est,

σπασθεῖσα δ' ἐν λειμῶνι ποταμίων ποτῶν,

si quis sibi largiatur, primam literam natam esse ex ultima vocis praegressae, (ea vox est *ὕπο*) ei se facile persuasurum dicit ut CΠΑCΘΕΙCΑ mutetur in ΠΛΑΘΕΙCΑ. Eam recte quidem longe mitiorem medicinam quam Brunckii, *κύρσασα* scribentis, vocat: sed mihi tamen medicina etiam illo *πλαθεῖσα*

mitior, simulque rei accommodatior placebat, *σπάσουσα.*

XXV. P. 80. „*Euripidis loco Hec. v.* 927. *ed. Musgr.*

ἐπιδέμνιος ὡς πέσοιμ' ἐς εὐνάν,

varie tentato a Criticis, ab Hermanno parum probabiliter explicato (perdurum est enim, ni meus me sensus fallit, in tantulo commatio ἐπιδέμνιος proprie, εὐνάν, tam affinem illi vocem, figurate dici) huic, inquam, loco facillime succurras, si, commate ante ὡς posito, ἐπιδέμνιος iungas cum superioribus.“ Et paullo post: „*Sed ut aliis placeat illa interpunctio, mihi fateor perplacere egregiam coniecturam Anonymi, receptam illam nuper ab Euripidis sospitatore in editione Cantabrigiensi, ἐπιδέμνιον. Εὐνὴ ἐπιδέμνιος dictum perdocte planeque Ὁμηρικῶς. Vid. Odyss. VII.* 336. *seqq. XXIII.* 179. *sq.*“ Monebam, meam mentem non recte acceptam esse. Sic enim ad Hecubae v. 907. scripseram: *Censor Britannus ἐπιδέμνιον legendum suspicatur. Quod miror, quum ipse, allato Herc. fur. v.* 1050. *observet, εὐνὰν propemodum idem esse quod ὕπνον. Adde Aesch. Agam. v.* 27. Ibi est *εὐνῆς ἐπαντείλασαν.* Porro interpunctionem illam, *λεύσσουσ' ἀτέρμονας εἰς αὐγὰς ἐπιδέμνιος, ὡς πέσοιμ' ἐς εὐνάν,* vix habere, quo se
20 commendet. Ex Homeri locis nihil aliud disci, quam stragula iniecta esse cubilibus. Porsonus quam recepisset coniecturam, quaesitam esse multoque minus elegantem quam quae in libris est, pleonasmi genus continens usitatissimum tragicis, cuius aliquot exempla commemorabam. Nec profecto illud *ἐπιδέμνιον* aliis placuisse video: quin Matthiae acute ostendit, quod *Ὁμηρικῶς* dixisse visus sit Euripides, et Homero et rei naturae repugnare. Vulgatam aptissimo exemplo nuper defendit Bernhardy in Syntaxi p. 428. quod est in Bacchis: *ὑψόθεν χαμαιπετὴς πίπτει πρὸς οὖδας.*

XXVI. P. 85. „*Obiter moneo, vulgarem illam optativi formam reddendam videri Sophoclis Antig. v. 414. ubi legam:*

εἴ τις τοῦδ' ἀφειδήσαι πόνου.

Brunckius recte vertit: si quis huic labori minus esset adtentus." Quid ad defendendum quod libri habent ἀφειϑήσοι attulerim, ex iis cognosci potest, quae ad illum Sophoclis versum in editione mea adnotavi. Atque ipse Schaeferus illuc in sua rediit.

XXVII. In eadem adnotatione: „*Eandem medicinam admoverim Sophocleo fragmento Phaedr. VIII. scribendo: ᾧ γε Ζεὺς ἐφορμήσαι κακά. Neque enim abhorrent ab usu huius formae scriptores Attici.*" Versus illi apud Stobaeum CVIII. 53. sic scripti leguntur:

αἴσχη μὲν, ὦ γυναῖκες, οὐδ' ἂν εἷς φύγοι
βροτῶν ποϑ', ᾧ καὶ Ζεὺς ἐφορμήσοι κακά.
νόσους δ' ἀνάγκη τὰς ϑεηλάτους φέρειν.

In quibus quum non possit dubitari quin respiciatur turpis amor, in quem inciderit Phaedra, iure statuendum est coniunctivo potius utendum fuisse. Malum autem versus fulcrum *καὶ* credere suadet, Sophoclem scripsisse, *οἷσι Ζεὺς ἐφορμήσῃ κακά.*

XXVIII. P. 87. disputat de *ἦν* cum optativo, quum alios scriptores, tum Antistii epigramma, in quo est *ἢν δὲ παρεκβαίης,* tum Maximi duo exempla et unum Hippocratis afferens. De Antistio monebam, vehementer dubitari posse an is potius *ἢν δὲ παρεκβήῃς* scripsisset. De altero Maximi loco Schaeferus sic: „*Idem v. 346. iunctis optativo et coniunctivo: ἢν — πέλῃ — ᾖ — ἐντύνειεν.*" Hunc locum dicebam si accuratius inspexisset, non allaturum fuisse. Corruptum esse, scribique debere hoc modo:

21 *ἢν δὲ Νεμειήταο πέλῃ κατὰ ἄστρα λέοντος,*
εἰ μὲν ἐπὶ πρώτῃ ἠοῖ δρόμον ἐντύνειεν,
λήσεται, οὐδέ μιν αὖτις ἐφέστιον οἷο ἄνακτος
ἀθρήσεις θεράποντα φυγόπτολιν· εἰ δέ κ᾽ ἐν ἠοῖ
δευτατίῃ αἵροιτο φυγήν, οὐ πάντα τελέσσει
δρησμοσύνης.

Et *εἰ* quidem postea cognovi a Spitznero quoque restitutum esse, a quo qui accepit Gerhardius, non tamen omnia persanavit. Mox pergit Schaeferus: „*Praevideo fore qui talia citerioris Graecitatis propria dicant: sed hi sciant, etiam in vetustissimis scriptoribus exempla huius constructionis mihi occurrisse. Hippocrates, ut hoc utar, Sect. I. p.* 9, 18. *ed. Francofort.* 1595. *ἢν τις ἐπιχειροίη λέγειν.*" Leguntur haec verba non longe a principio libri de veteri medicina, vol. I. p. 23. ed. Lips. Non usurum fuisse hoc exemplo dicebam, si inspecta Mackii editione ex codd. enotatam vidisset veram scripturam *ἐπιχειρέῃ*.

XXIX. P. 90. In Lithicis Orpheo tributis legebatur olim v. 299.

αἶψα γὰρ ἡρώων σφιν ἐπέρχεται εἶδος ἀγανόν,
οἵτε θεοῦ μέγα δῶρον ἐπισταμένως φορέουσι.

De his versibus sic scripsit: „*Hermannus nuper edidit:*

οἵ κε θεοῦ μέγα δῶρον ἐπισταμένως φορέωσιν.

Sed neque οἵτε, neque οἵ κε patitur a sede nominis, ad quod refertur, sive expressi illius, seu ut hic, ἐλλείποντος, tam longa intercapedine dirimi: quod minus etiam licet, si praecedunt pronomina, qualia hic αὐτῶν, σφὶν, ad idem nomen referenda. Id Gesnerus videtur sensisse, οἵτε vertens et hi. *Scribendum lenissima mutatione:*

εἴ γε θεοῦ μέγα δῶρον ἐπισταμένως φορέουσι.

Saepius confusa εἰ et οἱ." Haec mihi ex omni parte a vero abhorrere videbantur. Nam *οἵτε* et *οἵ κε* quam

longe a sede nominis sui vel pronominis removeantur, nusquam non potest ex totius orationis compositione pendere. Et hic quidem *οἵτε*, quia per significationem suam non potest ad *σφίν*, sed debet ad *ἡρώων* referri, a me correctum esse in adnotatione ad istum versum dixeram: *οἵ κε* autem per sententiae rationem necessario ad *σφίν* pertinere, nec quidquam obscuri- 22
tatis in ea constructione esse, non putabam demonstratione indigere. Quin eo minus in illa constructione aut falsi quidquam aut obscuri esse, quod abesse *σφὶν* illud salva sententia posset; additum esse enim ea figura, qua Homerus dixisset *οἵ μιν ἅδην ἐλόωσιν, Ἕκτορα Πριαμίδην.* Quod autem ipse suaderet, *εἴ γε*, non modo a sermone epico alienum esse iudicabam, sed hic ne propter sententiam quidem ferri posse, quia tempus indicari, non simplex significari conditio deberet. Quod si conditionali particula uti voluisset scriptor, dicturum necessario fuisse *ἤν φορέωσιν.*

XXX. P. 21. „*Erfurdtius*,“ inquit, „*mihi significavit, ad eandem normam Antig. in. scribendum esse ἆρ᾽ οἶσθ᾽ ὅτι Ζεὺς κ. τ. λ. ceterum hanc verborum structuram miram sibi accidere Hermannoque videri duabus ex constructionibus conflatam esse. De lectione in Sophocleis assentior: de structurae insolentia ac καινοπρεπείᾳ, non item. Οἶσθ᾽ ὅτι in Antigona non puto aliud esse quam notissimam illam creberrimoque usu tritam formulam, quam Graeci reliquae orationi παρενθέτως interserunt, iunctam hic cum particula ἄρα.*“ Si verba illa pro *παρενθέτως* positis acciperentur, reliqua debere sola per se intelligi posse dicebam: atqui non posse. Sic enim Sophocles:

ἆρ᾽ οἶσθ᾽ ὅτι Ζεὺς τῶν ἀπ᾽ Οἰδίπου κακῶν
ὁποῖον οὐχὶ νῷν ἔτι ζώσαιν τελεῖ;

XXXI. P. 94. in adnotatione: „*E contrario δ᾽ natum, opinor, ex littera ν in Aeschyli Pers. v.* **191**. *ed. Brunck. qui locus, ut primaria Atossae*

notio, nunc ob comitem paullum latitans, magis exsistat, sic scribendus videtur:

χ' ἣ μὲν τῇδ' ἐπυργοῦτο στολῇ,
ἐν ἡνίαισιν εἶχεν εὔαρκτον στόμα·
ἣ δ' ἐσφάδαζε."

Exile hoc esse dicebam et ut quod maxime a simplici gravitate Aeschyli abhorrere, quem certissimum esset scripsisse ut in libris eius legitur:

χὴ μὲν τῇδ' ἐπυργοῦτο στολῇ,
ἐν ἡνίαισι δ' εἶχεν εὔαρκτον στόμα·
ἣ δ' ἐσφάδαζε.

23 Argumentum autem, quo hanc scripturam labefactare voluisset, contrariam vim habere. Notionem enim illam, quam in animo haberet Atossa, obsequii Persarum, multo magis exsistere atque extolli, si mulier illa gaudere imposito iugo, et, quod eo gauderet, libenter parere frenis diceretur, quam si, perversa ratiocinatione, ubi quid ambae sub iugum missae fecerint dicendum erat, sumpto iam eo quod demonstrandum esset, illa, quae gavisa esset iugo, paruisse frenis narraretur.

XXXII. P. 97. „41) *Malim aut*, αἴσχιστος ὅστις *aut*, αἴσχιστον εἴ τις." Pertinet hoc ad Euripidis verba in Iph. Taur. 699. allata p. 92.

τὰ τῶν φίλων
αἴσχιστον ὅςτις καταβαλὼν εἰς συμφορὰς
αὐτὸς σέσωσται.

Quid verbis opus est, ut cur supervacaneas iudicaverim illas coniecturas intelligatur?

XXXIII. P. 98. „*Cognato vitio laborat Paulus Silentiarius III.* καί τις ὑποτλαίη; *Corrigendum, (nam Pauwii hic quoque* αἰάζοντος *commentum nemini, opinor, probabitur) scribendum igitur:* τίς κεν ὑποτλαίη;" Existimabam ego quidem non esse soloecismum in codicis scriptura: nam omnino de so-

loecismis qui hac pagina tractantur, aliter sentio: putabamque, si esset hic soloecismus, facilius eum expelli posse, si scriberetur *ὡς τίς ὑποτλήῃ;* quod genus emendandi commendatum est p. 73. Scilicet displicuit criticis in Pauli epigrammate *καί*, neque immerito: sed non viderunt lenissima ac pene nulla correctione pronomen encliticum esse restituendum. Epigramma hoc est:

μαλθακὰ μὲν Σαπφοῦς τὰ φιλήματα, μαλθακὰ γυίων
πλέγματα χιονέων, μαλθακὰ πάντα μέλη·
ψυχὴ δ' ἐξ ἀδάμαντος ἀπειθέος· ἄχρι γὰρ οἴων
ἐστὶν ἔρως στομάτων, τἄλλα δὲ παρθενίης;
καί τις ὑποτλαίη; τάχα τις, τάχα τοῦτο ταλάσσας
δίψαν Τανταλέην τλήσεται εὐμαρέως.

Et ferat hoc quisquam?

XXXIV. P. 100. „*Ceterum si quis de canone hoc syntactico forte dubitet, audiat quem hellenismi callidissimum fuisse nemo negare ausit, quem*- **24**
que Hermannus meus vellem audivisset, priusquam Adnotat. ad Viger. p. 724. *Brunckium seu potius Dawesium, τὸν ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἄριστα κανονίσαντα, animosior quam felicior ἀνταγωνιστὴς adoriretur, audiat igitur ipsum deum Delphicum. Oraculum Myscello et Archiae de tripode datum, quod servavit Scholiastes ad Aristophan. Equit. v.* 1089.

χώρας καὶ πόλεως οἰκήτορα λαὸν ἔχοντες
ἤλθετ' ἐρησόμενοι Φοῖβον, τίνα γαῖαν ἵκησθε.
ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθ' ἀγαθῶν πότερόν κεν ἕλοισθε,
πλοῦτον ἔχειν κτεάνων, ἢ τερπνοτάτην ὑγίειαν.“

Non adeo me extimescere deum Delphicum dicebam, quem ipse sciret haud optimum auctorem esse, et quum alia parum docte atque eleganter, tum illud satis insolenter apud Pausaniam X. 18. edidisse:

γῆς Πέλοπος νάεται καὶ Ἀχαιΐδος; ὁππότε Πυθὼ
ἤλθετε πευσόμενοι, ὥς κεν πτολίεθρον ἕλητε.

Addebamque Homeri, haud paullo potioris Apolline auctoris, exempla nonnulla, quibus adducerer ut istum canonem non recte constitutum esse crederem. Sed de hac re nunc dicere serum est, postquam et ipse Schaeferus, quae hic disputavit, ad Sophocl. Oed. Col. 1418. pro certis indubitatisque haberi noluit, et ego rationem illam uberius explanavi in iis quae de *ἂν* particula scripsi.

XXXV. P. 109. „*Similis soloecismus eximendus Hymno Homerico in Cererem v.* 272. *sq.*

ὡς ἂν ἔπειτα
εὐαγέως ἔρδοντες, ἐμὸν νόον ἱλάσκοισθε.

Corrigo ἱλάσκησθε. Sic Homerus Il. XVI. v. 84.

ὡς ἄν μοι τιμὴν μεγάλην καὶ κῦδος ἄρηαι.

ubi al. perperam ἄροιο." Huius quem dicit soloecismi aliquot ex Homero exempla afferebam, quorum satis est hoc unum adscribi, Od. II. 52.

οἳ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπερρίγασι νέεσθαι
Ἰκαρίου, ὥς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα.

Neque enim solas particulas, sed sententiam, ex qua earum constructio penderet, spectari debere arbitrabar: quod qui faceret, intellecturum, cur in hymno recte se haberet optativus, in Iliade autem coniunctivus praestaret. Nam in hymno hoc dicitur:

ὄργια δ' αὐτὴ ἐγὼν ὑποθήσομαι, ὡς ἂν ἔπειτα
εὐαγέως ἔρδοντες ἐμὸν νόον ἱλάσκοισθε.

In Iliade autem:

πείθεο δ' ὥς τοι ἐγὼ μύθου τέλος ἐν φρεσὶ θείω,
ὡς ἄν μοι τιμὴν μεγάλην καὶ κῦδος ἄρηαι
πρὸς πάντων Δαναῶν.

XXXVI. P. 113. in adnotatione: „*Contrario modo corruptus, ni fallor, Aeschylus Prom. v.* 1088. *sq. ed. Brunck.*

καὶ μὴν ἔργῳ, κοὐκ ἔτι μύθῳ,
χθὼν σεσάλευται·

Malim:

καὶ μὴν ἔργον, κοὐκ ἔτι μῦθος.
χθὼν σεσάλευται.

Conf. Demosthenica p. 406. 540. *ed. Reisk.*" Oratorem cum poeta, verba eius p. 406, 23. 540, 10. cum Aeschyleis negabam recte comparari; immo apud Aeschylum tantum abesse dicebam, ut caussa corrigendi ulla inveniretur, ut facta illa mutatione et simplex gravitas illius poetae periret, et asyndeton inferretur raro a tragicis atque alia lege quam quae huic loco conveniret usurpatum.

XXXVII. P. 114. „*Haec de ellipsi verbi substantivi disputatio in memoriam mihi reducit Sophocleum locum Antig. v.* 321.

οὔκουν τόδ' ἔργον εἰμὶ ποιήσας ποτέ.

Sic Brunckius ex codice E: vereor ut optime. Aldus et membr. οὔκουν τόδ' ἔργον τοῦτο ποιήσας ποτέ. hocque ad verum, opinor, recta ducit. Legendum suspicor:

οὔκουν ὅδ' ἔργον τοῦτο ποιήσας ποτέ.

Quod interpretantes, alii εἰμὶ, alii ἐγὼ cum adscripsissent, haec in textum illata aliam alibi lectionem pepererunt: nam in T. Brunckius reperit τοῦτο ποιήσας ἐγὼ, qua lectione Valckenarius mire abusus est. Talis orationis structura substantivo verbo facile caret. Vid. si per Purgoldum licet, eiusdem fabulae v. 634." Negabam sic loquutos esse Graecos: nam participium illud sine articulo aut *faciendo* aut 26
quum faceret, vel *quod faceret*, vel similia signifi-

care: negabam etiam comparari posse v. 634. quem ipse p. 66. sic scriberet:

ἢ σοὶ μὲν ἡμεῖς πανταχῇ δρῶντες φίλα,

quod ibi participium aperte adiectivi officio fungeretur. Sed non esse mutandam librorum scripturam, qua nihil sanius esset:

ἢ σοὶ μὲν ἡμεῖς πανταχῇ δρῶντες φίλοι.

Ipse postea in editione Sophoclis utroque loco tacens Brunckium sequi satius duxit.

XXXVII. P. 115. quum contendisset ὦ cum substantivo et adiectivo coniunctum semper proximum habere nomen gravius, dixissetque: „*Quae quum ita sint, pervelim a Porsono excitari e scriptoribus probae Graecitatis aliquot locos similes huic in Epist. Cathol. Iacobi II.* 20. *ὦ ἄνθρωπε κενέ.*“ in subiecta adnotatione sic scripsit: „*Id viro eximio, ut nunc ipsum video, haud difficile erit. Vide mihi ipsum Sophoclem Electr. v.* 622. *ὦ θρέμμ' ἀναιδές. v.* 1161. *ὦ δέμας οἰκτρόν. Euripides Bacch.* 598. *ed. Brunck. ὦ φάος μέγιστον. Plato Phaedr. pag.* 240. *ed. Heind. ὦ παῖ καλέ. Nec dubito plura exempla, quae item postpositum habeant nomen gravius, facili opera investigari posse.*“ Mihi, si nomen gravius et priorem et posteriorem locum tenere posset, nihil interfuturum videbatur, utro modo loqui aliquis praeferret. At multum interesse: nam certa lege ὦ poni ante nomen eius, quod quis appellaret: itaque si miseros, qui pueri essent, dici *ὦ οἰκτροὶ παῖδες*; sin pueros, qui miseri, *ὦ παῖδες οἰκτροί.* Sic qui apud Platonem diceret *ὦ παῖ καλέ*, non admirari formam pueri, sed vocare eum, qui puer formosus haberetur. Sic Sophoclem *ὦ θρέμμ' ἀναιδές* et *ὦ δέμας οἰκτρόν*, sic Iacobum *ὦ ἄνθρωπε κενὲ* dixisse. Id planissime perspici ex Euripidis versu, quem non affe-

rendum fuisse ei, qui sic ut ipse de hoc genere dicendi sentiret:

ὦ φάος, μέγιστον ἡμῖν, εὔϊον βακχεύματος.

XXXIX. P. 120. in adnotatione: „*Constantissimum est discrimen, quod ne quis, Wolfiana motus interpunctione, Homericis Il. II. v.* 250. *sq. convelli putet, cogitet optativo veri nominis οὐκ addi non posse. Satis notum est, ψευδώνυμον cum par-* 27
ticula ἂν saepissime sic poni, ut vicem gerat τοῦ προςτακτικοῦ: quo sensu ubi dicitur, οὐ recte adsciscit, mutandum illud in μὴ, si imperativum sufficias. Aristophanes Vesp. v. 725. *sq.*

ἦπου σοφὸς ἦν, ὅςτις ἔφασκεν· Πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,
οὐκ ἂν δικάσαις.

ad q. l. Scholiastes: Κατὰ τὸ,

„Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.“

Fatebar, quod satis notum diceret, mihi ignotum esse, gratumque facturum fuisse, si id aliis exemplis quam isto Aristophanis versu probavisset, in quo *οὐκ ἂν δικάσαις* id quod ubique significare, *non possis iudicare*, eadem ratione qua a Quintiliano I. 5, 50. monitum: ne *ac* non *adverbia: qui tamen pro illo*, ne feceris, non feceris, *in idem incidat vitium, quia alterum negandi est, alterum vetandi.*

XL. P. 123. Odysseae I. v. 47. afferens,

ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι,

„*Codices Vindob.*“ inquit, „*ῥέζει. Aut hoc probandum, opinor, aut legendum ῥέζῃ.*“ Non videbatur mihi dubitandum esse de optativo, quo nihil esset verius: pendere enim ex praegresso optativo. Sed nihil attinet repeti, quae alibi de hoc genere loquendi, hodie notissimo, scripsi.

XLI. P. 126. „*Apollonidas III.*

εἰ τοιόςδε Λέων λάχεν ἀντίος Ἡρακλῆϊ,
οὐκ ἦν Ἀλκίδεω τοῦτο τὸ δωδέκατον.

Scribo:

εἰ τοιόςδε Λέων λάχεν ἀντίος Ἡρακλῆϊ,
οὔ κ' ἦν Ἀλκείδεω τοῦτο τὸ δωδέκατον."

Requirebam exempla elisi *ε* in *οὔ κ'*, emendarique mirabar, quod ex ipsius sententia, quam p. 55. exposuisset, vacuum esset vitio.

XLII. P. 127. In Maximi versu 428. quum reposuisset *Φαΰλλου*, in adnotatione scripsit: „*Vulgo Φαάλλου. Etiam Rentdorfius:* Phaallus. *Hunc hominem, ater an albus sit, non novi: bene novi Phayllum, Crotoniatam celebratissimum. Vid. Epigr. adesp.*
28 *CCV. ibique Iacobs. p.* 411." Adnotaveram, hanc emendationem occupatam esse a P. Wesselingio Probab. p. 138.

XLIII. P. 131. „*Orpheus Argon. v.* 1257. *sqq. ed. Gesn.*

ἦ τάχα καὶ δύσεσθ' Ἀργὼ κατὰ βένθε' ἔμελλεν,
εἰ μὴ πρεσβίστη θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος
εὐρυβίην Πηλῆα πάλιν λελίητο ἰδέσθαι.

ἔμελλεν δύσεσθαι i. q. ἔδυ ἄν. Reliqui autem, quam unice veram puto, omnium lectionem librorum, male expulsam ab Hermanno, ἦ τάχα καί. Significanter positum cum ἦ, tum magis etiam καί. At, inquit Hermannus, epicus sermo postulabat καὶ τάχα. Satis superque tuebuntur ἦ τάχα, ut proprium epici sermonis, hi loci." Et tum affert quinque exempla. Quaerebam, adeone me hospitem esse crederet in epicis Graecis, quos illud ipsum volumen Orphicorum omnes a me perlectos ostenderet, ut tritissimum illud *ἦ τάχα* ignoraverim. At enim me non quod inusitatas epicis putavissem, voculas illas ex Orphei versu expu-

lisse, sed quod sic, ut ibi, non usurparentur. Nam poni eas in principio orationis, cuiusmodi et illa quae ad me refutandum attulisset exempla, et quae quis alia his addere ingenti numero posset, esse omnia. Sed memini me haec iam attigisse in iis quae scripsi de ἂν particula I. 12. in Diar. class. fasc. LXIX. p. 40.

Haec sunt illa, quae in publica super Meletematis disputatione partim protuli, partim volui proferre. Sitne in iis, quod ut inique atque adrodendi illius libri caussa dictum culpari possit, ipsi qui haec legerint aestimabunt. Ego quidem me opinor, si quid in me malevolentiae fuisset, absurdae quidem, ut in eum, quem mihi amicum esse putarem; aut si quid invidiae, quae, quamvis turpis, fortasse in homine, qualem me esse ipsi complacitum est, aliquid veniae impetraret: opinor, inquam, si quid huiusmodi in me fuisset, quam habebam disputandi materiam potius in alia capita, quae multo ad istiusmodi consilium aptiora inveniri potuisse in promptu est, quam in illa distributurum fuisse, quae nihil continerent quod non in quemvis alium librum caderet. Nam quis umquam liber scriptus est, nisi forte alicuius mathematici ex solis compositus numeris, in quo non aliquid falsum, aliquid non accurate dictum, aliquid supervacaneum at- 29
que inutile reperiatur? Sed satis de his.

Hic est liber primus incredibilium, qui est prologus. Qui sequentur, in iis, ut in hoc, quae facta, quae non facta sunt, sic ut sunt facta vel non facta, inde a prima inter me et Schaeferum notitia enarrabo. Eorum in uno ipse me magni illius et numquam expiandi, sed tamen non poenitendi criminis reum confitebor, propter quod, ne alia memorem capitis pericula, fortuna quadam Hesiodea bis morti datus atque epigrammate sepulcrali honoratus vivo, nunc autem tertium, qui me eradicare sibi visus, permutatis personis in semet saevit, ab eo sospitor ac superstitor ipso, verumque esse quod dictitat experior, ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται: illud crimen dico, ex haud magnis neque aerumnabili labore partis opibus mediocri sanae mentis usu ultra seu sapere seu desipere au-

sum esse, quam quibusdam commodum erat. Opto ego quidem ut liceat hoc opus inchoatum relinquere: sin minus, non meis mihi ullis armis opus erit, ut vera esse, quae utinam ne essent, evincam. Quamquam praevideo, non ante his rebus finem allatum iri, quam quum, quod dudum alii omnes viderunt, etiam ille, qui primus animadvertere debebat, intellexerit, non alium hominem ullum, sed solum se ipsum, ut in praefatione illa scripsi, famae suae hostem exstitisse. Tristis hic exitus est, quaqua ad eum via perveniatur, sed, quia eodem ducunt omnes, inevitabilis.

DE MENSVRA VTRIVSQVE ἄν.

Nihil est quod demonstrari nequeat, si quis habere testes, quam bonos habere satius ducat. Id accidit in mensura ἄν particulae, tum eius, quam potentialem vocant, tum illius, quae ex ἐὰν contracta et ἄν et ἦν pronunciatur. Et in illa quidem permirum ac prorsus incredibile esset, si brevis esset syllaba, quae ex contractione nata est, praesertim quum ipsum ἐάν, quod primus animadvertit diligentissimus talium rerum observator P. Elmsleius, ultimam habeat productam. Id exemplis confirmavit G. Dindorfius duabus in editionibus Aristophanis ad Vespas v. 228. illa, quae a. 1825. prodiit, et copiosius in novissima. Addi possunt alia exempla, ut in Appendice ad Stobaeum apud Gaisfordium vol. IV. p. 76. et quae infra afferentur. Patet ergo quibus pedibus incedat hic versus apud Stobaeum XXVII. 8, 3.

ἐὰν ἐπιορκήσῃ τις, αὐτὸς εὐθέως.

Itaque Philemonis versus apud eumdem XVI. 1. in quo ἐὰν legebatur, sic scribendus:

ἂν οἷς ἔχωμεν, τοῖςδε μηδὲ χρώμεθα.

Idem vitium XIV. 3. Euripidis libri meliores, ἦν offerentes, removerunt. Tollendum etiam ex alio Phi-

lemonis fragmento CVIII. 35. quod sic emendandum videtur:

πόλλ' ἔστιν ἐν πολλαῖσιν οἰκίαις κακά,
ἃ καλῶς ὅταν ἐνέγκῃς, ἀγαθὰ γενήσεται.

Hoc igitur ἐὰν in ἄν contractum corripi crediderunt Heathius, Brunckius, Iacobsius, novissime autem, quod ego quidem sciam, Schaeferus, qui in indice Homeri p. 147. quum Heathium et Brunckium auctores nominavit, iure memoravit Brunckii adnotationem ad Aristoph. Plut. 482. non item aliam ad sententias comicorum p. 336. sive secundae editionis p. 269. in qua de quinto pede trimetri sermo est. Tuetur autem correptionem istam Schaeferus duobus in quae inciderat exemplis, uno Euripidis in Iphig. Aul. 1192. Heathii probans coniecturam:

τίς δὲ καὶ προςβλέψεται
παίδων σ', ἂν αὐτῶν προθέμενος κτάνῃς τινά;

altero, versu heroico, quem ex Plutarchi Mor. T. I. p. 90. ed. Wyttenb. i. e. ex libro de audiendis poetis p. 24. C. affert:

Ζεὺς γάρ οἱ νεμέσα, ἂν ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο.

De Euripidis versu, in quo libri omnes ἐὰν habent, non meminerat quid Porsonus coniecisset ad Phoen. 1373. Sed tamen soloece Porsonus. G. Dindorfius in novissima editione Aristophanis eo quo dixi loco versum illum una cum aliquot aliis ab indocto illo homine scriptum existimat, qui tot alia in illa fabula turpiter interpolaverit. Mihi haec expeditior quam tutior ratio videtur, assentiorque Porsono atque Elmsleio, haec non in interpolationis suspicionem trahentibus. Elmsleium, qui ad Oed. Reg. 1460. *ἵν' αὐτῶν προέμενος κτάνῃς τινὰ* coniecit, quod repetens ad Medeae v. 1019. not. d. audacter se *προέμενος*, dubitanter *ἵν'* emendare dixit, ego quidem non debuisse *προθέμενος* mu-

tare, ἴν' autem confidentius positurum fuisse, si recte perspectam habuisset loci illius rationem, arbitror. Sed id alibi explicabo. In epici vero poetae versu, (Homeri autem est,) quis non statim, qui aliquem epicocorum sermonis usum habeat, sic videat scribendum esse:

ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο.

Atque id distincte scriptum prostat in illo versu non solum apud Aristotelem Rhet. II. 9. et in libro de vita Homeri, qui Plutarcho tribuebatur, p. 211. ed. Ernest. sed etiam in illo ipso Plutarchi libro, unde eum affert Schaeferus, aliquot paginis post, p. 36. A. sive ed. Wyttenb. p. 133. Hinc cum recepto, uti decebat, ὅτ' inseruit Wolfius Iliad. XI. 543. Videntur haec fugisse Schaeferum etiam quum ad poesin gnomicam p. 91. manens in sua sententia, meque, opinor, dicens scripsit: *sunt qui praefracte negent; quo iure, ipsi viderint:* et mox: *nunc addo ex Anthol. Palat. II. p. 343. n. 74. v. 9.* ὄξος ἂν αἰτήσω. At hoc quod addit exemplum, quod Lollii Bassi est, pridem ego in dissertatione de praeceptis quibusdam Atticistarum p. 17. (Opusc. vol. I. p. 286) ut corruptum, una cum alio Palladae, epigr. 137, 4. in Brunckii Anal. T. II. p. 436. repudiaveram. In Palladae quidem epigrammate Brunckius ex Planude dederat:

μηδ' ἂν Ἰσοκράτεος ῥητορικώτερος ᾖ.

Sed codex Vaticanus emendate:

μηδ' ὅτ' ἂν Ἰσοκράτους ῥητορικώτερος ᾖ.

Itaque ad solum redacti sumus Lollium Bassum, cuius in epigrammate, quod apud Brunckium numero tertium est T. II. p. 160 seq. scriptum illud in anum surdam, quae quidquid mandatum esset exsequeretur perversissime, haec leguntur:

ὄξος ἂν αἰτήσω, τόξον φέρει· ἂν δέ γε τόξον, ὄξος.

Siccine vero scripsisse poetam istum credamus? Adducatur forsitan aliquis, si eum videat vocali sequente *ἦν* dicere v. **3**.

ἦν αὐτῇ τυροὺς ἁπαλοὺς εἴπωμεν ἐνέγκαι,

et magis etiam, si consideret hoc, v. **7**.

ἦν ὀπὸν αἰτήσω, δοκὸν εἰςφέρει· ἄν, λάχανόν μοι,
εἴπω, δός, πεινῶν, εὐθὺ φέρει λάσανον.

At hoc quidem in disticho codex *ἂν ὀπὸν αἰτήσω*, ut ipse se poeta, si corripuisset *ἂν* in versu qui sequitur, refutasse videatur. Quare quid dubitabimus, quin librarii, non poetae ista scriptura sit? Corrigenda ea, nisi fallor, hoc modo:

ὄξος ἐὰν αἰτῶ, τόξον φέρει· ἂν δὲ τὸ τόξον, ὄξος.

Patet *αἰτῶ*, ut in re quae quotidiani usus est, recte dici. Deinde codex *ἂν δὲ τόξον*. Bono ergo iure videmur contendisse, produci *ἂν* quod ex *ἐὰν* factum est. Quod quo minus quis uno alterove corrupto versu impugnare aggrediatur, aliquot placet producti exempla afferre. Ex fragmentis apud Athenaeum haec notavi: p. **100**. D. **119**. E. **278**. B. **292**. C. **305**. E. **336**. C. **339**. A. **377**. A. XI. **781**. F. **782**. D. (p. **1036**. **1038**. ed. Dindorf.) **519**. A. **595**. C. Apud Stobaeum autem III. **7**. V. **11**. IX. **9**. XIX. **2**. XXII. **19** **26**. XXX. **4**, **1**. XXXV. **7**. LXII. **28**. LXXVI. **1**. CXIII. **10**, **3**. CXVI. **35**, **2**. CXXI. **13**. et in Appendice apud Gaisfordium vol. IV. **20**. Reponendum *ἂν* pro *ἐὰν* CVI. **8**, **14**. in Menandri versu *Θεοφορουμένου:*

ἄνθρωπος ἂν ᾖ χρηστός, εὐγενής, σφόδρα.

de quo monuit nuper Dindorfius ad Aristoph. Vesp. 228. Tum CXVI. 35, 6. in Apollodori Lacaena:

τῷ δὲ πατρὶ πρὸς τὸν υἱόν, ἂν ἀγνωμονῇ.

Item XCI. 13, 3. in Philemonis *Πτέρυξιν*:

ἀργύριόν ἐστι· τοῦτο δ' ἂν ἔχῃς, λέγε·

nisi quis ibi praeferat editionis Trincavellianae scripturam τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς. In Sotadis versu XCVIII. 10. quem non recte emendavi in Elem. doctr. metr. pag. 447. in quo legitur ὅς ἐὰν ᾖ, scribendum videtur:

ἀγαθός, εὐφυής, δίκαιος, εὐτυχὴς ἐὰν ᾖ.

Certe hoc veri similius, quam quo ipso quoque staret metrum, εὐτυχής τις ἂν ᾖ. Sed satis de quaestione pene ridicula.

Progredior ad ἂν potentiale. De eius mensura non arrepto temere uno atque altero exemplo, sed diligenter collectis similibus adhibitaque fide librorum dubitationem movit G. Dindorfius primo in iis quae Sophocli p. 56 seq. tum quae Aeschylo praefatus est p. 5. nuper autem plenius atque explicatius in praefatione poetarum scenicorum p. 7 seqq. Atque attulit hic exempla productionis duodecim, speciosa omnia, unum autem eiusmodi, ut vel audaciorem criticum absterrere ab emendando possit. Sed tamen si vel duplicaretur iste numerus, quid tam pauca exempla adversus millena illa valerent, in quibus particula ista correpta invenitur? Est hoc ita comparatum, ut omnes veri similitudinis fines excedat: elevaturque etiam eo, quod non pauciora aliarum reperiuntur particularum exempla, quales sunt μέν, γάρ, πρίν, quae scripturae perturbatione hic illic sic positae sunt, ut possint aliquando pro longis habitae videri. Sed tamen, si quis analogiam consideret, eas quidem quae natura longae sunt corripi interdum, ut νύν, deprehendet, non autem quae breves natura sunt longas fieri, nisi forte apud epicos alicubi propter metri rationem. Sed operae pretium

est accuratius considerare exempla illa, in quibus productum esse *ἄν* videbatur Dindorfio. Id faciam, sed mutato ordine eo, quo sunt a Dindorfio enumerata, adiectisque duobus aliis, quorum in uno quum ipsi Dindorfio *ἄν* productum debeatur, aut oblitus eius esse, aut nunc aliter de eo statuere videtur. Etenim permirum est, quod de illis duodecim exemplis septem *οὐκ ἄν* habent, quorum tribus, quae facillime corrigi inserto pronomine possnnt, Dindorfius ipse non multum tribuebat. Ab his igitur initium faciamus.

I. (IX. Dind.) In Helena Euripidis Menelaum inter et Helenam haec disceptantur v. 1049.

M. *φέρε, τί δ', εἰ κρυφθεὶς δόμοις*
κτάνοιμ' ἄνακτα τῷδε διστόμῳ ξίφει;
E. *οὐκ ἄν σ' ἀνάσχοιτ', οὐδὲ σιγήσειεν ἂν*
μέλλοντ' ἀδελφῇ σύγγονον κατακτενεῖν.

Sic ex Porti emendatione editum. Libri *οὐκ ἂν ἀνάσχοιτ'*. Et quis non verissime emendasse Portum concedat?

II. (X.) In Hercule furente quum mori constituisset Hercules, ita colloquitur cum Theseo v. 1253.

οἶδ' οὐδὲν ὠφελοῦσί μ' ἀλλ' Ἥρα κρατεῖ.
Θ. *οὐκ ἄν σ' ἀνάσχοιθ' Ἑλλὰς ἀμαθίᾳ θανεῖν.*

Sic Barnesius, consentientibus, ut Matthiae nescio an ex comparantis silentio refert, codd. Florentinis. In edd. vett. abest *σ'*. Et hic quidem etiam necessarium videtur pronomen, ut de veritate emendationis non sit dubitandum.

III. (XI.) In eadem fabula v. 185.

Δίρφυν τ' ἐρωτῶν ἤ σ' ἔθρεψ' Ἀβαντίδα,
οὐκ ἄν σ' ἐπαινέσειεν.

Sic cum Barnesio edidit Matthiae, oblitus dicere Reiskium quoque sic scribi iussisse, in edd. antiquis autem

esse οὐκ ἄν γ' ἐπαινέσειεν. Potuit hic quidem pronomen poni, sed potuit etiam omitti. Quare nescio an hic locus iis adnumerandus sit, de quibus nunc dicetur.

IV. (V.) Apud Aeschylum in Agamemnone v. 346. legitur:

εἰ δ' εὖ σέβουσι τοὺς πολισσούχους θεοὺς
τοὺς τῆς ἁλούσης γῆς, θεῶν θ' ἱδρύματα,
οὐκ ἂν ἑλόντες αὖθις ἀνθάλοιεν ἄν.

Cod. Venetus Bessarionis οὐκ ἀνελόντες. Ex Farnesiano, qui Triclinii recensionem exhibet, editum οὐκ ἄν γ' ἑλόντες, nec discrepare videntur Mediceus et Florentinus liber.

V. (II.) In Sophoclis Aiace v. 1336. sic loquitur Vlixes.

κἀμοὶ γὰρ ἦν πόθ' οὗτος ἔχθιστος στρατοῦ,
ἐξ οὗ 'κράτησα τῶν 'Αχιλλείων ὅπλων·
ἀλλ' αὐτὸν ἔμπας ὄντ' ἐγὼ τοιόνδ' ἐμοὶ
οὐκ ἂν ἀτιμάσαιμ' ἄν, ὥςτε μὴ λέγειν
ἕν' ἄνδρ' ἰδεῖν ἄριστον 'Αργείων, ὅσοι
Τροίαν ἀφικόμεσθα, πλὴν 'Αχιλλέως.

Sic Laur. a. a prima manu, Laur. b. duo Florentini apud Dindorfium, Brunckii codices praeter membranas, codex Palatinus. Sed membranae Brunckii, codd. Mosc. a. Dresd. b. edd. Aldina et Iuntinae οὔκουν. Neque indigna memoratu Bothii coniectura est, prolata in Annalibus Vindobonensibus vol. XXXVI. p. 75. οὐκ ἀντατιμάσαιμ' ἄν.

VI. (VII.) Euripides in Medea v. 866.

ἥκω κελευσθείς· καὶ γὰρ οὖσα δυςμενής,
οὐκ ἂν ἁμάρτοις τοῦδέ γ', ἀλλ' ἀκούσομαι
τί χρῆμα βούλει καινὸν ἐξ ἐμοῦ, γύναι.

Sic ed. Lascaris cum novem codd. et scriptore Christi patientis v. 1983. Metro consultum Aldina duce per *οὐκ ἄν γ' ἁμάρτοις.*

VII. (VIII.) In Troadibus v. 408.

εἰ μή σ' Ἀπόλλων ἐξεβάκχευσεν φρένας,
οὐκ ἂν ἀμισθὶ τοὺς ἐμοὺς στρατηλάτας
τοιαῖσδε φήμαις ἐξέπεμπες ἂν χθονός.

Sic codd. Vat. 909. Flor. Havn. Vulgo cum Aldina *οὔκουν.*

VIII. (IV.) Sophocles in Antigona v. 746.

ΚΡ. *ὦ μιαρὸν ἦθος καὶ γυναικὸς ὕστερον.*
ΑΙΜ. *οὐκ ἂν ἕλοις ἥσσω γε τῶν αἰσχρῶν ἐμέ.*

Sic Aug. b. et quinque codd. Elmsleii, nisi quod unus horum *ἕλῃς* habet. Vulgo ex Aldina *οὐκ ἄν γ' ἕλοις.*

Non illud profecto de nihilo est, quod in his quinque vel sex exemplis optimi et veterrimi libri eam scripturam praebent, qua metrum vitiatur. Ex quo quamquam facilis est coniectura, si in recentioribus vel minus bonis libris *οὔκουν* vel *οὐκ ἄν γ'* invenitur, id metricorum deberi industriae, tamen non sequitur, quod vitium illi se emendare crediderunt, non esse vitium: immo, quum non sit credibile, particulam, quae apud omnis generis poetas infinitis locis corripiatur, hisce tam paucis in exemplis productam esse, de eo tantum videtur quaeri posse, rectene emendaverint metrici, an melius quid et probabilius possit inveniri. Habent exempla ista hoc commune, quod et restrictionem omnia et asseverationem admittunt. Quocirca qui in omnibus *οὐκ ἄν γε* reponeret, non faceret quod aut sententiae verborum non conveniret, aut, quum etiam optimi atque antiquissimi libri saepissime vel omittant male vel addant particulas, non valde probabile videretur. Illud enim, quod iis in locis, in quibus aliud *γε* accedit, eam iterationem quidam invenustam esse dixerunt, perperam iudicatum esse monui ad Antigonae

v. 743. possumque, si opus esset, multis exemplis ostendere. Et quis non novit illud:

ἀτὰρ οὐ μὲν σφῶΐ γ᾽ οἴω
πρίν γ᾽ ἀποπαύσεσθαι, πρίν γ᾽ ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
αἵματος ἆσαι Ἄρηα.

Sed animum tamen advertit hoc, quod, quamvis non magnus sit numerus quinque vel sex exemplorum, tamen, quum inter se simillima sint, in omnibus peccatum eodem modo est. Ex quo veri simile est, quum γὲ illud nullam ab antiquis libris fidem habeat, alium esse communem istis locis omnibus fontem erroris. Et profecto, quando nullus eorum est, in quo non aptissime asseveratio quaedam accedat, quod in uno alterove eorum Porsonus atque Elmsleius reponi voluerunt, οὐτἄν, accommodatum est omnibus. Patet autem qua caussa in οὐκ ἄν mutatum fuerit: nam quum οὔτ᾽ ἄν scriberetur, idque videretur οὔτε ἄν esse, nec tamen sequeretur aliud οὔτε, mutatum est sic, ut sensus postulare putabatur. Et in eo quidem exemplo, quod ex Antigona allatum est, τοὶ particula, ut plerumque, in principio sententiae est. In caeteris οὔτοι apodosin incipit, quod quoniam ratius fit, iuvabit, ne quis dubitet, haec apposuisse ex Oedipo Rege v. 515.

εἰ γὰρ ἐν ταῖς ξυμφοραῖς
ταῖς νῦν νομίζει πρός γ᾽ ἐμοῦ πεπονθέναι
λόγοισιν εἴτ᾽ ἔργοισιν εἰς βλάβην φέρον,
οὔτοι βίου μοι τοῦ μακραίωνος πόθος,
φέροντι τήνδε βάξιν.

Et v. 851.

εἰ δ᾽ οὖν τι κἀκτρέποιτο τοῦ πρόσθεν λόγου,
οὔτοι πότ᾽, ὦναξ, τόν γε Λαΐου φόνον
φανεῖ δικαίως ὀρθόν.

Pergo nunc ad reliqua.

IX. (VI.) In Rheso v. 560. Aldina:

ἀλλ' εἰ κρυπτὸν λόχον εἰςπεσὼν
διόλωλε, τάχ' ἂν εἴη φοβερόν.

Quattuor codd. *ἀλλ' ἦ*; duo *ἀλλ' ἦ;* deinde unus *εἰς παίσας*. In altero versu autem duo *διόλωλεν*, unus *ὄλωλε*, duo *διώλεσεν*, et post *φοβερὸν* tres addunt *μοι*. Tam perturbati loci perexigua ad probandum vis est. Sunt hi duo versus, ut strophici monstrant, acatalecti. Non est autem obscurum, non opus esse dici *τάχ' ἂν εἴη φοβερόν*, quum unus militum, qui ibi inter se colloquuntur, de longa absentia exploratoris sollicitus modo dixerit:

ταρβῶ· χρόνιος γὰρ ἄπεστιν.

Itaque, quoniam iam ad diluculum vergit nox, ut orta luce quid rei sit cognitum iri speretur, in Opusc. vol. III. p. 306. scribendum censui:

ἀλλ' ἦ κρυπτὸν λόχον εἰςπαίσας
διόλωλε; τάχ' ἂν δ' εἴη φανερόν.

Perturbationis quum variae excogitari caussae possint, una earum haec est, ut *ἦ* vel *ἢ* in *εἰ* depravato, *φανερὸν* mutatum fuerit in *φοβερόν*. Sed quidquid de hoc loco aliquis statuat, tamen illud confessurum arbitror, non posse hoc exemplo productionem particulae demonstrari. Nam etiam si quis *φοβερὸν* tuendum putabit, in promptu est, poetam vel mediocriter exercitatum scripturum fuisse, *τάχ' ἄν τι πέλοι φοβερόν*.

X. (III.) In Sophoclis Electra v. 314. Laur. b. unus Florentinorum apud Dindorfium, Aug. b. Palat. Ald. et aliae edd. vett. sic:

ἦ δ' ἂν ἐγὼ θαρσοῦσα μᾶλλον ἐς λόγους
τοὺς σοὺς ἱκοίμην, εἴπερ ὧδε ταῦτ' ἔχει.

Proxime accedit *ἦ δᾶν*, quod in Laur. a. prima manus scripsit, et *ἦδ' ἂν* Florentini *Γ*. Sed secunda manus

in Laur. a. ἢ κἄν, quod habet Iuntina a. 1547. aliaeque edd. Chori sunt verba illa, postquam ex Electra quaesivit, domine an foris sit Aegisthus, eaque respondit ruri esse. Dindorfius interrogationis signum his verbis apposuit, ἢ δέ, quod raro in interrogatione usurpetur, in Aristophanis Avium v. 23. ab se repositum memorans. At valde dissimilis illius loci ratio est, neque apud Sophoclem, si interrogaret chorus, μᾶλλον recte addidisset. Non tamen aut vitiosa est illa scriptura, aut in metrum peccat, modo meminerit quis, si ἢ δἄν scribatur, id esse ἢ δὴ ἄν. Erit hoc quoque aliquando in iis, quae, sicut τἄν ex τοὶ ἄν contractum, semel in lucem protracta non amplius addubitantur.

XI. (I.) Apud Aeschylum in Septem ad Thebas v. 568. vulgo legitur:

θεῶν θελόντων δ' ἂν ἀληθεύσαιμ' ἐγώ.

Non ex omni parte verum est, quod Dindorfius in praefatione Sophoclis dicit, librorum hanc esse scripturam. Invenitur ea quidem in edd. Rob. Turn. Vict. et Brunckii cod. B. in quo ad δ' supra scriptum τ'. Cod. Lips. δ' αὖ. Ac nescio an quod ex cod. Paris. 2782. enotatum est, ἂν ἀναληθεύσαιμ', errore librarii ex coniunctis ἂν et αὖ traxerit originem. Burtonus κἂν ex Ven. affert, quo vel codicis cuiuspiam lectio vel coniectura viri docti exemplo Aldinae adscripta significari videtur. Omittunt δ' codex Brunckii A. Colb. 2. Bar. 4. Guelferbytanus, Vitebergensis, Vindobonensis A. B. D. Venetus Bessarionis, editio Aldina. Eaque, si quid video, vera scriptura est, modo recte ea utamur. Loquitur Eteocles de Sphinge, quae virum Thebanum telis hostilibus expositum tenens in scuto Parthenopaei affixa erat, auguraturque, quos Thebanis ictus imago ista portendere videatur, in ipsum, qui eam gestet, conversum iri. Id igitur rectissime faciet atque aptissime, interpunctione mutata, appictoque spiritu:

ἔξωθε δ' εἴσω τῷ φέροντι μέμψεται,
πυκνοῦ κροτησμοῦ τυγχάνουσ' ὑπὸ πτόλιν,
θεῶν θελόντων· ἂν ἀληθεύσαιμ' ἐγώ.

XII. (XII.) Alexidis fragmentum est apud Athenaeum X. p. 422. A. B. cuius partem inde repetiit Eustathius p. 1837, 20.

μάθοις δ' ἂν οἷον ἀνθρώποις κακὸν
ἔστιν ἡ γαστήρ, διδάσκει δ' οἷ', ἀναγκάζει δ' ὅσα.
εἴ τις ἀφέλοι τοῦτ' ἀφ' ἡμῶν τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ σώματος,
οὐδ' ἂν ἀδικοῖτ' οὐδὲν οὐδεὶς οὔθ' ὑβρίζοιτ' ἂν ἑκών.
νῦν δὲ διὰ ταύτην ἅπαντα γίγνεται τὰ δυςχερῆ.

Sic versus ille, cuius mensura laborat, et apud Athenaeum et apud Eustathium scriptus est, nec quidquam variatur nisi quod Laurentianus B. *οὐδεὶς* omittit. Corrigunt in priore parte *οὔτ' ἄν.* In altera Dindorfio, si quid mutandum esset, *οὔθ' ὑβρίζοιτ' ἔτ' ἂν ἑκὼν* scribendum videbatur. Quod quum tamen parum elegantes numeros praebeat, oratioque in librorum scriptura tam plana ac nitida sit, ut non appareat, quid in vitii suspicionem adduci possit, hoc exemplum omnium maxime visum est quum emendationem omnem arcere, tum productionem firmare particulae. Sed tamen si omnino incredibile est umquam productum esse *ἄν*, per hunc profecto versum nihilo fiet credibilius. Veniat fortasse cuipiam in mentem, non prorsus negligendum esse, quod libri in principio habent *οὐδέ:* nam permutatas esse sedes negationum, quumque gravius sit *ὑβρίζεσθαι*, quam *ἀδικεῖσθαι*, sic potius scribere debuisse librarios:

οὔτ' ἂν ἀδικοῖτ' οὐδὲν οὐδείς, οὐδ' ὑβρίζοιτ' ἄν γ' ἑκών.

Verum alia, eaque aliquanto planior patet emendandi via. Nam qui meminerit, saepe librarios, quod nemini

non in scribendo accidit, verba idem significantia permutare, is, opinor, non a vero nos aberrare iudicabit, si poetam sic scripsisse contendamus:

οὔτ' ἂν ἀδικοῖτ' οὐδὲν οὐδείς, οὔθ' ὑβρίζοιτ'
ἂν θέλων.

Error, antiquior Eustathio, ab hoc est repetitus.

XIII. Poterit fortasse tertium decimum exemplum ex Cratini verbis peti, quae apud Athenaeum p. 8. A. sic scripta leguntur: *πῶς ἂν Ἰσχομάχου γεγονὼς Μυκονίου φιλόδωρος ἂν εἴης.* In quibus quum neque dictio vacua vitio sit, neque numeri qui usitati sint inveniantur, apertum est, si haec sunt ex versibus iambicis sumpta, non aliter apto atque eleganti numero trimetros incedere, quam producta particula, sive sic distribuas:

πῶς ᾶν Ἰσχομάχου γεγὼς τοῦ Μυκονίου
φιλόδωρος ἂν εἴης;

sive hoc modo:

πῶς ἂν Ἰσχομάχου γεγὼς
τοῦ Μυκονίου φιλόδωρος ἂν εἴης;

Sed tamen huic quidem fragmento quis aliquid tribuat, in quo neque constat de metro, et relinquitur illud, ut sit ex cantico depromptum, in quo trimetrum sequeretur clausula anapaestica:

φιλόδωρος ᾶν εἴης.

XIV. Quartum decimum exemplum a Dindorfio illatum est fragmento Menandri apud Athenaeum VIII. p. 364. E. ubi is quod libri habent *ἀνελεῖν* in *ἂν ἑλεῖν* mutavit, cuius ego mutationis caussam non perspicio, nec video quid ad emendationem fragmenti non leviter corrupti conferat. Sed operae pretium est versus illos, qui fuerunt in *Μέθῃ*, accuratius considerare.

Εἶτ᾽ οὐχ ἅπαντα πράττομεν καὶ θύομεν;
ὅπου γε τοῖς θεοῖς μὲν ἠγορασμένον
δραχμῶν ἄγω προβάτιον ἀγαπητὸν δέκα,
αὐλητρίδας δὲ καὶ μύρον καὶ ψαλτρίας,
Μενδαῖον, Θάσιον, ἐγχέλεις, τυρόν, μέλι
μικροῦ ταλάντου γίγνεται τὸ κατὰ λόγον.
δραχμῶν μὲν ἀγαθὸν ἄξιον λαβεῖν δέκα
ἡμᾶς, ἐὰν καὶ καλλιερηθῇ τοῖς θεοῖς·
τούτων δὲ πρὸς ταῦτ᾽ ἂν ἑλεῖν τὴν ζημίαν,
πῶς οὐχὶ τὸ κακὸν τῶν ἱερῶν διπλάζεται;
ἐγὼ μὲν οὖν ὤν γε θεὸς οὐκ εἴασα τὴν
ὀσφὺν ἂν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐπιθεῖναί ποτε,
εἰ μὴ καθήγιζέν τις ἅμα τὴν ἔγχελυν,
ἵνα Καλλιμέδων ἀπέθανεν εἷς τῶν συγγενῶν.

Sic editio Dindorfii. Priores sex versus attulit Athenaeus etiam IV. pag. 146. D. ubi v. 1. recte legitur *ὅμοια* pro *ἅπαντα*, v. 5. autem *ταύτας* pro *Μενδαῖον*, et v. 6. in cod. Pal. ed. principe et Casauboniana *τάλαντον*, quod iidem libri etiam in altero Athenaei loco praebent, in quo reliqui versus non alia cum varietate scripturae exstant, quam quod v. 7. illi quos dixi libri *ἀγαθῶν* praebent, v. 8. *καὶ* ex optimo cod. Ven. accessit, v. 11. in Laurentiano *ὢν* deest, et v. 13. ed. princeps et Casauboniana *ἅμα καὶ τὴν ἔγχελυν* habent. Infeliciter tractavit hos versus Grotius in Excerptis p. 733. nec quidquam, quod laude dignum sit, a quoquam allatum video, praeterquam v. 11. ab Reisigio *ὢν γ᾽ ὁ θεός*. In quinto quidem versu dubitari non potest, quin et *ταύτας* et *Μενδαῖον* inepta sint supplementa. Requiritur enim necessario participium casu dativo, in quo tamen inveniendo non ultra hariolationem progredi licet. Deinde, nisi ante septimum versum excidit aliquis versus, verbo opus esse patet, ex quo qui sequuntur infinitivi pendeant, si quidem aperte *πῶς οὐχὶ* apodosin incipit. Ab noni ver-

sus sententia, mala emendatione facta, longe aberravit Grotius, quum vertit:

cum quo si sumtus reliquos comparaveris.

Neque enim obscurum est, decem priorum versuum hanc esse sententiam: *et tum non aeque nobis bene est atque sacra facimus? quandoquidem diis vix decem drachmis emptam oviculam duco, tibicinas autem, unguentum, fidicinas, Thasium, anguillas, caseum, mel comparanti pene talentum fit ratio. Bonum quum decem drachmarum accipere nos aequum sit, si sic rite diis sacra fiunt, pro illis autem ad haec etiam multari, quomodo non duplicatur pro sacris malum?* Ex his consequitur, hoc fere modo versus illos scribendos esse:

εἶτ' οὐχ ὅμοια πράττομεν καὶ θύομεν;
ὅπου γε τοῖς θεοῖς μὲν ἠγορασμένον
δραχμῶν ἄγω προβάτιον ἀγαπητὸν δέκα·
αὐλητρίδας δὲ καὶ μύρον καὶ ψαλτρίας
συνάγοντι, Θάσιον, ἐγχέλεις, τυρόν, μέλι,
μικροῦ τάλαντον γίγνεται τὸ κατὰ λόγον.
δραχμῶν μὲν ἀγαθὸν ἄξιον ὂν λαβεῖν δέκα
ἡμᾶς, ἐὰν καὶ καλλιερηθῇ τοῖς θεοῖς,
τούτων δὲ καὶ πρὸς ταῦτ' ἀνελεῖν τὴν ζημίαν,
πῶς οὐχὶ τὸ κακὸν τῶν ἱερῶν διπλάζεται;

Ἀνελεῖν dixit tamquam de praemio: τούτων de utroque dictum videtur, quod et in sacris sordide parci, et suas in voluptates effuse prodigi sint. Hinc, ubi τὸ κακὸν τἀγαθοῦ διπλάζεται exspectari poterat, τῶν ἱερῶν dixit.

De his quattuordecim producti ἂν exemplis si probabiliter disputavimus, cautum videtur, ne, si quae forte alia reperiantur, deterreant criticos ab emendando. Illud non supervacaneum erit addidisse, Alexandrinis quo-

que, quamvis abstrusorum amantissimis, ignotam fuisse productionem istam. Aliter non scripsisset Lycophro v. 521.

οὐκ ἄν, τὰ χειρώνακτες ἐργάται διπλοῖ,
Δρύμας τε καὶ Πρόφαντος, ὁ Κρώμνης ἄναξ,
ἐλατύπησαν κοιράνῳ ψευδωμότῃ,
ἓν ἦμαρ ἀρκέσειε πορθηταῖς λύκοις
στέξαι βαρεῖαν ἐμβολὴν ῥαιστηρίαν.

VIRO SVMME REVERENDO

ATQVE ILLVSTRI

CHRISTIANO DANIELI BECKIO

ACADEMIAE H. T. RECTORI MAGNIFICO

THEOL. ET PHILOS. D. GRR. ET LATT. LITT. P. P. O. POT. REG. SAXON. A CONSIL. AVL. ORD. SAXON. VIRT. CIV. EQVITI. VNIVERSIT. LIPS. NATIONIS SAX. ET ORD. PHILOS. SENIORI. ACAD. DECEMVIRO. BIBLIOTH. ACAD. PRAEFECTO ALVMN. REGG. EPHORO. SEMIN. REG. PHILOL. DIRECTORI. COLLEG. MAI. PRINC. COLLEGAE. SCHOLAE SVRDD. ET MVTT. PRAEFECTO. SOCIETT. REG. SAXON. ANTIQVIT. PATRIAE IABLONOV. TEVTON. NATVRAE HISTOR. ET OECONOM. LIPS. REG. MONACENS. ALIARVMQVE EXTERARVM SODALI. ACADEMIAE IMPER. ROSS. PETROPOL. SOCIO HONORARIO

VIII. MAII A. MDCCCXXIX

DIE SEMISECVLARI

A SVSCEPTO

MVNERE DOCTORIS ACADEMICI

GRATVLATVR

VNIVERSITAS LITTERARVM LIPSIENSIS

Certa prudentem manet atque fortem
Palma, solatrix vigilum laborum,
Qui neque exortis subito procellis
Haesitat amens,

Nec mari fidens placido, propinqui
Littoris iamiam tenuisse portum
Sperat, extremo glomerata temnens
Nubila ponto.

Perdidit multos animi calentis
Impetus, frenoque nimis remisso
Praepes incauto volitans ab ore
Liberior vox;

Perdidit torpens alios veternus,
Otiumque ignavum, et inops parati
Consili pectus, trepidusque vanis
Terror ab umbris.

Providae menti stat honos ubique, et
Vtilis vivit patriae sibique,
Qui citam callens segetem fugacis
Corripere horae,

Parcior somni neque sumptuosis
Assidens coenis, diuturniores
Strenuus confert ad amica Musis
Scrinia gazas.

Tu doces, Becki. Tibi se quis aequet,
Quum memor longa serie revolvis
Acta seclorum et celebrata prisco
Nomina mundo,

Bellaque et reges variamque sortem
Gentium insignesque viros et ausus
Nobiles narras; trutinaeve iusto ex-
amine pensas,

Quid recens aetas hominum elaboret,
Nunc petens finem iaculo negatum
Debili, nunc in tenebras inertes
Caeca relabens;

Helladis vel quid lateat vetustis
Abditum chartis, populusve monstras
Romuli ut Graias imitetur artes
Ore Latino.

Vnde divinas tabulas recludis
Fidus interpres, liquidique fontis
Haustibus magni genuina pandis
Iussa magistri,

Saepe fucata vitiata fraude,
Saepe vesanis temerata rixis,
Quum furor saevus stimularet et fa-
naticus error.

Idem ades rectique bonique suasor
Rebus in cunctis, monitorque acuto

Callidus verbo vitium atque inanes
Tangere nugas.

Perge: nam vires tibi non senectus,
Non labor fregit sapienter uso,
Nec fatigaris graviora semper
Pondera tollens,

Altera qui post decimam decorus
Purpura, Rector bene nota gestas
Sceptra, quo rerum nova te nitescat
Praeside forma.

Hinc ferens grati pia signa cordis
Te suum longis celebrat catervis
Civitas nostra, et bona vota puro
Nuncupat ore;

Nuncupant, (nam quas tua non ad oras
Fama clarata est?) simul orbe toto
Qui recordantur numero carentes
Docta magistri

Dicta, quum sedere avida bibentes
Aure concinnae nitidum loquelae
Flumen et salso bene temperata
Seria risu.

Sint tibi fructus placidi laborum,
Sit virens longo spatio senecta, atque
Impigre quinos decies per annos
Munere gesto

Posterae vivas memorande genti,
Qualis aerumnae patiens Vlixes,
Diva quem vafris celerem repertis
Pallas amavit,

Per mare et terras variis vagatus
Casibus, tandem patriis in arvis
Filio duxit sociaque dulcem
Coniuge vitam.

INDICES

OPVSCVLORVM

POST LIBROS DE PARTICVLA ἄν.

INDEX GRAECVS.

Α

Αἴζαον 245.
αἰζαὸς 245.
ἀληθής, *immemor*, *non oblivicendus* 331.
ἂν pro ἐὰν non corripitur 373. seqq.
ἂν potentiale non producitur 377. seqq.
ἀνατιμᾶν 312.
ἀόκνη 241.
ἀπευθὴς 240.
ἀπίθανος 251.
ἀπονεὶ 324.
ἀποτάσσεσθαι 250.
ἄρα syllogisticum non initio ponitur 358.
ἀρειθύσανος 283.
Ἄριος 338.

Β

Βαττὶς 249.
Βιττὶς 249.

Γ

γογγύλος et στρογγύλος permutata 280.

Δ

δυςθνήσκειν 359.

Ε

ἐὰν ultimam longam habet 373. 376. 377.

εἴςόκε cum indicativo 248.
ἐν, ἐνὶ in pede tertio versus heroici 223.
ἐπί. ἐφ' ἡμῶν 302.
ἐπιδέμνιος 359.

H

ἢ τάχα 370.
ἠϊὼν fluvii 210.
ἦν cum optativo 361.

I

ἰηλεμίστρια 338.
ἱππάκη 274.

K

κεραυνὸς 268.

Λ

Λεκτόν, Λέκτον 247.
λογιστικὴ 228. seq.
λυκοδίωκτος 340.

M

μαραυγεῖν 268.
μὲ male *ὀρθοτονούμενον* 219.
Μελισσήεις in Helicone 212.
μεταχείριος 317.
μῆκος, latus quadrati 236.
μουσοπολεῖν 243.

O

ὅμορος 246.
ὁμοτέρμων 247.
ὁμούριος 246.
οὔνεσθαι 321.
οὔτοι in apodosi 368.
ὀφρύς, ripa 242.

Π

παντοτρόφος 267.
πέμφιξ 276.
πλινθὶς 236.
πλίνθος 236.
πολιὸς 244.
πρυλέες 287. seqq.
πρύλις 290.

Σ

σσὸς terminatio 351.
στρογγύλος et *γογγύλος* permutata 280.

T

τεθνὼς 313.
τοὶ in apodosi 368.

X

χαλκοκέραυνος 267. seq.
χαλκομάραυγος 268.

Ω

ὦ quomodo construatur 368.

INDEX LATINVS.

A

Amphibius 249.
Areopagi iudicia capitalia 299. seqq.

G

Gabii 273.

H

hyperbole 284. seqq.

I

inscriptiones quomodo tractandae 303. seqq.
Io: eius errores 274. seq.

S

Spondei in versu heroico Nonni sectatorum 210. seq.

T

trilogiae 254.

V

versus heroicus Nonni sectatorum 210. seq.

INDEX SCRIPTORVM.

Aeschylus Prometheo 262. seq. 265. 275. 334. 356. 367.
Septem ad Thebas 335. 383.
Persis 335. 363.
Agamemn. 336. 379.
Choephoris 337.
Eumenidibus 339.
Supplicibus 339.
Prometh. soluto 253. seqq.
eius tres Promethei 253.
Alexis apud Athenaeum 384.
Antistius 361.
Apollodorus Lacaena 377.
Apollonidas 370.
Archimed. epigramma 228. seqq. et in praefatione
Aristophanes Avibus 269.
Vespis 369.
Aristoteles in rhetor. 292. 295.
Attius vertit Prometheum vinctum Aeschyli 275.
Bion in quinto idyllio 358.

Callimachus 278.
Ciceronis versio orationis ex Aeschyli Prometheo soluto 270.
Coluthus 205—227.
Cratinus 385.
Demetrius de elocutione 292.
Demosthenes in Aristocratem 300. 359.
Dionysius Hal. in rhetorica 351. 352. 357.
Epigramma incerti scriptoris 288. seq.
Epigrammata in lapidibus 303. seqq.
Euripides Hecuba 360.
Medea 379.
Iphigenia in Aulide 374.
Iphigenia in Tauris 364.
Troadibus 380.
Helena 378.
Hercule furente 368. bis.
Rheso 382.
Galenus 376. seq.
Hermesianax 239. seqq.
Hesychius 245.
Hippocrates 362.
Homerus Iliad. β. 357.
δ. 297.
ε. 286. 291. 296. 297 bis.
λ. 289. 374. seq.
μ. 237. 289.
ν. 296. 297.
π. 366.
Odyss. α. 369.
λ. 297.
Lollius Bassus 375.
Longinns 294.
Lucianus Charidemo 352.
Timone 298. seq.
Lucilius apud Festum 290.
Lysias 301. seq.
Maximus 361. seq. 370.
Menander Θεοφορουμένῳ 376.
Μέθῃ 385. seqq.
Nicander tertio Aetol. 247.
Nonnus in paraphrasi Ioannis 317.
Orpheus Argonauticis 370.
Lithicis 362.
Palladas 375. seq.
Paulus Silentiarius 286. seq. 364. seq.
Philemon 373. bis.
Πτέρυξιν 377.
Pindarus fragm. 331.
Plutarchus Pompeio 281.
Quintilianus 292. seq.
Sappho 298.
Scholiastes Aeschyli Prom. 260. seq. 263.
Homeri ad Il. ε. 288.
Platonis 228. seq.
Sophocles Aiace 379.
Electra 382.
Antigona 361. 363. 367. 380.
Oedipo Coloneo 356.

Sophocles Trachiniis 355.
Colchidibus 277.
Phaedra 361.
Salmoneo 277.
Tyrone 359.
Sotades 377.
Synesius 286. seq.
Tryphiodorus 211.
Xenophon Anabasi 358.
Oeconomico 359.

HS.